

R. BRONS MIDDEL.

G I D S

DOOR

Ned. Oost-Indie.

ROTTERDAM.

NIJGH & VAN DITMAR.

221

No. 47

Kast **221**

Pl. **G** No **47**

221. G. 47

R. BRONS MIDDEL.

GIDS

DOOR

Ned. Oost-Indië.

Rotterdam.

NIJGH & VAN DITMAR.

1893.

RIJSUNIVERSITEIT TE UTRECHT

1910 3575

BERICHT.

~~~~~

*Het aantal Nederlanders, die belang hebben bij onze overzeesche bezitting, **Nederlandsch Oost-Indië**, is in de laatste jaren aanmerkelijk toegenomen. Het zijn niet alleen velen, die wegens handelsbetrekkingen belang hebben bij de Koloniën, ook een groot getal Nederlanders stellen belang in Indië, omdat daar bloedverwanten en vrienden van hen wonen. Daarenboven wordt „De Oost” den jongsten tijd veel door toeristen bezocht, en levert de toenemende bekendheid met haar overvloedige stof aan schrijvers.*

Ten dienste van particulieren, handelaren, toeristen en schrijvers stelde ik dit werkje samen en trachtte beknoptheid aan zaakrijkheid te paren.

Moge de GIDS DOOR NEDERLANDS INDIË bevonden worden een practische gids te zijn voor den gebruiker, door hem een duidelijk geographisch overzicht aan te bieden van onze Oost-Indische bezittingen!

R. BRONS MIDDEL.

's-Gravenhage, 1893.

AANTEKENINGEN.

I. De *getallen*, achter de namen van bergen en plaatsen gevoegd, geven daarvan de volstrekte **hoogten** in *Meters* aan.

II. Vóór de geographische eigennamen wordt de soortnaam als **benaming** of attributief gevoegd.

De soortnamen zijn:

Soengai	}	= Rivier.
Batang		
Kali	}	= Meer, plas.
Tji		
Danau <i>of</i>		
Ranau		
Telaga		
Tasik	}	= Eiland.
Poelau <i>of</i>		
Poeloe	}	= Berg.
Noesa		
Goenoeng	}	= Kaap, hoek.
Boekit		
Tandjoeng	}	= Moeras.
Oedjoeng		
Rawa	}	= Vlakte.
Paja		
Lebak	}	= Diepte of kom in zee, meer of rivier.
Padang		
Loeboe(k)	}	= Riviermonding.
Moeara		
Kota	}	= Hcofdplaats.
Telok		
		= Baai, golf.

III. De **Groote Postweg** op *Java* vangt aan in de afdeeling *Tjaringin* der residentie *Banten*, bij de desa *Kadoekemis*, en eindigt in de afdeeling *Banjoewangi* der residentie *Besoeki*, bij de desa *Tjeloring*. Hij is verbonden met den *Zuidelijken weg*, die van *Soerabaja* tot *Tjelatjap* loopt.

De ondervolgende hoofdplaatsen van residentiën, afdelingen en districten liggen aan den Grooten Postweg.

Nieuw-Anjer, Tjilegon, Serang, Tanggerang, Weltevreden (*Batavia*), Meester Cornelis (met een zijweg langs Bekasi, Krawang, Poerwakarta), Buitenzorg, (desa) *Wangoen* (hier splitst zich de weg in tweeën: een, die langs Patjet, en een, die langs Tjitjoeroeg en Soekaboemi gaat), Tjiandjoer (hier komen beide vorige wegen samen), Bandoeng, Soemedang, Tjirebon, Tegal, Pekalongan, Semarang, Koedoes, Djoewana, Rembang, Toeban, Sidajoe, Gresik, Soerabaja, Sidoardjo, Bangil, Pasoeroean (met een zijweg naar Malang), Probolinggo (met een zijweg naar Loemadjang), Besoeki, Sitoebondo (met een zijweg langs Bondowoso, Djember tot Poeger), Banjoewangi.

Zie voor de overige plaatsen, aan den Grooten Postweg gelegen, het Wr.b.

De **Zuidelijke weg** begint van Soerabaja en loopt langs Modjokerto, Modjoagoeng, Djombang, Kertosono (met een zijweg over Kediri en Poerwokerto naar Toeloengagoeng, waar deze zich splitst in een oostelijken tot Blitar, en in een westelijken tot Trenggalek), Ngandjoek (met een zijweg naar Kediri), Madioen, Ngawi, Sragen, Soerakarta, Kartasoera (van hier gaat een verbindingsweg naar Semarang), Klaten, Djogjakarta (van hier gaat een verbindingsweg naar Semarang), Bantoel, Brosot, Poerwodadi, Poerworedjo (van hier gaat een verbindingsweg naar Semarang), Koetoardjo, Keboemen, Karanganyar, Gombong, (desa) *Goemawang* (van hier leidt een zijweg naar Banjoemas), Adiredjo, Tjelatjap.

Zie voor de overige plaatsen, aan den Zuidelijken weg gelegen, het Wr.b.

De *verbindingsweg* loopt van Semarang zuidwaarts tot de desa *Bawen*, waar hij zich splitst in een oostelijken langs Salatiga, Bojolali naar Kartasoera, en in een westelijken tot Magelang, waar de weg zich wederom splitst in een oostelijken naar Djogjakarta, en in een westelijken naar Poerworedjo.

Zie voor de overige plaatsen, aan dezen weg gelegen, het Wr.b.

De kruispunten van den verbindingsweg zijn: *Bawen* en *Magelang*, en de knooppunten: *Kartasoera*, *Djogjakarta* en *Poerworedjo*.

IV. Spoorwegen.

A. STAATSSPOORWEGEN.

a) J a v a.

I. Oosterlijnen.

1. Van Soerabaja over Sidoardjo, Bangil (met een zijtak naar Malang), Pasoeroean tot Probolinggo.

2. Van Sidoardjo over Modjokerto, Kertosono (met een zijtak over Kediri, Toeloengagoeng naar Blitar), Ngandjoek, Madioen, Sragen tot Soerakarta.

II. *Lijn Djogjakarta—Tjelatjap.*

3. Van Djogjakarta over Koetoardjo (met een zijtak naar Poerworedjo), Keboemen, Karanganyar, Gombong tot Tjelatjap.

III. *Westerlijnen.*

4. Van Tandjoeng Priok tot Batavia.

5. Van Buitenzorg over Soekaboemi, Tjiandjoer, Bandoeng, Tjitjalengka tot Waroeng Bandreg (met een zijtak naar Garoet).

b) *S u m a t r a.*

6. Van Emmahaven, aan de Koninginnebaai, over Padang naar Padang Pandjang en van hier naar Fort de Kock en naar Solok; van hier naar Moeara Kalaban.

B. NED. IND. SPOORWEG-MAATSCHAPPIJ.

Lijn Semarang—Vorstenlanden—Willem I.

1. Van Semarang over Kedoengdjati (met een zijtak naar Willem I), Goendih, Soerakarta, Klaten tot Djogjakarta.

2. Van Batavia naar Buitenzorg.

C. BATAVIASCHE OOSTER SPOORWEG-MAATSCHAPPIJ.

Van Batavia over Bekasi tot Kedonggede.

D. JAVA SPOORWEG-MAATSCHAPPIJ.

Van Tegal over Bandjangan en Slawi (met een zijtak naar Pangka) tot Balapoelang.

E. DELI SPOORWEG-MAATSCHAPPIJ

(ter Oostkust van Sumatra).

Van de ankerplaats aan de Belawan over Laboean Deli en Medan (met een westelijken zijtak naar Timbang—Langkat en een oostelijken zijtak over Serdang naar Perbaengan) tot Delitoewa.

Zie voor de stations, aan gemelde spoorwegen gelegen, het Wr.b.

V. **Stoomtramwegen.**

A. VAN DEN STAAT.

Van Oleh-leh naar Lambaroe.

B. PARTICULIERE TRAMWEGEN.

1. Van Batavia naar Meester Cornelis.
2. Van Semarang over Demak, Koedoes en Pati tot Djoewana.
3. Van Demak over Poerwodadi naar Wirosari.
4. Van Poerwodadi naar Goendih.
5. Van Koedoes naar Majong.
6. Van Waroe over Krian (met een zijlijn naar Djerebeng) tot Prambon.
7. Van Modjokerto over Modjoagoeng naar Ngoro.

VI. De Koninklijke Paketvaart-Maatschappij.

De ondervolgende *hoofdplaatsen* zijn door den dienst der Koninklijke Paketvaart-Maatschappij verbonden.

Batavia, Bengkoelen, Padang, Oleh-leh, Penang, Singapore, Belawan—Deli, Palembang, Pontianak, Tjirebon, Tegal, Pekalongan, Semarang, Soerabaja, Banjoewangi, Bandjermasin, Makassar, Amboina, Banda, Ternate, Gorontalo, Menado, Timor Koepang.

Zie voor de kleinere aanlegplaatsen, met KPM. aangeduid, welke door de stoomschepen van de genoemde Maatschappij worden aangedaan, het Wrb.

A.

- Aart Gijsenshoek.** Zie *Kanioengan*.
- Aboeboe.** Plaats op het eiland Noesa Laoet, residentie Amboina.
- Abong abong.** Berg op Sumatra in Atjeh (3460).
- Aboro.** Plaats op het eiland Haroekoe, residentie Amboina.
- Adang** (-baai) aan de ZO. kust van Borneo.
- Adiredjo.** Plaats in de afdeeling Tjelatjap der residentie Banjoemas op Java, aan den Zuidelijken weg.
- Adjibarang.** Plaats in de afdeeling Poerwokerto der residentie Banjoemas op Java, aan een tak der Kali Serajoe.
- Adjipati.** Plaats op de ZO. kust van Borneo, nabij de Kloempang-baai.
- Agam.** Afdeeling der residentie Padangsche Bovenlanden op Sumatra (hoofdplaats *Fort de Kock*).
- Agam** (plateau van). Bergvlakte van het Boekit Barisangeb. op Sumatra (900).
- Agnieten** (-eilanden) in de Java-zee benoorden Batavia.
- Agoeng** (of *Gede*). Berg in den NW. hoek van Java (588).
- Agoeng** (*Goenoeng*) of *Piek van Bali*, op het eiland Bali (3200).
- Ai** (*poeloe*) of *Wai*, in de Banda-zee, behoorende tot de Banda-eilanden.
- Ajebangis.** *Ajebangis en Rau* (hoofdplaats *Taloe*), afdeeling der Padangsche Benedenlanden op Sumatra.
- Ajebangis.** Plaats op de westkust van Sumatra, aan den Indischen Oceaan, KPM.
- Ajebangis** (baai van) aan de westkust van Sumatra.
- Ajebesl.** Plaats in de residentie Bengkoelen op Sumatra, aan den Indischen Oceaan.
- Ajerham.** Plaats op het eiland Bangka.
- Ajeritam** (*tasik*) in de residentie Sumatra's Oostkust.
- Ajeritam** (*danau*) in de residentie Palembang op Sumatra.
- Ajerlaboe.** Plaats in Atjeh op Sumatra, aan straat Malakka.
- Ajermadidi.** Plaats in de Minahassa op Celebes, aan den landweg van Menado naar Kema.
- Akoon.** Plaats op het eiland Noesa Laoet, residentie Amboina.
- Alahanpandjang.** Onderafdeeling der afdeeling XIII en IX Kota (hoofdplaats *Solok*) van de residentie Padangsche Bovenlanden op Sumatra.
- Alahanpandjang.** Plaats aan het meer Danau Diätas, den landweg en een tak der Batanghari, gelegen op eene hoogte van 1517 M.

- Alang.** Plaats op het eiland Amboina.
- Alas** (straat) tusschen de eilanden Soembawa en Lombok.
- Alkmaar.** Een der eilanden vóór de Bocht van Batavia in de Java-zee.
- Allas.** Plaats in de residentie Bengkoelen op Sumatra, aan den Indischen Oceaen.
- Alloe.** Plaats op de zuidkust van Celebes, aan den landweg van Makasser naar Bonthain.
- Alor.** Het grootste der Alor-eilanden, KPM.
- Alor** (-eilanden) bestaan uit de eilanden Alor of Ombaai, en Pandj of Pantar met de omliggende eilandjes. Zij behooren tot de residentie Timor en Onderhoorigheden. Zie *Soenda*.
- Alor** (straat) tusschen de eilanden Lomblen en Pantar.
- Amahei.** Plaats op het eiland Ceram (residentie Amboina) op de zuidkust, standplaats posthouder.
- Ambal.** Plaats in de afdeeling Keboemen der residentie Bage-len op Java, nabij de zuidkust en de rawa Wawar. Zij is het middelpunt van den rijsthandel der residentie.
- Ambarawa.** Afdeeling der residentie Semarang op Java.
- Ambarawa.** Hoofdplaats der afdeeling, standplaats controleur, aan den verbindingsweg en den spoorweg, op eene hoogte van 498 M. gelegen. In de nabijheid ligt de vesting Willem I en bevindt zich de rawa Pening. In October 1872 werd Ambarawa door eene aardbeving geteisterd.
- Ambelau.** Eiland ten ZO. van het eiland Boeroe, behoorende tot de residentie Amboina.
- Amboenten.** Plaats op de noordkust van het eiland Madoera, aan de Java-zee.
- Amboina.** (*Ambon*) Residentie der Molukken, bestaande uit de volgende eilanden en de daartoe behoorende kleinere eilanden: Amboina, Oma of Haroekoe, Honimoo of Saparoea, Noesa Laoet, Boeroe, Manipa, Kelang, Bonoa, Ambelau, Ceram, de eigenlijke Banda-eilanden, de Zuid-Ooster- en Zuid-Wester-eilanden, de Aroe-eilanden, de Kei-eilanden, de Tenimber-eilanden of Timor-laut-groep en de groep van Babber. Kruidnagelcultuur.
- Amboina.** (eiland) ten Zuiden van Ceram. Het bestaat uit twee gedeelten: *Hitoe* en het kleinere *Leitimor*, verbonden door de smalle, zandige landengte van *Paso*, ook *Pas van Bagoela* geheeten.
- Amboina.** Hoofdplaats der residentie Amboina op het eiland Ambon, aan een prachtige, ruime golf gelegen. Vrijhaven met handel op de omliggende eilanden. Er zijn eene kweekschool voor inlandsche onderwijzers en eene speciale school, de Ambonsche Burgerschool.

- Amboina** (baai van) vormt het schiereiland Leitimor.
- Amet.** Plaats op het eiland Noesa Laolet, residentie Amboina.
- Amoentai.** Afdeeling der residentie Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo.
- Amoentai.** Hoofdplaats der afdeeling Amoentai, middelpunt eener dichtbevolkte streek. Standplaats controleur.
- Amoerang.** Afdeeling der Minahassa (residentie Menado) op Celebes.
- Amoerang.** Hoofdplaats der afdeeling Amoerang, gelegen aan de baai van Amoerang; KPM. Standplaats controleur.
- Amoerang** (baai van) aan de noordkust van Celebes
- Ampel.** Plaats in Soerakarta op Java, aan den verbindingsweg.
- Ampenan.** Havenplaats op het eiland Lombok, KPM. Vele Boegineezen houden hier verblijf.
- Amphitrite** (-baai) aan de oostkust van Sumatra, vóór de monding der Batang Indragiri.
- Ampibahoe.** Plaats op Celebes aan de westzijde der golf van Tomini.
- Amsterdam.** Een der eilanden vóór de Bocht van Batavia in de Java-zee.
- Anakkangean** (of *Kalkoen*-eilanden) in de Java-zee, behoerende tot Madoera.
- Analaboe.** Plaats aan de westkust van Atjeh op Sumatra, KPM.
- Anambas** (-eilanden) in de Chineesche zee ten NW. van Borneo, behoerende tot de residentie Riouw en Onderhoorigheden.
- Andjasmoro.** Berg op Java, op de grens der residenties Pasoeroean en Soerabaja (2272).
- Andjatan.** Plaats in de afdeeling Indramajoe der residentie Tjirebon op Java.
- Andonare** (of *Sabrao*). Eiland der Solor-eilanden. Zie *Solor*.
- Andong.** Plaats in Soerakarta op Java.
- Anga anga** (-gebergte) op Borneo, op de grens van Serawak en de Zuider- en Oosterafdeeling.
- Angkola.** *Angkola en Mandeling*, afdeeling der residentie Tapanoeli op Sumatra. De hoofdplaats dezer afdeeling is *Pad'ing Sidempoean*.
- Angkola** (*batang*). Zie *Batanggadis*.
- Anjer.** Afdeeling der residentie Banten op Java. De hoofdplaats is *Tjilegon*.
- Anjer** (Nieuw-). Plaats op de westkust van Java, aan straat Soenda en den Grooten Postweg; bezit een haven met een vuurtoren. Veel schepen nemen hier levensmiddelen en drinkwater in. De voormalige plaats werd in 1883 door de vulcanische uitbarsting op het eiland Krakatau geheel verwoest.
- Ansoes.** Eilandje ten Zuiden van het eiland Jappen, in de Geelvinkbaai (Nieuw-Guinea), KPM.

- Antjol** (*tandjoeng*) aan de zuidkust van West-Java.
- Api** (-passage) tusschen de NW. kust van Borneo en de Zee-roovers-groep.
- Api** (*tandjoeng*) aan de NW. kust van Borneo.
- Ardjasa**. Plaats in de afdeeling Panaroekan der residentie Besoeki op Java, aan den Grooten Postweg, nabij de straat van Madoera.
- Ardjasa**. Plaats op het eiland Kangean. Standplaats controleur.
- Ardjoeno**. Berg op Java, op de grens der residenties Soerabaja en Pasoeroean (3333).
- Ardjosari**. Plaats in de afdeeling Patjitan der residentie Madioen op Java.
- Argapoera**. Top van het Jang-gebergte op Java, op de grens der residenties Probolinggo en Besoeki (3090).
- Argoeni** (-baai) aan de zuidkust van Nieuw-Guinea.
- Aribojo**. Plaats in Soerakarta op Java.
- Arisbaja**. Plaats op de NW. kust van het eiland Madoera, aan de Java-zee.
- Aroa** (-eilanden) in de straat Malakka.
- Aroe** (-eilanden) ten ZW. van Nieuw-Guinea. De grootste zijn: Kobroor, Wokam en Trangan. Zij behooren tot de residentie Amboina.
- Aroe** (*tandjoeng*) of *Ruige hoek*, aan de ZO.kust van Borneo.
- Aroe** (-baai) aan de NO.kust van Sumatra.
- Asahan**. Afdeeling der residentie Oostkust van Sumatra (hoofdplaats *Tandjoeng Balei*, KPM).
- Asahan** (-rivier) stroomt in de afdeeling Asahan. Op den linker oever staat een vuurtoren.
- Asahan**. Vazalstaatje van Atjeh op Sumatra aan de westkust.
- Asiloeloe**. Plaats op het eiland Amboina.
- Atatoepoe**. Plaats op het eiland Timor aan straat Ombai, standplaats posthouder; KPM.
- Atjeh**. Noordelijk deel van Sumatra. Het Gouvernement van Atjeh en Onderhoorigheden bestaat uit: 1. Groot-Atjeh en 2. de Onderhoorigheden, waaronder alle kuststaten en de zgn. Zuidelijke Nederzettingen van Groot-Atjeh zijn begrepen. De hoofdplaats is *Kotaradja*.
- Awer awer** (*tandjoeng*) aan de noordkust der residentie Rembang op Java.

B.

- Baai**. Plaats op het eiland Rotti. Standplaats posthouder.
- Babadan**. Plaats in de afdeeling Berbek der residentie Kediri op Java, aan den spoorweg.
- Babadan**. Plaats in de afdeeling Ambarawa der residentie Semarang op Java, aan den verbindingsweg.

- Babai** (*danau*) op Borneo, rechts van de Baritoe.
- Babber** (-eilanden). Zie *Zuid-Wester-eilanden*.
- Babi** (*poeloe*) of *Simaloer*, in den Indischen Oceaan, ten W. van Sumatra, behoorende onder Atjeh.
- Babi** (*poeloe*) of *Toendah*, in de Java-zee, ten N. van West-Java, met een vuurtoren.
- Badjowa**. Havenplaats op Celebes, aan de golf van Boni.
- Badoeng**. Kustplaats op het eiland Bali, KPM.
- Bae**. Plaats in de afdeeling Koedoes der residentie Djepara op Java.
- Bagan asahan**. Plaats in de afdeeling Asahan der residentie Oostkust van Sumatra.
- Bagan langkat**. Plaats in de afdeeling Deli der residentie Oostkust van Sumatra.
- Bagelen**. Residentie van Java, verdeeld in vijf afdeelingen: Poerworedjo, Koetoardjo, Keboemen, Karanganjari, Ledok. De hoofplaats is *Poerworedjo*.
- Bagendit**. Meer in de Preanger-regentschappen op Java, ten NO. van Garoet.
- Bagoeala** (baai van) aan de ZO. kust van het eiland Amboina.
- Bagoeala** (pas van). Zie *Amboina*.
- Bagor**. Plaats in de afdeeling Berbek der residentie Kediri op Java, aan den spoorweg en den Zuidelijken weg.
- Bahoe**. Zie *Berouw* en *Solo*.
- Bajeman**. Plaats in de afdeeling Probolinggo der residentie Probolinggo op Java, aan den spoorweg en den Grooten Postweg. Suikerfabriek.
- Bajongbong**. Plaats in de afdeeling Limbangan der residentie Preanger-regentschappen op Java, aan de Tji Manoeek.
- Bakit**. Plaats op het eiland Bangka.
- Balabak** (*poeloe*) ten N. van Borneo, met een vuurtoren.
- Balabak** (Noord- en Zuid-). Straat ten N. en ten Z. van het eiland Balabak.
- Ba'abalakan** of *Kleine Paternoster* (-eilanden) in straat Makassar, ten ZO. van Borneo.
- Balangnipa**. Plaats op Celebes, aan de golf van Boni en aan een landweg. *Sindjai*, KPM.
- Balangnipa**. Plaats op de westkust van Celebes, aan de golf van Mandar.
- Balangnipa**. Plaats op het eiland Saleijer.
- Balapoelang**. Plaats op de grens der afdeelingen Tegal en Brebes van de residentie Tegal op Java, aan den spoorweg. Standplaats controleur.
- Balega**. Plaats op het eiland Madoera (afdeeling Madoera), aan den landweg naar Pamekasan.
- Baleh**. Plaats op het eiland Karimon besar, 't welk behoort

tot de afdeeling Karimon-eilanden der residentie Riouw en Onderhoorigheden.

Balei selasa. Plaats in de afdeeling Painan der Padangsche Benedenlanden op Sumatra, aan een landweg.

Bali. Eiland der Kleine Soenda-eilanden, behoorende tot de residentie Bali—Lombok, welke in twee afdeelingen is verdeeld: Boeileleng, Djembrana. De hoofdplaats is *Singaradja*. Van zeer veel belang is de rijstcultuur. Behalve rijst worden nog uitgevoerd: koffie, tabak, copra en runderen.

Bali (straat) tusschen Java en het eiland Bali. In deze straat treft men de volgende lichten aan: Duiven-eiland (Taboean), Banjoewangi, Pabean Beliling (Boeileleng), Boeileleng.

Baloeboer. Plaats in de afdeeling Tjitjalengka der residentie Preanger-regentschappen op Java, aan de Tji Manoeik (540).

Baloeran (-gebergte) op de NO. kust der residentie Besoeki op Java (1290).

Baloeto. Plaats op het eiland Madoera (afdeeling Soemenep), aan den landweg naar Soemenep.

Balok (baai van) aan de zuidkust van het eiland Billiton.

Banda (-eilanden) ten Z. van Ceram. Zij zijn: Banda Lontor of Groot Banda, Banda-Neira, Goenoeng Api, Poeloe Wai of Ai, Poeloe Roen, Poeloe Rosengain, Poeloe Pisang, Poeloe Kapal. Zij maken eene afdeeling (assistent-residentie) uit der residentie Amboina. De hoofdplaats is *Banda*. Muskaatnotencultuur (perkeniers).

Banda of *Banda-Neira*, hoofdplaats der afdeeling Banda-eilanden, op het eiland van dien naam, sedert 1857 eene vrijhaven.

Banda (-zee) tusschen de eilanden Boeroe en Ceram ten N. en de Zuid-Wester-eilanden en Zuid-Ooster-eilanden ten Z.

Bandar. Plaats in de afdeeling Batang der residentie Pekalongan op Java. Standplaats controleur.

Bandar. Plaats in de residentie Palembang op Sumatra, aan een landweg.

Bandar. Plaats in de afdeeling Patjitan der residentie Madioen op Java.

Bandar. Plaats in de Pasoemahlanden op Sumatra.

Bandingagoeng. Plaats in de Ranau-districten der residentie Palembang op Sumatra, aan het meer Ranau.

Bandjar. Plaats in de afdeeling Sockapoera der residentie Preanger-regentschappen op Java, aan den ontworpen spoorweg en de Tji Tandoej, op de grens der residentie Tjirebon.

- Bandjaran.** Plaats in de afdeeling Bandoeng der residentie Preanger-regentschappen op Java (675).
- Bandjaranjar.** Plaats in de afdeeling Brebes der residentie Tegal op Java.
- Bandjarhardjo.** Plaats in de afdeeling Brebes der residentie Tegal op Java.
- Bandjarmasin.** *Bandjarmasin en Ommelanden*, afdeeling der residentie Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo. De hoofdplaats is *Bandjarmasin*.
- Bandjarmasin.** Hoofdplaats der afdeeling Bandjarmasin, aan de Baritoe, niet ver van den mond der Rivier van Marta-poera. Aanzienlijke handelsplaats op het delta-eiland Tatas, met een versterkt kampement. De huizen zijn wegens den drassigen bodem of op vlotten, of op palen gebouwd en van ijzerhout vervaardigd. De gemeenschap geschiedt te water. Er wonen vele Chineezers en Arabieren. Er is eene kweekschool voor inlandsche onderwijzers. Uitgevoerd worden vooral hars en rotting; bekend zijn de Bandjareesche rietapijten.
- Bandjarmasin** (rivier van). Zie *Baritoe*.
- Bandjarnegara.** Afdeeling der residentie Banjoemas op Java. De hoofdplaats is *Bandjarnegara*.
- Bandjarnegara.** Hoofdplaats der afdeeling Bandjarnegara, aan den spoorweg en de Serajoe. Standplaats controleur.
- Bandjarwangi.** Plaats in de afdeeling Soekapoera Kolot der residentie Preanger-regentschappen op Java (650).
- Bandoeng.** Afdeeling der residentie Preanger-regentschappen op Java. De hoofdplaats is *Bandoeng*.
- Bandoeng.** Hoofdplaats der residentie Preanger-regentschappen met 18.000 inwoners, op eene hoogvlakte 714 M. boven de zee gelegen, aan den spoorweg en den Grooten Postweg. Er zijn eene kweekschool voor inlandsche onderwijzers, eene school voor zonen van inlandsche hoofden en een wedloop-sociëteit. In de nabijheid zijn schoone watervallen, en de plaats heeft een koel, doch vochtig klimaat. Standplaats controleur.
- Bandoeng** (plateau van) is aan de noordzijde begrensd door den Boerangrang, den Tangkoeban Prahoe en den Boekit-toenggoel.
- Bandong.** Plaats in de afdeeling Ngrowo der residentie Kediri op Java.
- Bandongan.** Plaats in de afdeeling Magelang der residentie Kedoe op Java.
- Bangbajang.** Plaats in de afdeeling Tjiandjoer der residentie Preanger-regentschappen op Java, aan den Grooten Postweg.
- Banggaai** (-archipel) ten O. van Celebes in de Moluksche zee.

Het grootste eiland is Peling, gescheiden van Celebes door straat Peling. Straat Greyhound scheidt dezen archipel van de Soela-eilanden. Banggaai, Bangkoeloe en Lebobo behooren er toe. Deze archipel staat onder de residentie Ternate.

Bang'l. Afdeeling der residentie Pasoeroean op Java. De hoofdplaats is *Bangil*.

Bangil. Hoofdplaats der afdeeling Bangil, aan den spoorweg en den Grooten Postweg. Standplaats controleur.

Bangka. Eiland ten O. van Sumatra, rijk aan tin. Het maakt eene residentie uit, verdeeld in tien districten: Mentok, Djeboes, Blinjoe, Soengeiliat, Merawang, Pangkalpinang, Soengeislan, Koba, Tobaali Lepar-eilanden. De hoofdplaats is *Mentok* (Muntok). KPM.

Bangka (straat) tusschen Sumatra en het eiland Bangka. In deze straat treft men de volgende lichten aan: Tandjoeng Oelar, Tandjoeng Kalean, Muntok, Poeloe Nangka, Poeloe Besar, Poeloe Daoen, Poeloe Dapoer.

Bangka (*poeloe*). Zie *Sangi-eilanden*.

Bangka (straat) of *Likoepang*, tusschen Celebes en Bangka.

Bangkai (*tandjoeng*) of *Hoek van Mampawa*, aan de westkust van Borneo.

Bangkâlamban. Zie *Soekaboemi*.

Bangkalan. Plaats op het eiland Madoera (afdeeling Madoera), aan de Java zee en den landweg naar Pamekasan. In de omstreken zijn zeer veel koeien. Standplaats controleur.

Bangkobatoe. Plaats op het eiland Banda-Neira.

Bangkoeloe. Zie *Banggaai*.

Bangli. Plaats op het eiland Bali.

Banjak (-eilanden) in den Indischen Oceaan, ten W. van Sumatra, behoorende tot de residentie Tapanoeli.

Banjoanget. Plaats in de afdeeling Besocki der residentie Besoeki op Java, aan den Grooten Postweg.

Banjoebiroe. Plaats in de afdeeling Ambarawa der residentie Semarang op Java, met eene sterkte (476).

Banjoebiroe (-baai) aan de Z. kust van Java.

Banjoemas. Residentie van Java, verdeeld in vijf afdeelingen: Banjoemas, Poerwokerto, Poerbolinggo, Bandjarnegara, Tjelatjap. De hoofdplaats is *Banjoemas*.

Banjoemas. Afdeeling der residentie Banjoemas. De hoofdplaats is *Banjoemas*.

Banjoemas. Hoofdplaats der residentie Banjoemas met 5000 inwoners, aan de Serajoe en een zijtak van den Zuidelijken weg. De plaats ligt in eene kleine, komvormige vlakte, die met *sawah's* (rijstvelden) is bedekt. Standplaats controleur.

- Banjoemoedal.** Plaats in de afdeeling Pemalang der residentie Tegal op Java.
- Banjoemoedal.** Plaats in de afdeeling Karanganyar der residentie Bagelen op Java.
- Banjoewangi.** Afdeeling der residentie Besoeki op Java. De hoofdplaats is *Banjoewangi*.
- Banjoewangi.** Hoofdplaats der afdeeling Banjoewangi, aan straat Bali en den Grooten Postweg, met een havenlicht. Van Banjoewangi ligt een telegraafkabel naar Australië. Standplaats controleur.
- Bantaëng.** Zie *Bonthain*.
- Bantal.** Plaats in de residentie Bengkoelen op Sumatra, aan den Indischen Oceaan.
- Bantam.** Zie *Banten*.
- Bantaran.** Plaats in de afdeeling Probolinggo der residentie Probolinggo op Java.
- Bantarkawoeng.** Plaats in de afdeeling Brebes der residentie Tegal op Java.
- Banten** (*Bantam*). Residentie van Java, verdeeld in vijf afdeelingen: Serang, Anjer, Pandeglang, Lebak, Tjaringin. De hoofdplaats is *Serang*.
- Banten.** Plaats in West-Java aan de Bocht van Banten. Banten's haven is dicht geslibd.
- Banten** (bocht van) aan de noordkust van Java. Eene ondiepe baai, wier kust alleen door kleine schepen kan worden genaderd.
- Bantimoeroeng.** Plaats op Celebes in de Maros-districten, aan de Maros-rivier, die bij deze plaats een prachtige waterval maakt in eene heerlijke omgeving.
- Bantjar.** Plaats in de afdeeling Toeban der residentie Rembang op Java, aan de Java-zee en den Grooten Postweg.
- Bantoel.** Regentschap der residentie Djogjakarta op Java.
- Bantoel.** Hoofdplaats van het regentschap Bantoel, aan den Zuidelijken weg.
- Barabai.** Plaats in de afdeeling Amoentai der residentie Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo.
- Baritoe** (of *Rivier van Bandjarmasin*). Ontspringt op het centraal gebergte van Borneo en stroomt als *Moeroeng* naar het O. Waar zij zich naar het Z. buigt, heet zij *Baritoe*, onder welken naam zij verder Zuidwaarts stroomt naar de Java-zee, langs Mocara Tewe, Boentok, Marabahan en Bandjarmasin. Het stroomgebied van den Baritoe is meer dan driemaal zoo groot als Nederland. Talrijke *danau's* liggen te midden der zich langs de oevers uitstreckende moerassen. Tot de belangrijkste behooren: *D. Babai* en *D. Pamingir*. De voornaamste zijrivieren

zijn: de *Tewe*, de *Karouw*, de *Negara* of *Bahan* (de grootste van allen), en de *Martapoera-rivier*. *Poeloe Pelak* is een mondingsarm.

- Baroe** (*tandjoeng*) of *Datoe*, aan de oostkust van Sumatra.
- Baroeng** (*noesa*) in den Indischen Oceaan, ten Z. van de residentie Besoeki, en tot deze behoorende. Het eiland is van Java gescheiden door de *Engte* van Java en onbewoond.
- Baron**. Plaats in de afdeeling Berbek der residentie Kediri op Java, aan den spoorweg.
- Baros**. Plaats in de afdeeling Siboga op Sumatra, aan den Indischen Oceaan, KPM. Handel in kamfer.
- Baros**. Plaats in de afdeeling Pandeglang der residentie Banten op Java.
- Baros** (*oedjoeng*) aan de westkust van Celebes.
- Barroe**. Plaats op Celebes aan de ZW.-kust, nabij de straat van Makasser.
- Batahai** (straat) tusschen de eilanden Soembawa en Mojo.
- Batam**. Eiland van den Riouw-archipel.
- Batang**. Afdeeling der residentie Pekalongan op Java. De hoofdplaats is *Batang*.
- Batang**. Hoofdplaats der afdeeling Batang, aan den Grooten Postweg. Telefoonverbinding met het post- en telegraafkantoor van Pekalongan. Standplaats controleur.
- Batang batang**. Plaats op het eiland Madoera (afd. Soemenep).
- Batang gadis**. Ontspringt op Sumatra op den Malintang, stroomt verder NW.-waarts door de residentie Tapanoeli langs Kotanopan en, na aan haren rechter oever de *Angkola* te hebben opgenomen, naar den Indischen Oceaan.
- Batang hari**. Zie *Djambi*.
- Batangkapas**. Plaats in de afdeeling Painan der Padangsche Benedenlanden op Sumatra, aan den Indischen Oceaan en een landweg.
- Batangloepar** (-gebergte) op Borneo, uitmakende de grens van Serawak en de Westerafdeeling.
- Batang maringin**. Zie *Batang tambesi*.
- Batang tambesi**. Zie *Djambi*.
- Batanta**. Zie *Papoesche eilanden*.
- Batang taro**. Stroomt door de afdeeling Siboga der residentie Tapanoeli op Sumatra Zuidwaarts langs Batangtaro naar den Indischen Oceaan.
- Batangtaro**. Plaats in de afdeeling Siboga der residentie Tapanoeli op Sumatra, aan de Batang taro.
- Batavia**. Residentie van Java, verdeeld in vier afdeelingen: Stad en Voorsteden, Meester Cornelis, Tanggerang, Buitenzorg. Deze afdeelingen hebben geen regent tot inlandsch hoofd. De Agnieten-eilanden, de Hoorn-eilanden, de Dui-

zend-eilanden en de overige daaromheen benoorden Batavia gelegen eilanden maken deel uit van de afdeeling Stad en Voorsteden van Batavia. De hoofdplaats der residentie is *Batavia*.

Batavia. Hoofdplaats van Ned. Oost-Indië en van de residentie Batavia, aan de Bocht van Batavia, de Tji Liwoeng, den Grooten Postweg en den spoorweg. Zij is door een spoorweg verbonden met de haven *Tandjoeng Priok*. Een tweede spoorweg leidt over Bekasi naar Kedonggede. Zij telt met Meester Cornelis 166,000 inwoners. Zee- en handelsstad (factorij der Nederl. Handelmaatschappij, Javasche Bank). Zetel van het hoofdbestuur (Raad van Indië en Departementen van Algemeen Bestuur), het Hoog-gerechtshof en het Hoog-Militair-Gerechtshof van Ned. Indië. De stad is verdeeld in de Oude of benedenstad, en de Nieuwe of bovenstad. In de eerste wonen Chineezen en Arabieren, in de laatste Europeanen. De bovenstad bezit eenige wijken, waarvan de voornaamste zijn: Molen-vliet, Rijswijk, Tanabang (Tanah-abang), Noordwijk, Kebonsirih, Goenoengsari, Parapatan, Weltevreden, Pasarbaroe (waar Chineesche toko's gevestigd zijn), Kramat, Salemba, Meester Cornelis; en twee pleinen: het Koningsplein en het Waterloo-plein (met de zuil „Leeuw van Waterloo”, het monument van Generaal A. V. Michiels — 1797/1849 — en het standbeeld van J. Pz. Coen — 1587/1629 —). Bezienswaardigheden: het Hôtel van den Gouverneur-Generaal, de Willemskerk, de Stadskerk, de dierentuin, het Paleis of Groote Huis (waar de bureaux van eenige departementen van algemeen bestuur en de landsdrukkerij gevestigd zijn), het gebouw van het Bat. Genootschap van Kunsten en Wetenschappen, het Museum van Oudheden, het post- en telegraafkantoor, het opera-gebouw, het hospitaal, het Stadsverband of gasthuis, het Paleis van Justitie, het stadhuis, de oude weg van Jakatra en de Kop van Pieter Erberfeld (1721), de citadel Prins Hendrik, het Chineesche kamp, Pasar Glodok, de sociëteiten Harmonie en Concordia, het Parapatan-weezengesticht, het Djati-gesticht, het Diaconie-gesticht, de magazijnen Onderlinge Hulp en Eigen Hulp; en te Meester Cornelis: de Militaire school en de Hoogere Burgerschool „Gymnasium Willem III.” Van de Oude stad loopt door de bovenstad een stoomtram tot Meester Cornelis. Hôtels: Hôtel des Indes, Hôtel der Nederlanden, Grand Hôtel Java.

Batavia (bocht van) aan de noordkust van West-Java. Zij wordt bepaald ten O. door den Hoek van Krawang en ten W. door de kaap Oentoeng Djawa. In deze bocht liggen verscheidene eilandjes.

- Batavia** (reede van) in de Bocht van Batavia, met vijf lichten: een op 't eilandje Edam (Damar besar), twee aan de haven van Batavia, en twee aan de haven van Tandjoeng Priok.
- Bati bati.** Plaats in de afdeeling Martapoera der residentie Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo, aan een landweg.
- Batipoe.** *Batipoe en X Kota*, afdeeling der residentie Padangsche Bovenlanden op Sumatra. De hoofdplaats is *Padang Pandjang*.
- Batjan** (-groep) ten ZW. van Halmaheira, en hiervan gescheiden door straat Patientie. De grootste zijn: Batjan, Groot Tawali of Kasiroeta en Poeloe Mandioli. Zij behooren tot de residentie Ternate (Molukken).
- Batjan.** Hoofdeiland der Batjan-groep. Het geheele eiland is in exploitatie afgestaan aan de *Batjan-Maatschappij*, die op hare plantages cacao, notemuskaat, nagelen, tabak, kokosnoten, koffie en boomwol (*kapok*) verbouwt. Deze Maatschappij heeft ook concessie voor de ontginning der aanwezige delfstoffen (goud en steenkolen).
- Batjan.** Plaats op het eiland Batjan. Standplaats controleur. KPM.
- Batoe** (of *Sisir*). Plaats in de afdeeling Malaug der residentie Pasoeroean op Java, aan de Brantas. Standplaats controleur (877).
- Batoe** (-eilanden) in den Indischen Oceaan ten W. van Sumatra, behoorende tot de Padangsche Benedenlanden. De grootste zijn: Tanah Balla, Tanah Masa en Pini.
- Batoe** (*tandjoeng*) aan de noordkust van Java (residentie Djepara).
- Batoe** (*tandjoeng*) aan de ZO.-kust van Borneo
- Batoebara.** Afdeeling der residentie Oostkust van Sumatra.
- Batoe batoe.** Plaats op Celebes aan de straat van Makassar.
- Batoeblad** (*tandjoeng*) aan de westkust van Borneo.
- Batoegapit.** Berg op Sumatra, in Atjeh (2000).
- Batoelitjin.** Plaats aan de ZO.-kust van Borneo, aan straat Laoet Poeloe (tusschen Borneo en Poeloe Laoet).
- Batoer.** Plaats in de afdeeling Bandjarnegara der residentie Banjoemas op Java, nabij de grens van de residentie Pekalongan, met druk bezochte pasars, en tabaksbouw. Hier ligt het Doodendal of de Stikvallei, eene holte van 50 voet diep, waaruit op twee plaatsen koolzure dampen opstijgen, die, zeer dicht bij den grond ingeademd, verstikkend zijn.
- Batoeradja.** Plaats in de residentie Palembang op Sumatra, aan een landweg.
- Batoeretno.** Plaats in Soerakarta op Java.

- Batoeroesak.** Plaats op het eiland Bangka (Sumatra), aan een landweg.
- Batoesangkar.** Zie *Fort Van der Capellen*.
- Batoetampatoeng** (-gebergte) op Borneo (1586), grens der landstroken Koetei en Berouwsche landen.
- Batoetiti.** Zie *Tandjoeng Sambar*.
- Batoetoelis.** Plaats in de afdeeling Buitenzorg der residentie Batavia op Java, aan den spoorweg.
- Bawang.** Plaats in de afdeeling Batang der residentie Pekalongan op Java.
- Bawean.** Eiland in de Java-zee, ten NO. van Java, behoorende tot de residentie Soerabaja, KPM.
- Bawen.** Plaats in de afdeeling Ambarawa der residentie Semarang, kruispunt van den verbindingsweg (545).
- Bebekan.** Plaats in de afdeeling Sidoardjo der residentie Soerabaja op Java.
- Bedagei.** Plaats in de afdeeling Deli der residentie Oostkust van Sumatra.
- Beët.** Zie *Tji Taroem*.
- Behouden passage.** Straat tusschen Java en het Prinseneiland.
- Bekasi.** Plaats in de afdeeling Meester Cornelis der residentie Batavia op Java, aan den spoorweg.
- Belang.** Plaats op Celebes, in de Minahassa, aan de baai van Belang en den landweg naar Amoerang.
- Belang** (baai van) aan de NO.-kust van Celebes.
- Belawan.** Plaats in de afdeeling Deli der residentie Oostkust van Sumatra.
- Belawan** (*tandjoeng*) aan de NO.-kust van Sumatra (afdeeling Deli).
- Belo.** Plaats op het eiland Bangka (Sumatra).
- Bengalen passage.** Straat tusschen Poeloe Wai en Poeloe Bras.
- Bengawan** (of *Solo-rivier*). Ontspringt op het Zuider-gebergte in de residentie Soerakarta op Java, onder den naam *Penambangan*. Zij stroomt Noordwaarts tot Wonogiri, van hier NW.-waarts met een bocht en, na de *Dankan* te hebben opgenomen, tot Soerakarta. Van hier stroomt zij, weder met een bocht, NO.-waarts tot Ngawi, waar zij de *Gandoeng* of *Rivier van Madioen* opneemt. Verder stroomt zij NO.-waarts en mondt, door een bij Boengah gegraven geul, ten O. van Sidajoe in de Java-zee uit. De Solo-rivier stroomt door vier residenties: Soerakarta, Madioen, Rembang en Soerabaja.
- Bengkajang.** Plaats in de afdeeling Montrado der residentie Westerafdeeling van Borneo, aan een landweg; garnizoensplaats.

Bengkalis. Eiland in straat Malakka, van Sumatra gescheiden door de Brouwerstraat. Het behoort onder de residentie Oostkust van Sumatra.

Bengkalis. Hoofdplaats der afdeeling Bengkalis van de residentie Oostkust van Sumatra, op het eiland van dien naam, met 2.500 inwoners, meestal Chineezzen; KPM.

Bengkoelen. Residentie van Sumatra, verdeeld in acht afdeelingen: Bengkoelen, de Ommelanden van Bengkoelen (hoofdplaats *Tabah Penandjoeng*), Laïs (hoofdplaats *Laïs*), Mokko Mokko (hoofdplaats *Mokko Mokko*), Seloema (hoofdplaats *Loeboelintang*), Mana en Pasoemah Oeloe Mana (hoofdplaats *Mana*), Kauër (hoofdplaats *Bintoehan*), Kroë (hoofdplaats *Kroë*). De hoofdplaats der residentie is *Bengkoelen*.

Bengkoelen. Afdeeling der residentie Bengkoelen op Sumatra. De hoofdplaats is *Bengkoelen*.

Bengkoelen. Hoofdplaats der residentie en afdeeling Bengkoelen op Sumatra, met 7000 inwoners en een garnizoen, aan den Indischen Oceaan en een landweg, het eindpunt van den weg over het gebergte naar Palembang. De reede van Bengkoelen is slecht.

Bengkoelen (baai van) aan de westkust van Sumatra. In deze baai treft men de volgende lichten aan: Bengkoelen, Poeloe Tikoes.

Benkenang. Plaats in de residentie Bengkoelen op Sumatra, aan een landweg en den Indischen Oceaan.

Benkoerat. Plaats in het ZO. der residentie Bengkoelen op Sumatra, aan den Indischen Oceaan en de baai van Benkoerat.

Benkoerat (baai van) aan de ZO.-kust der residentie Bengkoelen op Sumatra.

Benteng darat. Plaats op het eiland Bangka (Sumatra).

Bentoehan. Plaats in de afdeeling Laïs der residentie Bengkoelen op Sumatra, aan den Indischen Oceaan.

Berami (*telok*) aan de NW.-kust van Sumatra, waaraan Singkel ligt.

Berbek. Afdeeling der residentie Berbek op Java. De hoofdplaats is *Berbek*.

Berbek. Hoofdplaats der afdeeling Berbek, standplaats controleur, door een landweg aan den Zuidelijken weg verbonden.

Berhala (-straat) tusschen Sumatra en den Riouw-archipel.

Berikat (*oedjoeng*), de oostelijkste kaap van het eiland Bangka (Sumatra).

Berou (of *Mac Cluer-golf*) aan de NW.-kust van Nieuw-Guinea.

Berouw (of *Bahoe*). Rivier, die in haren benedenloop *Segah* heet, stroomt in het N. van de Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo, Oostwaarts bij Goencengtaboer naar de Soeloezee; KPM.

- Besitan.** Landschap in de afdeeling Deli der residentie Oostkust van Sumatra.
- Besoeki.** Residentie van Java, verdeeld in vijf afdeelingen: Besoeki, Bondowoso, Djember, Panaroekan, Banjoewangi. De hoofdplaats is *Besoeki*.
- Besoeki.** Afdeeling der residentie Besoeki op Java. De hoofdplaats is *Besoeki*.
- Besoeki.** Hoofdplaats der residentie en afdeeling Besoeki, aan de straat van Madoera en den Grooten Postweg, met 8000 inwoners. Standplaats controleur.
- Besek** (*rawa*) in het ZW. der residentie Besoeki op Java.
- Betoeng** (*tasik*) in de residentie Oostkust van Sumatra, waaruit de Soengai Mandau en de Soengai Siak haar water ontvangt.
- Biaro.** Zie *Sangi-eilanden*.
- Bidadoeng** (*kali*) of *Poeger*, loopt in de residentie Besoeki op Java Zuidwaarts langs Djember en valt bij Poeger in den Indischen Oceaan.
- Bikeroe.** Plaats in het Zuiden van Celebes, aan den landweg naar Balangnipa en Boelekomba.
- Bila.** (*Si Djawi-djawi*). Plaats aan den mond der Panei in de afdeeling Asahan der residentie Oostkust van Sumatra; KPM.
- Billiton** (of *Blitoeng*). Maakt eene zelfstandige assistent-residentie uit (hoofdplaats *Tandjoeng Pandan*).
- Billiton.** Eiland ten Oosten van Sumatra, in de Chineesche zee, gescheiden door straat Gaspar van het ten Westen gelegen eiland Bngka, en door straat Karimata van het ten Oosten gelegen Borneo. Het eiland is rijk aan tin. Onder de bevolking, die 27,000 zielen bedraagt, bevinden zich 7000 Chineezen.
- Bima.** Plaats op de noordkust van het eiland Soembawa, aan de golf van Bima, KPM. Uitvoer van paarden.
- Bima** (golf van) aan de noordkust van het eiland Soembawa.
- Binangoen.** Plaats in de residentie Rembang op Java, aan de Java-zee en den Grooten Postweg.
- Bindjei.** Plaats in de afdeeling Deli der residentie Oostkust van Sumatra.
- Bintang** (of *Riouw*). Hoofdeiland van den Riouw-archipel. Gambir- en pepercultuur.
- Bintoehan.** Plaats in de afdeeling Kauër der residentie Bengkoelen op Sumatra, aan een landweg.
- Bira.** Zie *Lasowa*.
- Bira.** Plaats in de afdeeling Sampang op het eiland Madoera, aan de Java-zee en een landweg.
- Birangekeke** (baai van) aan de ZO.-kust van Celebes.

- Bisingin** (*tasik*) in de residentie Oostkust van Sumatra, waaruit de Soengai Mandau en de Soengai Siak haar water ontvangt.
- Bisma.** Berg van het Diëng-gebergte (2363).
- Bitjoli.** Zie *Boeli*.
- Bitoeng.** Plaats op Noord-Celebes aan de baai van Amoerang.
- Blabak.** Plaats in de afdeeling Magelang der residentie Kedoe op Java.
- Blambangan** (of *Poerwa*). Schiereiland aan den ZO.-hoek van Java.
- Blantoeng** (-baai) aan de zuidkust van Sumatra, in de Lampongsbaai.
- Blimbing.** Plaats in de residentie Bengkoelen, aan den Indischen Oceaan en de Blimbing-baai.
- Blimbing** (-baai) aan de ZW.-kust van Sumatra.
- Blimbing** (*tandjoeng*) aan de NW.-kust van Borneo.
- Blinjoe.** Plaats op het eiland Bangka (Sumatra), aan een landweg.
- Blitar.** Afdeeling der residentie Kediri op Java. De hoofdplaats is *Blitar*.
- Blitar.** Hoofdplaats der afdeeling Blitar, aan een zijtak van den Zuidelijken weg en den spoorweg. Standplaats controleur. Tabakscultuur.
- Blora.** Afdeeling der residentie Rembang op Java. De hoofdplaats is *Blora*.
- Blora.** Hoofdplaats der afdeeling Blora. Standplaats controleur. Telefoonverbinding met het post- en telegraafkantoor van Rembang.
- Boano.** Eiland ten O. van Ceram.
- Boano** (straat) tusschen Borneo en Ceram.
- Bobotsari.** Plaats in de afdeeling Poerbolinggo der residentie Banjoemas op Java.
- Bodja.** Plaats in de afdeeling Kendal der residentie Semarang. Standplaats controleur.
- Bodjonegoro.** Afdeeling der residentie Rembang op Java. De hoofdplaats is *Bodjonegoro*.
- Bodjonegoro.** Hoofdplaats der afdeeling Bodjonegoro, aan de samenvloeiing van de Solo en de Kening. Standplaats controleur.
- Bodjong.** Plaats in de afdeeling Galoeh der residentie Tjirebön op Java, aan den ontworpen spoorweg.
- Bodjonggede.** Plaats in de afdeeling Buitenzorg der residentie Batavia op Java, aan den spoorweg.
- Bodjongmanik.** Plaats in de afdeeling Lebak der residentie Bantén op Java. In de nabijheid wonen de Badoej's.
- Bodri** (*kali*). Ontspringt op het Djamboe-gebergte, stroomt door de afdeeling Kendal der residentie Semarang op Java, en valt ten NW. van de plaats Kendal in de Java-zee.

- Boea.** Plaats in de afdeeling Tanah Datar der residentie Padangsche Bovenlanden op Sumatra, aan een landweg en de Sinamar.
- Boeding.** Plaats op Billiton.
- Boedok.** Plaats in de afdeeling Montrado der Westerafdeeling van Borneo.
- Boegel.** Plaats in de afdeeling Demak der residentie Semarang op Java, op de grens der residentie Djepara, aan de Kali Tanggoelangin.
- Boegel** (*tandjoeng*) aan de noordkust van Java (residentie Djepara).
- Boegeroens** (-eilanden) tusschen de eilanden Salejjer en Celebes.
- Boejaran.** Plaats in de afdeeling Semarang der residentie Semarang op Java.
- Boekatedja.** Plaats in de afdeeling Poerbolinggo der residentie Banjoemas op Java.
- Boekit barisan** (-gebergte) op Sumatra, van Koningspunt tot kaap Vlakkehoek.
- Boekitbatoe.** Plaats op het eiland Bengkalis.
- Boekitkaba.** Berg op Sumatra, in de residentie Palembang, ten NO. van de stad Bengkoelen (1650).
- Boekittinggi.** Zie *Fort de Kock*.
- Boekittoenggoel.** Berg op Java, op de grens der residenties Preanger-regentschappen en Krawang (2208).
- Boelang** (-archipel) in de Chineesche zee, ten W. van het eiland Batam en behoorende tot den Riouw-archipel.
- Boelang.** Plaats in de afdeeling Sidoardjo der residentie Soerabaja op Java, aan de Kali Porong.
- Boelangan.** Zie *Kajan*.
- Boelekomba.** Plaats in het Z. van Celebes, aan de Soenda-zee en een landweg, KPM.
- Boe'eleng.** Plaats op het eiland Bali, KPM.
- Boeli** (-baai) of *Bitjoli*, aan de oostkust van het eiland Halmaheira.
- Boeloeh** (*tasik*) op Sumatra in de residentie Oostkust van Sumatra, waaruit de Soengai Mandau en de Soengai Siak haar water ontvangen.
- Boeloelawang.** Plaats in de afdeeling Malang der residentie Pasoeroean op Java.
- Boelongan.** Leenplichtig rijk in de afdeeling Koetei op Borneo, KPM.
- Boemiajoe.** Plaats in de afdeeling Brebes der residentie Tegal op Java. Standplaats controleur.
- Boemidjawa..** Plaats in de afdeeling Brebes der residentie Tegal op Java.

- Boengah.** Plaats in de afdeeling Grisseo der residentie Soerabaja op Java, aan den Grooten Postweg en de geul der Solo-rivier.
- Boengamas.** Plaats in de residentie Palembang op Sumatra, aan een landweg.
- Boengatan.** Plaats in de afdeeling Besoeki der residentie Besoeki op Java, aan den Grooten Postweg.
- Boengboelan.** Plaats in de afdeeling Soekapoera Kolot der residentie Preanger-regentschappen op Java (448).
- Boengoeran.** Zie *Natoena-eilanden*.
- Boeni** (*tji*). Ontspringt op den Patoeha in de residentie Preanger-regentschappen op Java en stroomt ZW.-waarts naar den Indischen Oceaan.
- Boenoet.** Plaats in de afdeeling Sintang der residentie Westerafdeeling van Borneo, aan de Kapoeas.
- Boentai.** Plaats in de afdeeling Doeson en Dajak-landen der residentie Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo, aan de Groote Dajak-rivier.
- Boentok.** Plaats in de afdeeling Doeson en Dajak-landen der residentie Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo, aan de Baritoe.
- Boerangrang.** Berg op Java, op de grens der residenties Preanger-regentschappen en Krawang (2058).
- Boeroe.** Eiland ten W. van Ceram, en van dit eiland gescheiden door straat Manipa of Boeroe. Het behoort tot de residentie Amboina en levert veel sago en kajoepoetih-olie.
- Boeroe** (straat). Zie *Manipa*.
- Boeroemon.** Rivier op Sumatra. Zij ontspringt op het Boekit Barisan-gebergte in de residentie Tapanoeli en heet in haren benedenloop *Panci*, die langs Laboean Batoe naar de straat van Malakka stroomt.
- Boerong** (-eilanden) ten W. van Borneo.
- Boetak.** Berg op Java, op de grens der residenties Kediri en Pasoeroean (2859).
- Boetak.** Berg op Java, op de grens der residenties Pekalongan en Banjoemas (2221).
- Boeton.** Eiland ten ZO. van Celebes, in de Moluksche zee, en gescheiden van het ten W. gelegen eiland Moena door straat Boeton. Het behoort tot de Bondgenootschappelijke landen van het Gouvernement van Celebes en Onderhoorigheden.
- Boeton** (straat) tusschen de eilanden Boeton en Moena.
- Boeton.** Plaats op het eiland Boeton aan de ZW.-kust, KPM.
- Bogor.** Zie *Buitenzorg*.
- Bogorame.** Plaats in de afdeeling Pati der residentie Djepara op Java.

- Bogowonto** (*kali*). Ontspringt op den Soembing, in de residentie Bagelen op Java, en stroomt Zuidwaarts langs Poerworedjo en Poerwodadi naar den Indischen Oceaan.
- Bojolali**. Afdeling der residentie Semarang op Java. De hoofdplaats is *Bojolali*.
- Bojolali**. Hoofdplaats der afdeling Bojolali, aan den verbindingsweg, met een fort (418).
- Bolaangoeki**. Plaats in Noord-Celebes, aan de Soeloe-zee.
- Bolango**. Riviertje in Noord-Celebes, die de afstroming van het meer Limbotto opneemt en zich in de Haven van Gorontalo stort.
- Bolano** (meer) in Noord-Celebes (residentie Menado).
- Bolano**. Plaats op Noord-Celebes (residentie Menado), nabij de golf van Tomini.
- Boleng** (straat) tusschen de eilanden Andonare en Lomblen.
- Bonan**. Plaats in de afdeling Tajan der residentie Westerafdeling van Borneo.
- Bonat matangkat** (of *Stroomenkaap*), NW. kaap van Celebes.
- Bondjol**. Plaats in de afdeling Agam der residentie Padangsche Bovenlanden op Sumatra, aan een landweg.
- Bondojoedo** (*kali*). Ontspringt in de residentie Probolinggo op Java, op den Lemongan, stroomt ZO.-waarts langs de zuidelijke grens van de residenties Probolinggo en Besoeiki naar den Indischen Oceaan.
- Bondowoso**. Afdeling der residentie Besoeiki op Java. De hoofdplaats is *Bondowoso*.
- Bondowoso**. Hoofdplaats der afdeling Bondowoso, aan een zijtak van den Grooten Postweg. Standplaats controleur (275).
- Bone**. Riviertje in Noord-Celebes, zich stortende in de Haven van Gorontalo.
- Bonerate**. Eilandje der Tijger-eilanden, behoorende tot de afdeling Saleijer, gelegen ten O. van het eiland Saleijer in de Soenda-zee; KPM.
- Boni** (golf van) aan de zuidkust van Celebes.
- Boni**. Leenroerig land op de ZW.-kust van Celebes.
- Boni**. Plaats in ZW. Celebes, aan de W.-zijde van de golf van Boni.
- Bonthain** (of *Bantaëng*). Hoofdplaats der afdeling Zuider-districten van het Gouvernement Celebes en Onderhoorigheden, aan de baai van Bonthain en een landweg; KPM.
- Bonthain** (baai van) aan de ZW.-kust van Celebes.
- Boompjes** (-eilanden) in de Java-zee, met een licht op Poeloe Rakit. Behooren tot de residentie Tjirebon.
- Borneo** (of *Broenei*). Eiland der groote Soenda-eilanden. Het is verdeeld in de residenties Westerafdeling (hoofdplaats *Pontianak*), en Zuider- en Oosterafdeling (hoofdplaats

Bandjarmasin). Onafhankelijk van het Nederlandsch gezag zijn de staten: Broenei, Serawak, Pappal, Maloedoe, Sabah en Mangidari, allen in het N. gelegen.

Boroboedoer. Boeddha-tempel in de afdeeling Magelang der residentie Kedoe op Java (296).

Bowerno. Plaats in de afdeeling Bodjonegoro der residentie Rembang op Java.

Bowoni. Zie *Wowoni*.

Bran (*telok*) aan de westkust van het eiland Billiton.

Brantas (*kali*). Ontspringt op den Ardjoeno in de residentie Pasoeroean op Java. Zij stroomt Zuidwaarts door het hoogland van Malang langs Malang en, na de *Lesti* te hebben opgenomen, Westwaarts tot Karangredjo. Van hier loopt zij Noordwaarts langs Kediri tot Kertosono, van waar zij verder Oostwaarts stroomt tot Melirin (ten NO. van Modjokerto). Hier splitst zij zich in de *Kali Mas*, die naar Soerabaja stroomt, en de *Kali Porong*, die ten NO. van Bangil in de straat van Madoera uitloopt. De Brantas stroomt door drie residenties: Pasoeroean, Kediri en Soerabaja.

Bras (*poeloe*) in den Indischen Oceaan, ten N. van Sumatra, met een vuurtoren.

Brebes. Afdeeling der residentie Tegal op Java. De hoofdplaats is *Brebes*.

Brebes. Hoofdplaats der afdeeling Brebes, aan den Grooten Postweg en de Kali Pamali. Standplaats controleur. Telefoonverbinding met het post- en telegraafkantoor van Tegal.

Brebes (*tandjoeng*) aan de noordkust van Java (residentie Tegal).

Bril (de) of *Taka Ramata*. Rif in straat Makasser ten ZW. van Celebes, met een vuurtoren.

Bringin. Plaats in de residentie Semarang op Java, aan den spoorweg.

Broemboeng. Plaats in de residentie Semarang op Java, aan den spoorweg.

Broenei. Landschap in het Noordelijk deel van Borneo, onafhankelijk van het Nederlandsch gezag.

Broenei. Plaats in het Noorden van Borneo aan de baai van Broenei.

Broenei (baai van) aan de NW.-kust van Borneo.

Bromo. Berg op Java, op de grens der residenties Pasoeroean en Probolinggo. Top van het Tengger-gebergte (2290).

Broompang (*telok*) aan de ZW.-kust van het eiland Billiton.

Brossot. Plaats in de residentie Djogjakarta op Java, aan den Zuidelijken weg en de Kali Progo.

Brouwer (-straat) of *Selat Pandjang*, tusschen de eilanden van Bengkalis en de oostkust van Sumatra.

- Buffel** (-kaap) of *Tandjoeng Siaboeng*, aan de westkust van Sumatra, ten Z. van de stad Bengkoelen.
- Buitenzorg**. Afdeling der residentie Batavia. De hoofdplaats is *Buitenzorg*.
- Buitenzorg** (of *Bogor*). Hoofdplaats der afdeling Buitenzorg, aan de Tji Liwoeng, den Grooten Postweg en den spoorweg (267). Residentie van den Gouverneur-Generaal. Hier zijn de bureaux der Algemeene Secretarie gevestigd. Bezienswaardigheden: 's Lands Plantentuin, het paleis van den Gouverneur-Generaal en het gesticht voor krankzinnigen. In de nabijheid de badplaats Kotabatoe.
- Bwool**. Plaats nabij de noordkust van Celebes, KPM.
- Bwool** (baai van) aan de noordkust van Celebes.

C.

- Celebes**. Eiland der Grooten Soenda-eilanden. Het is verdeeld in de residentie Menado (hoofdplaats *Menado*) en het Gouvernement van Celebes en Onderhoorigheden (hoofdplaats *Makasser*).
- Celebes** (zee van) of *Soeloe-zee*, ten N. van Celebes en ten O. van Borneo.
- Celebes** (-baai) aan de NO.-kust van het eiland Flores.
- Centraal** (-gebergte). Dit zgn. gebergte maakt de noordelijke grens uit der Westerafdeling en der Zuider- en Oosterafdeling van Borneo.
- Ceram** (of *Serang*). Eiland der Molukken, ten W. van Nieuw-Guinea, behoorende tot de residentie Amboina. Het eiland brengt veel sago voort.
- Ceramsche zee**. Ten N. van Ceram en Boeroe.
- Ceram laeet** (-eilanden) ten ZO. van Ceram.
- Cheribon**. Zie *Tjirebon*.
- Chineesche zee**. Ten NW. van Borneo.
- Clement** (-straat) in de Gaspar-straat.

D.

- Dai** (of *Lingga*). Plaats op het eiland Lingga, dat eene afdeling uitmaakt der residentie Riouw en Onderhoorigheden.
- Dajak**. (Grooten-) rivier, of *Kahajan*, stroomt op Borneo Zuidwaarts langs Rawi en Boentai naar de Java-zee.
- Dajak**. (Kleine-) rivier, of *Kapoeas Moeroeng*, stroomt op Borneo Zuidwaarts naar de Java-zee, waarin zij bij Kocala Kapoeas nitmondt.

- Dajaklanden.** Afdeeling der residentie Zuider- en Ooster-afdeeling van Borneo. De hoofdplaats is *Koeula Kapoeas*.
- Dako.** Zie *Kandi*.
- Dammer.** Zie *Zuid-Wester-eilanden*.
- Dampal.** Plaats aan de noordkust van Celebes, KPM.
- Dampar** (-baai) aan de zuidkust van Java.
- Dampeias.** Plaats aan de NW.-kust van Celebes, KPM.
- Dampir.** Zie *Gemien*.
- Dani** (-tji). Zie *Tji Sedane*.
- Dankan.** Zie *Bengawan*.
- Darmaradja.** Plaats in de afdeeling Soemedang der residentie Preanger-regentschappen op Java (290).
- Darvel** (-baai). Zie *Giong*.
- Dato** (*tandjoeng*) aan de zuidkust van het eiland Madoera.
- Datoe** (*tandjoeng*) aan de NW.-kust van Borneo.
- Datoe** (bocht van) aan de NW.-kust van Borneo.
- Dawoean.** Plaats in het regentschap Dawoean der residentie Krawang op Java, aan den Grooten Postweg.
- Delangoe.** Plaats in Soerakarta op Java, aan den spoorweg.
- Deli.** Afdeeling der residentie Oostkust van Sumatra. De hoofdplaats is *Medan*.
- Delitoewa.** Plaats in de afdeeling Deli der residentie Oostkust van Sumatra, aan den spoorweg.
- Demak.** Afdeeling der residentie Semarang op Java. De hoofdplaats is *Demak*.
- Demak.** Hoofdplaats der afdeeling Demak, aan den Grooten Postweg, de Kali Demak en den tramweg. Standplaats controleur. De plaats bezit eene oude moskee.
- Demak** (*kali*). Ontspringt op den Merbaboe in de residentie Semarang op Java, stroomt langs Salatiga, neemt bij Tempoeran de *Toentang* op en loopt verder langs Goeboeg en Demak naar de Java-zee.
- Demakan.** Plaats in de afdeeling Djoewana der residentie Djepaa op Java.
- Demari.** Plaats in de afdeeling Toeban der residentie Rembang op Java, aan den Grooten Postweg en de Bocht van Toeban.
- Dempet.** Plaats in de afdeeling Demak der residentie Semarang op Java.
- Dempo.** Berg op Sumatra, op de grens der residenties Bengkoelen en Palembang (3170).
- Dempoe** (straat) in den Riouw-archipel.
- Depok.** Plaats in de afdeeling Buitenzorg der residentie Batavia op Java, aan den spoorweg. De bewoners zijn Christen-inlanders. Er is een seminar'e voor inlandsche zendelingen.

- Deudeul.** Plaats in de afdeeling Soekapoera Kolct der residentie Preanger-regentschappen op Java.
- Diamantpunt** (of *Tandjoeng Djamboe ajer*) aan de NO.-kust van Sumatra.
- Diätas** (*danau*) op Sumatra, in de Padangsche Bovenlanden (1531).
- Diëng** (-gebergte). Eene hoogvlakte op Midden-Java, op de grens der residenties Pekalongan, Semarang, Kedoe, Bagelen en Banjoemas (2045). Het hoogste punt is de Goenoeng Prahoe (2557). Boeddha-tempels, tabakscultuur.
- Diëng** (plateau van). Zie *Diëng-gebergte*.
- Dindang.** Plaats op het eiland Billiton.
- Dirk de Vries** (-baai) aan de zuidkust van Java, westelijke inham der Panandjoeng-baai.
- Djaboeng.** Plaats in de afdeeling Ponorogo der residentie Madioen op Java.
- Djaboeng.** Plaats in de afdeeling Modjokerto der residentie Soerabaja op Java. Standplaats controleur.
- Djabong** (*tandjoeng*) aan de oostkust van Sumatra.
- Djalaksana.** Plaats in de afdeeling Tjirebon der residentie Tjirebon op Java.
- Djambangan.** Berg op Java, op de grens der residenties Probolinggo en Pasoeroean (3020)
- Djambean.** Plaats in de afdeeling Bodjonegoro der residentie Rembang op Java.
- Djambi.** Een rijk op Sumatra, waarvan het bestuur, onder het oppergezag der Nederlandsche Regeering, is overgelaten aan den inlandschen vorst (sultan). De resident van Palembang houdt toezicht op de zaken van het Rijk Djambi.
- Djambi.** Hoofdplaats van het Rijk Djambi, aan de Soengai Djambi, met 3000 inwoners; KPM. Standplaats politiek agent.
- Djambi** (*soengai*). Ontstaat uit de *Batang Hari* en de *Batang Tambesi*. Zij stroomt Oostwaarts in het Rijk Djanibi langs de hoofdplaats Djambi en Moeara Kompeh naar de Berhala-straat, waarin zij zich ontlast.
- Djamblang.** Plaats in de afdeeling Tjirebon der residentie Tjirebon op Java.
- Djamboe** (-gebergte) op de NO. grens der residentie Kedoe op Java.
- Djamboe.** Plaats in de afdeeling Poerwokerto der residentie Banjoemas op Java.
- Djamboe ajer.** Zie *Diamantpunt*.
- Djamna.** Eilandje in de Geelvink-baai, KPM.
- Djangkar** (*tandjoeng*) aan de noordkust der residentie Besoeki op Java.

- Djasinga.** Plaats in de afdeeling Buitenzorg der residentie Batavia op Java, aan de Tji Kandi. De wouden in de omstreek zijn berucht om de tijgers.
- Djati** (*tandjoeng*) aan de noordkust van Java (residentie Djepara).
- Djatibarang.** Plaats in de afdeeling Indramajoe der residentie Tjirebon op Java, aan de Tji Manoek.
- Djatibarang.** Plaats in de afdeeling Brebes der residentie Tegal op Java.
- Djatilawang.** Plaats in de afdeeling Poerwokerto der residentie Banjoemas op Java.
- Djatinegara.** Plaats in de afdeeling Tegal der residentie Tegal op Java (298).
- Djatinom.** Plaats in de afdeeling Bojolali der residentie Soerakarta op Java.
- Djatiredjo.** Plaats in de afdeeling Modjokerto der residentie Soerabaja op Java.
- Djatirogo.** Plaats in de afdeeling Toeban der residentie Rembang op Java. Standplaats controleur.
- Djatitoedjoe.** Plaats in de afdeeling Indramajoe der residentie Tjirebon op Java, aan de Tji Manoek.
- Djatiwangi.** Plaats in de afdeeling Madjalengka der residentie Tjirebon op Java.
- Djeboes.** Plaats op het eiland Bangka (Sumatra), aan een landweg.
- Djembang** (*damau*) in Koetei op Borneo.
- Djember.** Afdeeling der residentie Besoeki. De hoofdplaats is *Djember*.
- Djember.** Hoofdplaats der afdeeling Djember, aan een zijtak van den Grooten Postweg en de Kali Bidadoeng. Standplaats controleur.
- Djembrana.** Plaats op het eiland Bali.
- Djemoer.** Plaats in de afdeeling Soerabaja der residentie Soerabaja op Java, aan den spoorweg en den Grooten Postweg.
- Djeneponto.** Plaats op de zuidkust van Celebes, aan de Soenda-zee en een landweg.
- Djengkol.** Plaats in de afdeeling Limbangan der residentie Preanger-regentschappen op Java, aan den spoorweg.
- Djenoe.** Plaats in de afdeeling Toeban der residentie Rembang, aan de Java-zee en den Grooten Postweg.
- Djepara** (*Japara*). Residentie van Java, verdeeld in vier afdeelingen: Pati, Koedoes, Djoewana, Djepara. De hoofdplaats is *Pati*.
- Djepara.** Afdeeling der residentie Djepara op Java. De hoofdplaats is *Djepara*.
- Djepara.** Hoofdplaats der afdeeling Djepara, met 11,000 inwoners, aan de Java-zee. Standplaats controleur.

- Djepon.** Plaats in de afdeeling Blora der residentie Rembang op Java.
- Djilolo.** Zie *Halmadeira*.
- Djilolo** (straat) tusschen Halmadeira en de Papoesche eilanden.
- Djingkilon.** Plaats in Soerakarta op Java, aan den spoorweg.
- Djintang.** Plaats in de afdeeling Montrado der residentie Westerafdeeling van Borneo.
- Djoeloek.** Plaats op de NO.-kust van Sumatra (Atjeh). Uitvoer van zwarte peper.
- Djoendjang.** Plaats in de atdeeling Tjirebon der residentie Tjirebon op Java.
- Djoeroedjoe.** Plaats in de afdeeling Pontianak en Ommelanden der residentie Westerafdeeling van Borneo.
- Djoewana.** Afdeeling der residentie Djepara op Java. De hoofdplaats is *Djoewana*.
- Djoewana** (*Joana*). Hoofdplaats der afdeeling Djoewana, aan den Grooten Postweg, den tramweg en de Kali Djoewana, met een havenlicht, Scheepstimmerwerven. Standplaats controleur.
- Djoewana** (*kali*) stroomt NO.-waarts in de residentie Djepara langs Djoewana. Zij is de afwatering der Rawa Besar, in het ZO. dezer residentie.
- Djogjakarta.** Vorstendom op Java. Een resident vertegenwoordigt het Nederlandsch gezag. 't Gebied van den Sultan omvat tien regentschappen: de Hoofdplaats, Sleeman, Kalasan, Bantoel, Goenoeng-Kidoel, Nanggoelan, Kalibawang, Sentolo, Pengasih, Brossot of Adikarto. Een klein gedeelte van het grondgebied van dit vorstendom wordt bestuurd door Prins (Pangeran) Pakoe Alam, die onafhankelijk is van den Sultan. Het Pakoe-alams-gebied telt één regentschap: Karangkemoening. De hoofdplaats van het vorstendom is *Djogjakarta*.
- Djogjakarta.** Hoofdplaats van het vorstendom Djogjakarta, aan den Zuidelijken weg, den spoorweg en de Kali Opak, met 60.000 inwoners. Residentie van den Sultan en den Resident. Bezienswaardigheden: de Kraton, het paleis van den Sultan, een uur in omtrek en bewoond door 15.000 menschen: familieleden en bedienden; het waterkasteel; het fort Rustenburg; een gedenkteeken van den Gouverneur-Generaal Daendels; het residentiehuis.
- Djogorogo.** Plaats in de afdeeling Ngawi der residentie Madioen op Java.
- Djohor** (straat) tusschen de eilanden Poeloe Laoet en Seboekoe (Borneo).
- Djombang.** Afdeeling der residentie Soerabaja op Java. De hoofdplaats is *Djombang*.

- Djombang.** Hoofdplaats der afdeeling Djombang, aan den spoorweg. Standplaats controleur.
- Djomblang.** Plaats in de afdeeling Semarang der residentie Semarang op Java, aan den verbindingsweg.
- Djongol.** Plaats in de afdeeling Buitenzorg der residentie Batavia op Java.
- Dobo.** Plaats op het eiland Wawar (Aroe-eilanden), handelsmiddelpunt van het uiterste Oosten van den archipel; KPM. Standplaats posthouder.
- Doea soedara** (*Twee Gebroeders*). Berg in de Minahassa op Celebes (1373).
- Doela.** Plaats op een der Kei-eilanden. Standplaats posthouder.
- Doerdjan.** Plaats op het eiland Madoera (afdeeling Madoera).
- Doerenan.** Plaats in de afdeeling Trenggalek der residentie Kediri op Java.
- Doerian** (*tji*). Zie *Tji Kandi*.
- Dompo.** Plaats op het eiland Soembawa.
- Dompo.** Zie *Bocht van Sangar*.
- Donda** (-baai) aan de noordkust van het eiland Flores.
- Dondo** (-baai) aan de noordkust van Celebes.
- Dondo** (*oeäjoeng*). NW. kaap van Celebes.
- Dondrekin** (-eilanden). Zie *Pomaran*.
- Dongala.** Zie *Palos*.
- Doreh.** Plaats op de NO.-kust van het schiereiland van Nieuw-Guinea, KPM. Sedert 1855 zijn hier zendelingen gevestigd voor de bekeering der Papoea's.
- Dramajoe.** Plaats in de afdeeling Indramajoe der residentie Tjirebon op Java.
- Dringoe.** Plaats in de afdeeling Probolinggo der residentie Probolinggo, aan den Grooten Postweg.
- Drio.** Plaats in de afdeeling Soerabaja der residentie Soerabaja op Java, aan de Kali Mas.
- Dsaoet.** Berg op Sumatra, in de residentie Tapanoeli (1625).
- Duizend** (-gebergte) of *Sewoe*, in het Zuiden der residenties Djogjakarta en Soerakarta.
- Duizend** (-eilanden) in de Java-zee, ten N. van West-Java.
- Dwars in den weg** (of *Poeloe Soengian*) ten Z. van Sumatra in straat Soenda, behoorende tot de residentie Banten (Java).

E.

- Edam.** Eilandje in de Bocht van Batavia, met een vuurtoren.
- Edi.** Plaats op Sumatra in Atjeh, aan straat Malakka; KPM. Uitvoer van zwarte peper.
- Egeron** (straat) tusschen het eiland Jamdena (Tenimber-eilanden) en Poeloe Selaroe.

Ello. Zie *Progo*.

Emmahaven. NW. hoek der Koninginne-baai, aan de westkust van Sumatra (bij Padang).

Empang (*tandjoeng*) aan de NW.-kust van Billiton, met een vuurtoren.

Endeh (of *Midden-Flores*) een gebied op het eiland Flores.

Endeh (of *Ambogaga*). Plaats op de Z.-kust van Midden-Flores, KPM. Standplaats posthouder.

Endoet. Berg op Java in het ZO. van de residentie Banten (1296).

Engano (of *Telandjang*). Eiland in den Indischen Oceaan, ten W. van Sumatra, behoorende tot de residentie Bengkoelen; KPM.

Enkhuizen. Eilandje in de Bocht van Batavia.

Evar (of *Kei-eilanden*) in de Banda-zee, behoorende tot de Zuid-Ooster-eilanden.

F.

Flores. Eiland der Kleine Soenda-eilanden. Het is verdeeld in: West-Flores of Mangerai; Midden-Flores of Endeh, en Oost-Flores of Larantoeke. Het eerste deel behoort onder het Gouvernement van Celebes en Onderhoorigheden, de beide laatste deelen behooren onder de residentie Timor.

Flores of *Soenda* (-zee) ten N. van Flores.

Flores (straat) tusschen Flores en Andonare.

Fort de Kock (of *Boekittinggi*). Hoofdplaats der afdeling Agam van de residentie Padangsche Bovenlanden op Sumatra, aan den spoorweg en een landweg (936). Hier is eene kweekschool voor inlandsche onderwijzers.

Fort Elout (of *Penjaboengan*). Plaats in de afdeling Mandeling der residentie Tapanoeli op Sumatra, aan een landweg (208).

Fort Van der Capellen (of *Batoesangkar*). Hoofdplaats der afdeling Tanah Datar van de residentie Padangsche Bovenlanden op Sumatra, aan een landweg en de Batang Sello, tak der Batang Kwanten.

G.

Gaboës. Plaats in de afdeling Pati der residentie Djepara op Java.

Gadang. Berg op Sumatra, in de residentie Padangsche Bovenlanden (1949).

Gading. Plaats in de afdeling Pasoeroean der residentie Pasoeroean op Java.

Gading. Plaats in de afdeling Kraksaan der residentie Probolinggo op Java. Standplaats controleur.

- Cadok.** Plaats in de afdeeling Buitenzorg der residentie Batavia op Java, aan den Grooten Postweg. Logement en herstellingsplaats (480).
- Cagatan.** Plaats in de afdeeling Ampel der residentie Soerakarta op Java.
- Cajam.** Plaats op het eiland Sapoeði (residentie Madoera). Standplaats controleur.
- Calang.** Eiland van den Riouw-archipel.
- Calesong.** Plaats op de ZW.-kust van Celebes, aan den landweg naar Makasser.
- Calis.** Plaats in de afdeeling Pamekasan op Madoera.
- Caloeh.** Afdeeling der residentie Tjirebon. De hoofdplaats is *Tjiamis*.
- Caloenggoeng.** Berg op Java, in de residentie Preanger-regentschappen, ten O. van Garoet (2229).
- Candoeng.** Zie *Rivier van Madioen*.
- Cani.** Plaats op de ZW.-kust van Halmalheira, aan straat Patientie; KPM.
- Cantoeng.** Plaats op het eiland Billiton.
- Caroeng.** Plaats in de afdeeling Ledok der residentie Bagelen op Java.
- Garoet.** Hoofdplaats der afdeeling Limbangan van de residentie Preanger-regentschappen op Java, aan de Tji Manoek en den spoorweg, met 10.000 inwoners. Standplaats controleur. In de nabijheid koffie- en theetuinen (710).
- Garoet** (plateau van) ten O. van de bergketen, die den Papandajan met den Goentoer verbindt, aan de oostzijde begrensd door den Tjikorai, den Galoenggoeng en den Telaga bodas.
- Caspar** (straat) tusschen de eilanden Bangka en Billiton.
- Cawok.** Plaats in Soerakarta op Java, aan den spoorweg.
- Cebang.** Plaats in de afdeeling Tjirebon der residentie Tjirebon op Java.
- Cebang.** Plaats in de afdeeling Demak der residentie Semarang op Java.
- Gedangan.** Plaats in de afdeeling Sidoardjo der residentie Soerabaja op Java, aan den spoorweg en den Grooten Postweg.
- Gedangan.** Plaats in de afdeeling Demak der residentie Semarang op Java, aan den spoorweg.
- Cede.** Berg op Java, in het N. der residentie Preanger-regentschappen, op de grens der afdeelingen Tjiandjoer en Soekaboemi (2962).
- Cedebage.** Plaats in de afdeeling Bandoeng der residentie Preanger-regentschappen op Java, aan den spoorweg.
- Cedek.** Plaats in de afdeeling Modjokerto der residentie Soerabaja op Java, aan de Brantas.

- Ceelvink** (-baai) aan de NW.-kust van Nieuw-Guinea.
- Celiting.** Plaats op de N.-kust van het eiland Flores. Tabak.
- Gemien** (straat) of *Dampir*, tusschen Nieuw-Guinea en de Papoesche eilanden.
- Gemoeh.** Plaats in de afdeeling Kendal der residentie Semarang op Java. Standplaats controleur.
- Gemoek** (*tandjoeng*) of *Varkenshoek*, aan de W.-kust van het eiland Timor.
- Gempeng.** Plaats in de afdeeling Bangil der residentie Pasoeroean op Java, aan den Grooten Postweg en den spoorweg.
- Gempol.** Plaats in de afdeeling Bangil der residentie Pasoeroean op Java, aan de Kali Porong en den spoorweg, op de grens der residentie Soerabaja.
- Gending.** Plaats in de afdeeling Kraksaan der residentie Probolinggo op Java, aan den Grooten Postweg. Standplaats controleur.
- Gendingan.** Plaats in de afdeeling Ngawi der residentie Madioen op Java, aan den Zuidelijken weg.
- Geneng.** (*Antroec*) Plaats in de afdeeling Pati der residentie Djepara op Java.
- Geneng.** Plaats op de grens der afdeeling Magetan der residentie Madioen op Java, aan den spoorweg.
- Genteng** (*poeloe*) ten ZO. van het eiland Madoera.
- Gighen.** Staatje behoorende tot de Onderhoorigheden van het gewest Atjeh en Onderhoorigheden, op de noordkust van Atjeh. De hoofdplaats is *Seyli*.
- Giong** of *Darvel* (-baai) aan de NO.-kust van Borneo.
- Cisser.** Eilandje ten ZO. van het eiland Ceram, KPM.
- Cjanjar.** Plaats op het eiland Bali.
- Coearitji** (-eilanden) behoorende tot de Batjan-groep.
- Coebing.** Plaats in de afdeeling Soerabaja der residentie Soerabaja op Java, aan den spoorweg.
- Coeboeg.** Plaats in de afdeeling Semarang der residentie Semarang op Java, aan de Kali Demak. In de nabijheid stijgt uit den drogen bodem eene braudbare gassoort op, het *Eeuwige vuur* of *Moro-api* genaamd, die, eenmaal aangestoken, blijft voortbranden.
- Coedo.** Plaats in de afdeeling Djombang der residentie Soerabaja op Java.
- Coekoelang.** Zie *Java's 2e punt*.
- Coeloek goeloek.** Plaats op het eiland Madoera (afdeeling Soemenep).
- Codong.** Plaats in de afdeeling Demak der residentie Semarang op Java. Standplaats controleur.
- Coendih.** Plaats in de afdeeling Grobogan der residentie Semarang op Java, aan den spoorweg en den tramweg.

- Coenoeng api.** Een der Banda-eilanden.
- Coenoeng api.** Eilandje in de Banda-zee, behoorende tot de Zuid-Wester-eilanden.
- Coenoeng api.** Eiland in de Soenda-zee, ten NO. van het eiland Soembawa en ten N. van straat Sapi.
- Coenoeng batoe.** Plaats in de afdeeling Tjitjalengka der residentie Preanger-regentschappen op Java, aan den spoorweg.
- Coenoeng gangsir.** Plaats in de afdeeling Bangil der residentie Pasoeroean op Java, aan den spoorweg.
- Coenoeng kentjana.** Plaats in de afdeeling Lebak der residentie Banten op Java (276). Standplaats controleur. Van hier leidt de weg naar de woonplaats der Badoeij's.
- Coenoeng kidoei.** Regentschap van het vorstendom Djogjakarta op Java.
- Coenoeng sitoli.** Plaats op het eiland Nias, KPM.
- Coenoeng soegi.** Hoofdplaats der afdeeling Sepoetih van de residentie Lampongsche districten op Sumatra, aan een landweg.
- Coenoeng taboer.** Plaats op de NO.-kust van Borneo, aan den mond der Segah.
- Coentoer.** Berg op Java, in de residentie Preanger-regentschappen, ten NW. van Garoet (2244). Uitbarsting in 1818, moddervloed in Juni 1882.
- Cogodalem.** Plaats in de residentie Semarang op Java, aan den spoorweg.
- Combong.** Plaats in de afdeeling Karanganyar der residentie Bagelen op Java, aan den Zuidelijken weg en den spoorweg. Telefoonverbinding met het post- en telegraafkantoor van Karanganyar. Hier is eene school tot opleiding van militairen (pupillenschool).
- Combong.** Plaats in de afdeeling Buitenzorg der residentie Batavia op Java, aan den spoorweg.
- Condang wetan.** Plaats in de afdeeling Pasoeroean der residentie Pasoeroean op Java.
- Condosoli.** Plaats in de afdeeling Soekaboemi der residentie Preanger-regentschappen op Java, aan den spoorweg.
- Coprak.** Plaats in de residentie Semarang op Java, aan den spoorweg.
- Coram** (-eilanden) ten ZO. van het eiland Ceram.
- Corontalo.** Afdeeling der residentie Menado op Celebes. De hoofdplaats is *Gorontalo*.
- Corontalo.** Hoofdplaats der afdeeling Gorontalo, aan de golf van Tomini of Gorontalo, nabij het vischrijke meer Limbotoe, met een vuurtoren. Goud van Gorontalo.
- Coudberg** of *Selawa Djanten* in Atjeh (1726).
- Cowa.** Bondgenootschappelijk staatje op Celebes.

- Cowa.** Plaats op de ZW.-kust van Celebes, aan den landweg naar Makasser.
- Crabak.** Plaats in de afdeeling Magelang der residentie Kedoe op Java.
- Gradjagan** (-baai) aan de zuidkust van Java (residentie Besoeki).
- Grasak** (*oedjoeng*) noordelijkst punt van het eiland Bangka (Sumatra).
- Grati.** Plaats in de afdeeling Pasoeroean der residentie Pasoeroean op Java, aan den spoorweg en den Grooten Postweg. Standplaats controleur. In de nabijheid ligt het Meer van Grati of Kelindoengan, bekend om zijne visschen, zijne krokodillen en de ontelbare eenden, wier eieren gezouten en heinde en ver verzonden worden.
- Gresik.** (*Grissee*). Afdeeling der residentie Soerabaja op Java. De hoofdplaats is *Gresik*.
- Gresik.** Hoofdplaats der afdeeling Gresik, met 15.000 inwoners, aan den Grooten Postweg en de straat van Madoera, met een havenlicht. Standplaats controleur. Handel (Arabieren) en scheepsbouw, zoutpannen en salpetergroeven, kunstmatige vischteelt in *tambak's* (vijvers). In de nabijheid is eene graftombe van *Maulik Ibrahim*, den eersten verkondiger van den Islam op Java. Stoomvaart op Soerabaja.
- Greyhound** (straat) tusschen den Banggaai archipel en de Soela-eilanden.
- Grobogan.** Afdeeling der residentie Semarang op Java. De hoofdplaats is *Poerwodadi*. Katoenteelt.
- Grobogan.** Plaats in de afdeeling Grobogan der residentie Semarang op Java.
- Grompol.** Plaats in Soerakarta op Java, aan den spoorweg en den verbindingsweg.
- Guinea** (*Nieuw*-). Eiland behoorende tot Australië en waarvan het westelijk deel tot den 141sten graad O.L. van Greenwich onder Nederlandsch gezag staat. De Geelvink-baai, aan de noordzijde, en de Mac Cluer-golf, aan de westzijde, vormen van dit deel twee schiereilanden. De bevolking bestaat uit Papoea's. Het behoort onder de residentie Ternate.

H.

- Haarlem.** Eilandje in de Bocht van Batavia.
- Haja** (baai van) of *Teloeti*, aan de zuidkust van het eiland Ceram.
- Halimoen.** Berg op Java, op de grens der residenties Banten, Preanger-regentschappen en Batavia (1921).

- Coenoeng api.** Een der Banda-eilanden.
- Coenoeng api.** Eilandje in de Banda-zee, behoorende tot de Zuid-Wester-eilanden.
- Coenoeng api.** Eiland in de Soenda-zee, ten NO. van het eiland Soembawa en ten N. van straat Sapi.
- Coenoeng batoe.** Plaats in de afdeeling Tjitjalengka der residentie Preanger-regentschappen op Java, aan den spoorweg.
- Coenoeng gangsir.** Plaats in de afdeeling Bangil der residentie Pasoeroean op Java, aan den spoorweg.
- Coenoeng kentjana.** Plaats in de afdeeling Lebak der residentie Banten op Java (276). Standplaats controleur. Van hier leidt de weg naar de woonplaats der Badoeij's.
- Coenoeng kidoei.** Regentschap van het vorstendom Djogjakarta op Java.
- Coenoeng sitoli.** Plaats op het eiland Nias, KPM.
- Coenoeng soegi.** Hoofdplaats der afdeeling Sepoetih van de residentie Lampongsche districten op Sumatra, aan een landweg.
- Coenoeng taboer.** Plaats op de NO.-kust van Borneo, aan den mond der Segah.
- Coentoer.** Berg op Java, in de residentie Preanger-regentschappen, ten NW. van Garoet (2244). Uitbarsting in 1818, moddervloed in Juni 1882.
- Gogodalem.** Plaats in de residentie Semarang op Java, aan den spoorweg.
- Combong.** Plaats in de afdeeling Karanganyar der residentie Bagelen op Java, aan den Zuidelijken weg en den spoorweg. Telefoonverbinding met het post- en telegraafkantoor van Karanganyar. Hier is eene school tot opleiding van militairen (pupillenschool).
- Combong.** Plaats in de afdeeling Buitenzorg der residentie Batavia op Java, aan den spoorweg.
- Gondang wetan.** Plaats in de afdeeling Pasoeroean der residentie Pasoeroean op Java.
- Gondosoli.** Plaats in de afdeeling Soekaboemi der residentie Preanger-regentschappen op Java, aan den spoorweg.
- Coprak.** Plaats in de residentie Semarang op Java, aan den spoorweg.
- Coram** (-eilanden) ten ZO. van het eiland Ceram.
- Corontalo.** Afdeeling der residentie Menado op Celebes. De hoofdplaats is *Gorontalo*.
- Corontalo.** Hoofdplaats der afdeeling Gorontalo, aan de golf van Tomini of Gorontalo, nabij het vischrijke meer Limbotoe, met een vaartoren. Goud van Gorontalo.
- Coudberg** of *Selawa Djanten* in Atjeh (1726).
- Cowa.** Bondgenootschappelijk staatje op Celebes.

- Cowa.** Plaats op de ZW.-kust van Celebes, aan den landweg naar Makasser.
- Crabak.** Plaats in de afdeeling Magelang der residentie Kedoe op Java.
- Cradjagan** (-baai) aan de zuidkust van Java (residentie Besoeki).
- Crasak** (*oedjoeng*) noordelijkst punt van het eiland Bangka (Sumatra).
- Crati.** Plaats in de afdeeling Pasoeroean der residentie Pasoeroean op Java, aan den spoorweg en den Grooten Postweg. Standplaats controleur. In de nabijheid ligt het Meer van Crati of Kelindoengan, bekend om zijne visschen, zijne krokodillen en de ontelbare eenden, wier eieren gezouten en heinde en ver verzonden worden.
- Cresik.** (*Grissee*). Afdeeling der residentie Soerabaja op Java. De hoofdplaats is *Gresik*.
- Cresik.** Hoofdplaats der afdeeling Gresik, met 15.000 inwoners, aan den Grooten Postweg en de straat van Madoera, met een havenlicht. Standplaats controleur. Handel (Arabieren) en scheepsbouw, zoutpannen en salpeter-groeven, kunstmatige vischteelt in *tambak's* (vijvers). In de nabijheid is eene graftombe van *Maulik Ibrahim*, den eersten verkondiger van den Islam op Java. Stoomvaart op Soerabaja.
- Greyhound** (straat) tusschen den Banggaai archipel en de Soela-eilanden.
- Grobogan.** Afdeeling der residentie Semarang op Java. De hoofdplaats is *Poerwodadi*. Katoenteelt.
- Grobogan.** Plaats in de afdeeling Grobogan der residentie Semarang op Java.
- Grompol.** Plaats in Soerakarta op Java, aan den spoorweg en den verbindingsweg.
- Guinea** (*Nieuw-*). Eiland behoorende tot Australië en waarvan het westelijk deel tot den 141sten graad OL. van Greenwich onder Nederlandsch gezag staat. De Geelvink-baai, aan de noordzijde, en de Mac Cluer-golf, aan de westzijde, vormen van dit deel twee schiereilanden. De bevolking bestaat uit Papoea's. Het behoort onder de residentie Ternate.

H.

- Haarlem.** Eilandje in de Bocht van Batavia.
- Haja** (baai van) of *Teloeti*, aan de zuidkust van het eiland Ceram.
- Halimoen.** Berg op Java, op de grens der residenties Banten, Preanger-regentschappen en Batavia (1921).

Halmaheira (of *Djilolo*). Eiland der Molukken, gedeeltelijk behorende tot het Gouvernementsgebied, gedeeltelijk tot dat der Sultans van Ternate en van Tidore.

Hamperan perak. Plaats in de afdeeling Deli der residentie Oostkust van Sumatra.

Harafoera (-zee) ten Zuiden van Nieuw-Guinea.

Haroekoe. Een der Ambon-eilanden. Zie *Oeliassers*.

Hitoe. Schiereiland van Amboina.

Hoboe (meer) in het NO. deel van Celebes.

Honimoa. Zie *Saparoea*.

Hoogeiland. Zie *Kembong*.

Hoorn (-eilanden) in de Java-zee, ten N. der residentie Batavia.

Humbolds (-baai) aan de noordkust van Nieuw-Guinea, 141° OL.; KPM.

I.

Ider ider. Zuidelijke rand van het Tengger-gebergte, in Oost-Java, op de grens der residenties Pasoeroean en Probolinggo (2473).

Idjen (hoogland van) op Java, in de residentie Besoeki. Hevige uitbarsting van den Idjen in 1817.

Iiwaki. Plaats op Poeloe Wetter, KPM. Standplaats posthouder.

Indië (*Ned. Oost-*). De Indische archipel ligt tusschen 15° NB. en 11° ZB., 95° OL. en 141° OL. van Greenwich. Het Nederlandsch gebied strekt zich Noordwaarts uit tot 6° NB. en Zuidwaarts tot 11° ZB. en is 50 malen zoo groot als Nederland. Onafhankelijk van het Nederlandsch gezag of niet tot het Nederlandsch gebied behorende, zijn: de Philippijnsche eilanden (Spanje); de Soeloe- of Solok-eilanden; op Borneo: Serawak (James Brooke, 1841), Broenei en Britsch Noord-Borneo; Poeloe Laboean, ten W. van Noord-Borneo (Engeland); de noordelijke helft van het eiland Timor (Portugal); Poeloe Penang, in straat Malakka (Engeland); de Onafhankelijke landen en de Onafhankelijke Bataklanden op Sumatra. Staatkundig wordt het Nederlandsche grondgebied, voor zoover betreft de streken, die de souvereiniteit van Nederland hebben erkend, verdeeld in: 1. Landen onder Nederlands rechtstreeksch bestuur gebracht, 2. Leenroerige landen, 3. Bondgenootschappelijke landen. Ned Oost-Indië bestaat uit: de Grootte Soenda-eilanden, de Kleine Soenda-eilanden en de Molukken. De bevolking wordt geschat op 29½ miljoen zielen, waaronder 53.000 Europeanen, 400.000 Chineezen en 46.000 Arabieren en andere „Vreemde Oosterlingen.” De oorspronkelijke bevolking behoort tot twee rassen: Maleiers en Papoea's. De Maleiers bewonen de Grootte

Soenda-eilanden, de Kleine Soenda-eilanden tot en met West-Flores en Savoe; de Papoea's bewonen Nieuw-Guinea, de Papeesche eilanden en de Aroe-eilanden. De bewoners der Molukken en die der Kleine Soenda-eilanden beoosten Flores zijn van gekruist ras: Maliers en Papoea's. Verder vindt men nog de volgende volksstammen: de Bataks op Sumatra, de Dajaks op Borneo, de Alfoeren en Boegineezen op Celebes en de Molukken.

Indihiang. Plaats in de afdeeling Tasikmalaja der residentie Preanger-regentschappen op Java (390).

Indische oceaen. Begrenst Sumatra ten W. en Java met de Kleine Soenda-eilanden ten Z. De straten, waardoor hij toegang heeft tot de Java-zee en de Soenda-zee, zijn: straat Soenda, straat Bali, straat Lombok, straat Allas, straat Sapi, straat Mangerai, straat Ombaai. Waar de Indische Oceaen de oostelijke eilanden der Kleine Soenda-eilanden bespoelt, heet hij Timor-zee, en ten N. van Nieuw-Holland (Australië) Harafoera-zee. Op den ZO. hoek van Noesa Kembangan, bewesten de Schildpadden-baai is een kustlicht. Bewesten Sumatra zijn de volgende lichten: Bengkoelen, Poeloe Tikoes, Poeloe Pandang, Padang (Apenberg), Poeloe Pisang, Koninginnebaai (2), Poeloe Bodjo (straat Siberoet).

Indragiri (rijk van) op Sumatra, behoort tot de afdeeling Lingga der residentie Riouw en Onderhoorigheden.

Indragiri (*batang*). Otspringt op het Boekit Barisan-gebergte op Sumatra, heet bij haren oorsprong *Ombilin* (waardoor het meer Singkarah hare afwatering vindt) en in haren bovenloop *Kwanten*, die aan haren linker oever de *Sello* en de *Sinamar* opneemt. Zij stroomt Oostwaarts door de afdeeling Lingga langs Loeboe Djambi, Tjarantei, Ringat naar de Amphitrite-baai, waarin zij uitmondt.

Indramajoe. Afdeeling der residentie Tjirebon. De hoofdplaats is *Indramajoe*. Inramajoe-rijst.

Indramajoe. Hoofdplaats der afdeeling Indramajoe, aan de Tji Manoek. Standplaats controleur.

Indramajoe (hoek van) aan de Java-zee, NO. hoek van West-Java.

Indramajoe (reede van) aan de westzijde van den Hoek van Indramajoe.

Indrapoera (of *Tandjoeng Medan*). Plaats in de afdeeling Painan der Padangsche Benedenlanden op Sumatra. Standplaats controleur.

Indrapoera (piek van) of *Goenoeng Korintji* op Sumatra, op de grens der Padangsche Bovenlanden en Djambi (3690).

Indrapoera (hoek van) aan de westkust van Sumatra.

J.

Jamdena. Zie *Tenimber-eilanden*.

Jang (-gebergte) op Java, op de grens der residenties Probolinggo en Besoeki. Het hoogste punt is Goenoeng Argopoera (3090).

Japara. Zie *Djepara*.

Jappen. Eiland in de Geelvink-baai.

Jappen (straat) tusschen het eiland Jappen en de Schouten-eilanden.

Java. Eiland der Groote Soenda-eilanden en het belangrijkste. De lengte bedraagt ten naastenbij 180 uren gaans, terwijl de breedte afwisselt van 14 tot 40 uren; de oppervlakte is vier malen grooter dan die van Nederland. Bevolking (Java en Madoera): 22.818.179 bewoners — waaronder 42.263 Europeanen —, of 9467 zielen per □ geogr. mijl. De bevolking bestaat uit: Javanen, ongeveer 16 millioen; Soendanezen, ongeveer 4 millioen; Madoereezen, ongeveer 2½ millioen zielen. Natuurlijke verdeeling: West-, Midden- en Oost-Java. Bestuursverdeeling in 22 residenties: Banten, Batavia, Krawang, Preanger-regentschappen, Tjirebon (West-Java); Tegal, Pekalongan, Semarang, Djepara, Rembang, Banjoemas, Bagelen, Kedoe, Djogjakarta, Soerakarta, Madioen (Midden-Java); Soerabaja, Kediri, Pasoeroean, Probolinggo, Besoeki (Oost-Java) en Madoera. De dichtst bevolkte residentie is Bagelen (21.000 zielen op de □ geogr. mijl), de dunst bevolkte: Preanger-regentschappen (1290 zielen op de □ geogr. mijl).

Java (-hoofd) of *Java Westhoek*, de westelijkste hoek van Java.

Java (-zee) ten N. van Java, met de volgende lichten: op 't eilandje Noordwachter (Houtmanstoren), 't eilandje Groote Kombuis (Poeloe Lantjak), Poeloe Babi (benoorden de reede van Banten), Poeloe Pajoeng (Hoorn-eilanden), Edam (Damar besar), Batavia (2), Tandjoeng Priok (2), Boompjes-eiland (Poeloe Rakit), Havenhoofd van Tjirebon, Tegal, Pekalongan, Semarang (een kustlicht en twee oeverlichten), Poeloe Mandalika, Djoewana.

Java's (Oosthoek) of *Tandjoeng Sloko*, de oostelijkste hoek van Java.

Java's (1^e punt) of *Tandjoeng Koelon*, aan de ZW.-kust der residentie Banten, de westelijke hoek der Meeuwen-baai, met een vuurtoren.

Java's (2^e punt) of *Tandjoeng Goekoelang*, aan de ZW.-kust der residentie Banten, de oostelijke hoek der Meeuwen-baai.

Java's (3^e punt) of *Tandjoeng Lesoeng*, aan de westkust der residentie Banten, de westelijke hoek der Peper-baai.

Java's (4^e punt) of *Tandjoeng Tjikoneng*, aan de NW.-kust der residentie Banten, met een vuurtoren.

- Java's** (Zuidhoek) of *Tandjoeng Bantenan*, de zuidelijkste hoek van Java.
Joana. Zie *Djoewana*.

K.

- Kabaëna** (of *Kambaino*). Eiland ten Z. van Celebes.
Kabinti. Plaats op het eiland Bangka (Sumatra).
Kabroeang. Zie *Talaoer-eilanden*.
Kademangan. Plaats in de afdeeling Tjiandjoer der residentie Preanger-regentschappen op Java (292).
Kadjang. Plaats op Celebes, aan de golf van Boni.
Kadjang. Plaats op de ZW.-kust van Celebes, aan straat Makasser en een landweg.
Kadoeboengbang. Plaats in de afdeeling Pandeglang der residentie Banten op Java.
Kadoegede. Plaats in de afdeeling Koeningan der residentie Tjirebon op Java.
Kadoewan (-gebergte) in het Z. van Soerakarta op Java.
Kahajan (of *Groote Dajak-rivier*) stroomt op Borneo Zuidwaarts langs Rawi en Boentai naar de Java-zee.
Kaik (*tandjoeng*) aan de noordkust van West-Java.
Kajan (of *Boelangan*). Rivier in 't N. der Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo, stroomt Oostwaarts naar de Soeloe-zee.
Kajeli. Plaats op het eiland Boeroe, KPM. Standplaats posthouder.
Kajeli (baai van) aan de oostkust van het eiland Boeroe.
Kajeli. Plaats op de westkust van Celebes, KPM.
Kajen. Plaats in de afdeeling Pati der residentie Djepara op Java.
Kajoeng (of *Matan*). Plaats in de afdeeling Pontianak der Westerafdeeling van Borneo.
Kajoetanam. Plaats in de afdeeling Priaman der Padangsche Benedenlanden op Sumatra, aan een landweg.
Kakap. Plaats in Soerakarta op Java, nabij den oorsprong der Solo-rivier.
Kakas. Plaats in de Minahassa op Celebes, nabij het meer van Tondano.
Kalangbret. Plaats in de afdeeling Ngrowo der residentie Kediri op Java.
Kalasan. Regentschap van het vorstendom Djogjakarta op Java.
Kalasan. Plaats in de residentie Djogjakarta op Java, aan de Kali Opak, den spoorweg en den Zuidelijken weg (145).
Kalian (*oedjoeng*) met een vuurtoren, bij Mentok op het eiland Bangka (Sumatra).
Kalianda. Hoofdplaats der afdeeling Katimbang van de residentie Lampongsche districten op Sumatra, aan de Lampongsbaai.

- Kalibawang.** Regentschap van het vorstendom Djogjakarta op Java.
- Kalibawang.** Plaats in de residentie Djogjakarta op Java, aan de Kali Progo.
- Kalidjati.** Plaats in de Tjiasemlanden, in de residentie Kra-
wang op Java.
- Kaliherang.** Plaats in de afdeeling Brebes der residentie
Tegal op Java.
- Kalikondang.** Plaats in de afdeeling Semarang der residentie
Semarang op Java.
- Kalimenoer.** Plaats in de residentie Djogjakarta op Java,
aan den spoorweg.
- Kalipang.** Plaats in de afdeeling Blitar der residentie Kediri
op Java.
- Kalioso.** Plaats in Soerakarta op Java, aan den spoorweg.
- Kalipoetjang.** Plaats in de afdeeling Soekapoera der residentie
Preanger-regentschappen op Java, op de grens der resi-
dentie Banjoemas.
- Kaliredja.** Plaats in de afdeeling Banjoemas der residentie
Banjoemas op Java.
- Kaliteroes.** Plaats in de afdeeling Tjelatjap der residentie
Banjoemas op Java aan den spoorweg.
- Kalitidoe.** Plaats in de afdeeling Bodjonegoro der residentie
Rembang op Java, aan de Solo-rivier.
- Kaliwiro.** Plaats in de afdeeling Ledok der residentie Bagelen
op Java.
- Kaliwoengoe.** Plaats in de afdeeling Kendal der residentie
Semarang op Java, aan den Grooten Postweg.
- Kalkoen** (-eilanden). Zie *Anakkangean*.
- Kaloewa.** Plaats in de afdeeling Amoentai der residentie
Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo.
- Kaloran.** Plaats in de afdeeling Temanggoeng der residentie
Kedoe op Java.
- Kamal.** Plaats op het eiland Madoera, aan de straat van
Madoera (Trechter). Overvaart op Soerabaja.
- Kaman.** Zie *Mahakam*.
- Kambaino.** Zie *Kabaëna*.
- Kambing** (*poeloe*) ten N. van het eiland Timor.
- Kampa.** Plaats op het eiland Bangka (Sumatra).
- Kampar** (*soengai*). Ontspringt op het Boekit Barisan-gebergte
in de residentie Padangsche Bovenlanden op Sumatra,
stroomt Oostwaarts door de residentie Oostkust van Sumatra
langs Poeloelawan en stort zich met een wijden mond bij
kaap Ongka in de straat van Malakka.
- Kandanghauer.** Plaats in de afdeeling Indramajoe der resi-
dentie Tjirebon op Java.

- Kandangsapi.** Plaats in de Tegalwaroe-landen der residentie Krawang op Java, aan de Tji Taroem.
- Kandi** (*tji*) of *Tji Doerian*, grensrivier der residenties Banten en Batavia op Java, stroomt langs Djasinga, Tjikandi en Tanara, bij welke laatste plaats zij in de Java-zee loopt.
- Kandi** (*oedjoeng*) of *Dako*, aan de noordkust van Celebes.
- Kangean** (-eilanden) in de Soenda-zee, ten O. van het eiland Madoera en hiertoe behoorende (afdeeling Soemenep). De grootste zijn: Poeloe Kangean, Poeloe Paliat, Poeloe Pandjang, Poeloe Saoebi.
- Kangraksan.** Plaats in de afdeeling Tjirebon der residentie Tjirebon op Java.
- Kanioengan** (*tandjoeng*) of Aart Gijsenshoek, aan de oostkust van Borneo.
- Kantjana.** Berg op Java (2174), op de grens der afdeelingen Tjitjalengka en Soekapoera Kolot van de residentie Preanger-regentschappen.
- Kaoe** (-baai) aan de NO.-kust van het eiland Halmaheira.
- Kaoeman.** Plaats in de afdeeling Malang der residentie Pasoeroean op Java (620).
- Kapal** (*poeloe*) behoort tot de Banda-eilanden.
- Kapoeas.** Rivier op Borneo, ontspringt op het Centraal-gebergte en het Madei-gebergte en stroomt Westwaarts langs Boenoet, Sintang, Sanggouw, Tajan en Pontianak, waar zij aan den rechter oever de *Landak* opneemt, naar de Chineesche zee. De zijrivieren *Melawi* en *Pinoh* vloeien samen bij Nanga Pinoh.
- Kapoeas moeroeng** of *Kleine Dajak-rivier*, stroomt op Borneo Zuidwaarts naar de Java-zee, waarin zij bij Kwala Kapoeas uitmondt.
- Kapongan.** Plaats in de afdeeling Panaroekan der residentie Besoeki op Java, aan den Groeten Postweg. Standplaats controleur.
- Karang.** Berg op Java in de residentie Banten, ten NW. van Pandeglang (1773).
- Karangampel.** Plaats in de afdeeling Indramajoe der residentie Tjirebon op Java.
- Karangan.** Plaats in de afdeeling Trenggalek der residentie Kediri op Java.
- Karanganjar.** Afdeeling der residentie Bagelen op Java. De hoofdplaats is *Karanganjar*.
- Karanganjar.** Hoofdplaats der afdeeling Karanganjar, aan den spoorweg en den Zuidelijken weg, te midden van rijstvelden. Standplaats controleur.
- Karanganjar.** Plaats in de afdeeling Pekalongan der residentie Pekalongan op Java.

- Karanganjar.** Plaats in de afdeeling Koedoes der residentie Djepara op Java, op de grens der residentie Semarang, aan den Grooten Postweg en de Kali Tanggoelangin.
- Karanganjar.** Onderregentschap der Mangkoe-negoro-landen in Soerakarta op Java.
- Karanganjar.** Plaats in Soerakarta op Java, aan den landweg van Soerakarta naar Karangpandan.
- Karanganom.** Plaats in de afdeeling Bojolali der residentie Soerakarta op Java.
- Karangasem.** Plaats op het eiland Bali.
- Karang bata** (*tandjoeng*) aan de zuidkust van Java (residentie Bagelen).
- Karangbolong.** Plaats in de afdeeling Karanganjara der residentie Bagelen op Java, aan den Indischen oceaan. Hier vindt men de bekende klipzwaluwen of salanganen, die eetbare vogelnestjes leveren.
- Karandjati.** Plaats in de afdeeling Blora der residentie Rembang op Java.
- Karandjati.** Plaats in de afdeeling Semarang der residentie Semarang op Java.
- Karanggeneng.** Plaats in de afdeeling Sidajoe der residentie Soerabaja op Java, aan de Solo-rivier.
- Karangkemoening.** Regentschap van het Pakoe-alams-gebied van het vorstendom Djogjakarta op Java.
- Karangkobar.** Plaats in de afdeeling Bandjarnegara der residentie Banjoemas op Java.
- Karangkoko.** Zie *Zwaantjesdroogte*.
- Karangiintoeng.** Plaats in de afdeeling Tjelatjap der residentie Banjoemas op Java, aan den spoorweg.
- Karangmas.** Zie *Meindert droogte*.
- Karangpandan.** Plaats in het onderregentschap Karanganjara der Mangkoe-negoro-landen van Soerakarta op Java (678), met tempelruïnen
- Karangpatjing.** Plaats in de afdeeling Semarang der residentie Semarang op Java, aan den spoorweg.
- Karagredjo.** Plaats in de afdeeling Ngrowo der residentie Kediri, aan de Brantas.
- Karangsamboeng.** Plaats in de afdeeling Soemedang der residentie Preanger-regentschappen op Java, op de grens der residentie Tjirebon, aan de Tji Manoek en den Grooten Postweg.
- Karangsembong.** Plaats in de afdeeling Tjirebon der residentie Tjirebon op Java.
- Karangsono.** Plaats in het N. van Soerakarta op Java, aan den spoorweg.

- Karangtengah.** Plaats in de afdeeling Soekaboemi der residentie Preanger-regentschappen op Java, aan den spoorweg en den Grooten Postweg (471).
- Karangtengah.** Plaats in de afdeeling Semarang der residentie Semarang op Java, aan den tramweg.
- Kariangoeng** (meer) in het ZW.-deel van Celebes, waaruit de Sadang ten deele haar water ontvangt.
- Karimata** (-eilanden) in straat Karimata, ten ZW. van Borneo, behoorende tot de residentie Westerafdeeling.
- Karimata** (straat) tusschen Borneo en het eiland Billiton.
- Karimon.** Eiland ten O. van Sumatra, in de straat Malakka, behoorende tot den Riouw-archipel.
- Karimon djawa** (*poeloe*) ten N. van Java, in de Java-zee, behoorende onder de residentie Djepara.
- Karkelong.** Zie *Talaoer-eilanden*.
- Karosso.** Plaats op de westkust van Celebes, KPM.
- Karouw.** Zie *Baritoe*.
- Kartasoera.** Plaats in Soerakarta op Java.
- Kasiman.** Plaats op het eiland Bali.
- Kasiroeta.** Zie *Tawali*.
- Kasuaris** (-baai) aan de ZW.-kust van het Prinsen-eiland in straat Soenda.
- Katelan.** Plaats in de afdeeling Demak der residentie Semarang op Java.
- Katimbang.** Afdeeling der residentie Lampongsche districten op Sumatra. De hoofdplaats is *Kalianda*.
- Katingan** of *Rivier van Mendawe*, stroomt op Borneo Zuidwaarts langs Mendawe naar de Java-zee.
- Katjangan.** Zie *Toedjoe-eilanden*.
- Kauër.** Afdeeling der residentie Bengkoelen op Sumatra. De hoofdplaats is *Bintoehan*.
- Kauër.** Plaats in de afdeeling Kauër, aan den Indischen oceaan en een landweg.
- Kawangkoan.** Plaats in de Minahassa op Celebes.
- Kawi.** Berg op Java, op de grens der residenties Kediri en Pasoeroean (2644).
- Kebajoran.** Plaats in de afdeeling Meester Cornelis der residentie Batavia op Java.
- Kebaloetan.** Plaats in de afdeeling Pemalang der residentie Tegal op Java, aan den Grooten Postweg en de Kali Tjomal.
- Keboemen.** Afdeeling der residentie Bagelen op Java. De hoofdplaats is *Keboemen*.
- Keboemen.** Hoofdplaats der afdeeling Keboemen, aan den spoorweg en den Zuidelijken weg, te midden van rijstvelden. Standplaats controleur
- Kebonnomo.** Plaats in Soerakarta op Java, aan den spoorweg.

- Kebonsirih.** Plaats in de residentie Batavia op Java, aan den spoorweg.
- Kedawoeng.** Plaats in het regentschap Krawang der residentie Krawang op Java.
- Kediri.** Residentie van Java, verdeeld in vijf afdeelingen: Kediri, Ngrowo, Trenggalek, Berbek, Blitar. De hoofdplaats is *Kediri*. Tabaksteelt.
- Kediri.** Afdeeling der residentie Kediri op Java. De hoofdplaats is *Kediri*.
- Kediri.** Hoofdplaats der residentie en afdeeling Kediri, aan de Brantas, den spoorweg en een zijtak van den Zuidelijken weg. Standplaats controleur.
- Kedjajan.** Plaats in de afdeeling Pasoeroean der residentie Pasoeroean op Java, aan een zijtak van den Grooten Postweg.
- Kedoe.** Residentie van Java, verdeeld in twee afdeelingen: Magelang, Temangoeng. De hoofdplaats is *Magelang*. Tabaksteelt en paarden.
- Kedoendong.** Plaats in de residentie Djogjakarta op Java, aan den spoorweg.
- Kedoengbanteng.** Plaats in Soerakarta op Java, aan den spoorweg.
- Kedoengdjati.** Plaats in de afdeeling Semarang der residentie Semarang op Java, aan den spoorweg en de Kali Demak. Standplaats controleur.
- Kedoenggalar.** Plaats in de residentie Madioen op Java, aan den spoorweg.
- Kedoengpring.** Plaats in de afdeeling Lamongan der residentie Soerabaja op Java.
- Kedoengtawon.** Plaats in de afdeeling Keboemen der residentie Bagelen op Java, aan den spoorweg en den Zuidelijken weg.
- Kedoengwoeni.** Plaats in de afdeeling Pekalongan der residentie Pekalongan op Java.
- Kedorang.** Plaats in de residentie Bengkoelen op Sumatra, aan den Indischen oceaan en een landweg.
- Kei** (of *Evar-eilanden*). Zie *Zuid-Ooster-eilanden*.
- Keizersbaai.** Zie *Semangka-baai*.
- Keizerspiek** (of *Tangkamoës*). Berg op Sumatra, in de Lampongsche districten, nabij de kust der Keizersbaai (2262).
- Kelang.** Eiland ten W. van het eiland Ceram (Molukken).
- Kelang** (straat) tusschen de eilanden Kelang en Manipa (Molukken).
- Kelapa** (*poeloe*) ten Z. van West-Java, in den Indischen oceaan, behorende onder de residentie Banten.
- Kelindoengan** (meer). Zie *Grati*.
- Kema.** Plaats in de Minahassa op Celebes, aan de baai van Kema en den landweg naar Menado. Vrijhaven sedert 1848.
- Kema** (baai van) aan de NO.-kust van Celebes.

- Kembangan** (*noesa*) ten Z. van Java, in den Indischen oceaan, behoorende tot de residentie Banjoemas. Op den ZO. hoek bevindt zich een kustlicht.
- Kembangbaoe.** Plaats in de afdeeling Lamongan der residentie Soerabaja op Java.
- Kembong** (of *Hoogeiland*) ten W. van het eiland Mendanau (Billiton), met een vuurtoren.
- Kemiri.** Plaats in de afdeeling Koetoardjo der residentie Bagelen op Java.
- Kemiri.** Plaats in Soerakarta op Java, aan den spoorweg en den Zuidelijken weg.
- Kendal.** Afdeeling der residentie Semarang op Java. De hoofdplaats is *Kendal*.
- Kendal.** Hoofdplaats der afdeeling Kendal, aan den Grooten Postweg. Standplaats controleur.
- Kendal** (*tandjoeng*) aan de noordkust van Java (residentie Semarang).
- Kendang.** Berg op Java, in de residentie Preanger-regentschappen, ten O. van Garoet (2608).
- Kendang** (-gebergte) op Java, in de afdeeling Lebak der residentie Banten. Woonplaats der Badoeij's.
- Kendangan.** Plaats in de afdeeling Amoentai der residentie Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo.
- Kendari.** Plaats op de ZO.-kust van Celebes, aan de Vosmaersbaai; KPM.
- Kendari** (of *Vosmaersbaai*) aan de ZO.-kust van Celebes.
- Kepahiang.** Plaats in de residentie Palembang op Sumatra, aan de Moesi en een landweg.
- Kepandjen.** Plaats in de afdeeling Malang der residentie Pasoeroean op Java (332). Standplaats controleur.
- Keras.** Plaats in de afdeeling Kediri der residentie Kediri op Java, aan den spoorweg.
- Kerkhof.** Eilandje in de Bocht van Batavia.
- Kertosono.** Plaats in de afdeeling Berbek der residentie Kediri op Java, aan de Brantas, den spoorweg en den Zuidelijken weg. Standplaats controleur.
- Kesoengian** (*tandjoeng*) of *3e Punt*. Kaap aan de oostkust van Sumatra, aan straat Bangka.
- Ketam.** Plaats in de residentie Bengkoelen op Sumatra, aan de Ketaun en den Indischen oceaan.
- Ketapang** (*poeloe*) in de straat Madoera, behoorende tot de residentie Probolinggo.
- Ketaun.** Rivier op Sumatra, die op het Boekit Barisan-gebergte ontspringt en bij Ketam in den Indischen oceaan valt.
- Ketawang.** Plaats in de afdeeling Koetoardjo der residentie Bagelen op Java.

- Kidoel** (*goenoeng*) of Zuider-gebergte op de zuidelijke grens der residenties Soerakarta en Djogjakarta van Java.
- Kimkapan** (of *Wangmoisan*). Plaats in de afdeeling Montrado der residentie Westerafdeeling van Borneo.
- Kinal**. Plaats in de residentie Bengkoelen op Sumatra, aan den Indischen oceaan en een landweg.
- Kinderzee** (of *Segara anakan*). Inham van den Indischen oceaan aan de zuidkust van Java (residentie Banjoemas), gedeekt door Noesa Kembangan.
- Kinibaloe**. Berg in het NO. van Borneo (4170).
- Kisa**. Zie *Kisser*.
- Kisser** (*poeloe*) of *Kisa*, een der Letti-eilanden, behoorende tot de Zuid-Wester-eilanden; KPM.
- Klabat**. Berg op Celebes, in de Minahassa (2018).
- Klabat** (-baai) in het N. van het eiland Bangka (Sumatra).
- Klabat**. Plaats op het eiland Bangka (Sumatra).
- Klakah**. Plaats in de afdeeling Loemadjang der residentie Probolinggo op Java, aan een zijtak van den Grooten Postweg. Standplaats controleur.
- Klaling**. Plaats in de afdeeling Pati der residentie Djepara op Java, aan den Grooten Postweg en den tramweg.
- Klaten**. Afdeeling der residentie Soerakarta op Java. De hoofdplaats is *Klaten*.
- Klaten**. Hoofdplaats der afdeeling Klaten, aan den Zuidelijken weg en den spoorweg; met het fort Engelenburg (180). Standplaats assistent-resident.
- Klidang**. Plaats in de afdeeling Batang der residentie Pekalongan op Java.
- Klinkang** (*boekit*) op de grens van Serawak en de residentie Westerafdeeling van Borneo.
- Klippige hoek**. Zie *Oedjoeng Laboe*.
- Kloempang** (-baai) aan de ZO.-kust van Borneo.
- Kloengkoeng**. Plaats op het eiland Bali, op de ZO.-kust.
- Kloet**. Berg op Java, op de grens der residenties Kediri en Pasoeroean (1731). Uitbarsting in Januari 1864 en modder- vloed in 1875.
- Kloewi**. Plaats in de residentie Djogjakarta op Java, aan den spoorweg.
- Klotok**. Plaats in de afdeeling Djoewana der residentie Djepara op Java.
- Koba**. Plaats op het eiland Bangka (Sumatra), aan een landweg.
- Koedoes**. Afdeeling der residentie Djepara van Java. De hoofdplaats is *Koedoes*.
- Koedoes**. Hoofdplaats der afdeeling Koedoes, aan den Grooten Postweg en den tramweg, met een handellievende inlandsche bevolking. Standplaats controleur.

- Koekoesan.** Berg op Java, op de grens der residenties Madioen en Soerakarta.
- Koeloer.** Plaats in de afdeeling Montrado der residentie Westerafdeeling van Borneo.
- Koelon** (*tandjoeng*). Zie *Java's 1^e Punt*.
- Koemai** (baai) aan de zuidkust van Borneo.
- Koeningan.** Afdeeling der residentie Tjirebon van Java. De hoofdplaats is *Koeningan*.
- Koeningan.** Hoofdplaats der afdeeling Koeningan (532). Telefoonverbinding met het post- en telegraafkantoor van Tjirebon. Standplaats controleur.
- Koepang.** Hoofdplaats der residentie Timor en Onderhoorigheden, op de ZW.-kust van het eiland Timor, aan de baai van Koepang, met een havenlicht. Vrijhaven. Hevige aardbeving den 5en Januari 1881.
- Koepang** (baai van) aan de ZW.-kust van het eiland Timor.
- Koetei.** *Koetei en de Noordoostkust van Borneo*. Afdeeling der residentie Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo. De hoofdplaats is *Samarinda*, KPM.
- Koetei** (rivier van). Zie *Mahakam*.
- Koeto.** Plaats in de afdeeling Wonogiri der residentie Soerakarta op Java.
- Koetoardjo.** Afdeeling der residentie Bagelen van Java. De hoofdplaats is *Koetoardjo*.
- Koetoardjo.** Hoofdplaats der afdeeling *Koetoardjo*, aan den Zuidelijken weg en den spoorweg. Standplaats controleur.
- Koetowringin.** Plaats in de afdeeling Bandjarnegara der residentie Banjoemas op Java.
- Koetoredjo.** Plaats in de afdeeling Modjokerto der residentie Soerabaja op Java.
- Koetowinangoen.** Plaats in de afdeeling Keboemen der residentie Bagelen op Java.
- Koewoe.** Plaats in de afdeeling Grobogan der residentie Semarang op Java, aan de Kali Loesi. In de nabijheid vindt men de zoo eigenaardige slijkvulkanen.
- Kombuis** (*Groote*) of *Poeloe Lantjak*, in de Java-zee, benoorden Batavia, met een bakenlicht.
- Kombuis** (*Klein*). Eilandje in de Java-zee, benoorden Batavia.
- Koming.** Zie *Moesi*.
- Komodo** (*poeloe*) ten Westen van het eiland Flores, in de Soenda-zee.
- Koninginne** (-baai) aan de westkust van Sumatra, ten Z. van Padang.
- Koningspunt.** Noordwestelijkste hoek van Sumatra.
- Koppo.** Plaats in de afdeeling Serang der residentie Banten van Java, aan den Grooten Postweg en de Tji Oedjoeng.

Korintji (*goenoeng*). Zie *Piek van Indrapoera*.

Korintji (meer van) op Sumatra in Djambi.

Koripan (-baai) aan de zuidkust van Java (residentie Madioen).

Korreh. Plaats op het eiland Soembawa, nabij de noordkust.

Kotaägoeng. Hoofdplaats der afdeeling Semangka van de residentie Lampongsche districten op Sumatra, aan de Semangka-baai.

Kotabangoen. Plaats op NO. Celebes.

Kotabaroe. Plaats op Sumatra, in de afdeeling Lingga der residentie Riouw en Onderhoorigheden.

Kotabaroe. Plaats op Sumatra, in de afdeeling L kota's der residentie Padangsche Bovenlanden.

Kotabaroe. Plaats op Poeloe Laeet (Borneo), KPM.

Kotaïnten. Plaats op Sumatra in de Onafhankelijke landen (residentie Oostkust van Sumatra), aan de Rokan.

Kotanopan. Plaats op Sumatra, in de afdeeling Mandeling der residentie Tapanoeli, aan de Batang Gadis.

Kotapinang. Plaats op Sumatra, in de afdeeling Laboean Batoe der residentie Oostkust van Sumatra.

Kotaradja. Hoofdplaats van het Gouvernement Atjeh en Onderhoorigheden op Sumatra, aan de Rivier van Atjeh, en met de Reede van Oleh-leh verbonden door een spoorweg. Residentie van den Gouverneur. In de nabijheid van de plaats der voormalige Kraton, in 1874 veroverd, staat eene prachtige moskee.

Kotawaringin. Plaats op Borneo, in de afdeeling Sampit der residentie Zuider- en Oosterafdeeling.

Kotawaringin (baai) aan de zuidkust van Borneo.

Kragan. Plaats in de afdeeling Rembang der residentie Rembang op Java, aan de Java-zee en den Grooten Postweg.

Krakatau. Eiland in straat Soenda, behoorende tot de residentie Lampongsche districten (Sumatra). Vulkanische uitbarsting in 1883.

Kraksaän. Afdeeling der residentie Probolinggo op Java. De hoofdplaats is *Kraksaän*.

Kraksaän. Hoofdplaats der afdeeling Kraksaän, aan een zijtak van den Grooten Postweg. Standplaats controleur.

Kramatwatoe. Plaats in de afdeeling Anjer der residentie Banten op Java, aan den Grooten Postweg.

Krandji. Plaats in de afdeeling Meester Cornelis der residentie Batavia op Java, aan den Grooten Postweg en den spoorweg.

Kranggan. Plaats in de afdeeling Temanggoeng der residentie Kedoe op Java. Standplaats controleur.

Kraton. Plaats in de afdeeling Pasoeroean der residentie Pasoeroean op Java, aan den Grooten Postweg en den spoorweg.

- Krawang.** Residentie van Java. Zij is niet in afdeelingen verdeeld. De hoofdplaats is *Poerwakarta*. Tot de residentie Krawang behooren de particuliere landerijen: *Pamanoekan en Tjiasmlanden en Tegalwaroelanden*.
- Krawang.** Regentschap der residentie Krawang.
- Krawang.** Plaats in de residentie Krawang op Java, aan den Grooten Postweg en de Tji Taroem. Standplaats controleur.
- Krawang** (hoek van) aan de noordkust van West-Java (residentie Batavia).
- Krian.** Plaats in de afdeeling Sidoardjo der residentie Soerabaja op Java.
- Kroë.** Plaats op Sumatra, in de residentie Bengkoelen, aan een landweg en den Indischen oceaan; KPM.
- Kroë** (-baai) aan de ZW.-kust van Sumatra.
- Kroeng raba** (-baai) aan de NW.-kust van Sumatra.
- Kroeng raja** (-baai) aan de NO.-kust van Sumatra.
- Kwala kapoeas.** Hoofdplaats der afdeeling Doesonlanden der residentie Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo, aan de Kleine Dajak-rivier.
- Kwali.** Plaats in de afdeeling Galoeh der residentie Tjirebon op Java.
- Kwandang.** Plaats op de noordkust van Celebes, KPM.
- Kwandang** (baai van) aan de noordkust van Celebes.
- Kwanjar.** Plaats op het eiland Madoera (afdeeling Madoera), aan de straat Madoera.
- Kwanten.** Zie *Batang Indragiri*.
- Kwella.** Zie *Lomblen*.

L.

- Labakkang.** Plaats op de ZW.-kust van Celebes.
- Laban.** Plaats in Soerakarta op Java.
- Laboe** (*oedjoeng*) of *Klippige hoek*, aan de oostkust van het eiland Lepar (Gaspar-straat), met een vuurtoren.
- Laboean batoe.** Afdeeling der residentie Oostkust van Sumatra. De hoofdplaats is *Laboean batoe*.
- Laboean batoe.** Hoofdplaats der afdeeling Laboean batoe aan de Panei.
- Laboean bilik.** Plaats in de afdeeling Laboean batoe der residentie Oostkust van Sumatra, aan den mond der Panei; KPM.
- Laboean deli.** Plaats in de afdeeling Deli der residentie Oostkust van Sumatra, aan den spoorweg.
- Laboean hadji.** Plaats op het eiland Lombok, aan straat Allas; KPM.

- Laboean tabintah.** Plaats op de westkust van Celebes, KPM.
- Laboean tangga.** Plaats op de oostkust van Sumatra, aan den mond der Rokan.
- Laboeboea** (*tandjoeng*) of *Steenhoek*, aan de NW.-kust van het eiland Soembawa.
- Laboek** (-baai) aan de NO.-kust van Borneo.
- Lagoeboti.** Plaats in de residentie Tapanoeli op Sumatra. Telefoonverbinding met het post- en telegraafkantoor van Siboga.
- Lagoendi.** Eiland ten Z. van Sumatra, aan den ingang van de Lampongsbaai.
- Lagoendi** (straat) tusschen de zuidkust van Sumatra en het eiland Lagoendi.
- Lahat.** Plaats in de Pasoemah-landen der residentie Palembang op Sumatra, aan de landwegen naar Moeara Enim, naar Tebingtinggi en naar Bandar, en aan de Lematang.
- Laikang** (baai van) aan de zuidkust van Celebes.
- Laïs.** Afdeeling der residentie Bengkoelen van Sumatra. De hoofdplaats is *Laïs*.
- Laïs.** Hoofdplaats der afdeeling Laïs, aan een landweg en den Indischen oceaan.
- Lajang.** Plaats op het eiland Bangka (Sumatra).
- Lamakera** (straat) tusschen de eilanden Solor en Lomblen.
- Lamoeroe.** Plaats in ZW.-Celebes.
- Lamoesa.** Plaats op Celebes, aan het meer van Posso.
- Lamongan.** Afdeeling der residentie Soerabaja van Java. De hoofdplaats is *Lamongan*.
- Lamongan.** Hoofdplaats der afdeeling Lamongan, aan de landwegen naar Grisik en naar Sidajoe. Standplaats controleur.
- Lampegan.** Plaats in de afdeeling Tjiandjoer der residentie Preanger-regentschappen op Java, aan den spoorweg.
- Lampongs** (-baai) aan de zuidkust van Sumatra.
- Lampongsche** (-districten). Residentie van Sumatra, verdeeld in zes afdeelingen: de Ommelanden van Telok Betong (hoofdplaats *Tandjoeng Karani*), Sepoetih (hoofdplaats *Goenoengsoegi*), Toelang Bawang (hoofdplaats *Menggala*), Sekampong (hoofdplaats *Soekadana*), Katimbang (hoofdplaats *Kalianda*), Semangka (hoofdplaats *Kotaägoeng*). De hoofdplaats der residentie is *Telok Betong*. Tot dit gewest behooren de eilanden: Krakatau, Langeiland, Verlaten eiland, allen in straat Soenda.
- Landak.** Afdeeling der residentie Westerafdeeling van Borneo. De hoofdplaats is *Ngabang*.
- Landak** (rivier van). Zie *Kapoeas*.
- Landjoet** (of *Piek van Singkep*). Berg op het eiland Singkep (Riouw en Onderhoorigheden) (532).

- Landoe.** Eiland ten ZW. van het eiland Timor.
- Langeiland.** Eiland in straat Soenda, behoorende tot de residentie Lampongsche districten (Sumatra).
- Langkat** (*Boven-*) of *Timbang Langkat*. Onderafdeeling van de afdeeling Deli der residentie Oostkust van Sumatra. De hoofdplaats is *Bindjei*.
- Langkat** (*Beneden-*). Onderafdeeling van de afdeeling Deli der residentie Oostkust van Sumatra. De hoofdplaats is *Tandjoeng Poera*.
- Langowan.** Plaats in de Minahassa op Celebes.
- Langsar** (baai van) aan de NO.-kust van Sumatra.
- Lantjak** (*poeloe*). Zie *Groote Kombuis*.
- Lanto.** Plaats in de afdeeling Montrado der residentie Westerafdeeling van Borneo.
- Laet** (*poeloe*) ten ZO. van Borneo en van de kust gescheiden door straat Poeloe Laet.
- Laet** (*noesa*). Zie *Oelassers*.
- Laet ketjil** (-eilanden) ten ZO. van Borneo, in de Java-zee.
- Laet tawar.** Meer in Atjeh.
- Larangan.** Onderregentschap der afdeeling Klaten van de residentie Soerakarta op Java.
- Larat** (*poeloe*) behoort onder de Tenimber-eilanden (Zuid-Ooster eilanden).
- Larat** (*Lelingloewan*). Plaats op het eiland Larat, KPM. Standplaats posthouder.
- Larantoeika.** Oostelijk deel van het eiland Flores.
- Larantoeika.** Plaats op het eiland Flores, aan straat Flores; KPM. Standplaats posthouder.
- Lasowa** (*oedjoeng*) of *Bira*, de zuid-oostelijkste kaap van Celebes.
- Lassem.** Plaats in de afdeeling Rembang der residentie Rembang op Java, aan den Grooten Postweg. Standplaats controleur. Telefoonverbinding met het post- en telegraafkantoor van Rembang. Meubels van djatihout en sigarenkokers van pauwenveeren.
- Latimodjong** (-gebergte) in Centraal-Celebes.
- Lawang.** Plaats in de afdeeling Malang der residentie Pasoeroean op Java, aan een zijtak van den Grooten Postweg en den spoorweg (491).
- Lawang.** Plaats in Soerakarta op Java, aan den spoorweg.
- Lawoe.** Berg op Java, op de grens der residenties Madioen en Soerakarta (3254).
- Lebak.** Afdeeling der residentie Banten van Java. De hoofdplaats is *Rangkasbetoeng*.
- Lebak.** Plaats in de afdeeling Lebak der residentie Banten op Java.

- Lebakdeling** (*danau*) op Sumatra, in de residentie Palembang.
- Lebaksioe.** Plaats in de afdeeling Brebes der residentie Tegal op Java.
- Lebaktapoës** (*danau*) op Sumatra, in de residentie Palembang.
- Lebakwangi.** Plaats in de afdeeling Koeningan der residentie Tjirebon op Java.
- Lebobo.** Zie *Banggau*.
- Ledo.** Plaats in de afdeeling Montrado der residentie Westerafdeeling van Borneo.
- Ledok.** Afdeeling der residentie Bagelen van Java. De hoofdplaats is *Wonosobo*.
- Ledok.** Plaats in de afdeeling Pekalongan der residentie Pekalongan op Java.
- Leiden.** Eilandje in de Bocht van Batavia.
- Leikor.** Zie *Letti-eilanden*.
- Leitimor.** Schiereiland van Amboina.
- Leksono.** Plaats in de afdeeling Ledok der residentie Bagelen op Java, aan de Serajoe.
- Leles.** Plaats in de afdeeling Tjitjalengka der residentie Preanger-regentschappen op Java.
- Lelingloewan.** Zie *Larat*.
- Lemahabang.** Plaats in de afdeeling Tjirebon der residentie Tjirebon op Java.
- Lematang.** Zie *Moesi*.
- Lembang.** Plaats in de afdeeling Bandoeng der residentie Preanger-regentschappen op Java, aan den voet van den Tangkoebanprahoe. Hier is een gedenksteen ter nagedachtenis van A. Von Humboldt (1769—1859).
- Lembeh** (*poeloe*) ten NO. van Celebes.
- Lembeh** (straat) tusschen het eiland Lembeh en Celebes.
- Lemboe.** Top van het Tengger-gebergte, op de grens der residenties Pasoeroean en Probolinggo van Java (2627).
- Lemongan.** Berg op Java, in de residentie Probolinggo (1637).
- Lemping.** Plaats in Soerakarta op Java, aan den spoorweg.
- Lengkeng.** Contrôle-afdeeling der afdeeling Soekaboemi van de residentie Preanger-regentschappen op Java.
- Lengkong.** Plaats in de afdeeling Modjokerto der residentie Soerabaja op Java. Telefoonverbinding met het post- en telegraafkantoor van Modjokerto.
- Lengkong.** Plaats in de afdeeling Berbek der residentie Kediri op Java.
- Lentengagoeng.** Plaats in de afdeeling Meester Cornelis der residentie Batavia op Java, aan den spoorweg.
- Lepar** (*poeloe*) ten ZO. van het eiland Bangka (Sumatra), met een vuurtoren op den Klippigen Hoek.

- Lerang** (*tandjoeng*) aan de noordkust van Java (residentie Rembang).
- Lesoeng** (*tandjoeng*). Zie *Java's 3e Punt*.
- Lesti**. Zie *Brantas*.
- Letti** (-eilanden). Zie *Zuid-Wester-eilanden*.
- Leuwiliang**. Plaats in de afdeeling Buitenzorg der residentie Batavia op Java.
- Leuwimoending**. Hoofdplaats der afdeeling Madjalengka van de residentie Tjirebon op Java.
- Liat** (*poeloe*) ten ZO. van het eiland Bangka (Sumatra), met een vuurtoren aan de westzijde.
- Likoepang**. Plaats in de Minahassa op Celebes, aan straat Bangka.
- Likoepang** (straat). Zie straat *Bangka*.
- Lima** (straat) tusschen de eilanden Lingga en Penoeba.
- Limbangan**. Afdeeling der residentie Preanger-regentschappen van Java. De hoofdplaats is *Garoet*.
- Limbotoe**. Meer in Noord-Celebes, zeer vischrijk.
- Limbotto**. Plaats op Noord-Celebes.
- Limpaoeng** (*danau*) op Sumatra in Djambi.
- Limpoeng**. Plaats in de afdeeling Batang der residentie Pekalongan op Java.
- Lindoe** (meer) in Centraal-Celebes.
- Lingga**. Afdeeling der residentie Riouw en Onderhoorigheden. Deze afdeeling omvat ook het Rijk van Indragiri en de landschappen Mandah en Reteh op de oostkust van Sumatra.
- Lingga** (*poeloe*). Zie *Lingga-archipel*.
- Lingga** (-archipel) in de Chineesche zee, bestaande uit de volgende eilanden: Lingga, Singkep, Penoeba, Bakong, Mandara, Sebangka. Deze archipel behoort tot de residentie Riouw en Onderhoorigheden.
- Lingga**. Zie *Dai*.
- Lingga** (piek van). Berg op het eiland Lingga (1189).
- Linouw**. Plaats in de residentie Bengkoelen op Sumatra, aan den Indischen oceaen en een landweg.
- Lintang**. Berg in de Westerafdeeling van Borneo.
- Lirong**. Zie *Salibaboe*.
- Liwoeng** (*tji*-). Ontspringt op den Pangrango, op de grens der residenties Batavia en Preanger-regentschappen van Java, en stroomt langs Buitenzorg en Meester Cornelis naar Batavia, waar zij in de Java-zee uitmondt.
- Loano**. Plaats in de afdeeling Poerworedjo der residentie Bagelen op Java, aan den Zuidelijken weg.
- Lobanghaja** (of *Nassau*-straat) tusschen de eilanden Ceram en Kelang.

- Lobener.** Plaats in de afdeeling Indramajoe der residentie Tjirebon op Java, aan de Tji Manoeik.
- Lobetobi** (straat) tusschen de eilanden Flores en Solor.
- Loear** (*danau*) op Sumatra, in de residentie Palembang.
- Loear** (*danau*) ten Z. van de Batang Loeparbergen op Borneo.
- Loeboe basong.** Plaats in de afdeeling Priaman der Padangsche Benedenlanden op Sumatra, aan een landweg.
- Loeboe djambi.** Plaats in de afdeeling Lingga op Sumatra, aan de Kwanten.
- Loeboe lintang.** Plaats in de residentie Bengkoelen op Sumatra, aan een landweg.
- Loeboe raja.** Berg op Sumatra, in de residentie Tapanoeli (1900).
- Loeboe selasi.** Plaats in de residentie Padangsche Bovenlanden op Sumatra. Telefoonverbinding met het post- en telegraafkantoor van Padang.
- Loemadjang.** Afdeeling der residentie Probolinggo van Java. De hoofdplaats is *Loemadjang*. Tabakscultuur.
- Loemadjang.** Hoofdplaats der afdeeling Loemadjang, aan een zijtak van den Grooten Postweg. Standplaats controleur.
- Loemar.** Plaats in de afdeeling Montrado der residentie Westerafdeeling van Borneo.
- Loemoet.** Plaats op het eiland Bangka (Sumatra).
- Loemoet.** Berg op Sumatra, op de grens der residenties Bengkoelen en Palembang (1600).
- Loerahgoeng.** Plaats in de afdeeling Koeningan der residentie Tjirebon op Java.
- Loeseh** (of *Sinobong*). Berg op Sumatra, in Atjeh (3700).
- Loesi.** Zie *Kali Tanggoelangin*.
- Lohabang.** Plaats in de afdeeling Montrado der residentie Westerafdeeling van Borneo.
- Lokon.** Berg op Celebes, in de Minahassa (1592).
- Lomblen** (of *Kwella*). Eiland der Solor-eilanden, gescheiden van Andonare door straat Boleng, en van Pantar door straat Alor.
- Lombok.** Eiland der Kleine Soenda-eilanden, gescheiden van Bali door straat Lombok, en van Soembawa door straat Allas.
- Lombok** (straat) tusschen de eilanden Lombok en Bali.
- Lombok** (piek van) of *Goenoeng Rendjani*. Berg op het eiland Lombok (3800).
- Lompobatang** (of *Piek van Bonthain*). Berg op Zuid-Celebes (3075).
- Lontar.** Plaats in de afdeeling Serang der residentie Banten op Java.
- Lontor.** Zie *Banda*.

- Lontor** (gat van). Straat tusschen de eilanden Goenoengapi en Banda Lontor.
- Losarang**. Plaats in de afdeeling Indramajoe der residentie Tjirebon op Java.
- Losari** (*tji of kali*). Ontspringt op den Soembang. Grensrivier der residenties Tjirebon en Tegal op Java, tevens de noordelijke grens van West- en Midden-Java.
- Losari** (*tandjoeng*). Kaap aan de noordkust van Java (residentie Tegal).
- Losari**. Plaats in de afdeeling Brebes der residentie Tegal op Java.
- Lotta**. Plaats in de Minahassa op Celebes.
- Lucia** (Sint). Baai, aan de noordkust van Borneo.
- Lucipara** (-eiland) in de Java-zee, ten ZW. van het eiland Bangka.
- Lucipara** (-eiland) in de Banda-zee.
- Lucipara** (-kanaal) tusschen Sumatra en het eiland Lucipara.
- Lucipara** (-bank) nabij de oostkust van Sumatra, in den zuidelijken ingang van straat Bangka, met een vuurtoren.

M.

- Maba**. Plaats op het eiland Halmaheira (Molukken). Standplaats posthouder.
- Mabar**. Plaats in de afdeeling Deli der residentie Oostkust van Sumatra.
- Macclesfield** (-straat) tusschen de eilanden Lepar en Liat (Billiton).
- Maccluer** (-golf). Zie *Berou*.
- Madei** (-gebergte) op Borneo, op de grens van Serawak en de residentie Zuider- en Oostafdeeling.
- Madioen**. Residentie van Java, verdeeld in vijf afdeelingen: Madioen, Ngawi, Magetan, Ponorogo, Patjitan. De hoofdplaats is *Madioen*.
- Madioen**. Afdeeling der residentie Madioen van Java. De hoofdplaats is *Madioen*.
- Madioen**. Hoofdplaats der residentie en afdeeling Madioen, aan de Rivier van Madioen, den Zuidelijken weg en den spoorweg. Standplaats controleur.
- Madioen** (rivier van) of *Kali Gandoeng*. Zie *Bengawan*.
- Madja**. Plaats in de afdeeling Madjalengka der residentie Tjirebon op Java. Standplaats controleur.
- Madjalaja**. Plaats in de afdeeling Tjitjalengka der residentie Preanger-regentschappen op Java, aan de Tji Taroem.

- Madjalengka.** Afdeling der residentie Tjirebon van Java. De hoofdplaats is *Leuwimoending*.
- Madjalengka.** Plaats in de afdeling Madjalengka der residentie Tjirebon op Java. Telefoonverbinding met het post- en telegraafkantoor van Tjirebon.
- Madjan.** Plaats in de afdeling Soengai Kakap der residentie Westerafdeling van Borneo.
- Madjenang.** Plaats in de afdeling Tjelatjap der residentie Banjoemas op Java. Standplaats controleur.
- Madjenang koelon.** Plaats in de afdeling Kediri der residentie Kediri op Java.
- Madjene.** Plaats op de westkust van Celebes, aan de straat Makasser, bij Oedjoeng Mandar; KPM.
- Madoera.** Eiland in de Java-zee, ten Oosten van Java, sedert 1857 eene zelfstandige residentie uitmakende.
- Madoera.** Residentie, tot Java behorende, verdeeld in vier afdelingen: Pamekasan, Soemenep, Bangkalan, Sampang. De hoofdplaats is *Pamekasan*. Tot deze residentie behoren nog de Kangeansche en Soemenepsche eilanden, ten Oosten van Madoera gelegen.
- Madoera** (straat) tusschen het eiland Madoera en Oost-Java. De doorgang der straat tusschen Madoera en de residentie Soerabaja heet De Trechter. Men treft in deze straat de volgende lichten aan: Zwaantjesdroogte (Karang Koko), Pasoeroean, Probolinggo, Besoeki, Panaroekan, Meindertsdroogte (Karang Mas).
- Magelang.** Afdeling der residentie Kedoe van Java. De hoofdplaats is *Magelang*.
- Magelang.** Hoofdplaats der afdeling Magelang, aan de Kali Progo, den Zuidelijken weg en den verbindingsweg (kruispunt). Garnizoen. Standplaats controleur. Hier is eene school voor zonen van inlandsche hoofden (384).
- Magetan.** Afdeling der residentie Madioen van Java. De hoofdplaats is *Magetan*.
- Magetan.** Hoofdplaats der afdeling Magetan. Standplaats controleur. Telefoonverbinding met het post- en telegraafkantoor van Madioen (456).
- Mahakam** (of *Rivier van Koetai*). Ontspringt op het Centraalgebergte van Borneo en stroomt ZO.-waarts naar de straat Makasser. De *Kaman* is een rechter zijrivier. Aan de Mahakam liggen Tengaroeng en Samarinda.
- Majang** (*poeloe*) tusschen de westkust van Borneo en de Karimata-eilanden.
- Majoen.** Plaats in de afdeling Montrado der residentie Westerafdeling van Borneo.

- Majonglor.** Plaats in de afdeeling Djepara der residentie Djepara op Java.
- Major.** Plaats op het eiland Bangka (Sumatra).
- Makasser.** Afdeeling van het Gouvernement Celebes en Onderhoorigheden. Tot deze afdeeling behooren de eilanden van den Spermonde-archipel. De hoofdplaats is *Makasser*.
- Makasser.** Hoofdplaats der afdeeling Makasser, aan de straat Makasser, residentie van den Gouverneur, met 25.000 inwoners. Belangrijke handelsstad, sedert 1846 vrijhaven. Paarden, oliën, koffie, vogelhuiden, sarongs, tripang. Er is eene kweekschool voor inlandsche onderwijzers.
- Makasser** (straat) tusschen Borneo en Celebes. In deze straat worden de volgende lichten aangetroffen: Makasser (Oedjoeng Pandang en Mariso), Dajangan, de Bril (Taka Ramata).
- Makjan.** Eiland ten Westen van Halmahera (Molukken).
- Malabar.** Berg op Java, in de residentie Preanger-regentschappen, op de grens der afdeelingen Tjitjalengka en Bandoeng (2342).
- Malaboeh.** Plaats op de westkust van Atjeh op Sumatra, aan den Indischen oceaan, havenplaats.
- Malaboeh** (baai van) aan de NW.-kust van Sumatra.
- Malaja.** Plaats in de residentie Bengkoelen op Sumatra, aan den Indischen oceaan.
- Malakka** (straat) tusschen Malakka en Sumatra. In deze straat zijn de volgende lichten: Poeloe Bras (Willemstoren en Verklikker), Poeloe Boeroe, Diamantpunt (Tandjoeng Djamboe ajer), Langkat (rivier), Deli, Deli (rivier), Serdang (rivier), Bedagei (rivier), Padang (rivier), Pagoe-rawan (rivier), Si Pare pare (rivier), Batoe Bara (rivier), Asahan (rivier).
- Malakka** (-passage) tusschen Sumatra en Poeloe Wai.
- Malalajor** (*tandjoeng*) aan de zuidkust van Borneo.
- Malang.** Afdeeling der residentie Pasoeroean van Java. De hoofdplaats is *Malang*. Koffiecultuur.
- Malang.** Hoofdplaats der afdeeling Malang, aan de Brantas, den spoorweg en een zijtak van den Grooten Postweg. Standplaats controleur (446).
- Malang** (hoogland van). In de residentie Pasoeroean op Java, van alle zijden door bergen ingesloten en doorsneden door de Brantas.
- Malangbong.** Plaats in de afdeeling Tasikmalaja der residentie Preanger-regentschappen op Java, aan den ontworpen spoorweg (605).
- Maleber.** Plaats in de afdeeling Tjiandjoer der residentie Preanger-regentschappen op Java, aan den spoorweg.

- Malimping.** Plaats in de afdeeling Lebak der residentie Banten op Java.
- Malisam.** Plaats in de afdeeling Mampawa der residentie Westerafdeeling van Borneo.
- Malintang.** Berg op Sumatra, op de grens van de residentie Tapanoeli en de Padangsche Benedenlanden.
- Mallasoro** (baai van) aan de zuidkust van Celebes.
- Malo.** Plaats in de afdeeling Bodjonegoro der residentie Rembang op Java, aan de Solo-rivier.
- Maloea.** Zie *Ombaai*.
- Maloedoe** (-baai) aan de noordkust van Borneo.
- Mamoedjoe.** Plaats op de westkust van Celebes, aan de straat Makasser; KPM.
- Mamoedjoe** (baai van) aan de westkust van Celebes.
- Mampawa.** Rijk op Borneo, behoorende onder de residentie Westerafdeeling.
- Mampawa.** Afdeeling der residentie Westerafdeeling van Borneo. De hoofdplaats is *Mampawa*.
- Mampawa.** Hoofdplaats der afdeeling Mampawa, aan de Chineesche zee.
- Mampawa** (hoek van). Zie *Tandjoeng Bangkai*.
- Mana.** Plaats in de residentie Lampongsche districten op Sumatra, aan den Indischen oceaan en een landweg.
- Mandah.** Zie *Lingga*.
- Mandalagiri.** Berg op Java, in de afdeeling Soekapoera Kolot der residentie Preanger-regentschappen (1811).
- Mandalawangi.** Berg op Java, in het Noorden der residentie Preanger-regentschappen, op de grens der afdeelingen Tjiandjoer en Soekaboemi (3022).
- Mandale.** Plaats op de westkust van Celebes, aan de straat Makasser.
- Mandalika** (*poeloe*) in de Java-zee, benoorden de residentie Djepara, met een vuurtoren.
- Mandar.** Plaats in de afdeeling Pontianak der residentie Westerafdeeling van Borneo, aan een landweg.
- Mandar** (golf van) aan de ZW.-kust van Celebes.
- Mandar** (*oedjoeng*) of *Rangasa*, aan de ZW.-kust van Celebes.
- Mandara** (*poeloe*). Zie *Lingga-archipel*.
- Mandau.** Zie *Siak*.
- Manding.** Plaats in de afdeeling Soemenep der residentie Madoera. Standplaats controleur.
- Mandioli** (*poeloe*) ten W. van het eiland Batjan (Molukken).
- Mandirantjan.** Plaats in de afdeeling Tjirebon der residentie Tjirebon op Java.

- Mandiri** (*tji*-). Otspringt op den Gede in de residentie Preanger-regentschappen van Java, stroomt Z.W.-waarts en stort zich ten Z. van Pelaboehan Ratoe in de Wijnkoopsbaai (Indische oceaan).
- Mangerai** (straat) tusschen de eilanden Komodo en Rindja.
- Manggar**. Plaats op het eiland Billiton.
- Mangkoekoesoeman**. Plaats in de afdeeling Tegal der residentie Tegal op Java, aan den spoorweg en den Grooten Postweg, dicht bij de hoofdplaats Tegal.
- Mangoeli**. Zie *Soela-eilanden*.
- Mangoenkerta**. Plaats in de afdeeling Tjiandjoer der residentie Preanger-regentschappen op Java, aan den Grooten Postweg.
- Mangoenredja**. Plaats in de afdeeling Soekapoera Kolot der residentie Preanger-regentschappen op Java (405). Standplaats controleur.
- Manindjoe**. Plaats in de afdeeling Agam der residentie Padangsche Bovenlanden op Sumatra, aan een landweg en het meer van Manindjoe.
- Manindjoe** (meer van) op Sumatra, in de residentie Padangsche Bovenlanden (459).
- Manipa**. Eiland ten Oosten van het eiland Boeroe (Molukken). Zie *Amboina*.
- Manipa** (straat) of *Boeroe*, tusschen de eilanden Boeroe en Manipa.
- Manjoetan** (*goenoeng*). Op Java, op de grens der afdeelingen Madioen en Ponorogo der residentie Madioen (1554).
- Manoei** (*poeloe*) ten ZO. van Celebes, behoorende tot de residentie Ternate.
- Manoek** (*tji*-). Otspringt op den Mandalagiri in de residentie Preanger-regentschappen op Java, stroomt langs Bajongbong, Garoet, Baloeboer, Karang Samboeng (grens der residenties Preanger-regentschappen en Tjirebon), en stort zich beneden Indramajoe in de Java-zee.
- Manoek** (*poeloe*). Zie *Zuid-Wester-eilanden*.
- Manondjaja**. Plaats in de afdeeling Soekapoera der residentie Preanger-regentschappen op Java (290). Telefoonverbinding met het post- en telegraafkantoor van Tjiamis. Standplaats controleur.
- Mansalar** (*poeloe*) in den Indischen oceaan, ten W. van Sumatra, vóór de baai van Tapanoeli.
- Mantang**. Zie *Soeloeng*.
- Mantoep**. Plaats in de afdeeling Lamongan der residentie Soerabaja op Java.
- Maoembi**. Plaats in de Minahassa op Celebes, nabij Menado, aan den landweg van Menado naar Kema.

- Maoemeri.** Plaats op het eiland Flores, KPM. Standplaats posthouder.
- Maospati.** Plaats in de afdeeling Magetan der residentie Madioen, aan den Zuidelijken weg. Standplaats controleur.
- Mapor.** Plaats op het eiland Bangka (Sumatra).
- Mapor** (of *Pandjang*). Eiland van den Riouw-archipel, ten O. van Bintang.
- Marabahan.** Plaats in de afdeeling Doeson en Dajaklanden der residentie Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo, aan de Baritoe.
- Marang.** Plaats op de ZW.-kust van Celebes, aan een landweg.
- Maras.** Berg op het eiland Bangka (699).
- Margasari.** Plaats in de afdeeling Brebes der residentie Tegal op Java.
- Margasari.** Plaats in de afdeeling Martapoera der residentie Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo.
- Maringin** (*batang*). Linker zijrivier der Batang Tambesi. Zie *Soengai Djambi*.
- Maros.** Hoofdplaats der afdeeling Noorderdistricten van het Gouvernement Celebes en Onderhoorigheden, aan den landweg naar Makasser.
- Maros** (piek van) of *Saraoeng*, in ZW.-Celebes (1300).
- Marsela** (*poeloe*). Zie *Zuid-Wester-eilanden*.
- Martapoera.** Afdeeling der residentie Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo. De hoofdplaats is *Martapoera*.
- Martapoera.** Hoofdplaats der afdeeling Martapoera, met steenkoolmijnen.
- Martapoera** (-rivier). Zie *Baritoe*.
- Mas** (*kali*). Zie *Brantas*.
- Masarete.** Plaats op het eiland Boeroe. Standplaats posthouder.
- Masigit.** Berg op Java, in het Zuiden der afdeeling Bandoeng der residentie Preanger-regentschappen (2073).
- Masing.** Plaats in de afdeeling Buitenzorg der residentie Batavia op Java, aan den spoorweg.
- Masoedji.** Rivier op de grens der residenties Palembang en Lampongsche districten van Sumatra, stroomt naar de Java-zee.
- Masoran.** Plaats in de afdeeling Sragen der residentie Soerakarta op Java.
- Matan.** Rijk op Borneo, behoorende onder de residentie Westerafdeeling.
- Matan.** Zie *Kajoeng*.
- Mataram.** Plaats op het eiland Lombok, aan een landweg.

- Matarapi** (-baai) aan de ZO.-kust van Celebes.
- Mauk.** Plaats in de afdeeling Tanggerang der residentie Batavia op Java.
- Maurits** (-baai). Oostelijke inham der Penandjoeng-baai, aan de zuidkust van Java (residentie Preanger-regentschappen).
- Medajoe.** Plaats in de afdeeling Temangoeng der residentie Kedoe op Java.
- Medan.** Hoofdplaats der afdeeling Deli der residentie Oostkust van Sumatra, aan den spoorweg.
- Medan** (*tandjoeng*). Zie *Indrapoera*.
- Medang** (*poeloe*). Zie *Poeloe Rangsang*.
- Medono** (*Pringsoerat*). Plaats in de afdeeling Magelang der residentie Kedoe op Java, aan den verbindingsweg en de Kali Ello (595).
- Meester Cornelis.** Afdeeling der residentie Batavia van Java. De hoofdplaats is *Meester Cornelis*.
- Meester Cornelis.** Hoofdplaats der afdeeling Meester Cornelis, aan de Tji Liwoeng, den spoorweg en den Grooten Postweg, met eene Militaire school en het Gymnasium Willem III. Zie *Batavia*.
- Meeuwen** (-baai) aan de ZW.-kust van Java.
- Meindertsdroogte** (of *Karang Mas*). Koraalrif in de straat Madoera, ten NO. van de residentie Besoeki, met een vuurtoren.
- Melawi.** Zie *Kapoeas*.
- Melihat.** Berg in het ZO. van Borneo (1000).
- Meliouw.** Plaats in de afdeeling Tajan der residentie Westerafdeeling van Borneo, aan de Kapoeas.
- Melirin.** Plaats in de afdeeling Sidoardjo der residentie Soerabaja op Java, aan de Brantas, waar deze zich splitst in Kali Mas en Kali Porong.
- Memboro.** Plaats op het eiland Soemba. Standplaats posthouder.
- Menado.** Residentie van Celebes, omvat: de Minahassa en de afdeeling Gorontalo. De hoofdplaats is *Menado*.
- Menado.** Hoofdplaats der residentie Menado, aan de baai van Menado en den landweg naar Kema, met 4000 inwoners. Sedert 1848 vrijhaven. Menado-koffie.
- Menado** (baai van) aan de NO.-kust van Celebes.
- Mendanau** (of *Langeiland*) ten W. van Billiton.
- Mendawe.** Plaats in de afdeeling Sampit der residentie Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo, aan de rivier van Mendawe.
- Mendawe** (rivier van). Zie *Katingan*.
- Mendjoeto** (*soengai*). Stroomt op de grens van de Padangsche Benedenlanden en de residentie Bengkoelen op Sumatra naar den Indischen oceaen.

- Mendoet.** Boeddha-tempel in de residentie Kedoe op Java.
- Menes.** Hoofdplaats van de afdeeling Tjaringin der residentie Banten op Java. Standplaats controleur.
- Mengajau** (*tandjoeng*). De noordelijkste kaap van Borneo.
- Menggala.** Hoofdplaats der afdeeling Toelang Bawang van de residentie Lampongsche districten op Sumatra, aan de Toelang Bawang en den landweg naar Telokbetong.
- Mengkoka** (-baai) aan de westkust van ZO.-Celebes.
- Mengoeroe** (*telok*) aan de zuidkust van het eiland Billiton.
- Mengoel.** Plaats op de ZO.-kust van Borneo.
- Mentaja.** Zie *Sampit-rivier*.
- Mentawei** (-eilanden) in den Indischen oceaan, ten W. van Sumatra. Zij behooren onder de Padangsche Benedenlanden (afdeeling Padang). De grootste zijn: Mentawei of Siberoet of Noord-Pora en Sikobou of Zuid-Pora, die door de Zeebloemen-straat van elkaar gescheiden zijn.
- Mentok** (*Muntok*). Plaats op het eiland Bangka (Sumatra), aan straat Bangka en een landweg, met 3000 inwoners; KPM.
- Merak** (*poeloe*) in straat Soenda, nabij de NW.-kust van Java.
- Merapi.** Berg op Java, op de grens der residenties Soerakarta, Kedoe en Djogjakarta (2866). Uitbarstingen in 1863 en 1872.
- Merapi.** Berg op Sumatra, in de residentie Padangsche Bovenlanden (2892).
- Meratoes.** Kustgebergte in het ZO. van Borneo.
- Merawang.** Plaats op het eiland Bangka (Sumatra).
- Merbaboe.** Berg op Java, op de grens der residenties Soerakarta, Kedoe en Semarang (3116).
- Merbouw** (*poeloe*) in de straat Malakka, behoorende tot de afdeeling Bengkalis der residentie Oostkust van Sumatra.
- Merdoe.** Plaats in Atjeh op Sumatra, aan de straat Malakka.
- Mergolelo.** Plaats in de afdeeling Ngawi der residentie Madioen op Java, aan den Zuidelijken weg en de Kali Gandoeng.
- Merintosh.** Plaats in de afdeeling Soengai Kakap der residentie Westeratdeeling van Borneo.
- Messoe.** Plaats op het eiland Bangka (Sumatra).
- Middelburg.** Eilandje in de Java-zee, ten N. van kaap Oentoeng Djawa (residentie Batavia).
- Minahassa.** Behoort tot de residentie Menado. De Minahassa is verdeeld in vijf afdeelingen: Menado, Kema, Tondano, Amoerang en Belang, die allen onder het bestuur van controleurs staan. De hoofdplaats is *Menado*. Koffiecultuur, inlandsche Christenen (122.000 zielen).
- Mindoro** (-zee) ten NO. van Borneo.

- Minggiran.** Plaats in de afdeeling Kediri der residentie Kediri op Java, aan den spoorweg.
- Misol.** Zie *Papoesche eilanden*.
- Milandingan.** Plaats in de residentie Besoeki op Java, aan den Grooten Postweg.
- Moa.** Zie *Zuid-Wester-eilanden*.
- Modjoägoeng.** Plaats in de afdeeling Djombang der residentie Soerabaja op Java.
- Modjokerto.** Afdeeling der residentie Soerabaja van Java. De hoofdplaats is *Modjokerto*.
- Modjokerto.** Hoofdplaats der afdeeling Modjokerto, aan de Brantas, den spoorweg en den verbindingsweg. Standplaats controleur. Bouwvallen van Modjopahit, groote sluiswerken.
- Modjosari.** Plaats in de afdeeling Modjokerto der residentie Soerabaja op Java. Standplaats controleur.
- Modjosragen.** Plaats in de afdeeling Sragen der residentie Soerakarta op Java, aan den spoorweg en den Zuidelijken weg.
- Modjowarno.** Plaats in de afdeeling Djombang der residentie Soerabaja op Java, aan den tramweg. Inlandsche Christengemeente, met fraaie kerk en school.
- Moeara bliti.** Plaats in de residentie Palembang op Sumatra.
- Moeara doea.** Plaats in de residentie Palembang op Sumatra, aan de Komerling.
- Moeara enim.** Plaats in de residentie Palembang op Sumatra, aan de Enim, tak der Lematang, en de landwegen naar Lahat, naar Palembang en naar Batoe radja.
- Moeara kompenh.** Plaats in het rijk Djambi op Sumatra, aan de Djambi-rivier, nabij de monding.
- Moeara laboe.** Plaats in de residentie Padangsche Bovenlanden op Sumatra, aan een landweg (450).
- Moeara saba.** Plaats in het rijk Djambi op Sumatra, aan een monding der Djambi-rivier; KPM.
- Moeara tewe.** Plaats in het binnenland van Borneo, aan de Baritoe. Een fort, na de expeditie in 1863 opgericht.
- Moena** (of *Pangasane*). Eiland ten ZO. van Celebes, van de kust gescheiden door straat Tioro.
- Moendang.** Berg op het eiland Billiton (362).
- Moendjoel** (*rawa*) in de residentie Preanger-regentschappen op Java, ten ZO. van Bandoeng.
- Moendoe.** Plaats ten Oosten van Tjirebon in de residentie Tjirebon op Java, woonplaats van visschers.
- Moentilan.** Plaats in de afdeeling Magelang der residentie Kedoe op Java, aan den verbindingsweg (355). Standplaats controleur.
- Moeria.** Berg op Java, in de residentie Djepara (1595).
- Moeroeng.** Zie *Baritoe* en *Kapoeas*.

Moesi (of *Rivier van Palembang*). Ontspringt op het Boekit Barisan-gebergte op Sumatra, stroomt Zuidwaarts langs Kepahiang, daarna Oostwaarts langs Tebingtinggi, verder Noordwaarts en, na de *Rawas* aan haren linkeroever te hebben opgenomen, Oostwaarts langs Sekajoe naar Palembang, waar zij zich door verscheidene mondingen in de straat Bangka ontlast. Hare rechter zijrivieren zijn: de *Lematang* (tusschen Sekajoe en Palembang) en de *Ogan* (bij Palembang) met de *Komerang* (tweelingrivier).

Moeton. Plaats op Celebes, aan de golf van Tomini.

Moga. Contrôle-afdeeling der residentie Tegal van Java.

Mojo (*poeloe*) ten N. van het eiland Soembawa.

Mokko mokko. Afdeeling der residentie Bengkoelen van Sumatra. De hoofdplaats is *Mokko Mokko*.

Mokko mokko. Hoofdplaats der afdeeling Mokko Mokko, aan den Indischen oceaen.

Molo (straat) tusschen de eilanden Flores en Rindja.

Molukken. Hieronder verstaat men den archipel, gelegen tusschen Celebes en Nieuw-Guinea. Deze bestaat uit de volgende groepen en eilanden: de Halmaheira-groep, de Obi-eilanden, de Soela-eilanden, Ceram, Boeroe, Ambon en de Oeliassers, de Banda-eilanden, de Ceramlaoet-eilanden, de Goram-eilanden, de Watoebela-eilanden, de Zuid-Wester-eilanden, de Zuid-Ooster-eilanden, de Aroe-eilanden, de Papoesche eilanden en Nieuw-Guinea. Zij maken samen de residenties Amboina en Ternate uit. Cultuur van specerijen: muskaatnoten (Banda-eilanden), kruidnagelen (Ambon).

Moluksche (-zee) tusschen de Molukken en Celebes.

Monggo. Plaats in de afdeeling Landak der residentie Westerafdeeling van Borneo.

Mongot. Plaats in Soerakarta op Java, aan den spoorweg.

Montaran (-eilanden) ten ZW. van Borneo.

Montrado. Afdeeling der residentie Westerafdeeling van Borneo. De hoofdplaats is *Singkawang*.

Montrado. Plaats in de afdeeling Montrado, aan den landweg naar Singkawang en naar Bengkajang. Chineesche plaats, Chineesch mijndistrict (goud).

Mooker (-vaart) in de residentie Batavia op Java. Zij verbindt de Tji Sedane met de Tji Angke en staat in verbinding met de Tji Liwoeng.

Morotai. Eiland ten NO. van Halmaheira (Molukken).

Morotai (straat) tusschen de eilanden Morotai en Halmaheira (Molukken).

Motir (*poeloe*) ten W. van het eiland Halmaheira (Molukken).

Motoling. Plaats in de Minahassa op Celebes.

N.

- Nako** (-eilanden) in den Indischen oceaan, ten W. van Poeloe Nias.
- Nangapinoh.** Zie *Kapoeas*.
- Nanggoelan.** Regentschap van het vorstendom Djogjakarta op Java.
- Nanggoelan.** Hoofdplaats van het regentschap Nanggoelan, aan de Kali Progo.
- Nasi** (*poeloe*) in den Indischen oceaan, ten N. van Sumatra.
- Nassau** (-eilanden) in den Indischen oceaan ten W. van Sumatra, behoorende onder de Padangsche Benedenlanden. Zij zijn: Noord-Pageh en Zuid-Pageh, die door de straat Sikakap zijn gescheiden.
- Nassau** (-straat). Zie *Lobanghaja*.
- Nassau.** Zie *straat Pora*.
- Natal.** Afdeling der residentie Tapanoeli van Sumatra. De hoofdplaats is *Natal*.
- Natal.** Hoofdplaats der afdeling Natal, aan den Indischen oceaan en de Rivier van Natal; KPM. Handel in kamfer, heerschende koorts.
- Natal** (rivier van). Ontspringt op den Seret Berapi in de afdeling Mandeling der residentie Tapanoeli op Sumatra en stort zich bij Natal in den Indischen oceaan.
- Natal** (baai van) aan de westkust van Sumatra.
- Natoena** (-eilanden) in de Chineesche zee ten NW. van Borneo, behoorende tot de residentie Riouw en Onderhoorigheden. Zij bestaan uit de Noord-Natoena-eilanden of Boengoeran en de Zuid-Natoena-eilanden of Soebi-eilanden.
- Nederburgh** (kaap) aan de ZO.-kust van Celebes.
- Negara.** Plaats in de afdeling Amoentai der residentie Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo.
- Negara.** Plaats op het eiland Bali.
- Negara** (of *Bahan*). Zie *Baritoe*.
- Neira.** Plaats op het eiland Banda Neira (Molukken).
- Ngabang.** Hoofdplaats van de afdeling Landak der residentie Westerafdeling van Borneo.
- Ngabar.** Plaats in de afdeling Berbek der residentie Kediri op Java.
- Ngabeiian.** Plaats in de afdeling Ledok der residentie Bagelen op Java.
- Ngadiloewih.** Plaats in de afdeling Kediri der residentie Kediri op Java, nabij Poerwokerto, aan den spoorweg.
- Ngadipoero.** Plaats in de afdeling Pasoeroean der residentie Pasoeroean op Java.
- Ngadiredjo.** Plaats in de afdeling Patjitan der residentie Madioen op Java.

- Ngadiredjo.** Plaats in de afdeeling Temanggoeng der residentie Kedoe op Java.
- Ngadisari.** Plaats in de afdeeling Probolinggo der residentie Probolinggo op Java, aan den voet van het Tenggergebergte (1817).
- Ngalam.** Plaats in de residentie Bengkoelen op Sumatra, aan den Indischen oceaen.
- Ngamboer.** Plaats in het Zuiden der residentie Bengkoelen op Sumatra, aan een landweg en nabij den Indischen oceaen.
- Ngandjoek.** Plaats in de afdeeling Berbek der residentie Kediri op Java, aan den spoorweg en den Zuidelijken weg.
- Ngantang.** Plaats in de afdeeling Malang der residentie Pasoeroean op Java.
- Ngantroe.** Plaats in de afdeeling Trenggalek der residentie Kediri op Java.
- Ngantroe.** Plaats in de afdeeling Ngrowo der residentie Kediri op Java, aan een zijtak van den Zuidelijken weg.
- Ngaras.** Plaats in de residentie Bengkoelen op Sumatra, aan den Indischen oceaen.
- Ngassem.** Plaats in de afdeeling Berbek der residentie Kediri op Java, aan den landweg naar Lengkong.
- Ngawen.** Plaats in de afdeeling Blora der residentie Rembang op Java, aan den landweg naar Blora.
- Ngawi.** Afdeeling der residentie Madioen van Java. De hoofdplaats is *Ngawi*.
- Ngawi.** Hoofdplaats der afdeeling Ngawi, aan den Zuidelijken weg en de samenvloeiing der Kali Gandoeng en Kali Bengawan, met het fort Generaal Van den Bosch (detentie-huis) en een buskruitfabriek. Standplaats controleur.
- Ngebel** (*telaga*) in de afdeeling Ponorogo der residentie Madioen op Java (734), aan den voet van den Goenoeng Manjoetan.
- Ngekoel.** Plaats in de afdeeling Blitar der residentie Kediri op Java.
- Ngembal.** Plaats in de afdeeling Pasoeroean der residentie Pasoeroean op Java.
- Ngembar.** Plaats in het regentschap Ampel der residentie Soerakarta op Java.
- Ngembong.** Plaats in de afdeeling Ngrowo der residentie Kediri op Java.
- Ngembong.** Plaats in de afdeeling Grobogan der residentie Semarang op Java.
- Ngempit.** Plaats in de afdeeling Pasoeroean der residentie Pasoeroean op Java.

- Ngemplak.** Plaats in de afdeeling Djombang der residentie Soerabaja op Java, aan den landweg naar Plosso.
- Ngempoeng.** Plaats in de afdeeling Soerabaja der residentie Soerabaja op Java.
- Ngepoeng.** Plaats in de afdeeling Probolinggo der residentie Probolinggo op Java, nabij Soekapoera.
- Ngepoh.** Plaats in de afdeeling Pasoeroean der residentie Pasoeroean op Java.
- Ngepoh.** Plaats in de afdeeling Patjitan der residentie Madioen op Java, aan de Rivier van Patjitan.
- Ngerang.** Plaats in de afdeeling Djoewana der residentie Djepara op Java, aan den Grooten Postweg.
- Ngimbang.** Plaats in de afdeeling Lamongan der residentie Soerabaja op Java. Standplaats controleur.
- Nglames.** Plaats in de afdeeling Madioen der residentie Madioen op Java, aan den Zuidelijken weg.
- Nglaran.** Plaats in de residentie Djogjakarta op Java, behorende tot de Mangkoe-negoro-landen van Soerakarta.
- Nglegok.** Plaats in de afdeeling Blitar der residentie Kediri op Java.
- Ngliman.** Plaats in de afdeeling Berbek der residentie Kediri op Java (950).
- Ngloewar.** Plaats in de afdeeling Magelang der residentie Kedoe op Java.
- Ngoedjang.** Plaats in de afdeeling Ngrowo der residentie Kediri op Java, aan den spoorweg, nabij Karangredjo.
- Ngoedjoeng.** Plaats in de afdeeling Berbek der residentie Kediri op Java, aan den landweg naar Lengkong.
- Ngoempoel.** Plaats in de afdeeling Ponorogo der residentie Madioen op Java.
- Ngoenoet.** Plaats in de afdeeling Ngrowo der residentie Kediri op Java, aan den spoorweg.
- Ngoling.** Plaats in de afdeeling Pasoeroean der residentie Pasoeroean op Java, nabij de grens van de residentie Probolinggo, aan den spoorweg en den Grooten Postweg.
- Ngongko djadjar.** Plaats in de afdeeling Pasoeroean der residentie Pasoeroean op Java.
- Ngotok.** Plaats in de afdeeling Ponorogo der residentie Madioen op Java.
- Ngrajoen.** Plaats in de afdeeling Trenggalek der residentie Kediri op Java, nabij de grens der residentie Madioen (511).
- Ngrambe.** Plaats in de afdeeling Ngawi der residentie Madioen op Java. Standplaats controleur.
- Ngretjo.** Plaats in de afdeeling Blitar der residentie Kediri op Java.

- Ngrowo.** Afdeeling der residentie Kediri van Java. De hoofdplaats is *Toeloengagoeng*.
- Ngrowo.** Plaats in de afdeeling Grobogan der residentie Semarang op Java.
- Nias** (*poeloe*) in den Indischen oceaan, ten W. van Sumatra, behoorende onder de residentie Tapanoeli.
- Nicolaas** (-punt) St., of *Tandjoeng Poetjoek*, noord-westelijkste hoek van Java.
- Nicolaas** (-baai) St., aan de NW.-kust van het eiland Bali.
- Nipa nipa** (-baai) aan de ZO.-kust van Celebes.
- itikan.** Plaats in de afdeeling Magetan der residentie Madioen op Java.
- Njalindoeng.** Plaats in de afdeeling Soekaboemi der residentie Preanger-regentschappen op Java (923).
- Noordkaap** (of *Oedjoeng Torawitan*). Noordelijkste kaap van Celebes.
- Noordkaap.** Noordelijkste kaap van het eiland Boeton.

O.

- Obi** (-eilanden) ten Z. van het eiland Batjan. Het grootste heet Obi major of Ombirah. Zij behooren tot de residentie Ternate (Molukken).
- Oearatan.** Eiland ten W. van Jamdena. Op Oearatan ligt Sjerra (KPM), standplaats posthouder.
- Oedjoeng** (*tji-*). Ontspringt op het Kendang-gebergte in de residentie Banten op Java, stroomt Noordwaarts langs Rangkasbetoeng en Koppo naar kaap Pontang, waar zij in de Java-zee valt.
- Oedjoengroesi.** Plaats in de afdeeling Tegal der residentie Tegal op Java, aan den spoorweg.
- Oedjong.** Plaats in de afdeeling Indramajoe der residentie Tjirebon op Java, aan de Tji Manoek.
- Oedjongbroeng.** Plaats in de afdeeling Bandoeng der residentie Preanger-regentschappen op Java, aan den Grooten Postweg.
- Oelar** (*oedjoeng*) aan de westkust van het eiland Bangka (Sumatra), met een vuurtoren.
- Oelissers.** Hieronder worden verstaan de eilanden ten Z. van Ceram: Saparoea of Honimoa, Haroekoe of Oma en Noesa Laoet. Zij liggen ten O. van het eiland Amboira, het hoofdeiland der Ambonsche eilanden (Molukken).
- Oeloedjami.** Plaats in de afdeeling Pemalang der residentie Tegal op Java.

- Oengaran.** Plaats in de afdeeling Ambarawa der residentie Semarang op Java, aan den verbindingsweg (318). Standplaats controleur. Hier is een gezondheidsetablissemment voor militairen.
- Oengaran.** Berg op Java, op de grens der afdeelingen Ambarawa en Kendal van de residentie Semarang (2048).
- Oensang** (of *Ongelukskaap*) aan de NO.-kust van Borneo.
- Oentoeng djawa.** Hoek aan de noordkust van West-Java (residentie Batavia), westelijke kaap van de Bocht van Batavia.
- Oeteran.** Plaats in de afdeeling Madioen der residentie Madioen op Java, aan den landweg naar Madioen en naar Ponorogo.
- Ogan.** Zie *Moesi*.
- Olehleh.** Plaats in Atjeh op Sumatra, aan den Indischen oceaan. De reede van Olehleh is door een spoorweg met Kotaradja verbonden.
- Oma.** Zie *Harcekoë*.
- Ombaai** (of *Alor* en *Maloea*). Eiland der Kleine Soenda-eilanden, ten N. van Timor en hiervan gescheiden door straat Ombaai of Maloea.
- Ombaai** (straat) of *Maloea*, tusschen de eilanden Ombaai en Timor.
- Omben.** Plaats op het eiland Madoera (afdeeling Sampang).
- Ombilin.** Zie *Indragiri*.
- Ombirah.** Zie *Obi-eilanden*.
- Ondiepwater** (-eiland) ten Z. van de Gaspar-straat, met een vuurtoren.
- Ongelukskaap.** Zie *Oensang*.
- Ongka** (*tandjoeng*) aan de oostkust van Sumatra.
- Onrust.** Eilandje in de Bocht van Batavia.
- Oostergat** (of *Gat van Slaman*). Straat tusschen de eilanden Banda-Neira en Groot Banda (Molukken).
- Opak** (*kali*). Ontspringt op den Merapi, in de residentie Djogjakarta op Java, stroomt Zuidwaarts langs Kalasan naar den Indischen oceaan.
- Ophir.** Berg op Sumatra, in de Padangsche Benedenlanden.

P.

- Pabean.** Plaats op het eiland Madoera (afdeeling Soemenep).
- Pabean boeileng.** Plaats op het eiland Bali.
- Padalarang** (of *Tjipadalarang*). Plaats in de afdeeling Bandoeng der residentie Preanger-regentschappen op Java, aan den spoorweg.

- Padang.** Afdeeling der Padangsche Benedenlanden van Sumatra. De hoofdplaats is *Padang*.
- Padang.** Hoofdplaats van het Gouvernement Sumatra's Westkust en de afdeeling Padang, aan den Indischen oceaen, den spoorweg en de landwegen naar de Padangsche Bovenlanden, naar Priaman en naar Bengkoelen, met 40.000 inwoners. Residentie van den Gouverneur, uitvoerplaats der Bovenlandsche producten (koffie, rijst, hars). Cantillewerk.
- Padang.** Plaats in de afdeeling Deli der residentie Oostkust van Sumatra.
- Padang** (*poeloe*) in de straat Malakka, bij de oostkust van Sumatra, behoorende tot de afdeeling Bengkalis der residentie Oostkust van Sumatra.
- Padangan.** Plaats in de afdeeling Bodjonegoro der residentie Rembang op Java, aan de Solo-rivier.
- Padang goetji.** Plaats in de residentie Bengkoelen op Sumatra, aan den Indischen oceaen en een landweg
- Padang lawas.** Afdeeling der residentie Tapanoeli van Sumatra. De hoofdplaats is *Goenoengtoewa*.
- Padang manis.** Plaats in de residentie Bengkoelen op Sumatra, aan den Indischen oceaen.
- Padang oelak tanding.** Plaats in de residentie Palembang op Sumatra (275).
- Padang pandjang.** Hoofdplaats der afdeeling Batipoe en X Kota der residentie Padangsche Bovenlanden op Sumatra, aan den spoorweg. Kruispunt van de wegen naar Padang, naar Fort de Kock en naar Solok. Hier leidt de voornaamste weg van de Boven- naar de Benedenlanden door de Kloof, het dal der Aneh tusschen Kajetanam en Padang Pandjang. Belangrijke inlandsche groothandel.
- Padangsche** (Benedenlanden). Afdeeling van het Gouvernement Sumatra's Westkust. Zij zijn verdeeld in vier afdeelingen: Padang, Ajerbancis en Rau, Priaman, Painan of zuidelijke afdeeling van Padang.
- Padangsche** (Bovenlanden). Residentie van het Gouvernement Sumatra's Westkust. Zij is verdeeld in vijf afdeelingen: Agam, Tanah Datar, L Kota, XIII en IX Kota, Batipoe en X Kota. De hoofdplaats is *Fort de Kock*.
- Padang sidempoean.** Hoofdplaats der residentie Tapanoeli op Sumatra, en der afdeeling Mandeling en Angkola dezer residentie, aan den landweg naar Sipirok en naar Fort de Kock (283).
- Padas.** Plaats in de afdeeling Ngawi der residentie Madioen op Java, aan den spoorweg.
- Pading.** Berg op het eiland Bangka (510).

- Padjarakan.** Plaats in de afdeeling Probolinggo der residentie Probolinggo op Java, aan den Grooten Postweg. Suikerfabriek.
- Padosan.** Plaats in Soerakarta op Java, aan den spoorweg.
- Pagaden baroe.** Plaats in de Tjiasemlanden in de residentie Krawang op Java.
- Pagantenan.** Plaats op het eiland Madoera (afdeeling Pamekasan).
- Pagargoenoeng.** Gebergte in het Zuiden der residentie Madioen op Java.
- Pageh.** Zie *Nassau-eilanden*.
- Pagentan.** Plaats in de afdeeling Malang der residentie Pasoeroean op Java, aan den spoorweg en een zijtak van den Grooten Postweg.
- Pageralam.** Plaats in de residentie Palembang op Sumatra.
- Pagoeat.** Plaats op Celebes, aan de golf van Tomini.
- Painan.** Afdeeling der Padangsche Benedenlanden op Sumatra. De hoofdplaats is *Painan*.
- Painan.** Hoofdplaats der afdeeling Painan, aan den Indischen oceaan.
- Paitan** (-baai) aan de noordkust van Borneo.
- Paiton.** Plaats in de afdeeling Kraksaän der residentie Probolinggo op Java, aan den Grooten Postweg. Suikerfabriek.
- Pajakombo.** Hoofdplaats der afdeeling L Kota der residentie Padangsche Bovenlanden op Sumatra, aan de Sinamar en de landwegen naar Fort de Kock, naar Fort Van der Capellen en naar Soeliki. Telefoonverbinding met het post- en telegraafkantoor van Fort de Kock (512).
- Pajakombo** (plateau van) ten N. van den berg Sago.
- Pajoeng.** Berg op Java, in den ZW.-hoek van West-Java (480).
- Pakan baroe.** Plaats in de afdeeling Bengkalis der residentie Oostkust van Sumatra.
- Paklintangan.** Hoofdplaats der afdeeling Pemalang der residentie Tegal op Java. Standplaats controleur.
- Pakoetjing.** Plaats in de afdeeling Montrado der residentie Westerafdeeling van Borneo.
- Pakok.** Plaats in de afdeeling Montrado der residentie Westerafdeeling van Borneo.
- Palaboehan rateo.** Plaats in de afdeeling Soekaboemi der residentie Preanger-regentschappen op Java, aan de Wijnkoopsbaai.
- Palaboehan rateo** (of *Wijnkoops*-baai) aan de ZW.-kust van Java (Preanger-regentschappen).

Palaiari (of *Plaihari*). Plaats in de afdeeling Martapoera der residentie Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo.

Pale. Plaats in de residentie Bengkoelen op Sumatra, aan den Indischen oceaan.

Palembajan. Plaats in de afdeeling Agam der residentie Padangsche Bovenlanden op Sumatra, aan den landweg naar Fort de Kock en naar Bondjol (753).

Palembang. Residentie van Sumatra, verdeeld in zes afdeelingen: 1. Tebingtinggi (hoofdplaats *Tebingtinggi*), 2. Lematang en Ilir, Kikim en de Pasoemahlanden (hoofdplaats *Lahat*), 3. Komerling en Ogan Oeloe, Enim en de Ranau-districten (hoofdplaats *Moeara doea*), 4. Moesi Ilir (hoofdplaats *Sekajoe*), 5. Ogan en Komerling Ilir en Blidah (hoofdplaats *Tardjoeng Radja*), 6. Iliran en Banjoëasin (hoofdplaats *Tulang Betoetoe*). De hoofdplaats der residentie is *Palembang*.

Palembang. Hoofdplaats der residentie Palembang, aan de Moesi en den landweg naar Bengkoelen, met 60.000 inwoners, waaronder 4000 Chineezzen en 2000 Arabieren. Drukke handelsplaats met veel vaart op Singapore en Bandjarmasin. De plaats bezit een fraaie moskee, de oude kraton is verbouwd tot een groot fort. Enkele huizen zijn gebouwd op vloten, die vastliggen aan den oever. Palembangse meubelen, borduurwerk in goud- en zilverdraad, kantwerk, goud-, zilver- en wapensmeden, scheepsbouw, vischvangst, goudduikers. Uitvoer van koffie, rotting, tambesihout (voor meubelen), tabak (Ranautabak), kapok (boomwöl), troeboek (vischkuit), Palembangse rietapjten.

Palembang (rivier van). Zie *Moesi*.

Paliat (*poeloe*). Zie *Kangean-eilanden*.

Palima. Plaats op Celebes, aan de westzijde van de golf van Boni; KPM.

Palimanan. Plaats in de afdeeling Tjirebon der residentie Tjirebon op Java, aan den Grooten Postweg. Hier bevinden zich kokend heete bronnen.

Paloer. Plaats in Soerakarta op Java, aan den spoorweg.

Palomin. Plaats in de afdeeling Montrado der residentie Westerafdeeling van Borneo.

Palondjan. Plaats in de afdeeling Montrado der residentie Westerafdeeling van Borneo.

Palopa. Plaats op Celebes, aan de westzijde van de golf van Boni; KPM.

Palopa (-baai) aan de westzijde van de golf van Boni (Celebes).

- Palos.** Plaats op de westkust van Celebes, aan de baai van Palos; KPM.
- Palos** (baai van) aan de westkust van Celebes.
- Palos** (*oedjoeng*) of *Dongala*, aan de westkust van Celebes.
- Pamali** (*kali*). Stroomt in de residentie Tegal op Java, Noordwaarts langs Brebes naar de Java-zee.
- Pamangkat.** Plaats in de afdeeling Sambas der residentie Westerafdeeling van Borneo, aan den mond van de Rivier van Sambas.
- Pamanoekan.** Plaats in de Pamanoekan- en Tjiasemlanden in de residentie Krawang op Java, aan de Tji Panaraga.
- Pamanoekan** (en *Tjiasemlanden*). Oosterdeel van de residentie Krawang op Java, behoorende aan particulieren.
- Pamanoekan** (hoek van) aan de noordkust van Java (residentie Krawang).
- Pamekasan.** Afdeeling der residentie Madoera. De hoofdplaats is *Pamekasan*.
- Pamekasan.** Hoofdplaats der afdeeling Pamekasan, aan den landweg naar Sampang. Standplaats controleur.
- Pameungpeuk.** Plaats in de residentie Preanger-regentschappen op Java.
- Pamingir** (*danau*) op Borneo, rechts van de Baritoë in haren benedenloop.
- Pamoekan** (-baai) aan de ZO.-kust van Borneo.
- Pamotan.** Plaats in de afdeeling Rembang der residentie Rembang op Java.
- Panaitan** (*poeloe*) of *Prinseneiland*, in straat Soenda, ten W. van Java.
- Panandjoeng** (-baai) aan de zuidkust van Java (Preanger-regentschappen). De westelijke inham, dien deze baai aan de kust maakt, heet Dirk de Vries-baai en de oostelijke Mauritsbaai.
- Panaraga** (*tji*-). Ontspringt op den Boekittoenggoel in de residentie Preanger-regentschappen op Java. Haar bovenloop vormt de grens der residenties Krawang en Tjirebon. Beneden Pamanoekan loopt zij in de Java-zee.
- Panaroekan.** Afdeeling der residentie Besoeki van Java. De hoofdplaats is *Sitoebondo*.
- Panaroekan.** Plaats in de afdeeling Panaroekan der residentie Besoeki op Java, aan den Grooten Postweg, de straat Madoera en de Sampejan of Rivier van Panaroekan; KPM.
- Panaroekan** (rivier van). Zie *Kali Sampejan*.
- Pandaharan.** Plaats in de afdeeling Limbangan der residentie Preanger-regentschappen op Java.

- Pandakan.** Plaats in de afdeeling Bangil der residentie Pasoeroean op Java.
- Pandan.** Berg op Java, op de grens der residenties Rembang en Madioen (900).
- Pandang** (*poeloe*) vóór Padang, met een vuurtoren.
- Pandeglang.** Afdeeling der residentie Banten van Java. De hoofdplaats is *Pandeglang*.
- Pandeglang.** Hoofdplaats der afdeeling Pandeglang (25°), aan den voet van den Karang. Telefoonverbinding met het post- en telegraafkantoor van Serang. Standplaats controleur.
- Pandjaloe.** Plaats in de afdeeling Galoeh der residentie Tjirebon op Java. Standplaats controleur.
- Pandjaloe** (meer van) aan den voet van den berg Sawal in de afdeeling Galoeh der residentie Tjirebon op Java, met een eilandje in het midden, waar, onder dicht geboomte, heilige graven liggen.
- Pandjana.** Plaats in de afdeeling Montrado der residentie Westerafdeeling van Borneo.
- Pandjang** (*poeloe*). Zie *Mapor*.
- Pandjang** (*poeloe*) in de Bocht van Banten.
- Pandjang** (*poeloe*). Zie *Kangean-eilanden*.
- Pandji.** Plaats op het eiland Bangka (Sumatra).
- Paneh.** Plaats op de NO.-kust van Sumatra (Pedir), aan de straat Malakka.
- Panei.** Zie *Boeroemon*.
- Pengalangan** (plateau van) in de residentie Preanger-regentschappen op Java, tusschen de bergen: den Tiloe, den Malabar en den Wajang.
- Pangasana.** Zie *Moena*.
- Pangelap** (straat) tusschen de Riouw- en Lingga-archipels.
- Panggoel.** Plaats in de afdeeling Trenggalek der residentie Kediri op Java. Standplaats controleur.
- Panggoel** (-baai) aan de zuidkust van Java (residentie Kediri).
- Pangka.** Plaats in de afdeeling Tegal der residentie Tegal op Java, aan den spoorweg.
- Pangka** (*oedjoeng*) of *Hoek van Sidajoe*, aan de noordkust van Java (residentie Soerabaja).
- Pangkadjene.** Plaats in ZW.-Celebes, aan den landweg naar Maros.
- Pangkalan batoe.** Plaats in de afdeeling Montrado der residentie Westerafdeeling van Borneo.
- Pangkalan indawang.** Plaats in Indragiri op Sumatra, aan een tak van de Kwanten.
- Pangkalan kapas.** Plaats in de onderafdeeling Siak der residentie Oostkust van Sumatra.

- Pangkalan siatas.** Plaats in de afdeeling Deli der residentie Oostkust van Sumatra.
- Pangkalpinang.** Plaats op het eiland Bangka (Sumatra).
- Pangkoel.** Plaats op het eiland Bangka (Sumatra).
- Pangliban.** Plaats in de afdeeling Montrado der residentie Westerafdeeling van Borneo.
- Pangpang** (-baai) aan de ZO.-kust van Java (residentie Besoeki).
- Pangrango.** Berg op Java, op de grens der residenties Batavia en Preanger-regentschappen.
- Paninggaran.** Plaats in de afdeeling Pekalongan der residentie Pekalongan op Java. Standplaats controleur.
- Panolan.** Plaats in de afdeeling Bodjonegoro der residentie Rembang op Java, aan de Solo-rivier.
- Pantar.** Eiland der Alor-eilanden.
- Pantar** (straat) tusschen de eilanden Pantar en Om-baai.
- Pantei tjermin.** Plaats in de afdeeling Deli der residentie Oostkust van Sumatra.
- Papandajan.** Berg op Java, in de Preanger-regentschappen, op de grens der afdeelingen Tjitjalengka en Soekapoera Kolot (2634).
- Papar.** Plaats in de afdeeling Kediri der residentie Kediri op Java, aan de Brantas, een tak van den Zuidelijken weg en den spoorweg.
- Papoea.** Zie *Nieuw-Guinea*.
- Papoesche** (-eilanden) ten NW. van Nieuw-Guinea en tusschen dit eiland en Halmahera. De voornaamste zijn: Waigeoe, Salawati, Misool en Batanta.
- Paraän** (*Parakan*). Plaats in de afdeeling Temangoeng der residentie Kedoe op Java. Telefoonverbinding met het post- en telegraafkantoor van Temangoeng.
- Parakan.** Zie *Paraän*.
- Parakanhondje.** Plaats in de afdeeling Soekapoera Kolot der residentie Preanger-regentschappen op Java.
- Parang.** Plaats in de afdeeling Magetan der residentie Madioen op Java.
- Parangkoeda.** Plaats in de afdeeling Soekaboemi der residentie Preanger-regentschappen op Java, aan den spoorweg en den Grooten Postweg.
- Paranglowe.** Plaats op ZW.-Celebes, nabij Makasser.
- Pare.** Plaats in de afdeeling Kediri der residentie Kediri op Java. Standplaats controleur.
- Pare pare.** Plaats op de westkust van Zuid-Celebes, aan de straat Makasser; KPM.
- Pare pare** (baai) aan de westkust van Celebes.

- Parigi.** Plaats in de afdeeling Soekapoera der residentie Preanger-regentschappen op Java, aan de Dirk de Vriesbaai. Standplaats controleur.
- Parigi.** Plaats op de oostkust van Celebes, aan de golf van Tomini.
- Paroeng.** Plaats in de afdeeling Buitenzorg der residentie Batavia op Java.
- Paron.** Plaats in de afdeeling Ngawi der residentie Madioen op Java, aan den spoorweg.
- Pasajangan.** Plaats in de afdeeling Tegal der residentie Tegal op Java.
- Pasangkajoe.** Plaats op de westkust van Celebes, aan de straat Makasser, nabij Oedjoeng Baros; KPM.
- Pasar kramat.** Plaats in de afdeeling Tanggerang der residentie Batavia op Java.
- Pasar minggo.** Plaats in de afdeeling Meester Cornelis der residentie Batavia op Java, aan den spoorweg.
- Pasi** (*poeloe*) of *Varkenseiland*, ten W. van het eiland Saleijer (Celebes).
- Pasir.** *Pasir en de Tanah Boemboelanden*, afdeeling der residentie Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo. De hoofdplaats is *Kota Baroe*.
- Pasir.** Plaats op de ZO.-kust van Borneo, aan de Pasir-rivier en de straat Makasser; KPM.
- Pasir** (-baai) aan de ZO.-kust van Borneo.
- Pasir** (-rivier). Stroomt op de oostkust van Borneo naar de straat Makasser.
- Pasoemah** (-landen). Afdeeling der residentie Palembang van Sumatra. De hoofdplaats is *Lahat*.
- Pasoeroean.** Residentie van Java, verdeeld in drie afdelingen: Pasoeroean, Bangil, Malang. De hoofdplaats is *Pasoeroean*. Koffie- en suikercultuur.
- Pasoeroean.** Afdeeling der residentie Pasoeroean van Java. De hoofdplaats is *Pasoeroean*.
- Pasoeroean.** Hoofdplaats der residentie en afdeeling Pasoeroean, aan den Grooten Postweg, den spoorweg en de straat Madoera, met 26.000 inwoners. Standplaats controleur.
- Patani.** Eilandje der Papoesche eilanden, KPM.
- Patengahan.** Plaats in de afdeeling Montrado der residentie Westerafdeeling van Borneo.
- Paternoster** (-eilanden) in de Soenda-zee, ten N. van het eiland Soembawa.
- Paternoster** (-eilanden) *Kleine*. Zie *Balabalakan*.
- Pati.** Afdeeling der residentie Djepara van Java. De hoofdplaats is *Pati*.

- Pati.** Hoofdplaats der afdeeling Pati, aan den Grooten Postweg en den tramweg. Standplaats controleur.
- Patientie** (straat) tusschen de eilanden Halmadeira en Batjan (Molukken).
- Patima bangkoe** (*tandjoeng*). Zie 4^e Punt (Sumatra).
- Patjet.** Plaats in de afdeeling Tjiandjoer der residentie Preanger-regentschappen op Java (1122). Standplaats controleur.
- Patjinan** (of *Tandjoeng Tjina*) de noordelijkste hoek der residentie Besoeki van Java.
- Patjitan.** Afdeeling der residentie Madioen van Java. De hoofdplaats is *Patjitan*.
- Patjitan.** Hoofdplaats der afdeeling Patjitan, aan den Indischen oceaan. Standplaats controleur.
- Patjitan** (baai van) aan de zuidkust van Java (residentie Madioen).
- Patjitan** (rivier van) stroomt in de residentie Madioen op Java, Zuidwaarts langs Ardjosari en Patjitan naar den Indischen oceaan.
- Patoeha.** Berg op Java, in het Zuiden der afdeeling Bandoeng van de residentie Preanger-regentschappen (2386).
- Patoekan.** Plaats in de residentie Djogjakarta op Java, aan den spoorweg.
- Pawan.** Rivier in het ZW. deel van Borneo.
- Pedan.** Plaats in de afdeeling Klaten der residentie Soerakarta op Java.
- Pedir.** Landschap behoorende tot de Onderhoorigheden van Atjeh (Noordkust).
- Pedir.** Plaats in Atjeh, op de NO.-kust van Sumatra, aan de straat Malakka. Belangrijke uitvoerplaats met inlandsche industrie.
- Pedir** (-punt) aan de NO.-kust van Sumatra.
- Pedjagoan.** Plaats in de afdeeling Karanganyar der residentie Bagelen op Java, aan den Zuidelijken weg en den spoorweg.
- Pedropunt.** De noordelijkste kaap van Sumatra, met een vuurtoren.
- Pegandon.** Plaats in de afdeeling Kendal der residentie Semarang op Java, aan de Kali Bodri.
- Pegangsaän.** Plaats in de afdeeling Meester Cornelis der residentie Batavia op Java, aan den spoorweg.
- Pegaten.** Plaats in ZO. Borneo, aan de straat Laoet Poeloe.
- Pekalongan.** Residentie van Java, verdeeld in twee afdeelingen: Pekalongan, Batang. De hoofdplaats is *Pekalongan*.
- Pekalongan.** Afdeeling der residentie Pekalongan. De hoofdplaats is *Pekalongan*.

- Pekalongan.** Hoofdplaats van de residentie en afdeeling Pekalongan, aan de Java-zee en den Grooten Postweg, met 34.000 inwoners. Standplaats controleur.
- Pekalongan** (reede van) aan de noordkust van Java (residentie Pekalongan), met een vuurtoren.
- Pelantoengan.** Plaats in de afdeeling Batang der residentie Pekalongan, op de grens der residentie Semarang op Java, met een gezondheidsetablisement.
- Peling** (*poeloe*). Zie *Banggaai*.
- Peling** (straat) tusschen het eiland Peling en Celebes.
- Pemalang.** Afdeeling der residentie Tegal van Java. De hoofdplaats is *Paklintangan*.
- Pemalang.** Plaats in de afdeeling Pemalang, aan den Grooten Postweg. Suikerfabrieken. Telefoonverbinding met het post- en telegraafkantoor van Tegal.
- Pemalang** (*tandjoeng*) aan de noordkust van Java (residentie Tegal).
- Pemaron.** Plaats in de afdeeling Tjirebon der residentie Tjirebon op Java, op de grens der residentie Tegal, nabij den mond der Kali Losari.
- Pemboeang.** District van de afdeeling Sampit der residentie Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo.
- Pemboeang.** Plaats in de afdeeling Sampit der residentie Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo, aan de rivier Pemboewang.
- Pemboeang** (rivier) of *Serajan*. Stroomt op Borneo Zuidwaarts langs Pemboeang naar de Java-zee.
- Penajoeng.** Plaats in Groot-Atjeh op Sumatra.
- Penambangan.** Zie *Bengawan*.
- Penang** (*Pinang*). Eilandje in de straat Malakka, behoorende tot Engeland; KPM.
- Penanggoengan.** Plaats in de afdeeling Bondowoso der residentie Besoeki op Java, aan een zijtak van den Grooten Postweg.
- Penengahan.** Plaats in de residentie Bengkoelen op Sumatra, aan den Indischen oceaen.
- Pengantenan.** Plaats op het eiland Madoera.
- Pengaron.** Plaats in de afdeeling Martapoera der residentie Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo. In de nabijheid is de steenkoolmijn Oranje-Nassau.
- Pengasih.** Plaats in de residentie Djogjakarta op Java.
- Penida** (*noesa*) of *Solombo*, ten ZO. van het eiland Bali.
- Pening** (*rawa*) op Java, ten Z. van Ambarawa.
- Penipahan.** Plaats in de afdeeling Bengkalis der residentie Oostkust van Sumatra.
- Penjaboengan.** Zie *Fort Elout*.

- Penoeba** (*poeloe*). Zie *Lingga-archipel*.
- Penoeba** (straat) tusschen de eilanden Penoeba en Lingga.
- Peper** (-baai) aan de westkust van Java (residentie Banten).
- Perdana**. Plaats in de afdeeling Tjaringin der residentie Banten op Java.
- Perlak**. Lardschap behoorende tot de Onderhoorigheden van Atjeh (Oostkust).
- Pertibi**. Plaats in de afdeeling Padang Lawas der residentie Tapanoei op Sumatra, aan de Panei.
- Petanahan**. Plaats in de afdeeling Karanganjar der residentie Bagelen op Java.
- Peterangan**. Plaats in de afdeeling Djombang der residentie Soerabaja op Java, aan den spoorweg.
- Petir**. Plaats in de afdeeling Pandeglang der residentie Banten op Java.
- Philips** (-kanaal). Westelijke ingang van de straat Singapore.
- Pilang**. Plaats in de afdeeling Probolinggo der residentie Probolinggo op Java, aan den spoorweg, den Grooten Postweg en de straat Madoera.
- Pini** (*poeloe*). Zie *Batoe-eilanden*.
- Pino**. Plaats in de residentie Bengkoelen op Sumatra, aan een landweg en den Indischen oceaan.
- Pinoh**. Zie *Kapoeas*.
- Piroe** (-baai). Zie *Tanoeno*.
- Pisang** (*poeloe*). Zie *Banda-eilanden*.
- Pisang** (*poeloe*) vóór de reede van Padang.
- Pitoeroeh**. Plaats in de afdeeling Koetoardjo der residentie Bagelen op Java.
- Plaihari**. Zie *Palairi*.
- Plembon**. Plaats in de afdeeling Bangil der residentie Pasoe-roean op Java (740).
- Pleret**. Plaats in de afdeeling Tjirebon der residentie Tjirebon op Java.
- Ploembon**. Plaats in de afdeeling Tjirebon der residentie Tjirebon op Java, aan den Grooten Postweg. Standplaats controleur.
- Ploentoeran**. Plaats in de afdeeling Blora der residentie Rembang op Java.
- Plosso**. Plaats in de afdeeling Djombang der residentie Soerabaja op Java, aan de Brantas.
- Poeding** (*tandjoeng*) of *Vlakke hoek*, aan de zuidkust van Borneo.
- Poeger**. Plaats in de afdeeling Banjoewangi der residentie Besoeki op Java, aan den Indischen oceaan, het einde van een zijtak van den Grooten Postweg en den mond der Kali Bidadoeng.
- Poeloe** (-baai) aan de ZW.-kust van Sumatra, tusschen Poeloe Tikoes en de kust, ten Z. van de hoofdplaats Bengkoelen.

- Poeloe gadong.** Plaats in de afdeeling Meester Cornelis der residentie Batavia op Java.
- Poeloe kempel.** Plaats in de afdeeling Deli der residentie Oostkust van Sumatra.
- Poeloelaet** (-straat) tusschen Poeloe Laoet en Borneo.
- Poeloelawan.** Plaats in de onderafdeeling Siak der residentie Oostkust van Sumatra, aan de Kampar-rivier.
- Poeloemadjang.** Plaats in de afdeeling Sintang der residentie Westerafdeeling van Borneo.
- Poeloeng.** Plaats in de afdeeling Ponorogo der residentie Madioen op Java.
- Poeloe petak.** Zie *Baritoe*.
- Poeloesari.** Berg op Java, op de grens der residenties Tegal en Banjoemas (1136).
- Poelosari.** Berg op Java, in de residentie Banten, ten W. van Pandeglang (1340).
- Poendak.** Top van het Tengger-gebergte, op de grens der residenties Pasoeroean en Probolinggo op Java (2627).
- Poenoenng.** Plaats in de afdeeling Patjitan der residentie Madioen op Java.
- Poentjangakan.** Plaats in de afdeeling Pati der residentie Djepara op Java.
- Poepeet atas.** Plaats op het eiland Bangka (Sumatra).
- Poepeet bawah.** Plaats op het eiland Bangka (Sumatra).
- Poerbolinggo.** Afdeeling der residentie Banjoemas van Java. De hoofdplaats is *Poerbolinggo*.
- Poerbolinggo.** Hoofdplaats der afdeeling Poerbolinggo. Telefoonverbinding met het post- en telegraafkantoor van Banjoemas. Standplaats controleur.
- Poering.** Plaats in de afdeeling Karanganjar der residentie Bagelen op Java.
- Poerwa.** Zie *Blambangan*.
- Poerwadadi.** Plaats in de Tjiasemlanden in de residentie Krawang op Java.
- Poerwakarta.** Hoofdplaats der residentie Krawang op Java, aan den Grooten Postweg. Standplaats controleur.
- Poerwodadi.** Plaats in de afdeeling Koetoardjo der residentie Bagelen op Java, aan de Bogowonto, den spoorweg en den Zuidelijken weg.
- Poerwodadi.** Plaats in de afdeeling Grobogan der residentie Semarang op Java, aan den tramweg en de Kali Loesi. Standplaats controleur.
- Poerwodadi.** Plaats in Soerakarta op Java, aan den spoorweg.
- Poerwodadi.** Plaats in de afdeeling Magetan der residentie Madioen op Java, aan den spoorweg.

- Poerwokerto.** Afdeeling der residentie Banjoemas van Java. De hoofdplaats is *Poerwokerto*.
- Poerwokerto.** Hoofdplaats der afdeeling Poerwokerto, aan de Kali Bandjaran, tak der Kali Serajoe. Telefoonverbinding met het post- en telegraafkantoor van Banjoemas. Standplaats controleur.
- Poerwokerto.** Plaats in de afdeeling Kediri der residentie Kediri op Java, aan den spoorweg en een zijtak van den Zuidelijken weg.
- Poerworedjo.** Afdeeling der residentie Bagelen van Java. De hoofdplaats is *Poerworedjo*.
- Poerworedjo.** Hoofdplaats der afdeeling en residentie Bagelen, aan de Bogowonto, den spoorweg en den Zuidelijken weg; gelegen in het schoone dal der Bogowonto, met een garnizoen en inlandsche nijverheid. Standplaats controleur.
- Poerworedjo.** Plaats in de afdeeling Bangil der residentie Pasoeroean op Java. Standplaats controleur.
- Poerworedjo.** Plaats in de afdeeling Banjoemas der residentie Banjoemas op Java, aan de Kali Serajoe.
- Poerwosari.** Plaats in de afdeeling Bangil der residentie Pasoeroean op Java.
- Poerwosari.** Plaats in de afdeeling Kediri der residentie Kediri op Java, aan den spoorweg en een zijtak van den Zuidelijken weg.
- Poerwosari.** Plaats in Soerakarta op Java, aan den spoorweg.
- Poespa.** Plaats in de afdeeling Pasoeroean der residentie Pasoeroean op Java. Standplaats controleur.
- Poeteran** (*poeloe*) ten O. van het eiland Madoera.
- Poetjoek** (*tandjoeng*). Zie *St. Nicolaaspunt*.
- Pomaran** (of *Dondrekin*-eilanden) aan de monding van de Rivier van Koetei op Borneo.
- Pondok tjina.** Plaats in de afdeeling Meester Cornelis der residentie Batavia op Java, aan den spoorweg.
- Ponorogo.** Afdeeling der residentie Madioen van Java. De hoofdplaats is *Ponorogo*.
- Ponorogo.** Hoofdplaats der afdeeling Ponorogo, aan de Kali Gandoeng. Kruispunt van vele landwegen.
- Pontang** (*tandjoeng*) aan de noorkkust van West-Java (residentie Banten).
- Pontianak.** *Pontianak en Ommelanden.* Afdeeling der residentie Westerafdeeling van Borneo. De hoofdplaats is *Pontianak*.
- Pontianak.** Hoofdplaats der afdeeling Pontianak en Ommelanden, aan de Kapoeas en de Landak-rivier, op 0° breedte gelegen. Handelsplaats en vrijhaven, met een fort en het paleis van den Sultan. De woningen zijn van hout vervaardigd en meereendeels op palen gebouwd. Uitvoer van suikerrietstekken.

- Pora.** Zie *Mentawai-eilanden*.
- Pora** (of *Nassau-sstraat*) tusschen de eilanden N. Pageh en Z. Pageh.
- Porong.** Plaats in de afdeeling Sidoardjo der residentie Soerabaja op Java, aan de Kali Porong, den spoorweg en den Grooten Postweg, nabij de grens der residentie Pasoeroean.
- Porong** (*kali*). Zie *Brantas*.
- Posso.** Plaats op Celebes, aan de golf van Tomini.
- Posso** (meer van) in Centraal-Celebes.
- Postillon** (-eilander) in de Soenda-zee, ten N. van het eiland Soembawa.
- Pradjakanlor.** Plaats in de afdeeling Panaroekan der residentie Besoeki op Java, aan een zijtak van den Grooten Postweg.
- Prahoë** (*goenoeng*). Zie *Diëng-gebergte*.
- Prambanan.** Plaats in de residentie Djogjakarta op Java, aan den spoorweg, nabij Kalasan. Hindoe-tempels (*Tjandi Sewoe* = de duizend tempels).
- Prambon.** Plaats in de afdeeling Sidoardjo der residentie Soerabaja op Java, aan den spoorweg. Standplaats controleur.
- Prambon.** Plaats in de afdeeling Modjokerto der residentie Soerabaja op Java.
- Preanger-regenschappen.** Residentie van Java, verdeeld in negen afdeelingen: Bandoeng, Tjitjalengka, Tjiandjoer, Soekaboemi, Soemedang, Tasikmalaja, Limbangan, Soekapoera, Soekapoera Kolot. De hoofdplaats is *Bandoeng*. Koffie-, kina- en theecultuur. Preanger paarden.
- Premboen.** Plaats in de afdeeling Keboemen der residentie Bagelen op Java, aan den spoorweg en den Zuidelijken weg.
- Priaman.** Afdeeling der Padangsche Benedenlanden van Sumatra. De hoofdplaats is *Priaman*.
- Priaman.** Hoofdplaats der afdeeling Priaman, aan den Indischen oceaan en den landweg naar Padang en naar Padang Pandjang; KPM. Uitvoer van copra.
- Prigen.** Plaats in de afdeeling Bangil der residentie Pasoeroean op Java, aan den voet van den Ardjoeno en den landweg naar Pandakan (740).
- Prigi** (-baai). Zie *Segoro wedi*.
- Pringsoerat.** Zie *Medono*.
- Prinsen** (-eiland). Zie *Panaitan*.
- Probolinggo.** Residentie van Java, verdeeld in drie afdeelingen: Probolinggo, Kraksaän, Loemadjang. De hoofdplaats is *Probolinggo*. Suikercultuur.
- Probolinggo.** Afdeeling der residentie Probolinggo van Java. De hoofdplaats is *Probolinggo*.

- Probolinggo.** Hoofdplaats der residentie en afdeeling Probolinggo, aan de straat Madoera, den Grooten Postweg en den spoorweg. Standplaats controleur.
- Probolinggo.** Plaats in de afdeeling Magelang der residentie Kedoe op Java, nabij Moentilan, aan den verbindingsweg.
- Proewoto.** Plaats in de afdeeling Koedoes der residentie Djepara op Java. In de nabijheid bevindt zich een moeras (*Rawa besar*).
- Progo (kali).** Ontspringt in de residentie Kedoe op Java, op den Sindoro, en stroomt Zuidwaarts langs Magelang en, na de *Ello* te hebben opgenomen, langs Kalibawang, Nangoelan, Sentolo en Brossot naar den Indischen oceaen.
- Protjot.** Plaats in de afdeeling Tegal der residentie Tegal op Java. Standplaats controleur.
- Purmerend.** Eilandje in de Bocht van Batavia.

R.

- Raäs (poeloe)** ten O. van het eiland Madoera.
- Radja (poeloe)** ten ZO. van het eiland Madoera.
- Radja basa.** Berg op Sumatra, in de residentie Lampongsche districten (1341).
- Radjaloeih lor.** Plaats in de afdeeling Madjalengka der residentie Tjirebon op Java.
- Radjakesoemo.** Plaats in de residentie Djogjakarta op Java, aan de Kali Opak.
- Radjamandala.** Plaats in de afdeeling Bandoeng der residentie Preanger-regentschappen op Java, aan den Grooten Postweg.
- Radjapolah kidoel.** Plaats in de afdeeling Tasikmalaja der residentie Preanger-regentschappen op Java, aan den ontworpen spoorweg (455).
- Rambakan.** Plaats in de afdeeling Probolinggo der residentie Probolinggo op Java.
- Rambatan.** Plaats in de afdeeling Koeningan der residentie Tjirebon op Java.
- Ranau (-districten).** Onderafdeeling der residentie Palembang op Sumatra. De hoofdplaats is *Bandingagoeng*. Ranau-tabak.
- Ranau (meer)** op Sumatra, in de ZW. hoek der residentie Palembang (559).
- Randjeng (telaga)** op Java, op de grens der residentie Tegal en Banjoemas.
- Randoe.** Plaats in de afdeeling Pemalang der residentie Tegal op Java.

- Randoe.** Plaats in de afdeeling Trenggalek der residentie Kediri op Java.
- Randoe.** Plaats in de afdeeling Pati der residentie Djepara op Java.
- Randoe.** Plaats in de afdeeling Kendal der residentie Semarang op Java.
- Randoe.** Plaats in de afdeeling Grobogan der residentie Semarang op Java.
- Randoe.** Plaats in de afdeeling Demak der residentie Semarang op Java.
- Randoe.** Plaats in de afdeeling Pekalongan der residentie Pekalongan op Java.
- Randoeblatoeng.** Plaats in de afdeeling Blora der residentie Rembang op Java.
- Randoedongkal.** Plaats in de afdeeling Pemalang der residentie Tegal op Java (229).
- Randoesari.** Plaats in de afdeeling Salatiga der residentie Semarang op Java.
- Randoesari.** Plaats in de afdeeling Serang der residentie Banten op Java.
- Randoesari.** Plaats in de afdeeling Magelang der residentie Kedoe op Java.
- Randoesari.** Plaats in de residentie Soerakarta op Java.
- Randoesari.** Plaats in de afdeeling Kendal der residentie Semarang op Java.
- Rangasa.** Zie *Oedjoeng Mandar*.
- Rangas sembilan.** Plaats in de afdeeling Deli der residentie Oostkust van Sumatra.
- Ranggam.** Plaats op het eiland Bangka (Sumatra).
- Rangkasbetoeng.** Hoofdplaats der afdeeling Lebak van de residentie Banten op Java, aan de Tji Oedjoeng. Standplaats controleur.
- Rangoeng** (*tasik*) in de residentie Oostkust van Sumatra, waaruit de Soengai Mandau en de Soengai Siak haar water ontvangen.
- Rangsang** (*poeloe*) of *Medang*, in de straat Malakka, bij de oostkust van Sumatra, behoorende tot de afdeeling Bengkalis der residentie Oostkust van Sumatra.
- Rantau.** Plaats in de afdeeling Martapoera der residentie Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo.
- Rantau.** Plaats in de afdeeling Soengai Kakap der residentie Westerafdeeling van Borneo.
- Rantau** (*poeloe*) of *Tebingtinggi*, in de straat Malakka bij de oostkust van Sumatra, behoorende tot de afdeeling Bengkalis der residentie Oostkust van Sumatra.

- Rantaupandjang.** Hoofdplaats van de afdeeling Serdang der residentie Oostkust van Sumatra, aan de straat Malakka.
- Rantja.** Plaats in de afdeeling Galoeh der residentie Tjirebon op Java.
- Rantja.** Plaats in de residentie Djogjakarta op Java.
- Rantja ekek.** Plaats in de afdeeling Soemedang der residentie Preanger-regentschappen op Java, aan den spoorweg.
- Raoeng.** Top van het Idjen-gebergte in de residentie Besoeki op Java (3330).
- Rata** (*tandjoeng*) of *Vlakke hoek*, zuidelijkste kaap van Sumatra, met een vuurtoren.
- Ratahan.** Plaats in de Minahassa op Celebes.
- Ratten** (-eiland) of *Poeloe Tikoes*, in den Indischen oceaen, vóór de Poeloe-baai (Bengkoelen), met een vuurtoren.
- Rau.** *Ajerbangis en Rau.* Afdeeling der Padangsche Benedenlanden. De hoofdplaats is *Taloe*.
- Rau.** Plaats in de afdeeling Ajerbangis en Rau, aan den landweg naar Padang Sidempoean en naar Ajerbangis.
- Rawa besar.** Moeras op Java, in het ZO. der residentie Djepara. Zie *Proewoto*.
- Rawang.** Plaats in de afdeeling Mandeling der residentie Tapanoeli op Sumatra, waarbij goud wordt gevonden.
- Rawas.** Zie *Moesi*.
- Rawas.** Plaats in de afdeeling Demak der residentie Semarang op Java.
- Rawi.** Plaats in de afdeeling Doeson en Dajaklanden der residentie Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo, aan de Groote Dajak-rivier.
- Rebo.** Plaats op het eiland Bangka (Sumatra).
- Redjasa.** Plaats in de afdeeling Bondowoso der residentie Besoeki op Java.
- Redjasa lor.** Plaats in de afdeeling Pasoeroean der residentie Pasoeroean, aan den Grooten Postweg en den spoorweg.
- Redjosari.** Plaats in de afdeeling Magetan der residentie Madioen op Java.
- Redjosari.** Plaats in de afdeeling Trenggalek der residentie Kediri op Java.
- Redjosari.** Plaats in de afdeeling Salatiga der residentie Semarang op Java.
- Redjosari.** Plaats in de afdeeling Magetan der residentie Madioen op Java.
- Redjosari.** Plaats in de afdeeling Modjokerto der residentie Soerabaja op Java.
- Redjoso.** Plaats in de afdeeling Magelang der residentie Kedoe op Java.

- Redjoso.** Plaats in de afdeeling Bandjarnegara der residentie Banjoemas op Java, nabij Bandjarnegara, aan de Kali Serajoe.
- Redjoso.** Plaats in de afdeeling Bangil der residentie Pasoeroean op Java.
- Redjoso.** Plaats in de afdeeling Salatiga der residentie Semarang op Java.
- Rembang.** Residentie van Java, verdeeld in vier afdeelingen: Rembang, Toeban, Bodjonegoro, Blora. De hoofdplaats is *Rembang*.
- Rembang.** Afdeeling der residentie Rembang van Java. De hoofdplaats is *Rembang*.
- Rembang.** Hoofdplaats der residentie en afdeeling Rembang, met 17.000 inwoners, aan den Grooten Postweg en de Java-zee. Visscherij.
- Rembang** (reede van) aan de noordkust van Java (residentie Rembang).
- Remboken.** Plaats in de Minahassa op Celebes.
- Rempang.** Eiland van den Riouw-archipel.
- Rendjani.** Zie *Piek van Lombok*.
- Rengel.** Plaats in de afdeeling Toeban der residentie Rembang op Java.
- Reteh.** Zie *Lingga*.
- Rigas.** Landschap behoorende tot de Onderhoorigheden van Atjeh (Westkust).
- Rigas** (baai van) aan de NW.-kust van Sumatra.
- Rindja** (*poeloe*) ten W. van het eiland Flores.
- Ringat.** Plaats op Sumatra, in de afdeeling Lingga der residentie Riouw en Onderhoorigheden, aan de Indragiri.
- Ringgit.** Berg op Java, in de residentie Besoeki, op de noordkust (1250).
- Riouw.** *Riouw en Onderhoorigheden*, residentie van Sumatra. Tot deze residentie behooren de groep van Bintang of Riouw, de groep van Lingga, de Karimon-, de Tambilan-, de Anambas- en de Natoena-eilanden. Het gebied is, buiten de hoofdplaats Tandjoeng Pinang, gesplitst in vijf afdeelingen, als: 1. Lingga, 2. Karimon, 3. Batam, 4. Tandjoeng Pinang, 5. Poeloe Toedjoe of de eilanden in de Chineesche zee, behoorende tot het Linggasche Rijk. De hoofdplaats der residentie is *Tandjoeng Pinang*.
- Riouw** (-archipel) in de Chineesche zee, ten O. van Sumatra en ten Z. van Malakka, hiervan gescheiden door het Philipskanaal en de straat Singapore. Hij bestaat uit de eilanden: Bintang of Riouw, Batam, Rempang, Galang, Mapor of Pandjang, Soeloeng of Mantang en eenige kleinere eilanden.

- Riouw** (of *Bintang*). Hoofdeiland van den Riouw-archipel.
- Riouw** (of *Tandjoeng Pinang*). Hoofdplaats der residentie Riouw en Onderhoorigheden, op het eiland Riouw; KPM.
- Riouw** (straat) tusschen de eilanden Riouw en Batam. In deze straat zijn de volgende lichten: Poeloe Saeo, Terkoelai, Poeloe Karas Ketjil.
- Rodjangan**. Plaats in de residentie Kediri op Java, aan den spoorweg.
- Roen** (*poeloe*). Zie *Banda-eilanden*.
- Roepat** (*poeloe*) of *Segaro*, in de straat Malakka, bij de oostkust van Sumatra.
- Roepat** (straat) tusschen Poeloe Roepat en de oostkust van Sumatra.
- Rogodjampi**. Plaats in de afdeeling Banjoewangi der residentie Besoeki op Java, aan den Grooten Postweg.
- Rogo djembanga**. Berg op Java, op de grens der residenties Pekalongan en Banjoemas (2177).
- Rokan**. Plaats in de Onafhankelijke landen op Sumatra, aan de Rokan.
- Rokan**. Rivier op Sumatra, ontspringt op het Boekit Barisan-gebergte, stroomt langs Rokan en Kotaïnten en stort zich beneden Laboean Tangga met een wijden mond in de straat Malakka.
- Rongkob**. Landschap in Djogjakarta op Java, bekend om zijne grotten, waarin de klipzwaluwen of salanganen hare eetbare vogelnestjes bouwen.
- Roon**. Eilandje in de Geelvink-baai, KPM.
- Rosengain** (*posloe*). Zie *Banda-eilanden*.
- Rotterdam**. Eilandje in de Bocht van Batavia.
- Rotti**. Eiland ten ZW. van het eiland Timor, KPM.
- Rotti** (straat) tusschen de eilanden Timor en Landoe.
- Ruige hoek**. Zie *Tandjoeng Aroe*.

S.

- Sabang**. Zie *Toboali*.
- Sabrao**. Zie *Andonare*.
- Sadang**. Rivier op Celebes, ontspringt op het Centraal-gebergte en stroomt Zuidwaarts naar de straat Makasser.
- Sadari** (hoek van) aan de noordkust van West-Java (residentie Krawang).
- Sadjira**. Plaats in de afdeeling Lebak der residentie Banten op Java.

- Sago.** Berg op Sumatra, in de residentie Padangsche Bovenlanden (2240).
- Salabangka.** Plaats op de oostkust van Celebes, KPM.
- Saladjambi.** Plaats in de afdeeling Koeningan der residentie Tjirebon op Java.
- Salak.** Plaats in de afdeeling Madioen der residentie Madioen op Java.
- Salak.** Berg op Java, ten O. van den Kendang, op de grens der residenties Batavia en Preanger-regentschappen (2215).
- Salam.** Plaats in de afdeeling Magelang der residentie Kedoe op Java, aan den verbindingsweg, op de grens der residentie Djogjakarta (331).
- Salam.** Plaats in de residentie Soerakarta op Java, aan den spoorweg.
- Salam.** Plaats in de residentie Djogjakarta op Java.
- Salam.** Plaats in de afdeeling Patjitan der residentie Madioen op Java.
- Salam.** Plaats in de afdeeling Poerworedjo der residentie Bagelen op Java.
- Salam.** Plaats in de afdeeling Koeningan der residentie Tjirebon op Java.
- Salaman.** Plaats in de afdeeling Magelang der residentie Kedoe op Java, aan den verbindingsweg (294).
- Salatiga.** Afdeeling der residentie Semarang van Java. De hoofdplaats is *Salatiga*.
- Salatiga.** Hoofdplaats der afdeeling Salatiga, aan den verbindingsweg en de Kali Demak (574). Standplaats controleur.
- Salawati.** Zie *Papoesche eilanden*.
- Salee** (baai van) of *Soembawa*, aan de noordkust van het eiland Soembawa.
- Salee** (straat) tusschen Soembawa en Poeloe Mojo.
- Saleijer** (eiland) in de Soenda-zee, ten ZO. van Celebes. Het maakt eene afdeeling uit van het Gouvernement Celebes en Onderhoorigheden.
- Saleijer.** Hoofdplaats van het eiland Saleijer, op de westkust, aan de Soenda-zee en een landweg; KPM.
- Saleijer** (straat) tusschen het eiland Saleijer en de Boegeroens-eilanden (ten ZO. van Celebes).
- Salibaboe** (of *Lirong*). Zie *Talaoer-eilanden*.
- Saloen.** Plaats in de afdeeling Montrado der residentie Westerafdeeling van Borneo.
- Samalanga.** Plaats in Groot-Atjeh op Sumatra, aan de straat Malakka.
- Samaoe.** Eiland ten ZW. van het eiland Timor.

- Samarinda.** Hoofdplaats der afdeeling Koetei en de Noord-Oostkust van Borneo van de residentie Zuider- en Oosterafdeeling, aan de Mahakam; KPM.
- Samate.** Plaats op het eiland Salawati, KPM.
- Sambar** (*tandjoeng*) of *Batoe Titi*, zuidwestelijkste kaap van Borneo.
- Sambas.** Rijk behorende tot de residentie Westerafdeeling van Borneo. De hoofdplaats is *Sambas*.
- Sambas.** Hoofdplaats van het Rijk Sambas op Borneo, aan de Rivier van Sambas en een landweg, met een garnizoen.
- Sambas** (rivier van). Stroomt door het rijk Sambas op Borneo, Westwaarts langs Sambas, en valt bij Pamangkat in de Chineesche zee.
- Sambat** (-baai) aan de ZW.-kust van Sumatra.
- Sambit.** Plaats in de afdeeling Ponorogo der residentie Madioen op Java.
- Sambit.** Plaats in de afdeeling Trenggalek der residentie Kediri op Java.
- Sambong.** Plaats in de afdeeling Grobogan der residentie Semarang op Java.
- Sambong.** Plaats in de afdeeling Blora der residentie Rembang op Java.
- Sambong.** Plaats in de afdeeling Magelang der residentie Kedoe op Java.
- Sambong.** Plaats in de afdeeling Bandjarnegara der residentie Banjoemas op Java.
- Sambong.** Plaats in de afdeeling Pemalang der residentie Tegal op Java.
- Sambong.** Plaats in de afdeeling Batang der residentie Pekalongan op Java.
- Sambong.** Plaats in de afdeeling Koedoes der residentie Djepara op Java.
- Samoea.** Eiland ten ZW. van Timor.
- Samoea** (straat) tusschen de eilanden Samoea en Timor.
- Samosir.** Schiereiland in het Toba-meer op Sumatra.
- Sampanahan.** Plaats op de ZO.-kust van Borneo
- Sampang.** Afdeeling der residentie Madoera. De hoofdplaats is *Sampang*.
- Sampang.** Hoofdplaats der afdeeling Sampang, aan den landweg naar Pamekasan. Standplaats controleur.
- Sampang.** Plaats in de afdeeling Banjoemas der residentie Banjoemas op Java.
- Sampang.** Plaats in de afdeeling Karanganjat der residentie Bagelen op Java.

- Sampang.** Plaats in de afdeeling Modjokerto der residentie Soerabaja op Java.
- Sampang.** Plaats in de afdeeling Magelang der residentie Kedoe op Java.
- Sampang.** Plaats in de afdeeling Pekalongan der residentie Pekalongan op Java.
- Sampasa.** Plaats in de afdeeling Montrado der residentie Westerafdeeling van Borneo.
- Sampejan** (*kali*) of *Rivier van Panaroekan*. Ontspringt in de residentie Besoeiki van Java, op het hoogland van Idjen en stroomt langs Sitoebondo en bij Panaroekan in de straat Madoera.
- Sampit.** Afdeeling der residentie Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo. De hoofdplaats is *Sampit*.
- Sampit.** Hoofdplaats der afdeeling Sampit, aan de Mentaja of Sampit rivier.
- Sampit** (-rivier) of *Mentaja*, stroomt op Borneo Zuidwaarts langs Tjempaga en Sampit naar de Java-zee.
- Sampit** (baai van) aan de zuidkust van Borneo.
- Sandelhout.** Zie *Soemba*.
- Sandelhout** (straat) tusschen het eiland Soemba en de Kleine Soenda-eilanden.
- Sangar** (bocht van) of *Dompo*, aan de noordkust van het eiland Soembawa.
- Sangar.** Zie *Soembawa*.
- Sangeang** (of *Goenoeng api*). Eiland in de Soenda-zee, ten NO. van het eiland Soembawa en ten N. van de straat Sapi.
- Sanggaboewana.** Berg op Java, op de grens der residenties Batavia, Preanger-regentschappen en Krawang (1298).
- Sanggouw.** Plaats in de afdeeling Sintang der residentie Westerafdeeling van Borneo, aan de Kapoeas.
- Sangi** (en *Sangir*-eilanden) ten NO. van Celebes. De grootste zijn: Groot Sangi, Poeloe Siau, Poeloe Tagoelanda, Poeloe Biaro en Poeloe Bangka. Zij behooren tot de residentie Menado.
- Sangian sirah** (*tandjoeng*). Zuidwestelijkste hoek van Java (residentie Banten).
- Sangkapoera.** Hoofdplaats van het eiland Bawean.
- Sangking.** Plaats in de afdeeling Mampawa der residentie Westerafdeeling van Borneo.
- Sangon.** Plaats in de afdeeling Madioen der residentie Madioen op Java.
- Sangon.** Plaats in de afdeeling Magelang der residentie Kedoe op Java.
- Sangon.** Plaats in de residentie Soerakarta op Java.

- Sangrahan.** Plaats in de residentie Djogjakarta op Java.
- Sangrahan.** Plaats in de residentie Soerakarta op Java.
- Sangrahan.** Plaats in de afdeeling Ngrowo der residentie Kediri op Java.
- Sangrahan.** Plaats in de afdeeling Salatiga der residentie Semarang op Java.
- Sangrahan.** Plaats in de afdeeling Magelang der residentie Kedoe op Java.
- Sangrahan.** Plaats in de afdeeling Berbek der residentie Kediri op Java.
- Sangrahan.** Plaats in de afdeeling Blitar der residentie Kediri op Java, met Hindoe-oudheden.
- Sangsit.** Plaats op het eiland Bali. Handel in copra.
- Sanrabone.** Plaats op de ZW.-kust van Celebes.
- Santren.** Plaats in de afdeeling Magelang der residentie Kedoe op Java.
- Santren.** Plaats in de afdeeling Grobogan der residentie Semarang op Java.
- Saoe.** Eiland in de straat Riouw, met een vuurtoren.
- Saoebi.** Zie *Kangean-eilanden*.
- Saonek.** Eilandje der Papoesche eilanden, ten Z. van Poeloe Waigeoe; KPM.
- Sapalaloe** (of *Suriname*-straat) tusschen de eilanden Taliaboe en Mangoeli (Soela-eilanden).
- Saparoëa** (of *Honimoa*). Zie *Oelassers*.
- Saparoëa.** Plaats op het eiland Saparoëa.
- Saparoëa** (straat) tusschen de eilanden Saparoëa en Haroekoe.
- Sapi** (straat) tusschen de eilanden Komodo en Soembawa.
- Sapoedi.** Eiland ten O. van het eiland Madoera. Zie *Soemnepsche eilanden*.
- Sapoedi** (straat) tusschen de eilanden Madoera en Sapoedi, met een licht.
- Sapoeran.** Plaats in de afdeeling Ledok der residentie Bagelen op Java. Standplaats controleur.
- Sapoetan.** Berg op Celebes, in de Minahassa (1827).
- Sapolo.** Plaats op het eiland Madoera (afdeeling Madoera), aan de Java-zee.
- Saradan.** Plaats in de afdeeling Madioen der residentie Madioen op Java, aan den Zuidelijken weg en den spoorweg.
- Saraoeng.** Zie *Piek van Maros*.
- Sariboe saratoes** (-gebergte) op Borneo, op de grens van Serawak en de Westerafdeeling.
- Saroëa.** Zie *Zuid-Wester-eilanden*.
- Sarongsong.** Plaats in de Minahassa op Celebes.
- Sasak.** Plaats in de afdeeling Demak der residentie Semarang op Java.

- Sasak.** Plaats in de afdeeling Tjirebon der residentie Tjirebon op Java.
- Sasak.** Plaats in de afdeeling Blora der residentie Rembang op Java.
- Sasak.** Plaats in de afdeeling Grobogan der residentie Semarang op Java.
- Savoe.** Eiland ten ZW. van het eiland Timor, tusschen de eilanden Rotti en Soemba; KPM.
- Sawa.** Plaats op het eiland Bangka (Sumatra).
- Sawai** (-baai). Zie *Sleman-baai*.
- Sawal.** Berg op Java, in het Z. der residentie Tjirebon (1761).
- Sawangan.** Plaats in de afdeeling Batang der residentie Pekalongan op Java.
- Sawangan.** Plaats in de residentie Djogjakarta op Java.
- Sawangan.** Plaats in de afdeeling Karanganyar der residentie Bagelen op Java.
- Sawangan.** Plaats in de afdeeling Ledok der residentie Bagelen op Java, nabij Wonosobo.
- Sawangan.** Plaats in de afdeeling Magelang der residentie Kedoe op Java, aan de Kali Koening.
- Sawangan.** Plaats in de afdeeling Banjoemas der residentie Banjoemas op Java.
- Sawangan.** Plaats in de afdeeling Poerwokerto der residentie Banjoemas op Java.
- Sawangan.** Plaats in de afdeeling Poerbolingo der residentie Banjoemas op Java.
- Sawangan.** Plaats in de afdeeling Bandjarnegara der residentie Banjoemas op Java.
- Sawangan.** Plaats in de Minahassa op Celebes, nabij Tondano.
- Sawangan.** Plaats in de Minahassa op Celebes, in de afdeeling Kema.
- Sawoe.** Plaats in de afdeeling Djoewana der residentie Djepara op Java.
- Sawoe.** Plaats in de afdeeling Lamongan der residentie Soerabaja op Java.
- Sawoe.** Plaats in de afdeeling Magetan der residentie Madioen op Java.
- Sawoe.** Plaats in de afdeeling Keboemen der residentie Bagelen op Java.
- Schiedam.** Eilandje in de Bocht van Batavia.
- Schildpad** (-eiland) in de Banda-zee.
- Schildpad** (-eilanden). Zie *Togean*.
- Schildpadden** (-baai) aan de zuidkust van Java bij Tjelatjap.
- Schouten** (-eilanden) in de Geelvink-baai.
- Seba.** Plaats op het eiland Savoe (Kleine Soenda-eilanden). Standplaats posthouder.

- Sebalan.** Plaats in de afdeeling Montrado der residentie Westerafdeeling van Borneo.
- Sebangka** (*poeloe*). Zie *Lingga-archipel*.
- Sebesi.** Eiland in straat Soenda.
- Seblat.** Plaats in de residentie Bengkoelen op Sumatra, aan den Indischen oceaan.
- Seblat.** Berg op Sumatra, op de grens der residenties Bengkoelen en Palembang.
- Seboekoe.** Eiland in straat Soenda.
- Seboekoe.** Eiland ten O. van Poeloe Laoet (Borneo) en hiervan gescheiden door de straat Djohor.
- Sedan.** Plaats in de residentie Bengkoelen op Sumatra.
- Sedan.** Plaats in de afdeeling Rembang der residentie Rembang op Java.
- Sedane** (*tji-*) of *Tji Dani*. Ontspringt op den Salak in de residentie Batavia (afdeeling Buitenzorg) van Java, stroomt langs Tanggerang en stort zich tegenover het eilandje Onrust in de Java-zee.
- Sedano** (*tandjoeng*) aan de oostkust van Java (residentie Besoeki).
- Segah.** Zie *Berouw*.
- Segalaherang.** Plaats in de Tjiasemlanden der residentie Krawang op Java.
- Segara anakan** (of *Kinderzee*). Baai aan de zuidkust van Java (residentie Banjoemas), gedekt door Noesa Kembang.
- Segaro** (*poeloe*). Zie *Poeloe Poepat*.
- Segeri.** Plaats op ZW.-Celebes, aan den landweg naar Makasser.
- Segli.** Plaats in Groot-Atjeh op Sumatra, aan de straat Malakka; KPM.
- Segoro wedi** (of *Prigi*-baai) aan de zuidkust van Java (residentie Kediri).
- Sejra.** Plaats op het eilandje Oearatan, ten W. van het eiland Jamdena. Standplaats posthouder, KPM.
- Sekadouw.** Plaats in de afdeeling Sintang der residentie Westerafdeeling van Borneo, aan de Kapoeas.
- Sekajoe.** Plaats in de residentie Palembang op Sumatra, aan de Moesi.
- Sekampung.** Afdeeling der residentie Lampongsche districten op Sumatra. De hoofdplaats is *Soekadana*.
- Sekampung.** Rivier in het Zuiden der residentie Lampongsche districten op Sumatra, ontspringt op den Keizerspiek en stroomt Oostwaarts naar de Java-zee.
- Sekar.** Plaats in de afdeeling Magelang der residentie Kedoe op Java.

- Sekar.** Plaats in de afdeeling Patjitan der residentie Madioen op Java.
- Sekar.** Plaats op de westkust van Nieuw-Guinea, aan den ingang van de Maccluer-golf; KPM.
- Sekarang.** Plaats in de afdeeling Grobogan der residentie Semarang op Java.
- Sekarang.** Plaats in de afdeeling Gresik der residentie Soerabaja op Java.
- Sekarang.** Plaats in de afdeeling Bodjonegoro der residentie Rembang op Java
- Sekarang.** Plaats in de afdeeling Ponorogo der residentie Madioen op Java.
- Seladjambe.** Plaats in de afdeeling Tjiandjoer der residentie Preanger-regentschappen op Java, aan den spoorweg.
- Selaroe.** *Zie Zuid-Ooster-eilanden.*
- Selatan** (*tandjoeng*) of *Zuidhoek.* Zuid-oostelijkste kaap van Borneo.
- Selat pandjang.** *Zie Brouwer-sstraat.*
- Selawa djanten.** *Zie Goudberg.*
- Selesseh.** Plaats in de afdeeling Deli der residentie Oostkust van Sumatra.
- Seloema.** Plaats in de residentie Bengkoelen op Sumatra, aan een landweg.
- Selokaton.** Plaats in de afdeeling Kendal der residentie Semarang op Java.
- Selokerto.** Plaats in de afdeeling Karanganyar der residentie Bagelen op Java.
- Semajang** (*danau*) in Koetei op Borneo.
- Semampir.** Plaats in de afdeeling Pati der residentie Djepara op Java.
- Semampir.** Plaats in de afdeeling Toeban der residentie Rembang op Java.
- Semampir.** Plaats in de afdeeling Batang der residentie Pekalongan op Java.
- Semampir.** Plaats in de afdeeling Blitar der residentie Kediri op Java.
- Semampir.** Plaats in de afdeeling Karanganyar der residentie Bagelen op Java.
- Semampir.** Plaats in de afdeeling Magelang der residentie Kedoe op Java.
- Semampir.** Plaats in de afdeeling Banjoemas der residentie Banjoemas op Java.
- Semampir.** Plaats in de afdeeling Bandjarnegara der residentie Banjoemas op Java.
- Semampir.** Plaats in de afdeeling Poerwokerto der residentie Banjoemas op Java.

- Semampir.** Plaats in de afdeeling Kraksaän der residentie Probolinggo op Java.
- Semampir.** Plaats in de residentie Palembang op Sumatra.
- Semanding.** Plaats in de afdeeling Bodjonegoro der residentie Rembang op Java.
- Semanding.** Plaats in de afdeeling Blitar der residentie Kediri op Java.
- Semangan.** Plaats in de afdeeling Limbangan der residentie Preanger-regentschappen op Java.
- Semangka.** Afdeeling der residentie Lampongsche districten van Sumatra. De hoofdplaats is *Kotalgoeng*.
- Semangka** (-baai) of *Keizersbaai*, aan de zuidkust van Sumatra.
- Semarang.** Residentie van Java, verdeeld in zes afdeelingen: Semarang, Salatiga, Ambarawa, Kendal, Demak, Grobogan. De hoofdplaats is *Semarang*.
- Semarang.** Afdeeling der residentie Semarang van Java. De hoofdplaats is *Semarang*.
- Semarang.** Hoofdplaats der residentie en afdeeling Semarang, aan de Java-zee, den Grooten Postweg, den spoorweg en den tramweg, met 58.000 inwoners. Standplaats controleur. Belangrijkste handelsstad van Midden-Java en inlandsche nijverheid: sarongs, koperwerk, goud- en zilversmeden, meubelmakers, rotanwerkers, mattenmakers, schoen- en zadelmakers. Bezienswaardigheden: het fraaie residentiehuis, aan 't einde van den Bodjongschen weg; het residentiebureau; het stadhuis, in 1852 afgebrand en in 1854 herbouwd; de Protestantsche kerk, in 1858 door den bliksem getroffen; de Rooms-katholieke en Protestantsche weeshuizen; het Proveniers- of oude-mannenhuis; het hospitaal, tevens krankzinnigen-gesticht; het arsenaal; het kruitmagazijn; het fort Prins van Oranje. Hôtels: Heerenlogement, Paviljoen.
- Semawe** (*telok*) aan de NO.-kust van Sumatra.
- Sembamban.** Plaats op de ZO.-kust van Borneo, nabij de Java-zee.
- Sembang.** Plaats in de afdeeling Djombang der residentie Soerabaja op Java, aan den spoorweg.
- Semboeloe** (meer van) op Borneo, rechts van de rivier Pemboeang in haren benedenloop.
- Semeroe.** (*Smeroe*). Berg op Java, op de grens der residenties Pasoeroean en Probolinggo (3671). Uitbarsting den 18^{en} en 19^{en} April 1885.
- Semimis.** Plaats in de afdeeling Sambas der residentie Westerafdeling van Borneo.

- Sempoe.** Plaats in de afdeeling Ngawi der residentie Madioen op Java.
- Sempoe.** Plaats in de afdeeling Kendal der residentie Semarang op Java.
- Sempoe.** Plaats in de afdeeling Blora der residentie Rembang op Java.
- Sempoe.** Eiland in den Indischen oceaan, ten Z. van Java (residentie Pasoeroean).
- Sempoeran.** Plaats in de afdeeling Lebak der residentie Banten op Java.
- Sempoeran.** Plaats in de afdeeling Loemadjang der residentie Probolinggo op Java.
- Senali.** Plaats in de afdeeling Montrado der residentie Westerafdeeling van Borneo.
- Sendoero.** Plaats in de afdeeling Loemadjang der residentie Probolinggo op Java (483).
- Sengon.** Plaats in de afdeeling Bangil der residentie Pasoeroean op Java, aan den spoorweg.
- Sentoel.** Plaats in de afdeeling Kraksaän der residentie Probolinggo op Java.
- Sentoel.** Plaats in de afdeeling Sidajoe der residentie Soerabaja op Java.
- Sentoel.** Plaats in de afdeeling Sidoardjo der residentie Soerabaja op Java.
- Sentoel.** Plaats in de afdeeling Modjokerto der residentie Soerabaja op Java.
- Sentoel.** Plaats in de residentie Djogjakarta op Java.
- Sentoel.** Plaats in de afdeeling Madioen der residentie Madioen op Java.
- Sentoel.** Plaats in de afdeeling Trenggalek der residentie Kediri op Java.
- Sentoel.** Plaats in de afdeeling Salatiga der residentie Semarang op Java.
- Sentoel.** Plaats op het eiland Madoera (afdeeling Soemenep).
- Sentolo.** Plaats in de residentie Djogjakarta op Java, aan de Kali Progo en den spoorweg.
- Sentono.** Plaats in de afdeeling Ngawi der residentie Madioen op Java.
- Sepaja.** Plaats op Celebes, aan de golf van Tomini.
- Sepang.** Plaats in de afdeeling Sambas der residentie Westerafdeeling van Borneo.
- Sepang.** Plaats op het eiland Bali.
- Sepang.** Plaats in de Bataklanden op Sumatra.
- Sepang.** Plaats in de afdeeling Berbek der residentie Kediri op Java.

- Sepoetih.** Afdeeling der residentie Lampongsche districten op Sumatra. De hoofdplaats is *Goenoengsoegi*.
- Sepoetih.** Rivier op Sumatra, stroomt door de Lampongsche districten en loopt, na bij haren mond de *Troesan* te hebben opgenomen, in de Java-zee.
- Sepoh gosong.** Plaats in de afdeeling Soengai Kakap der residentie Westerafdeeling van Borneo.
- Seraboengan.** Berg op Sumatra, in de residentie Padangsche Bovenlanden (1448).
- Serajoe (kali).** Ontspringt in de residentie Banjoemas van Java op het Diëng-gebergte, stroomt Zuidwaarts langs Wonosobo tot Leksono, van waar zij verder Westwaarts loopt langs Bandjarnegara, Poerworedjo en Banjoemas. Vervolgens stroomt zij, met een bocht, Zuidwaarts naar de Schildpadden-baai (Indische oceaen).
- Serang.** Afdeeling der residentie Banten van Java. De hoofdplaats is *Serang*.
- Serang.** Hoofdplaats der afdeeling Serang, aan den Grooten Postweg en de Tji Randan, met 4400 inwoners. Standplaats controleur.
- Serang.** Plaats in de afdeeling Kendal der residentie Semarang op Java.
- Serang.** Plaats in de afdeeling Tjirebon der residentie Tjirebon op Java.
- Serang.** Plaats in de afdeeling Madjalengka der residentie Tjirebon op Java.
- Serang.** Plaats in de afdeeling Pemalang der residentie Tegal op Java.
- Serang.** Plaats in de afdeeling Toeban der residentie Rembang op Java.
- Serang.** Plaats in de afdeeling Batang der residentie Pekalongan op Java.
- Serang.** Plaats in de afdeeling Ledok der residentie Bagelen op Java.
- Serang.** Plaats in de afdeeling Bandjarnegara der residentie Banjoemas op Java.
- Serang.** Plaats in de afdeeling Poerbolinggo der residentie Banjoemas op Java.
- Serang.** Zie *Ceram*.
- Serangan.** Plaats in de afdeeling Magetan der residentie Madioen op Java.
- Serapong.** Plaats in de afdeeling Bengkalis der residentie Oostkust van Sumatra.
- Serasan.** Zie *Zeeroovers-eilanden*.
- Serawak.** Rijk op de NW.-kust van Borneo, onafhankelijk van het Nederlandsch gezag. In 1841 ontving James

- Brooke een deel van Serawak van den Sultan van Broenei, dat hij sedert als onafhankelijk soeverein, met den titel van Radja, heeft bestuurd.
- Serdang.** Afdeling der residentie Oostkust van Sumatra. De hoofdplaats is *Kantau Pandjang*.
- Seret berapi.** Berg op Sumatra, in de residentie Tapanoeli (1788).
- Sermata** (-eilanden). Zie *Zuid-Wester-eilanden*.
- Seroewai.** Plaats in de afdeling Deli der residentie Oostkust van Sumatra.
- Serojan.** Zie *Pemboeang*.
- Serondol.** Plaats in de afdeling Semarang der residentie Semarang op Java.
- Serpon.** Plaats in de afdeling Tanggerang der residentie Batavia op Java.
- Sewangi** (*poeloe*). Zie *Banda-eilanden*.
- Serwaroe.** Plaats op Poeloe Letti, KPM.
- Setono.** Plaats in de afdeling Ponorogo der residentie Madioen op Java.
- Sewoe.** Zie *Duizend-gebergte*.
- Siaboeng.** Zie *Buffel-kaap*.
- Siak.** Onderafdeling der residentie Oostkust van Sumatra. De hoofdplaats is *Siak Sri Indrapoera*.
- Siak** (*soengai*). Stroomt door de residentie Oostkust van Sumatra. Zij ontstaat uit de *Tapong kanan* en de *Tapong kiri*, neemt daarna de *Mandau* op en stroomt bij Siak Sri Indrapoera Noordwaarts naar de Brouwerstraat, waarin zij uitmondt.
- Siak sri indrapoera.** Hoofdplaats der onderafdeling Siak, aan de Siak-rivier; KPM.
- Siauw.** Eiland der Sangi-eilanden, KPM.
- Sibebek.** Plaats in de afdeling Bandjarnegara der residentie Banjoemas op Java.
- Siberoet.** Zie *Mentawai-eilanden*.
- Siberoet** (straat) tusschen de Batoe-eilanden en het eiland Siberoet, met een licht op het eilandje Poeloe Bodjo.
- Siboga.** Afdeling der residentie Tapanoeli van Sumatra. De hoofdplaats is *Siboga*.
- Siboga.** Hoofdplaats der afdeling Siboga, aan de baai van Tapanoeli. Handel in kamfer, guttapercha en benzoïn; KPM.
- Sidajoe.** Afdeling der residentie Soerabaja van Java. De hoofdplaats is *Sidajoe*.
- Sidajoe.** Hoofdplaats der afdeling Sidajoe, aan den Grooten Postweg.
- Sidajoe.** Plaats in de afdeling Serang der residentie Banten op Java.

- Sidajoe.** Plaats in de afdeeling Trenggalek der residentie Kediri op Java.
- Sidajoe.** Plaats in de afdeeling Demak der residentie Semarang op Java.
- Sidajoe.** Plaats in de afdeeling Kendal der residentie Semarang op Java.
- Sidajoe.** Plaats in de afdeeling Grobogan der residentie Semarang op Java.
- Sidajoe.** Plaats in de afdeeling Ledok der residentie Bagelen op Java.
- Sidajoe.** Plaats in de afdeeling Karanganyar der residentie Bagelen op Java.
- Sidajoe.** Plaats in de residentie Djogjakarta op Java, aan den spoorweg.
- Sidajoe.** Plaats in de afdeeling Magelang der residentie Kedoe op Java.
- Sidajoe** (hoek van) of *Oedjoeng Pangka*, aan de noordkust van Java (residentie Soerabaja).
- Sidjoendjoeng.** Plaats in de afdeeling Tanah Datar der residentie Padangsche Bovenlanden op Sumatra, aan een landweg.
- Sidoa doa.** Berg op Sumatra, op de grens der afdeelingen Mandeling en Natal der residentie Tapanoeli (1929).
- Sidoan.** Plaats op Celebes, aan de golf van Tomini.
- Sidoardjo.** Afdeeling der residentie Soerabaja van Java. De hoofdplaats is *Soedoardjo*.
- Sidoardjo.** Hoofdplaats der afdeeling Sidoardjo, aan den Grooten Postweg en den spoorweg. Suikerfabrieken.
- Sidoredjo.** Plaats in de afdeeling Tjelatjap der residentie Banjoemas op Java.
- Sikakap** (straat) tusschen de eilanden Noord-Pageh en Zuid-Pageh (Nassau-eilanden).
- Sikobou.** Zie *Mentawai-eilanden*.
- Sikoetoe.** Plaats op de noordkust van Celebes, aan de baai van Dondo; KPM.
- Silat.** Plaats in de afdeeling Sintang der residentie Westerafdeeling van Borneo.
- Simaloer.** Zie *Poeloe Babi*.
- Si mendoelang.** Plaats in de afdeeling Asahan der residentie Oostkust van Sumatra.
- Simo.** Plaats in de afdeeling Ampel der residentie Soerakarta op Java.
- Simo.** Plaats in de afdeeling Madioen der residentie Madioen op Java.
- Simo.** Plaats in de afdeeling Ngawi der residentie Madioen op Java.

- Simo.** Plaats in de afdeeling Keboemen der residentie Bagelen op Java.
- Simo.** Plaats in de afdeeling Bodjonegoro der residentie Rembang op Java.
- Simo.** Plaats in de afdeeling Ngrowo der residentie Kediri op Java.
- Simo.** Plaats in het regentschap Goenoeng-Kidoel der residentie Djogjakarta op Java.
- Simo.** Plaats in het regentschap Nanggoelan der residentie Djogjakarta op Java.
- Simpang.** Rijk op Borneo, behoorende tot de residentie Westerafdeeling. De hoofdplaats is *Simpang*.
- Simpang.** Hoofdplaats van het rijk Simpang, aan de samen-vloeiing der rivieren Sidiouw en Matan.
- Simpang.** Plaats in de afdeeling Agam der residentie Pa-dangsche Bovenlanden op Sumatra.
- Simpang.** Plaats in de afdeeling Seloema der residentie Bengkoelen op Sumatra.
- Simpang.** Plaats in de afdeeling Tebintinggi der residentie Palembang op Sumatra, KPM.
- Simpangan.** Plaats in de afdeeling Bandoeng der residentie Preanger-regentschappen op Java (2166).
- Simpangolim.** Staatje op de oostkust van Sumatra, ten Z. van Diamantpunt, behoorende tot Atjeh. Uitvoer van zwarte peper.
- Simping.** Plaats op het eiland Bangka (Sumatra).
- Simpangan.** Plaats in de afdeeling Ledok der residentie Bagelen op Java. Het ligt op het Diëng-gebergte en is het hoogste dorp van Java (2226).
- Simpoer.** Plaats in de Lampongsche districten op Su-matra.
- Sinam.** Plaats in de afdeeling Montrado der residentie Westerafdeeling van Borneo.
- Sinamar.** Zie *Batang Indragiri*.
- Sindang.** Plaats in het regentschap Kalasan der residentie Djogjakarta op Java.
- Sindang.** Plaats in de afdeeling Ngrowo der residentie Kediri op Java.
- Sindang.** Plaats in de afdeeling Poerbolinggo der residentie Banjoemas op Java.
- Sindang.** Plaats in de afdeeling Kendal der residentie Sema-rang op Java.
- Sindang.** Plaats in de afdeeling Pekalongan der residentie Pekalongan op Java.
- Sindang.** Plaats in de afdeeling Tegal der residentie Tegal op Java.

- Sindang.** Plaats in de afdeeling Koeningan der residentie Tjirebon op Java.
- Sindang.** Plaats in de afdeeling Madjalengka der residentie Tjirebon op Java.
- Sindang.** Plaats op het eiland Madoera (afdeeling Soemenep).
- Sindangbarang.** Plaats in de afdeeling Tjiandjoer der residentie Preanger-regentschappen op Java, aan den Indischen oceaen.
- Sindanglaja.** Plaats in de afdeeling Tjiandjoer der residentie Preanger-regentschappen op Java, aan den Grooten Postweg (1082). Telefoonverbinding met het post- en telegraafkantoor van Tjiandjoer. Hier is een gezondheids-etablisement.
- Sindanglaeot.** Plaats in de afdeeling Tjirebon der residentie Tjirebon op Java. Standplaats controleur.
- Sindjai.** Plaats op Celebes, aan de golf van Boni (*Balangnipa*); KPM.
- Sindoro.** Berg op Java, op de grens der residenties Kedoe en Bagelen (3124). Uitbarsting den 1^{en} April 1882.
- Singalang.** Berg op Sumatra, in de residentie Padangsche Bovenlanden (2890).
- Singaparna.** Plaats in de afdeeling Tasikmalaja der residentie Preanger-regentschappen op Java. Inlandsche nijverheid: vlechtwerk.
- Singapore.** Eiland en stad (Engelsch) ten Z. van Malakka.
- Singapore** (straat) tusschen de eilanden Singapore en Riouw.
- Singgahan.** Plaats in de afdeeling Toeban der residentie Rembang op Java.
- Singkarah.** Plaats in de afdeeling Tanah Datar der residentie Padangsche Bovenlanden op Sumatra, aan het meer van Singkarah.
- Singkarah** (meer van). Op Sumatra, in de residentie Padangsche Bovenlanden (362).
- Singkawang.** Hoofdplaats der afdeeling Montrado van de residentie Westerafdeeling van Borneo, aan de Chineesche zee en de landwegen naar Montrado en naar Sambas.
- Singkel.** Onderafdeeling der residentie Tapanoeli van Sumatra.
- Singkel.** Plaats in de residentie Tapanoeli op Sumatra, aan den Indischen oceaen en de Rivier van Singkel; KPM.
- Singkel** (rivier van). Stroomt op Sumatra Westwaarts door de afdeeling Siboga der residentie Tapanoeli en mondt uit bij Singkel in den Indischen oceaen.
- Singkel** (hoek van) aan de NW.-kust van Sumatra (residentie Tapanoeli).

- Singkep.** Zie *Lingga-archipel*.
- Singkep** (piek van). Zie *Landjoet*.
- Singosari.** Plaats in de afdeeling Malang der residentie Pasoeroean op Java, aan den spoorweg, nabij Pagentan. Hindoesche oudheden.
- Sinkeoe.** Plaats in de afdeeling Montrado der residentie Westerafdeeling van Borneo.
- Sinobong.** Zie *Loeseh*.
- Sintang.** Afdeeling der residentie Westerafdeeling van Borneo. De hoofdplaats is *Sintang*.
- Sintang.** Hoofdplaats der afdeeling Sintang, aan de Kapoeas, met een garnizoen.
- Si pare pare.** Plaats in de afdeeling Asahan der residentie Oostkust van Sumatra, aan de straat Malakka, met een licht.
- Sipirok.** Plaats in de afdeeling Angkola der residentie Tapanoeli op Sumatra, aan den landweg naar Padang Sidempoean.
- Sisir.** Zie *Batoe*.
- Sisir.** Plaats in de afdeeling Toeban der residentie Rembang op Java.
- Sitoebondo.** Hoofdplaats afdeeling Panaroekan der residentie Besoeki op Java, aan den Groten Postweg en den zijtak van dezen naar Poeger en aan de Kali Sampejan. Standplaats controleur.
- Siwal.** Plaats in de afdeeling Salatiga der residentie Semarang op Java.
- Siwalan.** Plaats in de afdeeling Berbek der residentie Kediri op Java.
- Siwalan.** Plaats in de afdeeling Trenggalek der residentie Kediri op Java.
- Siwalan.** Plaats in de afdeeling Sidajoe der residentie Soerabaja op Java.
- Siwalan.** Plaats in de afdeeling Semarang der residentie Semarang op Java.
- Siwalan.** Plaats in de afdeeling Kendal der residentie Semarang op Java.
- Siwalan.** Plaats in de afdeeling Djoewana der residentie Djepara op Java.
- Siwaloe.** Plaats in de afdeeling Bodjonegoro der residentie Rembang op Java.
- Sjakok.** Plaats in de afdeeling Montrado der residentie Westerafdeeling van Borneo.
- Sjerra.** Zie *Oearatan*.
- Skroë.** Plaats op de westkust van Nieuw-Guinea; KPM.
- Slahoeng.** Plaats in de afdeeling Ponorogo der residentie Madigen op Java.

- Slamat.** Berg op Java, op de grens der residenties Tegal en Banjoemas (3426).
- Slaman** (gat van). Zie *Oostergat*.
- Slawi.** Plaats in de afdeeling Tegal der residentie Tegal op Java, aan den spoorweg.
- Sleman** (*Soeleman*). Plaats in de residentie Djogjakarta op Java, aan den verbindingsweg.
- Sleman.** Plaats in de afdeeling Indramajoe der residentie Tjirebon op Java.
- Sleman** (-baai) of *Sawai*-baai, aan de noordkust van het eiland Ceram.
- Sleman** (*tandjoeng*) aan de zuidkust van Sumatra.
- Sloko** (*tandjoeng*). Zie *Java's Oosthoek*.
- Soasio.** Zie *Tidore*.
- Soedjol.** Plaats op de westkust van Celebes; KPM.
- Soebah.** Plaats in de afdeeling Batang der residentie Pekalongan op Java, aan den Grooten Postweg. Standplaats controleur.
- Soebang.** Plaats in de Tjiasem-landen der residentie Krawang op Java.
- Soebang.** Plaats in de afdeeling Koeningan der residentie Tjirebon op Java (335).
- Soebang.** Plaats in de afdeeling Bandjarnegara der residentie Banjoemas op Java.
- Soebang.** Plaats in de afdeeling Demak der residentie Semarang op Java.
- Soebi** (-eilanden). Zie *Natoena-eilanden*.
- Soedimanik.** Plaats in de afdeeling Tjaringin der residentie Banten op Java.
- Soedimara.** Plaats op het eiland Bali.
- Soedimara.** Plaats in de afdeeling Serang der residentie Banten op Java.
- Soedimara.** Plaats in de afdeeling Poerwokerto der residentie Banjoemas op Java.
- Soedimara.** Plaats in de afdeeling Koeningan der residentie Tjirebon op Java.
- Soedimoro.** Plaats in de afdeeling Magelang der residentie Kedoe op Java.
- Soedimoro.** Plaats in de afdeeling Pasoeroean der residentie Pasoeroean op Java.
- Soedimoro.** Plaats in de afdeeling Malang der residentie Pasoeroean op Java.
- Soedimoro.** Plaats in de afdeeling Magetan der residentie Madioen op Java.
- Soedimoro.** Plaats in de afdeeling Goenoeng-Kidoel der residentie Djogjakarta op Java.

- Soedimoro.** Plaats in de afdeeling Kendal der residentie Semarang op Java.
- Soedimoro.** Plaats in de afdeeling Sidoardjo der residentie Soerabaja op Java.
- Soegian.** Plaats in de afdeeling Ponorogo der residentie Madioen op Java. Standplaats controleur.
- Soegian.** Plaats in de afdeeling Trenggalek der residentie Kediri op Java.
- Soegian.** Plaats in de afdeeling Salatiga der residentie Semarang op Java.
- Soegian.** Plaats in de afdeeling Toeban der residentie Rembang op Java.
- Soegian.** Plaats in de afdeeling Ponorogo der residentie Madioen op Java.
- Soegian.** Plaats in de afdeeling Pati der residentie Djepara op Java.
- Soekabarang.** Plaats in de afdeeling Limbangan der residentie Preanger-regentschappen op Java, aan den spoorweg (660).
- Soekaboemi.** Afdeeling der residentie Preanger-regentschappen van Java. De hoofdplaats is *Soekaboemi*.
- Soekaboemi.** Hoofdplaats der afdeeling Soekaboemi, aan den Grooten Postweg en den spoorweg (602). Herstelloosord. Standplaats controleur.
- Soekaboemi.** Plaats in de afdeeling Koeningan der residentie Tjirebon op Java.
- Soekaboemi** (of *Bangkalamban*). Plaats in de afdeeling Sampit der residentie Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo, aan de Sampit-rivier.
- Soekadana.** Hoofdplaats der afdeeling Sekamong van de residentie Lampongsche districten op Sumatra, aan den landweg naar Menggala.
- Soekadana.** Rijk op Borneo, behoorende onder de residentie Westerafdeeling.
- Soekadana** (of *Nieuw-Brussel*). Plaats in de afdeeling Pontianak der residentie Westerafdeeling van Borneo, aan de straat Karimata.
- Soekadatang.** Plaats in de afdeeling Laïs der residentie Bengkoelen op Sumatra, aan de rivier Napal.
- Soekadatang.** Plaats in de afdeeling Mokko Mokko der residentie Bengkoelen op Sumatra.
- Soekadjaja.** Plaats in de afdeeling Pandeglang der residentie Banten op Java.
- Soekadjaja.** Plaats in de afdeeling Telokbetong der residentie Lampongsche districten op Sumatra, aan de Lampongsbaai.

- Soekadjaja.** Plaats in de afdeeling Sekampong der residentie Lampongsche districten op Sumatra.
- Soekanagara.** Plaats in de afdeeling Tjiandjoer der residentie Preanger-regentschappen op Java (877). Standplaats controleur.
- Soekanagara.** Plaats in de afdeeling Poerbolinggo der residentie Banjoemas op Java.
- Soekapoera.** Plaats in de afdeeling Probolinggo der residentie Probolinggo op Java (783). Standaardplaats controleur.
- Soekapoera.** Afdeeling der residentie Preanger-regentschappen van Java. De hoofdplaats is *Manondjaja*.
- Soekapoera kolot.** Afdeeling der residentie Preanger-regentschappen van Java. De hoofdplaats is *Mangoenredja*.
- Soekaradja.** Plaats in de afdeeling Soekapoera Kolot der residentie Preanger-regentschappen op Java (210).
- Soekaradja.** Plaats in de afdeeling Banjoemas der residentie Banjoemas op Java.
- Soekaradja.** Plaats in de afdeeling Tjiandjoer der residentie Preanger-regentschappen op Java.
- Soekaradja.** Plaats in de afdeeling Mokko Mokko der residentie Bengkoelen op Sumatra.
- Soekarame.** Plaats in de afdeeling Bangil der residentie Pasoeroean op Java.
- Soekarame.** Plaats in de afdeeling Semarang der residentie Semarang op Java, aan den Grooten Postweg.
- Soekarame.** Plaats in de afdeeling Bandoeng der residentie Preanger-regentschappen op Java.
- Soekarame.** Plaats in de afdeeling Moesi Ilir der residentie Palembang op Sumatra.
- Soekarame.** Plaats in de afdeeling Mana der residentie Bengkoelen op Sumatra.
- Soekasari.** Plaats in de afdeeling Madjalengka der residentie Tjirebon op Java (666).
- Soekasari.** Plaats in de afdeeling Madioen der residentie Madioen op Java.
- Soekokerto.** Plaats in de afdeeling Djember der residentie Besoeki op Java.
- Soekoredjo.** Plaats in de afdeeling Kendal der residentie Semarang op Java. Telefoonverbinding met het post- en telegraafkantoor van Kendal. Standplaats controleur.
- Soekoredjo.** Plaats in de afdeeling Ngrowo der residentie Kediri op Java.
- Soekoredjo.** Plaats in de afdeeling Bondowoso der residentie Besoeki op Java.
- Soekoredjo.** Plaats in de afdeeling Kendal der residentie Semarang op Java.

- Soekoredjo.** Plaats in de afdeeling Ponorogo der residentie Madioen op Java.
- Soekoredjo.** Plaats in de afdeeling Blora der residentie Rembang op Java.
- Soekoredjo.** Plaats in de afdeeling Bangil der residentie Pasoeroean op Java, aan den spoorweg.
- Soekorodjo.** Plaats in de afdeeling Banjoewangi der residentie Besoeki op Java. Hier is een etablissement van landbouw, dat voor de nopalcultuur en cochenilleteelt is ingericht.
- Soekorodjo.** Plaats in de afdeeling Tegal der residentie Tegal op Java.
- Soekorodjo.** Plaats in de afdeeling Kendal der residentie Semarang op Java.
- Soekorodjo.** Plaats in de afdeeling Demak der residentie Semarang op Java.
- Soekorodjo.** Plaats in de afdeeling Banjoemas der residentie Banjoemas op Java.
- Soekorodjo.** Plaats in de afdeeling Bandjarnegara der residentie Banjoemas op Java.
- Soekorodjo.** Plaats in de afdeeling Pati der residentie Djepara op Java.
- Soekosari.** Plaats in de afdeeling Madjalengka der residentie Tjirebon op Java.
- Soekosari.** Plaats in de afdeeling Madioen der residentie Madioen op Java.
- Soekosari.** Plaats in de afdeeling Pekalongan der residentie Pekalongan op Java.
- Soekosari.** Plaats in de afdeeling Bondowoso der residentie Besoeki op Java.
- Soekowono.** Plaats in de afdeeling Bondowoso der residentie Besoeki op Java.
- Soela** (-eilanden) ten O. van Celebes, behoorende tot de residentie Ternate (Molukken). De grootste zijn: Taliaboe, Mangoeli en Soela Besi.
- Soela besi.** Zie *Soela-eilanden*.
- Soelang.** Plaats in de afdeeling Rembang der residentie Rembang op Java.
- Soelang.** Plaats in de afdeeling Batang der residentie Pekalongan op Java.
- Soelang.** Plaats in de afdeeling Lebak der residentie Banten op Java.
- Soelang.** Plaats in de afdeeling Pemalang der residentie Tegal op Java.
- Soeleman.** Zie *Sleman* (Djogjakarta).
- Soeliki.** Plaats in de afdeeling L Kota der residentie

Padangsche Bovenlanden op Sumatra, aan den landweg naar Pajakombo.

Soeloe (of *Solok*-eilanden) ten NO. van Borneo.

Soeloe (-zee). Zie *Zee van Celebes*.

Soeloeng (of *Mantang*). Eiland van den Riouw-archipel, ten Z. van 't eiland Bintang.

Soemba (*Tjendana*) of *Sandelhout*. Eiland der kleine Soenda-eilanden, ten W. van Timor.

Soembang. Berg op Java, op de grens der residenties Tjirebon en Banjoemas (1201).

Soembawa. Eiland der kleine Soenda-eilanden, gescheiden door de straat Alas van het westelijk gelegen eiland Lombok en door de straat Sapi van het oostelijk gelegen eiland Komodo. Het is verdeeld in de rijken: Soembawa, Dampo, Bima en Sangar, welke door vier vorsten worden bestuurd, en behoort onder het Gouvernement van Celebes. Soembawa is zeer bergachtig. Uitvoer van paarden.

Soembawa. Plaats op de noordkust van het eiland Soembawa, aan de baai van Soembawa; KPM.

Soembawa. Plaats op de ZO.-kust van het eiland Nias.

Soembawa. Plaats in de afdeeling Brebes der residentie Tegal op Java.

Soembawa (baai van). Zie *Saloe*.

Soember. Plaats in de afdeeling Tjirebon der residentie Tjirebon op Java.

Soember. Plaats in de afdeeling Magelang der residentie Kedoe op Java.

Soember. Plaats in de afdeeling Blora der residentie Rembang op Java.

Soember. Plaats in de afdeeling Toeban der residentie Rembang op Java.

Soember. Plaats in de afdeeling Bodjonegoro der residentie Rembang op Java.

Soember. Plaats in de afdeeling Probolinggo der residentie Probolinggo op Java.

Soember. Plaats in de afdeeling Demak der residentie Semarang op Java.

Soember. Plaats in de afdeeling Salatiga der residentie Semarang op Java.

Soember. Plaats in de afdeeling Magetan der residentie Madioen op Java.

Soember. Plaats in de afdeeling Trenggalek der residentie Kediri op Java.

Soember. Plaats in de afdeeling Keboemen der residentie Bagelen op Java.

- Soembergempol.** Plaats in de afdeeling Ngrowo der residentie Kediri op Java, aan den spoorweg.
- Soemberredjo.** Plaats in de afdeeling Bodjonegoro der residentie Rembang op Java.
- Soemberwaroe.** Plaats in de afdeeling Panaroekan der residentie Besoeki op Java, aan den Grooten Postweg.
- Soembing.** Berg op Java, op de grens der residenties Kedoe en Bagelen (3336).
- Soemedang.** Afdeeling der residentie Preanger-regentschappen van Java. De hoofdplaats is *Soemedang*.
- Soemedang.** Hoofdplaats der afdeeling Soemedang, aan den Grooten Postweg (460). Standplaats controleur.
- Soemenep.** Afdeeling der residentie Madoera. De hoofdplaats is *Soemenep*.
- Soemenep.** Hoofdplaats der afdeeling Soemenep, aan den landweg naar Baloeto; KPM. Standplaats controleur. Gouvernements-zeezoutbereiding.
- Soemenepsche** (eilanden). Hieronder worden verstaan de eilanden in de Soenda-zee, ten O. en ten ZO. van het eiland Madoera, en tot de afdeeling Soemenep behoorende. Zij zijn: Sapoedi, Raïs (ten O.); Poeteran, Genteng, Radja (ten ZO.).
- Soemoer.** Plaats in de afdeeling Batang der residentie Pekalongan op Java.
- Soemoer.** Plaats in de afdeeling Semarang der residentie Semarang op Java.
- Soemoroto.** Plaats in de afdeeling Ponorogo der residentie Madioen op Java.
- Soempioeh.** Plaats in de afdeeling Banjoemas der residentie Banjoemas op Java, aan den Zuidelijken weg en den spoorweg.
- Soenda** (eilanden) of *Soenda-archipel*. Hieronder verstaat men de eilanden, die zich in den Indischen oceaan van het schiereiland Malakka (Azië) tot Nieuw-Holland (Australië) uitstrekken. Zij worden onderscheiden in: de *Groote Soenda-eilanden* en de *Kleine Soenda-eilanden*. Onder de eersten verstaat men: Sumatra, Java, Borneo, Celebes, Bangka en Billiton, met de kleinere nabij hunne kusten gelegen eilanden. Onder de tweeden verstaat men: Bali, Lombok, Soembawa, Flores, Soemba, Andonare, Solor, Savoe, Lombok, Pantar, Alor, Ombaai, Timor, Samaoe, Kambing, Rotti, Landoe en Daoe.
- Soenda** (-landen). Hieronder verstaat men de gewesten van West-Java, waar de Soendaneesche taal wordt gesproken. Deze zijn: Banten, het zuidelijke deel van Batavia, de ZW. helft van Krawang, het zuidelijk deel van Tjirebon

en de Preanger-regentschappen. In het Noorden der residentie Banten wordt Javaansch gesproken en in de NO. helft der residentie Krawang Soendaneesch, vermengd met Javaansch; terwijl in het noordelijk deel der residentie Batavia Maleisch en Maleisch vermengd met Soendaneesch wordt gesproken.

- Soenda** (straat) tusschen Sumatra en Java. Hier treft men de volgende lichten aan: Java's 1e punt (Tandjoeng Lajar), Java's 4e punt of Tandjoeng Tjikoneng (2), Poeloe Merak en Vlakkehoek.
- Soenda** (-zee) ten N. der Kleine Soenda-eilanden, zich uitstrekende tot het eiland Flores, waar zij den naam Flores-zee draagt.
- Soengai ajah.** Plaats in de afdeeling Sintang der residentie Westerafdeeling van Borneo.
- Soengai betong.** Plaats in de afdeeling Montrado der residentie Westerafdeeling van Borneo.
- Soengai boeloe.** Plaats op het eiland Bangka (Sumatra).
- Soengai bromai** (*oedjoeng*). ZO. hoek der Koninginnebaai (Padang), met een licht.
- Soengai djawi djawi.** Plaats in de afdeeling Asahan der residentie Oostkust van Sumatra. Zie *Bila*.
- Soengai doeri.** Plaats in de afdeeling Mampawa der residentie Westerafdeeling van Borneo.
- Soengai doeri oeloe.** Plaats in de afdeeling Montrado der residentie Westerafdeeling van Borneo.
- Soengai itek ilir.** Plaats in de afdeeling Pontianak der residentie Westerafdeeling van Borneo.
- Soengai itek oeloe.** Plaats in de afdeeling Pontianak der residentie Westerafdeeling van Borneo.
- Soengai kakap.** Afdeeling der residentie Westerafdeeling van Borneo. De hoofdplaats is *Soengai Kakap*.
- Soengai kakap.** Hoofdplaats der afdeeling Soengai Kakap, aan de Chineesche zee.
- Soengai kepahiang.** Plaats in de afdeeling Asahan der residentie Oostkust van Sumatra.
- Soengai lakom.** Plaats in de afdeeling Sambas der residentie Westerafdeeling van Borneo.
- Soengai liat.** District der residentie Bangka (Sumatra).
- Soengai liat.** Plaats op het eiland Bangka (Sumatra), aan een landweg.
- Soengai patai.** Plaats in de afdeeling Montrado der residentie Westerafdeeling van Borneo.
- Soengai slan.** District der residentie Bangka (Sumatra).
- Soengai slan.** Plaats op het eiland Bangka (Sumatra), aan een landweg.

- Soenggal.** Plaats in de afdeeling Deli der residentie Oostkust van Sumatra.
- Soengian** (*poeloe*). Zie *Dwars in den weg*.
- Soepjang.** Plaats in de residentie Padangsche Bovenlanden op Sumatra (635).
- Soerabaja.** Residentie van Java, verdeeld in acht afdeelingen: Soerabaja, Sidoardjo, Modjokerto, Djombang, Gresik, Lamongan, Sidajoe, Bawean. De hoofdplaats is *Soerabaja*.
- Soerabaja.** Afdeeling der residentie Soerabaja. De hoofdplaats is *Soerabaja*.
- Soerabaja.** Hoofdplaats der residentie en afdeeling Soerabaja, aan de Kali Mas, de straat Madoera (de Trechter), den Grooten Postweg, 't begin van den Zuidelijken weg en den spoorweg, met 110.000 inwoners. Standplaats controleur. Handels- en fabriekstad. Inlandsche nijverheid: artikelen van schildpad, hoorn en paarlemoer; lederwerk. Onder de inlandsche bevolking bevinden zich veel Madoereezen. Bezienswaardigheden: de artillerie-constructiewinkel; de fabriek voor de Marine, het Stoomwezen en de Nijverheid; drijvend dok; marinewerven; een missig met twee fraaie torens; de citadel Prins Hendrik; het residentie-huis; de fraaie wijk Simpang, het Militaire hospitaal; twee buskruitmagazijnen. Hôtels: Hôtel Simpang, Marine-hôtel, Hôtel Kali Mas; Soerabaja-hôtel.
- Soerabaja** (straat) tusschen Soerabaja en het eiland Madoera. Zij vangt aan bij kaap Pangka of Hoek van Sidajoe en eindigt in De Trechter, den ingang van de straat Madoera. De volgende lichten zijn in de straat Soerabaja: Sembilangan, Oedjoeng Piring, Gresik, Soerabaja ('s Landswerf, 2), Oostgat van Soerabaja (Trechter, 3).
- Soerakarta.** Vorstendom en residentie op Java. Een resident vertegenwoordigt het Nederlandsch gezag. Het vorstendom bestaat uit de *Soesoehoenan-landen*, die zes regentschappen, en de *Mangkoenegoro-landen*, die vier onderregentschappen tellen. Deze residentie is verdeeld in vijf afdeelingen: Sragen, Bojolali, Klaten, Wonogiri, Soerakarta. Vooral voor het politietoezicht zijn den resident in deze afdeelingen assistent-residenten toegevoegd. De hoofdplaats is *Soerakarta*.
- Soerakarta** (of *Solo*). Hoofdplaats der residentie Soerakarta, aan de Solo-rivier, den spoorweg en den Zuidelijken weg, met 90.000 inwoners. Standplaats assistent-resident. Bezienswaardigheden: de Kraton van den Soesoehoenan, het residentie-huis, het fort Vastenburgh, de Protestantsche kerk.
- Soeren.** Plaats in de afdeeling Koetoardjo der residentie Bagelen op Java.

- Soeren.** Plaats in de afdeeling Trenggalek der residentie Kediri op Java.
- Soeriang** (*danau*) ten Z. van de Batang-loeparbergen op Borneo.
- Soeroelangoen.** Plaats in de afdeeling Tebingtinggi der residentie Palembang op Sumatra, aan de Rawas.
- Soesah** (*tandjoeng*) aan de NO.-kust van Sumatra.
- Soesoeh.** Plaats op Atjeh's Westkust, aan den Indischen oceaan; KPM.
- Soesoehan.** Plaats in de afdeeling Kediri der residentie Kediri op Java, aan een zijtak van den Zuidelijken weg en den spoorweg, nabij Grompol.
- Sogenti.** Plaats in Noord-Celebes.
- Sokan.** Zie *Tji Taroem*.
- Soko.** Plaats in de afdeeling Salatiga der residentie Semarang op Java.
- Soko.** Plaats in de afdeeling Soerabaja der residentie Soerabaja op Java.
- Soko.** Plaats in de afdeeling Bojolali der residentie Soerakarta op Java.
- Soko.** Plaats in de afdeeling Batang der residentie Pekalongan op Java.
- Soko.** Plaats in de afdeeling Magelang der residentie Kedoe op Java.
- Soko.** Plaats in de afdeeling Goenoeng-Kidoel der residentie Djogjakarta op Java.
- Soko.** Plaats in de afdeeling Pati der residentie Djepara op Java.
- Soko.** Plaats in de afdeeling Patjitjan der residentie Madioen op Java.
- Soko.** Plaats in de afdeeling Bodjonegoro der residentie Rembang op Java.
- Soko.** Plaats in de afdeeling Poerworedjo der residentie Bagelen op Java.
- Soko.** Plaats in de afdeeling Koetoardjo der residentie Bagelen op Java.
- Sokowati.** Plaats in de afdeeling Sragen der residentie Soerakarta op Java, aan de Solo-rivier.
- Solinje.** Plaats in de afdeeling Montrado der residentie Westerafdee'ing van Borneo.
- Solo** (-rivier). Zie *Bengawan*.
- Solo** (-rivier) of *Bahoe*. Stroomt in het ZO. deel van Celebes in ZO. richting naar de Matarapi-baai (Moluksche zee). Zij is de afwatering van het meer Tafoeti.
- Solo.** Zie *Soerakarta*.
- Solok.** Onderafdeeling der residentie Padangsche Bovenlanden van Sumatra.

Solok. Hoofdplaats der afdeeling XIII en IX Kota van de residentie Padangse Bovenlanden op Sumatra, kruispunt der landwegen naar Singkarah, naar Sidjoendjoeng, naar Alahanpandjang, naar Padang en aan den spoorweg (386). Telefoonverbinding met het post- en telegraafkantoor van Padang.

Solok (-eilanden). Zie *Soeloe-eilanden*.

Solombo. Zie *Noesa Penidu*.

Solor (-eilanden). Behooren tot de Kleine Soenda-eilanden. Zij zijn: Lomblen, Andonare en Solor. De beide straten Lobetobi en Flores scheiden de Solor-eilanden van Flores en de straat Alor scheidt ze van Pantar (Alor-eilanden).

Solor (straat) tusschen de eilanden Solor en Andonare.

Sonder. Plaats op Celebes, in de Minahassa.

Sopoetan. Berg op Celebes, in de Minahassa (1827).

Soreang. Plaats in de afdeeling Bandoeng der residentie Preanger-regentschappen op Java (745).

Sorei (*tasik*). In de residentie Oostkust van Sumatra, waaruit de Soengai Mandau en de Soengai Siak haar water ontvangen.

Sorong. Plaats op de noordkust van Nieuw-Guinea, KPM.

Sosok. Plaats in de afdeeling Tajan der residentie Westerafdeeling van Borneo.

Spermonde (-archipel) ten ZW. van Celebes.

Sragi. Plaats in de afdeeling Pekalongan der residentie Pekalongan op Java.

Sragen. Afdeeling der residentie Soerakarta van Java. De hoofdplaats is *Sragen*.

Sragen. Hoofdplaats der afdeeling Sragen, aan den Zuidelijken weg en den spoorweg. Standplaats assistent-resident.

Srengat. Plaats in de afdeeling Blitar der residentie Kediri op Java.

Sroeni. Plaats in de afdeeling Sidoardjo der residentie Soerabaja op Java.

Sroeni. Plaats in de afdeeling Loemadjang der residentie Probolinggo op Java.

Sroeni. Plaats in de afdeeling Bandjarnegara der residentie Banjoemas op Java.

Sroeni. Plaats in de afdeeling Keboemen der residentie Bagelen op Java.

Srowot. Plaats in Soerakarta op Java, aan den spoorweg.

Stanton (-kanaal). Straat tusschen Sumatra en het eiland Bangka.

Steenhoek. Zie *Tandjoeng Laboeboea*.

Stolze (-straat) in de Gaspar-straat.

Stroomenkamp. Zie *Bonat Matangkat*.

Sumatra. Eiland der Grootte Soenda-eilanden. Het ligt tusschen 5° 40' NB. en 5° 59' ZB., zoodat het door den evenaar nagenoeg middendoor wordt gesneden, en tusschen 95° 16' en 106° 3' 45" OL. (van Greenwich). De lengte bedraagt 227, de grootste breedte ongeveer 50 geogr. mijlen. De lengte-as snijdt den evenaar onder een hoek van 45°. Het is genoemd naar een voormalig rijkje *Samoedera*, dat in het tegenwoordige gebied van Pasei, op de NO.-kust des eilands gelegen was. De inlandsche benamingen zijn *Poeloe Pertja* en *Poeloe Andatas*. Het wordt door Maleische volken bewoond, waarvan de *Menangkabausche Maleiers* de belangrijkste zijn. Dezen zijn afkomstig van de moederstaat Menangkabau (Padangsche Bovenlanden). Door de verspreiding van dezen volksstam over het geheele eiland ontstonden verschillende stammen, als de *Redjangs*, in het Noorden van Bengkoelen; de *Pasoemah's* en de *Seraweï's* in het Zuiden van Bengkoelen; de *Lampongers*; de *Palembangers*; enz. De *Bataks* bewonen het plateau van Toba. Ten Noorden der Bataks wonen de *Gajoes*, in de binnenlanden van Atjeh; en de *Atjehers* en *Pedireezen*, aan de kusten. In de bergstreken van Mandeling (Tapanoei) wonen de *Loeboe's* en in Palembang (ten N. van de Beneden-Moesi) de *Koeboe's*.

Administratief is Sumatra verdeeld in de volgende gewesten:

I. Gouvernement Sumatra's Westkust (hoofdplaats *Padang*).

Dit Gouvernement bestaat uit: 1. De Padangsche Benedenlanden (hoofdplaats *Padang*); 2. de residentie Padangsche Bovenlanden (hoofdplaats *Fort de Kock*); 3. de residentie Tapanoei (hoofdplaats *Padang Sidempoean*).

II. De residentie Bengkoelen (hoofdplaats *Bengkoelen*).

III. De residentie Lampongsche districten (hoofdplaats *Telokbetong*).

IV. De residentie Palembang (hoofdplaats *Palembang*).

V. De residentie Oostkust van Sumatra (hoofdplaats *Medan*).

VI. Het Gouvernement Atjeh en Onderhoorigheden (hoofdplaats *Kotaradja*).

VII. De residentie Riouw en Onderhoorigheden (hoofdplaats *Tandjoeng Pinang*).

VIII. De residentie Bangka en Onderhoorigheden (hoofdplaats *Mentok*).

IX. De assistent-residentie Billiton (hoofdplaats *Tandjoeng Pandan*).

- Sumatra's** (*Eerste Punt*). Kaap aan de oostkust van Sumatra (straat Bangka).
- Sumatra's** (*Tweede Punt*) of *Tandjoeng Tjapat*. Kaap aan de oostkust van Sumatra (straat Bangka).
- Sumatra's** (*Derde Punt*). Zie *Tandjoeng Kesoengian*.
- Sumatra's** (*Vierde Punt*) of *Tandjoeng Patima Bangkoe*. Kaap aan de oostkust van Sumatra (straat Bangka).
- Suratte** (-passage) tusschen Sumatra en Poeloe Nasi.
- Suriname** (-straat). Zie *Sapalaloe*.

T.

- Tabah penandjoeng**. Plaats in de residentie Bengkoelen op Sumatra, aan den landweg naar Bengkoelen.
- Tabanan**. Plaats op het eiland Bali.
- Tabang**. Plaats in de afdeeling Sintang der residentie Westerafdeeling van Borneo.
- Tabang**. Plaats in de afdeeling Tajan der residentie Westerafdeeling van Borneo.
- Tabang**. Plaats in de afdeeling Lematang Oeloe der residentie Palembang op Sumatra.
- Tabing**. Plaats in de afdeeling Sekamong der residentie Lampongsche districten op Sumatra.
- Tabing**. Plaats in de afdeeling Agam der residentie Padangsche Bovenlanden op Sumatra.
- Taboe**. Plaats in de afdeeling Tanah Datar der residentie Padangsche Bovenlanden op Sumatra.
- Taboean** (*poeloe*) of *Keizerseiland*, in het midden van den ingang der Semangka-baai (residentie Lampongsche districten).
- Tadaä**. Plaats in Noord-Celebes, aan de golf van Tomini.
- Tafelhoek**. Zuidelijkste landtong van het eiland Bali.
- Tafelhoek**. Zuidwestelijkste hoek van het eiland Soembawa.
- Tafoti** (meer) in Centraal-Celebes, waaruit de Bahoe of Solorivier haar water ontvangt.
- Tagoelanda**. Zie *Sangi-eilanden*.
- Tagog apoe**. Plaats in de afdeeling Bandoeng der residentie Preanger-regentschappen op Java, aan den spoorweg.
- Tajan**. Afdeeling der residentie Westerafdeeling van Borneo. De hoofdplaats is *Tajan*.
- Tajan**. Hoofdplaats der afdeeling Tajan, aan de Kapoëas.
- Tajoe**. Plaats in de afdeeling Djoewana der residentie Djepara op Java, aan de Java-zee.
- Takalar**. Plaats op de ZW.-kust van Celebes, aan de straat Makasser en den landweg naar Makasser en naar Bonthain.

- Taka ramata.** Zie *De Bril*.
- Talang.** Berg op Sumatra, in de residentie Padangsche Bovenlanden (25±0).
- Talang.** Plaats in de afdeeling Laïs der residentie Bengkoelen op Sumatra.
- Talang.** Plaats in de afdeeling Ogan der residentie Palembang op Sumatra.
- Talang.** Plaats in de afdeeling Malang der residentie Pasoeroean op Java.
- Talang.** Plaats in de afdeeling Rembang der residentie Rembang op Java.
- Talang.** Plaats op het eiland Madoera (afdeeling Soemenep).
- Talang.** Plaats op het eiland Madoera (afdeeling Pamekasan).
- Talang** (*danau*) op Sumatra, in de residentie Padangsche Bovenlanden (1464).
- Talang betoetoe.** Plaats in de afdeeling Iiran en Banoeasin der residentie Palembang op Sumatra.
- Talang padang.** Plaats in de residentie Palembang op Sumatra, aan den landweg naar Tebingtinggi en naar Kepahiang.
- Talaoer** (en *Talaoet*-eilanden) ten NO. van Celebes, behoorende onder de residentie Menado (Celebes). Zij maken een onderdeel uit der Sangi-eilanden. De voornaamste zijn: Salibaboe of Lirong, Karkelong en Kabroeang.
- Taliaboe.** Zie *Soela-eilanden*.
- Taliwang.** Plaats op het eiland Soembawa, KPM.
- Tallo.** Plaats in de residentie Bengkoelen op Sumatra, aan den Indischen oceaen en een landweg.
- Taloe.** Hoofdplaats der afdeeling Ajerbangis en Rau van de Padangsche Benedenlanden op Sumatra, aan een landweg.
- Taloen.** Plaats in de afdeeling Salatiga der residentie Semarang op Java.
- Taloen.** Plaats in de afdeeling Pati der residentie Djepara op Java.
- Taloen.** Plaats in de afdeeling Magelang der residentie Kedoe op Java.
- Taloen.** Plaats in de afdeeling Temanggoeng der residentie Kedoe op Java.
- Taloen.** Plaats in de afdeeling Berbek der residentie Kediri op Java.
- Taloen.** Plaats in de afdeeling Trenggalek der residentie Kediri op Java.
- Taman.** Plaats in de afdeeling Sidoardjo der residentie Soerabaja op Java, aan den tramweg.
- Taman.** Plaats in de afdeeling Pemalang der residentie Tegal op Java.

- Taman.** Plaats in de afdeeling Bondowoso der residentie Besoeki op Java.
- Taman.** Plaats in het regentschap Goenoeng-Kidoel der residentie Djogjakarta op Java.
- Taman.** Plaats in de afdeeling Soengai Kakap der residentie Westerafdeeling van Borneo.
- Tamansari.** Plaats in de afdeeling Ponorogo der residentie Madioen op Java.
- Tamansari.** Plaats in de afdeeling Sidoardjo der residentie Soerabaja op Java, aan de Kali Porong.
- Tamansari.** Plaats in de afdeeling Poerwokerto der residentie Banjoemas op Java.
- Tamansari.** Plaats op het eiland Madoera (afdeeling Soemenep).
- Tamarampoe.** Plaats in ZW.-Celebes, aan den landweg naar Makasser en Maros.
- Tambak.** Plaats in de afdeeling Djepara der residentie Djepara op Java.
- Tambak.** Plaats in de afdeeling Berbek der residentie Kediri op Java.
- Tambak.** Plaats in de afdeeling Madioen der residentie Madioen op Java.
- Tambak.** Plaats in de afdeeling Magetan der residentie Madioen op Java.
- Tambak.** Plaats in de afdeeling Blitar der residentie Kediri op Java.
- Tambak.** Plaats in de afdeeling Keboemen der residentie Bagelen op Java.
- Tambak.** Plaats in de afdeeling Banjoemas der residentie Banjoemas op Java.
- Tambak.** Plaats in de afdeeling Sidoardjo der residentie Soerabaja op Java.
- Tambak.** Plaats in de afdeeling Bodjonegoro der residentie Rembang op Java.
- Tambak.** Plaats in de afdeeling Toeban der residentie Rembang op Java.
- Tambak.** Plaats in de afdeeling Pasoeroean der residentie Pasoeroean op Java.
- Tambak sari.** Plaats in de afdeeling Galoeh der residentie Tjirebon op Java.
- Tambak selo.** Plaats in de afdeeling Salatiga der residentie Semarang op Java.
- Tambang.** Plaats in de afdeeling Pekalongan der residentie Pekalongan op Java.
- Tambang.** Plaats in de afdeeling Besoeki der residentie Besoeki op Java.

- Tambang.** Plaats in de afdeeling Angkola der residentie Tapanoeli op Sumatra. In de nabijheid wordt goud gevonden.
- Tambangan.** Plaats in de afdeeling Batipoe en X Kota der residentie Padangsche Bovenlanden op Sumatra.
- Tambangan.** Plaats in de afdeeling Moesi Ilir der residentie Palembang op Sumatra.
- Tambangan.** Plaats in de afdeeling Komerling der residentie Palembang op Sumatra.
- Tambangan.** Plaats in de residentie Bengkoelen op Sumatra.
- Tambangan.** Plaats in de residentie Lampongsche districten op Sumatra.
- Tambangan.** Plaats in het rijk Indragiri (Oostkust van Sumatra).
- Tambarana.** Plaats op Celebes, aan de zuidzijde van de golf van Tomini.
- Tambesi.** Zie *Djambi*.
- Tambilan** (-eilanden) in de Chineesche zee, ten NW. van Borneo, behoorende tot de residentie Riouw en Onderhoorigheden. Zij bestaan uit twee hoofdgroepen: de eigenlijke Tambilan-eilanden en de Watas-eilanden.
- Tamboe** (*Timboe*). Plaats aan de westkust van Celebes, aan de baai van Mamoejdjoe; KPM.
- Tamboen.** Plaats in het rijk Matan (Westerafdeeling van Borneo).
- Tambora.** Berg op het eiland Soembawa. Uitbarsting in 1815.
- Tamiang.** Onderafdeeling der afdeeling Deli van de residentie Oostkust van Sumatra. De hoofdplaats is *Seroewai*.
- Tamiang.** Plaats in de onderafdeeling Tamiang op Sumatra, aan de Rivier van Tamiang of Simpang.
- Tamiang.** Plaats in de onderafdeeling Klein Mandeling der residentie Tapanoeli op Sumatra. In de nabijheid zijn goudmijnen.
- Tamiang.** Plaats in de afdeeling Doesonlanden der residentie Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo.
- Tamiang.** Plaats in de afdeeling Serang der residentie Banten op Java.
- Tampang.** Plaats in de afdeeling Berbek der residentie Kediri op Java.
- Tampang.** Plaats in de afdeeling Mana der residentie Bengkoelen op Sumatra.
- Tampang** (-baai). Inham in de Semangka-baai.
- Tamparang labaja** (meer). Zie *Tempe*.
- Tampat toewan.** Plaats op de westkust van Atjeh op Sumatra, aan den Indischen oceaan; KPM.
- Tampinang.** Plaats in de afdeeling Modjokerto der residentie Soerabaja op Java.

- Tampinang.** Plaats in de afdeeling Kendal der residentie Semarang op Java.
- Tampoerang** (of *Toppershoedje*). Eiland in straat Soenda, tusschen Dwars in den weg en St. Nicolaas-punt.
- Tampoerong.** Berg op Sumatra, in de Padangsche Benedenlanden (1835).
- Tampomas.** Berg op Java, in het Noorden der afdeeling Soemedang der residentie Preanger-regentschappen (1683).
- Tanah** (hoek) aan de noordkust van Java (residentie Tjirebon).
- Tanah** (kaap) aan de zuidkust van Borneo, bij den mond der Kahajan-rivier.
- Tanah** (*poeloe*) ten ZO. van het eiland Salejjer.
- Tanah.** Plaats in de afdeeling Gresik der residentie Soerabaja op Java.
- Tanah abang.** Plaats in de onderafdeeling Lematang Ilir der residentie Palembang op Sumatra.
- Tanah abang.** Plaats in de afdeeling Komeriing der residentie Palembang op Sumatra.
- Tanah abang.** Plaats in de residentie Bengkoelen op Sumatra.
- Tanah abang.** Plaats in de residentie Lampongsche districten op Sumatra, dicht bij Toelang Bawang.
- Tanah balla.** Zie *Batoe-eilanden*.
- Tanah boemboe.** *Tanahboemboe en Pasir*, afdeeling der residentie Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo. De hoofdplaats is *Kotabaroe*.
- Tanah datar.** Afdeeling der residentie Padangsche Bovenlanden van Sumatra. De hoofdplaats is *Fort Van der Capellen*.
- Tanah laoet.** Landschap in de afdeeling Martapoera der residentie Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo. Hier worden diamanten gevonden.
- Tanah masa.** Zie *Batoe-eilanden*.
- Tanah merah.** Plaats op het eiland Madoera (afdeeling Bangkalan). Standplaats controleur.
- Tanah poetih.** Plaats in de afdeeling Bengkalis der residentie Oostkust van Sumatra.
- Tanakeke** (*poeloe*) ten ZW. van Celebes, het grootste eiland der Drie Gebroeders.
- Tanara.** Plaats in de afdeeling Serang der residentie Banten op Java, aan de Tji Kandi, op de grens der residentie Batavia.
- Tanawangko** (of *Tombariri*). Plaats in de Minahassa op Celebes, met een particuliere kweekschool voor inlandsche onderwijzers.
- Tanawangko** (baai van) aan de NO.-kust van Celebes.
- Tandjen.** Plaats in de afdeeling Montrado der residentie Westerafdeeling van Borneo.

- Tandjoeng.** *) Plaats in de afdeeling Brebes der residentie Tegal op Java, aan den Grooten Postweg.
- Tandjoeng.** Plaats in de afdeeling Koedoes der residentie Djepara op Java.
- Tandjoeng.** Plaats in de afdeeling Batoebara der residentie Oostkust van Sumatra.
- Tandjoeng.** Plaats in de afdeeling Amoentai der residentie Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo.
- Tandjoeng alam.** Plaats in de afdeeling Tanah Datar der residentie Padangsche Bovenlanden op Sumatra.
- Tandjoeng balei.** Plaats in de afdeeling Asahan der residentie Oostkust van Sumatra, aan de Asahan-rivier; KPM.
- Tandjoeng prijok.** Haven van Batavia, twee uren ten O. dezer stad, met twee havenlichten. De havenwerken bestaan uit een buitenhaven, tusschen twee dammen, elk 1850 M. lang en aan de einden 125 M. van elkaar, en een binnenhaven, met breede handelskaden. De lengte van deze is 1100 M., de breedte 175 M. Verder behoort er toe een steenkolenhaven. Tandjoeng prijok is door een spoorweg met Batavia verbonden.
- Tandjong.** Plaats in het regentschap Goenoeng-Kidoel der residentie Djogjakarta op Java.
- Tandjong.** Plaats in de afdeeling Bandoeng der residentie Preanger-regentschappen op Java.
- Tandjong.** Plaats in de afdeeling Tjiandjoer der residentie Preanger-regentschappen op Java.
- Tandjong.** Plaats in de afdeeling Toeban der residentie Rembang op Java.
- Tandjong.** Plaats in de afdeeling Lamongan der residentie Soerabaja op Java.
- Tandjong.** Plaats in de afdeeling Kraksaän der residentie Probolinggo op Java.
- Tandjong.** Plaats in de afdeeling Loemadjang der residentie Probolinggo op Java.
- Tandjong.** Plaats in de afdeeling Pekalongan der residentie Pekalongan op Java.
- Tandjong.** Plaats in de afdeeling Salatiga der residentie Semarang op Java.
- Tandjong.** Plaats in de afdeeling Demak der residentie Semarang op Java.
- Tandjong.** Plaats in de afdeeling Pati der residentie Djepara op Java.

---

*) De spellingen *tandjoeng* en *tandjong* worden wel dooreen genomen.

- Tandjong.** Plaats in de afdeeling Tjelatjap der residentie Banjoemas op Java.
- Tandjong.** Plaats op het eiland Madoera (afdeeling Bangkalan).
- Tandjong.** Plaats op het eiland Madoera (afdeeling Soemenep).
- Tandjong.** Plaats in de residentie Lampongsche districten op Sumatra, aan de Semangka-baai.
- Tandjong.** Plaats in de afdeeling Ogan Oeloe der residentie Palembang, aan de Ogan.
- Tandjong.** Plaats in de afdeeling Seloema der residentie Bengkoelen op Sumatra.
- Tandjong.** Plaats in de afdeeling Kroë der residentie Bengkoelen op Sumatra.
- Tandjong.** Plaats in de afdeeling Laïs der residentie Bengkoelen op Sumatra.
- Tandjong agong.** Plaats in de residentie Palembang op Sumatra, aan de Enim-rivier.
- Tandjong agong.** Plaats in de afdeeling Laïs der residentie Bengkoelen op Sumatra.
- Tandjong agong.** Plaats in de afdeeling Lematang der residentie Palembang op Sumatra.
- Tandjong agong.** Plaats in de residentie Lampongsche districten op Sumatra, ten W. van Telokbetong.
- Tandjongan.** Plaats in de afdeeling Pekalongan der residentie Pekalongan op Java.
- Tandjongan.** Plaats op het eiland Madoera (afdeeling Bangkalan).
- Tandjongan.** Plaats in de afdeeling Rembang der residentie Rembang op Java.
- Tandjong anom.** Plaats in de afdeeling Sidoardjo der residentie Soerabaja op Java.
- Tandjong auer.** Plaats in de residentie Palembang op Sumatra.
- Tandjong auer.** Plaats in de residentie Bengkoelen op Sumatra.
- Tandjong bangko.** Plaats in de afdeeling XIII en IX Kota der residentie Padangsche Bovenlanden op Sumatra.
- Tandjong batoe.** Plaats in de afdeeling Martapoera der residentie Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo.
- Tandjong batoe.** Plaats in de afdeeling Ogan Ilir der residentie Palembang op Sumatra.
- Tandjong bringin.** Plaats in de afdeeling Lematang Oeloe der residentie Palembang op Sumatra.
- Tandjong bringin.** Plaats in de afdeeling Mana der residentie Bengkoelen op Sumatra.

- Tandjong bringin.** Plaats in de afdeeling Laïs der residentie Bengkoelen op Sumatra.
- Tandjong koemala.** Plaats in de residentie Bengkoelen op Sumatra.
- Tandjong koemala.** Plaats in de afdeeling Ogan Oeloe der residentie Palembang op Sumatra.
- Tandjong koemala.** Plaats in de afdeeling Sepoetih der residentie Lampongsche districten op Sumatra, aan de Sepoetih-rivier.
- Tandjong koemala.** Plaats in de residentie Lampongsche districten op Sumatra, ten W. van Telokbetong.
- Tandjong pandan.** Hoofdplaats van het eiland Billiton, op de westkust; KPM.
- Tandjong pinang.** Zie *Kiouw*.
- Tandjong poera.** Plaats in de afdeeling Laïs der residentie Bengkoelen op Sumatra.
- Tandjong poera.** Plaats in de afdeeling Indramajoe der residentie Tjirebon op Java, aan de samenvloeiing van de Tji Taroem en de Beët.
- Tandjong poera.** Plaats in de afdeeling Serang der residentie Banten op Java.
- Tandjong poera.** Plaats in de afdeeling Limbangan der residentie Preanger-regentschappen op Java.
- Tandjong poera.** Plaats in het rijk Matan der residentie Westerafdeeling van Borneo.
- Tandjong poera.** Plaats in de afdeeling Deli der residentie Oostkust van Sumatra, aan den landweg naar Timbang Langkat.
- Tandjong radja.** Plaats in de residentie Palembang op Sumatra, aan de Moesi.
- Tandjong sangan.** Plaats in de afdeeling Mampawa der residentie Westerafdeeling van Borneo.
- Tandjong sari.** Plaats in de afdeeling Soemedang der residentie Preanger-regentschappen op Java, aan den Grooten Postweg.
- Tandjong sari.** Plaats in de afdeeling Indramajoe der residentie Tjirebon op Java.
- Tandjong sari.** Plaats in de afdeeling Kendal der residentie Semarang op Java.
- Tandjong sari.** Plaats in de afdeeling Ledok der residentie Bagelen op Java.
- Tandjong sari.** Plaats in de afdeeling Ponorogo der residentie Madioen op Java
- Tandjong sari.** Plaats in de afdeeling Rembang der residentie Rembang op Java.
- Tandjong sari.** Plaats in de afdeeling Malang der residentie Pasoeroean op Java.

- Tandoej** (*tji*-). Ontspringt op den Tjakraboewana in de residentie Tjirebon op Java, stroomt op de grens van de residenties Preanger-regentschappen, Tjirebon en Banjoemas, langs Bandjar, vanwaar zij bevaarbaar is, en vervolgens Zuid-Oostwaarts naar den Indischen oceaan, waarin zij zich tegenover Noesa Kembangan ontlast.
- Tandoeran**. Plaats in de residentie Soerakarta op Java.
- Tandoeran**. Plaats in de afdeeling Magelang der residentie Kedoe op Java.
- Tanette**. Leenvorstendom op Celebes' ZW. schiereiland.
- Tanggerang**. Afdeeling der residentie Batavia van Java. De hoofdplaats is *Tanggerang*.
- Tanggerang**. Hoofdplaats der afdeeling Tanggerang, aan den Grooten Postweg en de Tji Dani. Telefoonverbinding met het post- en telegraafkantoor van Weltevreden (Batavia). Standplaats controleur. Vervaardiging van bamboe-hoeden.
- Tanggoel**. Plaats in de afdeeling Djember der residentie Besoeki op Java.
- Tanggoel**. Plaats in de afdeeling Sidoardjo der residentie Soerabaja op Java.
- Tanggoelangin**. Grensrivier der residenties Semarang en Djepara van Java. De *Loesi*, waaraan Poerwodadi ligt, is een tak van deze rivier.
- Tanggoelangin**. Plaats in de afdeeling Toeban der residentie Rembang op Java.
- Tanggoelangin**. Plaats in de afdeeling Demak der residentie Semarang op Java, aan den Grooten Postweg.
- Tanggoelangin**. Plaats in de afdeeling Keboemen der residentie Bagelen op Java.
- Tanggoelangin**. Plaats in de afdeeling Sidoardjo der residentie Soerabaja op Java, aan den spoorweg en den Grooten Postweg.
- Tanggoeng**. Plaats in de afdeeling Toeban der residentie Rembang op Java.
- Tanggoeng**. Plaats in de afdeeling Kraksaän der residentie Probolinggo op Java.
- Tanggoeng**. Plaats in de afdeeling Salatiga der residentie Semarang op Java.
- Tanggoeng**. Plaats in de afdeeling Semarang der residentie Semarang op Java, aan den spoorweg.
- Tanggoeng**. Plaats in de afdeeling Ngrowo der residentie Kediri op Java.
- Tangkamoes**. Zie *Keizerspiek*.
- Tangkil**. Plaats in de residentie Tjirebon op Java, op twee palen afstands van de hoofdplaats Tjirebon. Woonplaats van den resident en vele Europeanen.

- Tangkil.** Plaats in de afdeeling Keboëmen der residentie Bagelen op Java.
- Tangkil.** Plaats in de afdeeling Blitar der residentie Kediri op Java.
- Tangkilan.** Plaats in de afdeeling Karanganyar der residentie Bagelen op Java.
- Tangkilan.** Plaats in de residentie Djogjakarta op Java.
- Tangkilan.** Plaats in de afdeeling Brebes der residentie Tegal op Java.
- Tangkoeban prahoe.** Berg op Java, in de residentie Preanger-regentschappen, op de grens der residentie Krawang (2075).
- Tangoengan.** Plaats in de afdeeling Sidoardjo der residentie Soerabaja op Java, aan den spoorweg en den Grooten Postweg.
- Tangoengan.** Plaats in de afdeeling Modjokerto der residentie Soerabaja op Java.
- Tangoengan.** Plaats in de afdeeling Lamongan der residentie Soerabaja op Java.
- Tangoengan.** Plaats in de afdeeling Bodjonegoro der residentie Rembang op Java.
- Tangoengan.** Plaats in de afdeeling Brebes der residentie Tegal op Java.
- Tankoeroe.** Plaats in ZW.-Celebes, aan den landweg naar Maros en naar Pangkadjene.
- Tanoeno** (of *Piroe*-baai) aan de zuidkust van het eiland Ceram.
- Tapah** (of *Flak*-eilanden) in den Indischen oceaen tusschen de Poeloe Babi en de Banjak-eilanden.
- Tapan.** Plaats in de afdeeling Grobogan der residentie Semarang op Java.
- Tapan.** Plaats in de afdeeling Ngrowo der residentie Kediri op Java.
- Tapan.** Plaats in de afdeeling Bondowoso der residentie Besoeki op Java.
- Tapan.** Plaats in de afdeeling Djoewana der residentie Djepara op Java.
- Tapan.** Plaats in de afdeeling Toeban der residentie Rembang op Java.
- Tapanoeli.** Residentie van Sumatra, verdeeld in vier afdeelingen: Mandeling en Angkoia, Natal, Padang Lawas, Siboga. De hoofdplaats is *Padang Sidempoean*.
- Tapanoeli** (baai van) aan de westkust van Sumatra, waaraan Siboga ligt. Zij is de fraaiste en beste haven van Sumatra.
- Tapong kanan.** Zie *Siak*.
- Tapong kiri.** Zie *Siak*.

Tarik. Plaats in de afdeeling Sidoardjo der residentie Soerabaja op Java, aan den spoorweg.

Taroem (*tji*-). Grensrivier der residenties Batavia en Krawang op Java. Zij ontspringt op den Windoe in de Preanger-regentschappen en stroomt langs Madjalaja, vervolgens, in vele bochten, Westwaarts, ten Z. van de hoofdplaats Bandoeng, en ten W. van Radjamandala, en, na de *Tji Sokan* te hebben opgenomen, verder NO.-waarts tot de grens van Krawang en de Preanger-regentschappen, bij Tjikao, waar zij bevaarbaar is. In Krawang loopt zij langs Kandangsapi en Krawang en neemt bij Tandjongpoera, op de grens van Batavia, de *Beët* op. Hier is zij weder de grensrivier van Batavia en Krawang, tot zij zich even beneden Tjabangboengin in de Java-zee stort.

Taroena. Plaats op het eiland Groot-Sangi, KPM.

Taroetoeng. Plaats in de onderafdeeling Selindoeng der residentie Tapanoeli op Sumatra. Telefoonverbinding met het post- en telegraafkantoor van Siboga.

Tasikmalaja. Afdeeling der residentie Preanger-regentschappen van Java. De hoofdplaats is *Tasikmalaja*.

Tasikmalaja. Hoofdplaats der afdeeling Tasikmalaja (350). Telefoonverbinding met het post- en telegraafkantoor van Tjiamis. Standplaats controleur.

Tawali (*Groot*) of *Kasiroeta*. Eiland ten W. van Halmahera.

Tawang. Plaats in Soerakarta op Java.

Tawang. Plaats in de afdeeling Magetan der residentie Madioen op Java.

Tawang. Plaats in de afdeeling Salatiga der residentie Semarang op Java.

Tawang. Plaats in de afdeeling Grobogan der residentie Semarang op Java.

Tawang. Plaats in de afdeeling Kediri der residentie Kediri op Java.

Tawang redjo. Plaats in de afdeeling Bodjonegoro der residentie Rembang op Java.

Tawang redjo. Plaats in de afdeeling Madioen der residentie Madioen op Java.

Tawang redjo. Plaats in de afdeeling Magetan der residentie Madioen op Java.

Tawang redjo. Plaats in de afdeeling Ngrowo der residentie Kediri op Java.

Tawang redjo. Plaats in de afdeeling Temanggoeng der residentie Kedoe op Java.

Tawang sari. Plaats in de afdeeling Pemalang der residentie Tegal op Java.

- Tawang sari.** Plaats in de afdeeling Ngrowo der residentie Kediri op Java.
- Tawang sari.** Plaats in de afdeeling Kendal der residentie Semarang op Java.
- Tawang sari.** Plaats in de afdeeling Modjokerto der residentie Soerabaja op Java.
- Tawing.** Plaats in de afdeeling Trenggalek der residentie Kediri op Java.
- Tawing.** Plaats in de afdeeling Ngrowo der residentie Kediri op Java.
- Tawing.** Plaats in de afdeeling Serang der residentie Banten op Java.
- Tebingtinggi.** Afdeeling der residentie Palembang van Sumatra. De hoofdplaats is *Tebingtinggi*.
- Tebingtinggi.** Hoofdplaats der afdeeling Tebingtinggi, aan de Moesi en de landwegen naar Talang Padang, naar Lahat en naar Moeara Bliti.
- Tebingtinggi** (*poeloe*). Zie *Rantau*.
- Tebon.** Plaats in de afdeeling Magetan der residentie Madioen op Java, aan den spoorweg.
- Tegal.** Residentie van Java, verdeeld in drie afdeelingen: Tegal, Pemalang, Brebes. De hoofdplaats is *Tegal*.
- Tegal.** Afdeeling der residentie Tegal. De hoofdplaats is *Tegal*.
- Tegal.** Hoofdplaats der residentie en afdeeling Tegal, aan de Java-zee, den Grooten Postweg en den spoorweg, met 17.000 inwoners. Groote gouvernements-pakhuizen, belangrijke uitvoer van koffie en suiker. Standplaats controleur.
- Tegal** (reede van) aan de noordkust van Java (residentie Tegal). Havenlicht.
- Tegal ageng.** Plaats in de afdeeling Indramajoe der residentie Tjirebon op Java.
- Tegal areng.** Plaats in de afdeeling Madjalengka der residentie Tjirebon op Java.
- Tegal aroem.** Plaats in de afdeeling Magetan der residentie Madioen op Java.
- Tegal goeboeg.** Plaats in de afdeeling Tjirebon der residentie Tjirebon op Java.
- Tegal ombo.** Plaats in de afdeeling Patjitan der residentie Madioen op Java (210). Standplaats controleur.
- Tegal ombo.** Plaats in de afdeeling Toeban der residentie Rembang op Java.
- Tegal patjar.** Plaats in de afdeeling Bandjarnegara der residentie Banjoemas op Java.
- Tegal randoe.** Plaats in de afdeeling Loemadjang der residentie Probolinggo op Java.

- Tegal redjo.** Plaats in de afdeeling Magelang der residentie Kedoe op Java.
- Tegal sari.** Plaats in de afdeeling Kediri der residentie Kediri op Java.
- Tegal sari.** Plaats in de afdeeling Grobogan der residentie Semarang op Java.
- Tegal sari.** Plaats in de afdeeling Salatiga der residentie Semarang op Java.
- Tegal sari.** Plaats in de afdeeling Magelang der residentie Kedoe op Java.
- Tegal sari.** Plaats in de afdeeling Ponorogo der residentie Madioen op Java.
- Tegal sari.** Plaats in de afdeeling Ledok der residentie Bagelen op Java.
- Tegal waroe.** Plaats in de residentie Krawang op Java.
- Tegal waroe.** Plaats in de afdeeling Madjalengka der residentie Tjirebon op Java.
- Tegal waroe.** Plaats in het regentschap Sleman der residentie Djogjakarta op Java.
- Telaga.** Plaats in de afdeeling Madjalengka der residentie Tjirebon op Java.
- Telaga.** Plaats in de afdeeling Tjelatjap der residentie Banjoemas op Java.
- Telaga bodas.** Gebergte op Java, in de afdeeling Limbangan der residentie Preanger-regentschappen, ten C. van Garoet (1724).
- Telaman.** Berg op Sumatra, op de grens der Padangsche Benedenlanden en Padangsche Bovenlanden (3000).
- Telandjang** (*pceloe*). Zie *Enggano*.
- Telawa.** Plaats in het regentschap Ampel der residentie Soerakarta op Java, aan den spoorweg.
- Teling.** Plaats in de afdeeling Bodjonegoro der residentie Rembang op Java.
- Teling.** Plaats in het regentschap Goenoeng-Kidoel der residentie Djogjakarta op Java.
- Teling.** Plaats in de afdeeling Madioen der residentie Madioen op Java.
- Teling.** Plaats in de afdeeling Blora der residentie Rembang op Java.
- Teling.** Plaats in de afdeeling Agam der residentie Padangsche Bovenlanden op Sumatra.
- Teling.** Plaats in de afdeeling Siboga der residentie Tapanoeeli op Sumatra.
- Tello** (of *Siboeasi*). Eiland der Batoe-eilanden.
- Tello.** Plaats op het eiland Tello (Batoe-eilanden).
- Teloeti.** Zie *Baai van Haja*.

- Telok betong.** Hoofdplaats der residentie Lampongsche districten van Sumatra, aan de Lampongsbaai en den landweg over Goenoengsoegi naar Menggala; KPM.
- Telok djambi.** Plaats in de residentie Krawang op Java, in de Tjiasemlanden, aan de Tji Taroem.
- Telok semawe.** Plaats in Groot-Atjeh op Sumatra, aan de straat Malakka.
- Temanggoeng.** Afdeeling der residentie Kedoe van Java. De hoofdplaats is *Temanggoeng*.
- Temanggoeng.** Hoofdplaats der afdeeling Temanggoeng (583). Standplaats controleur. In de omstreek zijn vele koffieplantages.
- Tembal.** Plaats in de afdeeling Tjelatjap der residentie Banjoemas op Java, aan den spoorweg.
- Temboekoe.** Plaats op de oostkust van Celebes, aan de golf van Tolo; KPM.
- Tempe.** Plaats in ZW.-Celebes aan het meer van Tempe of Tamparang Labaja.
- Tempe** (meer van) of *Tamparang Labaja* in ZW.-Celebes.
- Tempeh.** Plaats in de afdeeling Loemadjang der residentie Besoeeki op Java.
- Tempel.** Plaats in de afdeeling Berbek der residentie Kediri op Java.
- Tempel.** Plaats in het regentschap Sleman der residentie Djogjakarta op Java.
- Tempel.** Plaats in de afdeeling Ponorogo der residentie Madioen op Java
- Tempel.** Plaats in de afdeeling Blora der residentie Rembang op Java.
- Tempel.** Plaats in de afdeeling Salatiga der residentie Semarang op Java.
- Tempel.** Plaats in de afdeeling Demak der residentie Semarang op Java.
- Tempoeran.** Plaats in de afdeeling Salatiga der residentie Semarang op Java, aan de Kali Demak en den spoorweg.
- Tempoeran.** Plaats in de afdeeling Trenggalek der residentie Kediri op Java.
- Tempoeran.** Plaats in de afdeeling Demak der residentie Semarang op Java.
- Tempoeran.** Plaats in de afdeeling Ponorogo der residentie Madioen op Java.
- Tempoeran.** Plaats in de afdeeling Bandjarnegara der residentie Banjoemas op Java.
- Tendjolahang.** Plaats in de afdeeling Tjaringin der residentie Banten op Java.

- Tengaran.** Plaats in de afdeeling Salatiga der residentie Semarang op Java, aan den verbindingsweg (711).
- Tengaroeng.** Plaats in Koetei op Borneo, aan de Makaham.
- Tengaron.** Plaats in de afdeeling Salatiga der residentie Semarang op Java.
- Tengger** (-gebergte) op Java, op de grens der residenties Pasoeroean en Probolinggo. De *Lemboeng* is het hoogste punt van dit gebergte (2816). Een tweede bergtop, zich verheffende in de *Zandzee* of *Segoro wedi*, die den ouden kraterbodem van het Tengger-gebergte bedekt, is de *Bromo*. Zie aldaar.
- Tengger.** Plaats in de afdeeling Bodjonegoro der residentie Rembang op Java.
- Tengger.** Plaats in de afdeeling Blora der residentie Rembang op Java.
- Tenggoeli.** Plaats in de afdeeling Djepara der residentie Djepara op Java.
- Tenimber** (-eilanden) of *Timor laet-groep*. Zie *Zuid-Ooster-eilanden*.
- Tenoembang** (-baai) aan de ZW.-kust van Sumatra (residentie Bengkoelen).
- Tenom.** Landschap behoorende tot de Onderhoorigheden van Atjeh (Westkust).
- Tenom.** Plaats op de westkust van Sumatra, aan den Indischen oceaan.
- Tepa.** Plaats op het eiland Babber (Zuid-Wester-eilanden). Standplaats posthouder, KPM.
- Ternate.** Residentie der Molukken, omvattende: een gedeelte van Celebes, de Soela-eilanden, het Noordergedeelte der Molukken, den Waigeoe-Misole-archipel, een gedeelte van Nieuw-Guinea en een ge afzondelijke eilandengroepen. Zij bestaat uit: 1. Gouvernementsgebied, 2. 't Gebied van het Rijk van Ternate, 3. 't Gebied van het Rijk van Tidore, 4. 't Gebied van het Rijk van Batjan. De hoofdplaats is *Ternate*.
- Ternate.** Hoofdplaats der residentie Ternate, op het eiland Ternate, sedert 1854 vrijhaven.
- Ternate.** Vulcanisch eiland, ten W. van Halmabeira (Molukken). Uitbarstingen: Juli 1855 en den 15 Juni 1862.
- Tersana.** Plaats in de afdeeling Indramajoe der residentie Tjirebon op Java.
- Tersobo.** Plaats in de afdeeling Keboemen der residentie Bagelen op Java.
- Tersobo.** Plaats in de afdeeling Poerworedjo der residentie Bagelen op Java.
- Tersono.** Plaats in de afdeeling Batang der residentie Pekalongan op Java.

- Tersono.** Plaats in de afdeeling Grobogan der residentie Semarang op Java.
- Tersono.** Plaats in de afdeeling Bandjarnegara der residentie Banjoemas op Java.
- Tewe.** Zie *Baritoe*.
- Tidoeng** (of *Tidoengsche landen*). Gewest op Borneo's oostkust, bevattende de noordelijkste landen van het Nederlandsch gebied op die kust.
- Tidore.** Zie *Ternate*.
- Tidore.** Eiland ten W. van Halmahera (Molukken).
- Tidore** (of *Soasio*). Hoofdplaats van het eiland Tidore. Standplaats posthouder.
- Tijger** (-eilanden). Groep behorende tot de Saleijer-eilanden, ten Z. van Celebes en ten ZO. van het eiland Saleijer.
- Tikoos** (*pocloe*). Zie *Ratten-eiland*.
- Tikoos** (*oedjoeng*) aan de zuidkust van Sumatra, tusschen de Lampongs- en Semangka-baaien.
- Tilamoeta.** Plaats op Celebes, aan de golf van Tomini.
- Tiloe.** Berg op Java, in het Zuiden der afdeeling Bandoeng van de residentie Preanger-regentschappen (2039).
- Timbang.** Plaats in de afdeeling Ledok der residentie Bagelen op Java.
- Timbang.** Plaats in de afdeeling Tjirebon der residentie Tjirebon op Java.
- Timbang.** Plaats in de afdeeling Poerbolinggo der residentie Banjoemas op Java.
- Timbang.** Plaats in de afdeeling Bandjarnegara der residentie Banjoemas op Java.
- Timbang langkat.** Plaats in de afdeeling Deli der residentie Oostkust van Sumatra, aan den spoorweg en den landweg naar Tandjongpoera.
- Timor.** Hoofdeiland der residentie Timor en Onderhoorigheden, het grootste der Kleine Soenda-eilanden. De oostelijke helft behoort aan Portugal, met de hoofdplaats *Timor Deli*; KPM. De bodem is rijk aan koper.
- Timor** (*en Onderhoorigheden*). Residentie, tot welker gebied behooren, behalve vele kleinere eilanden, de eilanden: Timor, Flores (oostelijk gedeelte), Soemba, Savoe, de Solor- en Alor-eilanden en Rotti, het eerste voor zoover het niet aan Portugal behoort. Administratief is deze residentie in vier afdeelingen verdeeld: 1. Timor, 2. Rotti en Savoe, 3. Larantoeika en Onderhoorigheden, 4. Soemba en Onderhoorigheden.
- Timor laoet.** Zie *Tenimber-eilanden*.
- Timor** (-zee) ten O. en ten W. van het eiland Timor.

- Tinawoen.** Plaats in de afdeeling Bodjonegoro der residentie Rembang op Java.
- Tindjil** (*poeloe*). Zie *Trouwvers-eilanden*.
- Tinombo.** Plaats op Celebes, aan de NW.-zijde van de golf van Tomini.
- Tioro** (straat) tusschen Celebes en het eiland Moena.
- Tjabangboengin.** Plaats in de afdeeling Meester Cornelis der residentie Batavia, nabij de grens der residentie Krawang, aan de Tji Taroem.
- Tjabangboengin.** Plaats in de residentie Krawang nabij de grens der residentie Batavia, aan de Tji Taroem.
- Tjabeau.** Plaats in de afdeeling Biora der residentie Rembang op Java.
- Tjabeau.** Plaats in de afdeeling Toeban der residentie Rembang op Java.
- Tjabeau.** Plaats in de afdeeling Sidoardjo der residentie Soerabaja op Java.
- Tjabeau.** Plaats in de afdeeling Magelang der residentie Kedoe op Java.
- Tjabeau.** Plaats in de afdeeling Kendal der residentie Semarang op Java.
- Tjabeau.** Plaats in de afdeeling Salatiga der residentie Semarang op Java.
- Tjabeau.** Plaats in de residentie Semarang op Java, nabij Demak, aan den Grooten Postweg.
- Tjadas.** Plaats in de afdeeling Brebes der residentie Tegal op Java.
- Tjakraboewana.** Berg op Java, op de grens der residenties Tjirebon en Preanger-regentschappen.
- Tjalak.** Plaats in de afdeeling Biora der residentie Rembang op Java.
- Tjalap.** Plaats in de afdeeling Magelang der residentie Kedoe op Java.
- Tjamba.** Plaats in ZW.-Celebes (Noorder-districten), aan den voet van den Piek van Maros.
- Tjampaka.** Plaats in de residentie Lampongsche districten op Sumatra, aan de Komering.
- Tjampaka.** Plaats in de afdeeling Tjiandjoer der residentie Preanger-regentschappen op Java (1051).
- Tjampaka.** Plaats in de afdeeling Tjirebon der residentie Tjirebon op Java.
- Tjampaka.** Plaats op het eiland Madoera (afdeeling Soemenep).
- Tjampea.** Plaats in de afdeeling Buitenzorg der residentie Batavia op Java.
- Tjampoer** (*Tjampoer darat*). Plaats in de afdeeling Ngrowo der residentie Kediri op Java.

- Tjandi.** Plaats in de afdeeling Temanggoeng der residentie Kedoe op Java.
- Tjandi.** Plaats in de afdeeling Salatiga der residentie Semarang op Java.
- Tjandi.** Plaats in de afdeeling Pekalongan der residentie Pekalongan op Java.
- Tjandi.** Plaats in de afdeeling Serang der residentie Banten op Java, met overblijfselen van beelden en steenen uit den Hindoe-tijd.
- Tjandi.** Plaats in de afdeeling Koedoes der residentie Djepara op Java.
- Tjandi.** Plaats in de afdeeling Magetan der residentie Madioen op Java.
- Tjandi.** Plaats in de afdeeling Rembang der residentie Rembang op Java.
- Tjandi.** Plaats in de afdeeling Berbek der residentie Kediri op Java.
- Tjandi.** Plaats in de afdeeling Patjitan der residentie Madioen op Java.
- Tjandi.** Plaats in het regentschap Sleman der residentie Djogjakarta op Java.
- Tjandi.** Plaats in de afdeeling Bojolali der residentie Soerakarta op Java.
- Tjandi.** Plaats op het eiland Madoera (afdeeling Pamekasan).
- Tjandi sari.** Oude tempel op Java, in de residentie Djogjakarta, aan den Zuidelijken weg van Soerakarta naar Djogjakarta.
- Tjandi sari.** Plaats in de afdeeling Magelang der residentie Kedoe op Java.
- Tjandi sewoe** (of de *Duizend Tempelen*). Eene verzameling van 296 oude tempels op Java, in de residentie Djogjakarta. Zie *Prambanan*.
- Tjangkrep.** Plaats in de afdeeling Poerworedjo der residentie Bagelen op Java.
- Tjantoeng.** Plaats in ZO.-Borneo.
- Tjantong.** Plaats in de afdeeling Bodjonegoro der residentie Rembang op Java.
- Tjapar.** Plaats in de afdeeling Tegal der residentie Tegal op Java.
- Tjapar.** Plaats in de afdeeling Brebes der residentie Tegal op Java.
- Tjapar.** Plaats in de afdeeling Ledok der residentie Bagelen op Java.
- Tjapat** (*tandjoeng*). Zie 2^e *Punt* (Sumatra).
- Tjarantei.** Plaats in Indragiri op Sumatra, aan de Indragiri.
- Tjaringin.** Afdeeling der residentie Banten van Java. De hoofdplaats is *Menes*.

- Tjaringin** (*Tjiringin*). Plaats in de afdeeling Tjaringin der residentie Banten op Java, aan de straat Soenda en den Grooten Postweg.
- Tjaringin**. Plaats in de afdeeling Tjiandjoer der residentie Preanger-regentschappen op Java.
- Tjaroeban**. Plaats in de afdeeling Madioen der residentie Madioen op Java, aan den Zuidelijken weg en den spoorweg.
- Tjaroeban**. Plaats in de afdeeling Kendal der residentie Semarang op Java.
- Tjaroeban**. Plaats in de afdeeling Demak der residentie Semarang op Java.
- Tjaroeban**. Plaats in de afdeeling Brebes der residentie Tegal op Java.
- Tjatjaban**. Plaats in de afdeeling Magelang der residentie Kedoe op Java.
- Tjatjaban**. Plaats in de afdeeling Poerworedjo der residentie Bagelen op Java.
- Tjatjaban**. Plaats in de afdeeling Bandoeng der residentie Preanger-regentschappen op Java.
- Tjatjal**. Plaats in de afdeeling Pemalang der residentie Tegal op Java.
- Tjatjar**. Plaats in de afdeeling Tegal der residentie Tegal op Java.
- Tjawi**. Plaats in de afdeeling Tasikmalaja der residentie Preanger-regentschappen op Java (500).
- Tjelatjap** (*Tjilatjap*). Afdeeling der residentie Banjoemas van Java. De hoofdplaats is *Tjelatjap*.
- Tjelatjap**. Hoofdplaats der afdeeling Tjelatjap, aan de Schildpadden-baai, het einde van den Zuidelijken weg en den spoorweg. Gunstig gelegen haven- en handelsstad. Standplaats controleur.
- Tjempaga**. Plaats in de afdeeling Sampit der residentie Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo, aan de Mentaja-of Sampit-rivier.
- Tjempi** (baai van) aan de zuidkust van het eiland Soembawa.
- Tjendana**. Zie *Soemba*.
- Tjengal**. Plaats op de ZO.-kust van Borneo, nabij de Pamoeekan-baai.
- Tjenrana**. Plaats op de westkust van Celebes, KPM.
- Tjeper**. Plaats in de residentie Soerakarta op Java, aan den spoorweg.
- Tjepoko**. Plaats in de afdeeling Berbek der residentie Kediri op Java.
- Tjeremai**. Berg op Java, in de residentie Tjirebon (3070).
- Tjermee**. Plaats in de afdeeling Gresik der residentie Soerabaja op Java.

- Tjermei.** Plaats in de afdeeling Panaroekan der residentie Besoeki op Java.
- Tjermei.** Plaats in de afdeeling Kendal der residentie Semarang op Java.
- Tjermei.** Plaats in de afdeeling Rembang der residentie Rembang op Java.
- Tjiamis.** Hoofdplaats der afdeeling Galoeh van de residentie Tjirebon op Java, aan den ontworpen spoorweg (229). Standplaats controleur.
- Tjiandjoer.** Afdeeling der residentie Preanger-regentschappen van Java. De hoofdplaats is *Tjiandjoer*.
- Tjiandjoer.** Hoofdplaats der afdeeling Tjiandjoer, aan den Grooten Postweg en den spoorweg (459). Aardbeving den 28, 29, 30 Maart 1879. Standplaats controleur.
- Tjianting.** Plaats in de residentie Krawang op Java (278).
- Tjiasem.** Plaats in de Tjiasem-landen in de residentie Krawang op Java.
- Tjiasem** (-landen). Particulier land in de residentie Krawang op Java.
- Tjiawi.** Plaats in de afdeeling Soemedang der residentie Preanger-regentschappen op Java.
- Tjiawi.** Plaats in de afdeeling Tjiandjoer der residentie Preanger-regentschappen op Java.
- Tjiawi.** Plaats in de afdeeling Galoeh der residentie Tjirebon op Java (535).
- Tjiawi.** Plaats in de afdeeling Madjalengka der residentie Tjirebon op Java.
- Tjiawi gebang.** Plaats in de afdeeling Koeningan der residentie Tjirebon op Java.
- Tjibadak.** Plaats in de afdeeling Soekaboemi der residentie Preanger-regentschappen op Java, aan den spoorweg.
- Tjibadak.** Plaats in de afdeeling Tjaringin der residentie Banten op Java.
- Tjibaroesa.** Plaats in de afdeeling Buitenzorg der residentie Batavia op Java.
- Tjibatoe.** Plaats in de afdeeling Soekapoera Kolot der residentie Preanger-regentschappen op Java.
- Tjibeber.** Plaats in de afdeeling Tjiandjoer der residentie Preanger-regentschappen op Java, aan den spoorweg en de Tji Kondang (452).
- Tjibeber.** Plaats in de afdeeling Serang der residentie Banten op Java.
- Tjibeurum.** Plaats in de afdeeling Soekaboemi der residentie Preanger-regentschappen op Java, aan den spoorweg.
- Tjibeurum.** Plaats in de afdeeling Soemedang der residentie Preanger-regentschappen op Java.

- Tjibeurum.** Plaats in de afdeeling Tjiandjoer der residentie Preanger-regentschappen op Java.
- Tjibeurum.** Plaats in de afdeeling Galoeh der residentie Tjirebon op Java.
- Tjibinong.** Plaats in de afdeeling Buitenzorg der residentie Batavia op Java, aan den Grooten Postweg.
- Tjibinong.** Plaats in de afdeeling Tjiandjoer der residentie Preanger-regentschappen op Java.
- Tjibodas.** Plaats in de afdeeling Bandoeng der residentie Preanger-regentschappen op Java.
- Tjibodas.** Plaats in de afdeeling Madjalengka der residentie Tjirebon op Java.
- Tjibodas.** Plaats in de afdeeling Galoeh der residentie Tjirebon op Java.
- Tjibodas.** Plaats in de afdeeling Indramajoe der residentie Tjirebon op Java.
- Tjidamar.** Plaats in de afdeeling Tjiandjoer der residentie Preanger-regentschappen op Java.
- Tjidoelang.** Plaats in de afdeeling Soekapoera der residentie Preanger-regentschappen op Java, aan de Dirk de Vries-baai.
- Tjidoelang.** Plaats in de afdeeling Galoeh der residentie Tjirebon op Java.
- Tjidoelang.** Plaats in de afdeeling Madjalengka der residentie Tjirebon op Java.
- Tjigading.** Plaats in de afdeeling Serang der residentie Banten op Java.
- Tjigaloegoen.** Plaats in de afdeeling Galoeh der residentie Tjirebon op Java.
- Tjigaloegoer.** Plaats in de afdeeling Tasikmalaja der residentie Preanger-regentschappen op Java, aan den ontworpen spoorweg.
- Tjigaloegoer.** Plaats in de afdeeling Galoeh der residentie Tjirebon op Java, aan de Tji Tandoej.
- Tjigapit.** Plaats in de afdeeling Indramajoe der residentie Tjirebon op Java.
- Tjigentoeng.** Plaats in de afdeeling Tjelatjap der residentie Barjoemas op Java.
- Tjigentoeng.** Plaats in de afdeeling Koeningan der residentie Tjirebon op Java.
- Tjigentoeng.** Plaats in de afdeeling Galoeh der residentie Tjirebon op Java.
- Tjigeroet.** Plaats in de afdeeling Koeningan der residentie Tjirebon op Java.
- Tjigombong.** Plaats in de afdeeling Buitenzorg der residentie Batavia op Java, aan den Grooten Postweg en den spoorweg.

- Tjihea.** Plaats in de afdeeling Bandoeng der residentie Preanger-regentschappen op Java, aan de Tji Sokan, den Grooten Postweg en den spoorweg.
- Tjiherang.** Plaats in de afdeeling Buitenzorg der residentie Batavia op Java.
- Tjiherang.** Plaats in de afdeeling Galoeh der residentie Tjirebon op Java.
- Tjihideung.** Plaats in de afdeeling Limbangan der residentie Preanger-regentschappen op Java.
- Tjihideung.** Plaats in de afdeeling Galoeh der residentie Tjirebon op Java.
- Tjikabor.** Plaats in de afdeeling Soekapoera der residentie Preanger-regentschappen op Java.
- Tjikadjang.** Plaats in de afdeeling Soekapoera Kolot der residentie Preanger-regentschappen op Java. Standplaats controleur.
- Tjikadoe.** Plaats in de afdeeling Koeningan der residentie Tjirebon op Java.
- Tjikadoe.** Plaats in de afdeeling Pemalang der residentie Tegal op Java.
- Tjikakap.** Plaats in de afdeeling Bandoeng der residentie Preanger-regentschappen op Java.
- Tjikakap.** Plaats in de afdeeling Poerwokerto der residentie Banjoemas op Java.
- Tjikalong.** Plaats in de afdeeling Tjiandjoer der residentie Preanger-regentschappen op Java (280).
- Tjikalong.** Plaats in de afdeeling Soekapoera der residentie Preanger-regentschappen op Java.
- Tjikalong.** Plaats in de afdeeling Buitenzorg der residentie Batavia op Java, aan de Tji Doerian.
- Tjikandi.** Plaats in de afdeeling Serang der residentie Banten op Java, aan den Grooten Postweg en de Tji Kandi.
- Tjikandi.** Plaats in de afdeeling Tjiandjoer der residentie Preanger-regentschappen op Java.
- Tjikandoeng.** Plaats in de afdeeling Koeningan der residentie Tjirebon op Java.
- Tjikao.** Plaats in de afdeeling Bandoeng der residentie Preanger-regentschappen op Java, aan de Tji Taroem. Koffie- en zoutpakhuis.
- Tjikarang.** Plaats in de afdeeling Buitenzorg der residentie Batavia op Java.
- Tjikarang.** Plaats in de afdeeling Tjiandjoer der residentie Preanger-regentschappen op Java.
- Tjikaret.** Plaats in de afdeeling Bandoeng der residentie Preanger-regentschappen op Java.
- Tjikaret.** Plaats in de afdeeling Buitenzorg der residentie Batavia op Java.

- Tjikedang.** Plaats in de afdeeling Madjalengka der residentie Tjirebon op Java.
- Tjikembolan.** Plaats in de afdeeling Soekapoera der residentie Preanger-regentschappen op Java, aan de Dirk de Vries-baai.
- Tjikilan.** Plaats in de afdeeling Djoewana der residentie Djepara op Java.
- Tjikoembang.** Plaats in de afdeeling Tjiandjoer der residentie Preanger-regentschappen op Java, aan den Grooten Postweg.
- Tjikoeraj.** Berg op Java, in de Preanger-regentschappen, ten ZW. van Garoet (2817).
- Tjikondang.** Plaats in de afdeeling Bandoeng der residentie Preanger-regentschappen op Java.
- Tjikondang.** Plaats in de afdeeling Madjalengka der residentie Tjirebon op Java.
- Tjikondang.** Plaats in de afdeeling Koeningan der residentie Tjirebon op Java.
- Tjikondang.** Plaats in de afdeeling Brebes der residentie Tegal op Java.
- Tjikoneng.** Plaats in de afdeeling Galoeh der residentie Tjirebon op Java, aan den ontworpen spoorweg.
- Tjikoneng.** Plaats in de afdeeling Koeningan der residentie Tjirebon op Java.
- Tjikoneng** (*tandjoeng*). Zie *Java's 4^e Punt*.
- Tjilakoe.** Plaats in de afdeeling Tjiandjoer der residentie Preanger-regentschappen op Java, aan den spoorweg.
- Tjilamaja.** Plaats in de residentie Krawang op Java.
- Tjilangkap.** Plaats in de residentie Krawang op Java. Leerlooien en weven van goeni-zakken.
- Tjilangkap.** Plaats in de afdeeling Lebak der residentie Banten op Java.
- Tjilangkap.** Plaats in de afdeeling Tjelatjap der residentie Banjoemas op Java.
- Tjilangkap.** Plaats in de afdeeling Koeningan der residentie Tjirebon op Java.
- Tjilantjang.** Plaats in de afdeeling Tjirebon der residentie Tjirebon op Java.
- Tjilatjap.** Zie *Tjelatjap*.
- Tjilawa.** Plaats in de afdeeling Lebak der residentie Banten op Java.
- Tjilawa.** Plaats in de afdeeling Madjalengka der residentie Tjirebon op Java.
- Tjilawat.** Plaats in de afdeeling Pontianak der residentie Westerafdeeling van Borneo.
- Tjilawat.** Plaats in de afdeeling Bandjarnegara der residentie Banjoemas op Java.

- Tjileboet.** Plaats in de afdeeling Buitenzorg der residentie Batavia op Java.
- Tjilebong.** Plaats in de afdeeling Bodjonegoro der residentie Rembang op Java.
- Tjiledoek.** Plaats in de afdeeling Tjirebon der residentie Tjirebon op Java.
- Tjiledoek.** Plaats in de afdeeling Koeningan der residentie Tjirebon op Java.
- Tjilegi.** Plaats in de afdeeling Soekapoera der residentie Preanger-regentschappen op Java (280).
- Tjilegon.** Hoofdplaats van de afdeeling Anjer der residentie Banten op Java, aan den Grooten Postweg. Telefoonverbinding met het post- en telegraafkantoor van Serang. Standplaats controleur. Onlusten 9 Juli 1888.
- Tjilengsir.** Plaats in de afdeeling Galoeh der residentie Tjirebon op Java.
- Tjililin.** Plaats in de afdeeling Bandoeng der residentie Preanger-regentschappen op Java.
- Tjilimoës.** Plaats in de afdeeling Tjirebon der residentie Tjirebon op Java.
- Tjilimoës.** Plaats in de afdeeling Tjiandjoer der residentie Preanger-regentschappen op Java.
- Tjilintjing.** Plaats in de afdeeling Serang der residentie Banten op Java.
- Tjilintjing.** Plaats in de afdeeling Madjalengka der residentie Tjirebon op Java.
- Tjilintjing.** Plaats in de afdeeling Tjiandjoer der residentie Preanger-regentschappen op Java.
- Tjilirip.** Plaats in de afdeeling Brebes der residentie Tegal op Java.
- Tjiloemboeng.** Plaats in de afdeeling Koeningan der residentie Tjirebon op Java.
- Tjilmahi.** Plaats in de afdeeling Bandoeng der residentie Preanger-regentschappen op Java, aan den Grooten Postweg en den spoorweg.
- Tjimalaka.** Plaats in de afdeeling Soemedang der residentie Preanger-regentschappen op Java, aan den Grooten Postweg (545).
- Tjimangga.** Plaats in de afdeeling Salatiga der residentie Semarang op Java.
- Tjimangga.** Plaats in de afdeeling Lebak der residentie Banten op Java.
- Tjimanoeek.** Plaats in de afdeeling Pandeglang der residentie Banten op Java.
- Tjimanoeek.** Plaats in de afdeeling Koeningan der residentie Tjirebon op Java.

- Tjimapak.** Plaats in de afdeeling Lebak der residentie Banten op Java.
- Tjimapar.** Plaats in de afdeeling Tjiandjoer der residentie Preanger-regentschappen op Java.
- Tjimara.** Plaats in de afdeeling Koeningan der residentie Tjirebon op Java.
- Tjimara.** Plaats in de afdeeling Brebes der residentie Tegal op Java.
- Tjimoendoel.** Plaats in de residentie Krawang op Java, nabij de hoofdplaats Poerwakarta. Zijde-cultuur.
- Tjimoentjang.** Plaats in de afdeeling Madjalengka der residentie Tjirebon op Java.
- Tjimoentjang.** Plaats in de afdeeling Koeningan der residentie Tjirebon op Java.
- Tjimoentjang.** Plaats in de afdeeling Tjiandjoer der residentie Preanger-regentschappen op Java.
- Tjimoentjoel.** Plaats in de afdeeling Tjiandjoer der residentie Preanger-regentschappen op Java.
- Tjiomal.** Plaats in de afdeeling Pematang der residentie Tegal op Java.
- Tjiomas.** Plaats in de afdeeling Pandeglang der residentie Banten op Java (302).
- Tjina.** Plaats in het rijk Boni op Celebes.
- Tjina.** Plaats in de afdeeling Kroë der residentie Bengkoelen op Sumatra.
- Tjina** (*tandjoeng*) aan de zuidkust van Sumatra.
- Tjina** (*tandjoeng*). Zie *Patjinan*.
- Tjipadalarang** (of *Padalarang*). Plaats in de afdeeling Bandoeng der residentie Preanger-regentschappen op Java, aan den Grooten Postweg en den spoorweg. Standplaats controleur.
- Tjipakoe.** Plaats in de afdeeling Galoeh der residentie Tjirebon op Java.
- Tjipanas.** Plaats in de afdeeling Tjiandjoer der residentie Preanger-regentschappen op Java, aan den Grooten Postweg en den voet van den Gede (1116). Buitenverblijf van den Gouverneur-Generaal.
- Tjiparaj.** Plaats in de afdeeling Tjitjalengka der residentie Preanger-regentschappen op Java.
- Tjipatat.** Plaats in de afdeeling Bandoeng der residentie Preanger-regentschappen op Java, aan den spoorweg.
- Tjipatjing.** Plaats in de afdeeling Tasikmalaja der residentie Preanger-regentschappen op Java, aan den ontworpen spoorweg.
- Tjipeujeum.** Plaats in de afdeeling Bandoeng der residentie Preanger-regentschappen op Java, aan den spoorweg.
- Tjipoeras.** Plaats in de afdeeling Tjelatjap der residentie Banjoemas op Java.

- Tjipoetat.** Plaats in de afdeeling Koeningan der residentie Tjirebon op Java.
- Tjipoetat.** Plaats in de afdeeling Soekapoera der residentie Preanger-regentschappen op Java.
- Tjipoetjang.** Plaats in de afdeeling Koeningan der residentie Tjirebon op Java.
- Tjipoetjang.** Plaats in de afdeeling Serang der residentie Banten op Java.
- Tjipogo.** Plaats in de afdeeling Magelang der residentie Kedoe op Java.
- Tjiponden.** Plaats in de afdeeling Tasikmalaja der residentie Preanger-regentschappen op Java, aan den ontworpen spoorweg.
- Tjipondok.** Plaats in de afdeeling Koeningan der residentie Tjirebon op Java.
- Tjirangkong.** Plaats in de afdeeling Tjiandjoer der residentie Preanger-regentschappen op Java.
- Tjiratjas.** Plaats in de afdeeling Tjirebon der residentie Tjirebon op Java.
- Tjirebon** (*Cheribon*). Residentie van Java, verdeeld in vijf afdeelingen: Tjirebon, Iudramajoe, Madjalengka, Galoeh, Koeningan. De hoofdplaats is *Tjirebon*.
- Tjirebon.** Afdeeling der residentie Tjirebon van Java. De hoofdplaats is *Tjirebon*.
- Tjirebon.** Hoofdplaats der residentie en afdeeling Tjirebon, aan de Java-zee. Te *Tangkil*, op twee palen afstand van de hoofdplaats, wonen de resident en vele Europeanen. In de nabijheid der stad bevindt zich een heuvel met het graf van Ibn Maulana, die 't eerst den Islam op Java predikte. Standplaats controleur.
- Tjirebon** (reede van) aan de noordkust van Java (residentie Tjirebon), met een vuurtoren.
- Tjirengas.** Plaats in de afdeeling Soekaboemi der residentie Preanger-regentschappen op Java, aan den spoorweg.
- Tjirik.** Plaats in de afdeeling Koeningan der residentie Tjirebon op Java.
- Tjiringin.** Zie *Tjaringin*.
- Tjirinkoel.** Plaats in de afdeeling Lebak der residentie Banten op Java.
- Tjiroeas.** Zie *Tjiterep*.
- Tjisaär.** Plaats in de afdeeling Soekapoera der residentie Preanger-regentschappen op Java.
- Tjisaät.** Plaats in de afdeeling Soekaboemi der residentie Preanger-regentschappen op Java, aan den Grooten Postweg en den spoorweg.
- Tjisaät.** Plaats in de afdeeling Tjiandjoer der residentie Preanger-regentschappen op Java.

- Tjisaät.** Plaats in de afdeeling Pandeglang der residentie Banten op Java.
- Tjisaät.** Plaats in de afdeeling Tjirebon der residentie Tjirebon op Java.
- Tjisaät.** Plaats in de afdeeling Galoeh der residentie Tjirebon op Java.
- Tjisaät.** Plaats in de afdeeling Koeningan der residentie Tjirebon op Java.
- Tjisalak.** Plaats in de Tjiasemlanden in de residentie Krawang op Java (638).
- Tjisalak.** Plaats in de afdeeling Tjelatjap der residentie Banjoemas op Java.
- Tjiterep** (ot *Tjiroeas*). Plaats in de afdeeling Serang der residentie Banten op Java, aan den Grooten Postweg.
- Tjisantana.** Plaats in de afdeeling Koeningan der residentie Tjirebon op Java.
- Tjisaroea.** Plaats in de afdeeling Buitenzorg der residentie Batavia op Java.
- Tjisaroea.** Plaats in de afdeeling Tjiandjoer der residentie Preanger-regentschappen op Java.
- Tjisaroeak.** Plaats in de afdeeling Koeningan der residentie Tjirebon op Java.
- Tjisoendoek.** Plaats in de afdeeling Lebak der residentie Banten op Java.
- Tjisoensang.** Plaats in de afdeeling Lebak der residentie Banten op Java.
- Tjisondari.** Plaats in de afdeeling Bandoeng der residentie Preanger-regentschappen op Java, aan den voet van den Patoeha (1143).
- Tjisopan.** Plaats in de afdeeling Buitenzorg der residentie Batavia op Java. Warme bronnen.
- Tjitadoer.** Plaats in de afdeeling Galoeh der residentie Tjirebon op Java.
- Tjitapoen.** Plaats in de afdeeling Tjiandjoer der residentie Preanger-regentschappen op Java.
- Tjitjalengka.** Afdeeling der residentie Preanger-regentschappen van Java. De hoofdplaats is *Tjitjalengka*.
- Tjitjalengka.** Hoofdplaats der afdeeling Tjitjalengka, aan den spoorweg (715). Standplaats controleur.
- Tjitjatas.** Plaats in de afdeeling Tjiandjoer der residentie Preanger-regentschappen van Java (778).
- Tjitjoeroeg.** Plaats in het Noorden der afdeeling Soekaboemi van de residentie Preanger-regentschappen op Java, aan den spoorweg en den Grooten Postweg (502). Standplaats controleur.
- Tjitjoeroeg.** Plaats in het Zuiden der afdeeling Soekaboemi van de residentie Preanger-regentschappen op Java (318).

- Tjiwidej.** Plaats in de afdeeling Bandoeng der residentie Preanger-regentschappen op Java.
- Tjoeban.** Plaats in de afdeeling Rembang der residentie Rembang op Java.
- Tjoemalang.** Plaats in de afdeeling Modjokerto der residentie Soerabaja op Java.
- Tjoera.** Plaats in de afdeeling Magelang der residentie Kedoe op Java.
- Tjoerahmalang.** Plaats in de afdeeling Djombang der residentie Soerabaja op Java, aan den spoorweg.
- Tjoeroeg.** Plaats in de afdeeling Tanggerang der residentie Batavia op Java.
- Tjoeroeg.** Plaats in het regentschap Goenoeng-Kidoel der residentie Djogjakarta op Java.
- Tjoeroeg.** Plaats in de afdeeling Demak der residentie Semarang op Java.
- Tjoeroeg.** Plaats in de afdeeling Kendal der residentie Semarang op Java, op de NO. helling van den Prahoe (758).
- Tjoeroeg.** Plaats in de afdeeling Grobogan der residentie Semarang op Java.
- Tjoeroeg.** Plaats in de afdeeling Buitenzorg der residentie Batavia op Java.
- Tjoeroeg.** Plaats in de afdeeling Tegal der residentie Tegal op Java.
- Tjoeroeg.** Plaats in de afdeeling Koeningan der residentie Tjirebon op Java.
- Tjoeroeg.** Plaats in de afdeeling Pekalongan der residentie Pekalongan op Java.
- Tjoeroep.** Plaats in de afdeeling Seloema der residentie Bengkoelen op Sumatra.
- Tjoeroep.** Plaats in de afdeeling Laïs der residentie Bengkoelen op Sumatra.
- Tjoeroep.** Plaats in de afdeeling Sekampong der residentie Lampongsche districten op Sumatra.
- Tjoeroet.** Plaats in de afdeeling Demak der residentie Semarang op Java.
- Tjomal (kali).** Rivier in de residentie Tegal op Java, ontspringt aan de noordelijke helling van den Slammat en stroomt langs Kebaloetan naar de Java-zee.
- Tjomal.** Plaats in de afdeeling Pemalang der residentie Tegal op Java.
- Tjondong.** Plaats in de afdeeling Bandjarnegara der residentie Banjoemas op Java.
- Tjondong.** Plaats in de afdeeling Poerbolinggo der residentie Banjoemas op Java.
- Tjondong.** Plaats in de afdeeling Poerworedjo der residentie Bagelen op Java.

- Tjondong.** Plaats in de afdeeling Kraksaän der residentie Probolinggo op Java.
- Tjondro.** Plaats in de afdeeling Loemadjang der residentie Probolinggo op Java.
- Tjonggeang.** Plaats in de afdeeling Soemedang der residentie Preanger-regentschappen op Java, aan den Grooten Postweg (349). Standplaats controleur.
- Tjongkop.** Plaats in de afdeeling Sidoardjo der residentie Soerabaja op Java.
- Tlogo anjar.** Plaats in de afdeeling Lamongan der residentie Soerabaja op Java.
- Tlogo modjo.** Plaats in de afdeeling Djoewana der residentie Djepara op Java.
- Tlogo waroe.** Plaats in de afdeeling Toeban der residentie Rembang op Java.
- Tlogo woengoe.** Plaats in de afdeeling Pati der residentie Djepara op Java.
- Toba** (plateau van) in de Bataklanden op Sumatra, met het Toba-meer in het midden.
- Toba** (meer) in de Bataklanden op Sumatra.
- Toboali** (of *Sabang*). Plaats op het eiland Bangka (Sumatra), aan een landweg en de straat Bangka.
- Todjo.** Plaats op Celebes, aan de zuidzijde der golf van Tomini.
- Toeah** (*tandjoeng*) aan de westkust van Sumatra.
- Toeah** (*tandjoeng*). Zie *Varkenshoek*.
- Toeal.** Plaats op een der Kei-eilanden, KPM.
- Toeangkoe** (of *Groot Banjak*). Een der Banjak-eilanden.
- Toeban.** Afdeeling der residentie Rembang van Java. De hoofdplaats is *Toeban*.
- Toeban.** Hoofdplaats der afdeeling Toeban, aan de Java-zee en den Grooten Postweg, met 22.000 inwoners. Standplaats controleur.
- Toeban** (bocht van) aan de noordkust van Java (residentie Rembang) met zoetwaterbronnen in zee.
- Toedjoe** (of *Katjangan*-eilanden) ten N. van het eiland Bangka, behorende tot den Lingga-archipel.
- Toe epe** (meer) in Centraal-Celebes.
- Toegoe.** Plaats in de afdeeling Buitenzorg der residentie Batavia op Java, aan den voet van den Megamendoeng (1059).
- Toegoe.** Plaats in de afdeeling Tjaringin der residentie Banten op Java.
- Toegoe.** Plaats in de afdeeling Galoeh der residentie Tjirebon op Java.
- Toegoe.** Plaats in de afdeeling Trenggalek der residentie Kediri op Java.
- Toegoe.** Plaats in de afdeeling Ngrowo der residentie Kediri op Java.

- Toegoe.** Plaats in de afdeeling Bodjonegoro der residentie Rembang op Java.
- Toegoe.** Plaats in de afdeeling Ponorogo der residentie Madioen op Java.
- Toegoe.** Plaats in de afdeeling Demak der residentie Semarang op Java.
- Toekala.** Berg op Celebes, in het rijk Tomboekoe (2600).
- Toekang besi** (-eilanden) ten Z. van Celebes en ten ZO. van het eiland Boeton.
- Toelakan.** Plaats in de afdeeling Ngawi der residentie Madioen op Java.
- Toelakan.** Plaats in de afdeeling Salatiga der residentie Semarang op Java.
- Toelangan.** Plaats in de afdeeling Sidoardjo der residentie Soerabaja op Java, aan den spoorweg.
- Toelang bawang.** Afdeeling der residentie Lampongsche districten van Sumatra. De hoofdplaats is *Menggala*.
- Toelang bawang.** Rivier op Sumatra, bestaande uit de samenvloeiing van vele rivieren, welke haren oorsprong hebben van den Keizerspiek. Zij stroomt door de residentie Lampongsche districten, langs *Menggala*, naar de Java-zee.
- Toelo.** Plaats in de afdeeling Demak der residentie Semarang op Java.
- Toeloeng.** Plaats in de afdeeling Magetan der residentie Madioen op Java.
- Toeloeng.** Plaats in de afdeeling Magelang der residentie Kedoe op Java.
- Toeloengagoeng.** Hoofdplaats der afdeeling Ngrowo van de residentie Kediri op Java, aan een zijtak van den Zuidelijken weg en den spoorweg. Standplaats controleur.
- Toembal.** Plaats in de afdeeling Demak der residentie Semarang op Java.
- Toembal.** Plaats in de afdeeling Pemalang der residentie Tegal op Java.
- Toemboel.** Plaats in de afdeeling Demak der residentie Semarang op Java.
- Toembras.** Plaats in de afdeeling Bodjonegoro der residentie Rembang op Java.
- Toemo.** Plaats in de afdeeling Bodjonegoro der residentie Rembang op Java.
- Toempang.** Plaats in de afdeeling Malang der residentie Pasoeroean op Java, aan den spoorweg (604). In de nabijheid zijn Hindoesche oudheden. Standplaats controleur.
- Toempoengan.** Plaats in de afdeeling Bodjonegoro der residentie Rembang op Java.

- Toempoet.** Plaats in de afdeeling Grobogan der residentie Semarang op Java.
- Toenah.** Plaats in de afdeeling Toeban der residentie Rembang op Java.
- Toendagan.** Plaats in de afdeeling Koeningan der residentie Tjirebon op Java.
- Toendagan.** Plaats in het regentschap Goenoeng-Kidoel der residentie Djogjakarta op Java.
- Toendah.** Zie *Poeloe Babi*.
- Toengangan.** Plaats in de afdeeling Malang der residentie Pasoeroean op Java.
- Toengangan.** Plaats in de afdeeling Magelang der residentie Kedoe op Java.
- Toengoe.** Plaats in de afdeeling Semarang der residentie Semarang op Java.
- Toengoe.** Plaats in de afdeeling Koetoardjo der residentie Bagelen op Java.
- Toengoel.** Plaats in de afdeeling Modjokerto der residentie Soerabaja op Java.
- Toengoro.** Plaats in de afdeeling Bandjarnegara der residentie Banjoemas op Java.
- Toengorono.** Plaats in de afdeeling Modjokerto der residentie Soerabaja op Java.
- Toentang.** Zie *Kali Demak*.
- Toentang.** Plaats in de afdeeling Salatiga der residentie Semarang op Java, aan den spoorweg (464).
- Toeren.** Plaats in de afdeeling Malang der residentie Pasoeroean op Java (440). Telefoonverbinding met het post- en telegraafkantoor van Malang. Standplaats controleur.
- Toeren.** Plaats in de afdeeling Kendal der residentie Semarang op Java.
- Toeren.** Plaats in de afdeeling Ogan der residentie Palembang op Sumatra.
- Toeri.** Plaats in de afdeeling Demak der residentie Semarang op Java.
- Toeri.** Plaats in de afdeeling Lamongan der residentie Soerabaja op Java.
- Toeri.** Plaats in de afdeeling Bodjonegoro der residentie Rembang op Java.
- Toeri.** Plaats in de afdeeling Blora der residentie Rembang op Java.
- Toeri.** Plaats in de afdeeling Ngrowo der residentie Kediri op Java.
- Toetokai.** Plaats op het eiland Letti (Zuid-Wester-eilanden). Standplaats posthouder.

- Toetoei.** Plaats in de afdeeling Bondowoso der residentie Besoeki op Java.
- Toetoei.** Plaats in het regentschap Goenoeng-Kidoel der residentie Djogjakarta op Java.
- Togean** (of *Schildpad*-eilanden) in de golf van Tomini (Celebes). Het grootste eiland is Poeloe Togean.
- Tolang.** Plaats in de afdeeling Angkola der residente Tapanoeli op Sumatra, aan den landweg naar Padang Sidempoean en naar Penjaboengan.
- Toli toli** (of *Tontoli*). Plaats op de NW.-kust van Celebes, KPM.
- Tolo** (of *Tomaiki*) en *Tomori*. Golf aan de oostkust van Celebes, die het oostelijke schiereiland van het zuid-oostelijke afscheidt.
- Tomahoe.** Berg op het eiland Boeroe (2600).
- Tomaiki.** Zie *Tolo*.
- Tombariri.** Zie *Tanawangko*.
- Tombatoe.** Plaats in de Minahassa op Celebes (416).
- Tomboekoe.** Rijk op de oostkust van Celebes. De hoofdplaats is *Sabita*.
- Tomini.** Plaats op de oostkust van Celebes, aan de NW. zijde van de golf van Tomini.
- Tomini** (golf van) of *Gorontalo*. Scheidt het noordelijk van het oostelijk schiereiland van Celebes af, met een havenlicht vóór Gorontalo.
- Tomo.** Plaats in de afdeeling Soemedang der residentie Preanger-regentschappen op Java, aan de Tji Manoeck.
- Tomo.** Plaats in de afdeeling Djepara der residentie Djepara op Java.
- Tomohon.** Plaats in de Minahassa op Celebes.
- Tomori.** Zie *Tolo*.
- Tompaso.** Plaats in de Minahassa op Celebes.
- Tompaso.** Berg op Celebes, in de Minahassa (1265).
- Tondano.** Afdeeling der Minahassa op Celebes. De hoofdplaats is *Tondano*.
- Tondano.** Hoofdplaats der afdeeling Tondano, aan het meer van Tondano, met 10.000 inwoners. Hier is eene school voor zonen van inlandsehe hoofden.
- Tondano** (meer van) in de Minahassa op Celebes (692).
- Tongaron.** Plaats in de afdeeling Batang der residentie Pekalongan op Java.
- Tongas.** Plaats in de afdeeling Probolinggo der residentie Probolinggo op Java, aan den spoorweg.
- Tonsawang** (*telaga*) op Celebes, in de Minahassa.
- Tontoli** (golf van) aan de NW.-kust van Celebes.
- Tontoli.** Zie *Toli toli*.
- Toppershoedje.** Eilandje in den Molukschen archipel, ten O. van Ombirah (Obi-eilanden).

- Toppershoedje.** Zie *Tampoerang*.
- Torawitan** (*oedjoeng*). Zie *Noordkaap*.
- Tosari.** Plaats in de afdeeling Pasoeroean der residentie Pasoeroean op Java, op de noordwestelijke helling van het Tenger-gebergte (1890). Teelt van Europeesche groenten en vruchten.
- Tosari.** Plaats in de afdeeling Magelang der residentie Kedoe op Java.
- Tosari.** Plaats in de afdeeling Salatiga der residentie Semarang op Java.
- Tradji.** Plaats in het regentschap Goenoeng-Kidoel der residentie Djogjakarta op Java.
- Tradjoe.** Plaats in de afdeeling Koeningan der residentie Tjirebon op Java.
- Tradjoe.** Plaats in de afdeeling Soekapoera der residentie Preanger-regentschappen op Java.
- Tradjoe.** Plaats in de afdeeling Kendal der residentie Semarang op Java.
- Tratas.** Plaats in de afdeeling Kroë der residentie Bengkoelen op Sumatra.
- Trate.** Plaats in de afdeeling Bodjonegoro der residentie Rembang op Java.
- Trate.** Plaats in de afdeeling Serang der residentie Banten op Java.
- Trate.** Plaats in de afdeeling Koeningan der residentie Tjirebon op Java.
- Trechter** (de). Ingang der straat Madoera tusschen Java en Madoera, verdeeld in: Jansen's vaarwater, Middelveerwater en Oud-Vaarwater.
- Trenggalek.** Afdeeling der residentie Kediri van Java. De hoofdplaats is *Trenggalek*.
- Trenggalek.** Hoofdplaats der afdeeling Trenggalek, aan den landweg naar Toeloengagoeng (100). Telefoonverbinding met het post- en telegraafkantoor van Toeloengagoeng. Standplaats controleur.
- Tretes.** Plaats in de afdeeling Bangil der residentie Pasoeroean. Schoone waterval.
- Triboengan.** Plaats in de afdeeling Panaroekan der residentie Besoeki op Java.
- Triboengan.** Plaats in de afdeeling Besoeki der residentie Besoeki op Java.
- Trisi.** Plaats in de afdeeling Bandjarnegara der residentie Banjoemas op Java.
- Trisik.** Plaats in de afdeeling Magelang der residentie Kedoe op Java.
- Triton** (-baai) aan de ZW.-kust van Nieuw-Guinea.

- Triwil.** Plaats in de afdeeling Pati der residentie Djepara op Java.
- Triwil.** Plaats in de afdeeling Blora der residentie Rembang op Java.
- Triwoengan.** Plaats in de afdeeling Kraksaän der residentie Probolinggo op Java.
- Troeko.** Plaats in de afdeeling Kendal der residentie Semarang op Java, aan den Grooten Postweg.
- Troemon.** Plaats in de afdeeling Siboga der residentie Tapanoeli op Sumatra, aan den Indischen oceaan; KPM.
- Troentoeng.** Plaats in de afdeeling Ketoemen der residentie Bagelen op Java.
- Troesan.** Zie *Sepoetih*.
- Troesan.** Plaats in de afdeeling Kroë der residentie Bengkoelen op Sumatra.
- Troetoepe.** Plaats in de afdeeling Bodjonegoro der residentie Rembang op Java.
- Troewoeloe.** Plaats in de afdeeling Grobogan der residentie Semarang op Java.
- Troewoeloe.** Plaats in de afdeeling Djoewana der residentie Djepara op Java.
- Troewon.** Plaats in de afdeeling Magelang der residentie Kedoe op Java.
- Trogong.** Plaats in de afdeeling Tjitjalengka der residentie Preanger-regentschappen op Java (735). Standplaats controleur.
- Trogong.** Plaats in de afdeeling Bandoeng der residentie Preanger-regentschappen op Java (779).
- Trogong.** Plaats in de afdeeling Buitenzorg der residentie Batavia op Java.
- Trosobo.** Plaats in de afdeeling Sidoardjo der residentie Soerabaja op Java.
- Troso.** Plaats in de afdeeling Ponorogo der residentie Madioen op Java.
- Trouwers** (-eilanden) of *Poeloe Tindjil*, in den Indischen oceaan, ten Z. van West-Java (residentie Banten).

V.

- Valsche 1° punt.** Kaap aan de oostkust van Sumatra, aan de straat Bangka.
- Varkens** (-eiland). Zie *Poeloe Pasi*.
- Varkens** (-eilanden). Zie *Zutphens-eilanden*.
- Varkenshoek.** Zie *Tandjoeng Gemoek*.
- Varkenshoek** (of *Tandjoeng Toeah*). Zuidocstelijkste kaap van Sumatra.

Veilige passage. Tusschen de eilanden Bali en Penida.

Verlaten eiland. In de straat Soenda.

Vlak (-eilanden). Zie *Tapah*.

Vlakke hoek. Zie *Tandjoeng Rata*.

Vlakke hoek. Zie *Tandjoeng Poeding*.

Vosmaers (-baai). Zie *Kendari*.

W.

Wadas. Plaats in de afdeeling Gresik der residentie Soerabaja op Java.

Wadas. Plaats in de afdeeling Pemalang der residentie Tegal op Java.

Wadas. Plaats in de afdeeling Tjirebon der residentie Tjirebon op Java.

Wadas. Plaats in de afdeeling Magelang der residentie Kedoe op Java.

Wadas. Plaats in de afdeeling Temangoeng der residentie Kedoe op Java.

Wadas. Plaats in het regentschap Nanggoelan der residentie Djogjakarta op Java.

Wadas. Plaats in de afdeeling Poerwokerto der residentie Banjoemas op Java.

Wadas. Plaats in de afdeeling Serang der residentie Banten op Java.

Wadas (*kali*). Ontspringt op den Slamet in de residentie Tegal op Java en stroomt bij de hoofdplaats Tegal in de Java-zee.

Wadjak. Plaats in de afdeeling Malang der residentie Pasoe-roean op Java.

Wadjo. Plaats in de residentie Djogjakarta op Java, aan den spoorweg.

Wadoek. Plaats in de afdeeling Magetan der residentie Madioen op Java.

Wadong. Plaats in de afdeeling Toeban der residentie Rembang op Java.

Wadong. Plaats in de afdeeling Sidoardjo der residentie Soerabaja op Java.

Wahai. Plaats op het eiland Ceram, KPM. Standplaats posthouder.

Wai (*poeloe*) ten N. van Sumatra.

Wai (*poeloe*) of *Ai*. Zie *Banda-eilanden*.

Waigeoe. Zie *Papoesche eilanden*.

Waingapoe. Plaats op het eiland Soemba, KPM.

Wajang. Berg op Java, op de grens der afdeelingen Tjitjalengka en Bandoeng van de residentie Preanger-regentschappen (2181).

- Wakoholo** (meer) op het eiland Boeroe.
- Waled.** Plaats in de afdeeling Tjirebon der residentie Tjirebon op Java.
- Walikoekoën.** Plaats in de afdeeling Ngawi der residentie Madioen op Java, aan den spoorweg.
- Walikoekoën.** Plaats in de afdeeling Madjalengka der residentie Tjirebon op Java.
- Wammer.** Eilandje behorende tot de Aroe-eilanden.
- Wanajasa.** Plaats in de residentie Krawang op Java (659).
- Wanaredja.** Plaats in de afdeeling Limbangan der residentie Preanger-regentschappen op Java, aan den spoorweg.
- Wandammen** (-baai) aan de westzijde der Geelvink-baai.
- Wandammen** (-eilanden) in de Geelvink-baai.
- Wangi wangi** (*poeloe*) of *Wantjee*, ten O. van het eiland Boeton.
- Wangkal.** Plaats in de afdeeling Bondowoso der residentie Besoeki op Java.
- Wangkelan.** Plaats in de afdeeling Brebes der residentie Tegal op Java.
- Wangkil.** Plaats in de afdeeling Malang der residentie Pasoeroean op Java.
- Wangloe.** Plaats in de afdeeling Kendal der residentie Semarang op Java.
- Wangmoisan.** Zie *Kimkapan*.
- Wangoon.** Plaats in de afdeeling Bاندjarnegara der residentie Banjoemas op Java.
- Wangoon.** Plaats in de afdeeling Poerwokerto der residentie Banjoemas op Java.
- Wanoë.** Plaats in de afdeeling Toeban der residentie Rembang op Java.
- Wantjee.** Zie *Poeloe Wangi Wangi*.
- Warna** (*telaga*) op den top van den Megamendoeng, op de grens der residenties Batavia en Preanger-regentschappen van Java.
- Waroe.** Plaats in de afdeeling Rembang der residentie Rembang op Java, aan den Grooten Postweg en de Java-zee.
- Waroe.** Plaats op het eiland Madoera (afdeeling Pamekasan).
- Waroe.** Plaats op het eiland Ceram (Molukken). Standplaats posthouder.
- Waroe.** Plaats in de afdeeling Sidoardjo der residentie Soerabaja op Java, aan den spoorweg, den tramweg en den Grooten Postweg.
- Waroe.** Plaats in de afdeeling Serang der residentie Banten op Java, aan den Grooten Postweg.
- Waroe.** Plaats in de afdeeling Salatiga der residentie Semarang op Java.
- Waroe.** Plaats in de afdeeling Demak der residentie Semarang op Java.

- Waroe.** Plaats in de afdeeling Magetan der residentie Madioen op Java.
- Waroe.** Plaats in de afdeeling Toeban der residentie Rembang op Java.
- Waroe.** Plaats in de afdeeling Pekalongan der residentie Pekalongan op Java.
- Waroe.** Plaats in de afdeeling Berbek der residentie Kediri op Java.
- Waroe.** Plaats in de afdeeling Brebes der residentie Tegal op Java.
- Waroe.** Plaats in het regentschap Goenoeng-Kidoel der residentie Djogjakarta op Java.
- Waroe** (-baai) aan de oostkust van het eiland Ceram (Molukken).
- Waroe djajeng.** Plaats in de afdeeling Berbek der residentie Kediri op Java. Katoenteelt.
- Waroeng bandreg.** Plaats in de afdeeling Limbangan der residentie Preanger-regentschappen op Java, aan den spoorweg.
- Watas** (-eilanden). Zie *Tambilan*.
- Wates.** Plaats in de residentie Djogjakarta op Java, nabij Pengasih, aan den spoorweg.
- Wates.** Plaats in de afdeeling Buitenzorg der residentie Batavia op Java.
- Wates.** Plaats in de afdeeling Kendal der residentie Semarang op Java.
- Wates.** Plaats in de afdeeling Koedoes der residentie Djepara op Java, aan de Kali Tangoelangin.
- Wates.** Plaats in de afdeeling Magetan der residentie Madioen op Java.
- Wates.** Plaats in de afdeeling Mage'ang der residentie Kedoe op Java.
- Wates.** Plaats in de afdeeling Kediri der residentie Kediri op Java.
- Wates.** Plaats in de afdeeling Modjokerto der residentie Soerabaja op Java.
- Wates.** Plaats in de afdeeling Kraksaän der residentie Probolinggo op Java.
- Watoe.** Plaats in de afdeeling Demak der residentie Semarang op Java.
- Watoebela** (-eilanden) ten ZO. van het eiland Ceram (Molukken).
- Watoekoempoel.** Plaats in de afdeeling Pemalang der residentie Tegal op Java (415).
- Wawali.** Plaats in de Minahassa op Celebes.
- Wawani.** Berg op het schiereiland Hitoe van het eiland Amboina (1109).

- Wawar** (*rawa*) in de afdeelingen Keboemen en Koetoardjo der residentie Bagelen op Java.
- Wawobo.** Plaats op het eiland Moena (Borneo).
- Weda** (baai van) aan de ZO.-kust van het eiland Halmaheira.
- Wedi.** Plaats in de afdeeling Kocdoes der residentie Djepara op Java.
- Wedi.** Plaats in de afdeeling Ngawi der residentie Madioen op Java.
- Wedi.** Plaats in de afdeeling Bodjonegoro der residentie Rembang op Java.
- Wedi.** Plaats in het regentschap Klaten der residentie Soerakarta op Java.
- Wedoesan.** Plaats in de afdeeling Madioen der residentie Madioen op Java.
- Wedoesan.** Plaats in de afdeeling Kraksaän der residentie Probolinggo op Java.
- Wedoesan.** Plaats in de afdeeling Djoewana der residentie Djepara op Java.
- Welahan.** Plaats in de afdeeling Djepara der residentie Djepara op Java.
- Welahan.** Plaats in de afdeeling Banjoemas der residentie Banjoemas op Java.
- Welahan.** Plaats in de afdeeling Ngrowo der residentie Kediri op Java.
- Weleri.** Plaats in de afdeeling Kendal der residentie Semarang op Java.
- Welirang.** Berg op Java, op de grens der residenties Soerabaja en Pasoeroean (3150).
- Welkomst** (-baai) aan de westkust van Java (residentie Banten).
- Werdajoe.** Plaats in de afdeeling Demak der residentie Semarang op Java.
- Weroe.** Plaats in de afdeeling Blora der residentie Rembang op Java.
- Weroe.** Plaats in de afdeeling Karanganyar der residentie Bagelen op Java.
- Weroe.** Plaats in het regentschap Goenoeng-Kidoel der residentie Djogjakarta op Java.
- Weroe.** Plaats in de afdeeling Berbek der residentie Kediri op Java.
- Westerafdeeling.** Residentie van Borneo, verdeeld in negen afdeelingen: 1. Pontianak en Ommelanden (hoofdplaats *Pontianak*), 2. Landak (hoofdplaats *Ngabang*), 3. Tajan (hoofdplaats *Tajan*), 4. Mampawa (hoofdplaats *Mampawa*), 5. Soengai Kakap (hoofdplaats *Soengai Kakap*), 6. Soekadana (hoofdplaats *Soekadana*), 7. Sintang (hoofdplaats *Sintang*), 8. Montrado (hoofdplaats *Singkawang*), 9. Sambas

(hoofdplaats *Sambas*). De hoofdplaats der residentie is *Pontianak*.

Wetter. Zie *Zuid-Wester-eilanden*.

Wetter (straat) tusschen de eilanden Wetter en Timor.

Widang. Plaats in de afdeeling Indramajoe der residentie Tjirebon op Java.

Widang. Plaats in de afdeeling Toeban der residentie Rembang op Java.

Widari. Plaats in de afdeeling Kendal der residentie Semarang op Java.

Widari. Plaats in de afdeeling Pekalongan der residentie Pekalongan op Java.

Widari. Plaats in de afdeeling Pati der residentie Djepara op Java.

Widjahan. Plaats in de afdeeling Banjoemas der residentie Banjoemas op Java.

Widodaren. Berg van het Idjen-hoogland op Java, in de afdeeling Banjoewangi der residentie Besoeki (2100).

Widodaren. Plaats in de afdeeling Pasoeroean der residentie Pasoeroean op Java.

Widodaren. Plaats in de afdeeling Ngawi der residentie Madioen op Java.

Widodaren. Plaats in de afdeeling Pemalang der residentie Tegal op Java.

Widoeng. Plaats in de afdeeling Demak der residentie Semarang op Java.

Widoeri. Plaats in de afdeeling Pemalang der residentie Tegal op Java.

Widoeri. Plaats in de afdeeling Semarang der residentie Semarang op Java.

Widoeri. Plaats in de afdeeling Grobogan der residentie Semarang op Java.

Widoro. Plaats in de afdeeling Pekalongan der residentie Pekalongan op Java.

Widoro. Plaats in de afdeeling Bondowoso der residentie Besoeki op Java.

Widoro. Plaats in de afdeeling Trenggalek der residentie Kediri op Java.

Widoro. Plaats in de afdeeling Patjitan der residentie Madioen op Java.

Widoro. Plaats in de afdeeling Bodjonegoro der residentie Rembang op Java.

Widoro. Plaats in het regentschap Goenoeng-Kidoel der residentie Djogjakarta op Java.

Widoro. Plaats in de afdeeling Kendal der residentie Semarang op Java, aan den Grooten Postweg.

- Widoro.** Plaats in de afdeeling Grobogan der residentie Semarang op Java.
- Wijnkoops** (-baai). Zie *Palahoehan Ratoe*.
- Wilahan.** Plaats in de afdeeling Djepara der residentie Djepara op Java.
- Wilahan.** Plaats in de afdeeling Banjoemas der residentie Banjoemas op Java.
- Wilahan.** Plaats in de afdeeling Brèbes der residentie Tegal op Java.
- Wilajoe.** Plaats in het regentschap Goenoeng-Kidoel der residentie Djogjakarta op Java.
- Wilaloeng.** Plaats in de afdeeling Demak der residentie Semarang op Java, aan de Kali Tangoelangan.
- Wilanagara.** Plaats in de afdeeling Koeningan der residentie Tjirebon op Java.
- Wilangan.** Plaats in de afdeeling Berbek der residentie Kediri op Java, aan den Zuidelijken weg en den spoorweg.
- Wilangan.** Plaats in de afdeeling Madioen der residentie Madioen op Java.
- Willis.** Berg op Java, op de grens der residenties Kediri en Madioen (2551).
- Willem I.** Fort met militair hospitaal en militair huis van arrest op Java, in de afdeeling Salatiga der residentie Semarang, te Ambarawa, aan den spoorweg.
- William** (kaap) aan de westkust van Celebes.
- Wiloso.** Plaats in het regentschap Goenoeng-Kidoel der residentie Djogjakarta op Java.
- Winang.** Plaats in de afdeeling Madjalengka der residentie Tjirebon op Java.
- Winangon.** Plaats in het regentschap Goenoeng-Kidoel der residentie Djogjakarta op Java.
- Winangon.** Plaats in de afdeeling Sidajoe der residentie Soerabaja op Java.
- Windoe.** Berg op Java, op de grens der afdeelingen Tjitjalengka en Bandoeng van de residentie Preanger-regentschappen (2277).
- Windoe adji.** Plaats in de afdeeling Brebes der residentie Tegal op Java.
- Windoe adji.** Plaats in de afdeeling Pekalongan der residentie Pekalongan op Java.
- Windoe adji.** Plaats in de afdeeling Koeningan der residentie Tjirebon op Java.
- Windoe djati.** Plaats in de afdeeling Koeningan der residentie Tjeribon op Java.
- Windoe sari.** Plaats in de afdeeling Magelang der residentie Kedoe op Java.

- Windoe sari.** Plaats in de afdeeling Bandjarnegara der residentie Banjoemas op Java.
- Wingko.** Plaats in de afdeeling Poerworedjo der residentie Bagelen op Java.
- Wini.** Plaats in de afdeeling Blera der residentie Rembang op Java.
- Winong.** Plaats in de afdeeling Demak der residentie Semarang op Java.
- Winong.** Plaats in de afdeeling Toeban der residentie Rembang op Java.
- Winong.** Plaats in de afdeeling Kendal der residentie Semarang op Java.
- Winong.** Plaats in de afdeeling Pekalongan der residentie Pekalongan op Java.
- Winong.** Plaats in de afdeeling Koetoardjo der residentie Bagelen op Java.
- Winong.** Plaats in de afdeeling Poerworedjo der residentie Bagelen op Java.
- Winong.** Plaats in de afdeeling Bandjarnegara der residentie Banjoemas op Java.
- Winong.** Plaats in de afdeeling Magetan der residentie Madioen op Java.
- Wiradesa.** Plaats in de afdeeling Pekalongan der residentie Pekalongan op Java, aan den Grooten Postweg.
- Wiroe.** Plaats in de afdeeling Demak der residentie Semarang op Java.
- Wiroe.** Plaats in de afdeeling Magelang der residentie Kedoe op Java.
- Wiroen.** Plaats in de afdeeling Koetoardjo der residentie Bagelen op Java.
- Wiroen.** Plaats in de afdeeling Toeban der residentie Rembang op Java.
- Wirokromo.** Plaats in de afdeeling Madioen der residentie Madioen op Java, aan den Zuidelijken weg.
- Wiroastro.** Plaats in de afdeeling Bandjarnegara der residentie Banjoemas op Java.
- Wironojo.** Plaats in de afdeeling Poerbolinggo der residentie Banjoemas op Java.
- Wirosari.** Plaats in de afdeeling Grobogan der residentie Semarang op Java, aan den tramweg.
- Wirosari.** Plaats in de afdeeling Temanggoeng der residentie Kedoe op Java.
- Wirosobo.** Plaats in de afdeeling Modjokerto der residentie Soerabaja op Java.
- Wirosobo.** Plaats in de afdeeling Magelang der residentie Kedoe op Java.

- Wiroto.** Plaats in de afdeeling Malang der residentie Pasoe-roean op Java.
- Wlahoe.** Plaats in de afdeeling Poerwokerto der residentie Banjoemas op Java.
- Wlahoeng.** Plaats in de afdeeling Keboemen der residentie Bagelen op Java.
- Wlingi.** Plaats in de afdeeling Blitar der residentie Kediri op Java.
- Wodjo.** Plaats in de afdeeling Karanganyar der residentie Bagelen op Java.
- Wodjo.** Plaats in het regentschap Nanggoelan der residentie Djogjakarta op Java, aan den spoorweg.
- Woegi.** Plaats in de afdeeling Salatiga der residentie Semarang op Java, aan den Grooten Postweg.
- Woekir sari.** Plaats in de afdeeling Blora der residentie Rembang op Java.
- Woeloe.** Plaats in de afdeeling Patjitan der residentie Madioen op Java.
- Woeloean.** Plaats in de afdeeling Bondowoso der residentie Besoeki op Java.
- Woelok.** Plaats in de afdeeling Modjokerto der residentie Soerabaja op Java, aan de Brantas.
- Woeloeng.** Plaats in de afdeeling Magelang der residentie Kedoe op Java.
- Woeloer.** Plaats op het eiland Dammer, KPM. Zie *Zuid-Wester-eilanden*.
- Woeloesan.** Plaats in het regentschap Goenoeng-Kidoel der residentie Djogjakarta op Java.
- Woelok.** Plaats in de afdeeling Kendal der residentie Semarang op Java.
- Woengoe.** Plaats in de afdeeling Sidajoe der residentie Soerabaja op Java, aan de Solo-rivier.
- Woengoe.** Plaats in de afdeeling Batang der residentie Pekalongan op Java.
- Woengoe.** Plaats in de afdeeling Bodjonegoro der residentie Rembang op Java.
- Woengon.** Plaats in de afdeeling Magelang der residentie Kedoe op Java.
- Woengwoeng.** Plaats in de afdeeling Pati der residentie Djepara op Java.
- Woenot.** Plaats in de afdeeling Sidoardjo der residentie Soerabaja op Java.
- Woenot.** Plaats in de afdeeling Bangil der residentie Pasoe-roean op Java.
- Woenot.** Plaats in de afdeeling Toeban der residentie Rembang op Java.

- Woenet.** Plaats in de afdeeling Poerworedjo der residentie Bagelen op Java.
- Woenet.** Plaats in de afdeeling Djoewana der residentie Djepara op Java.
- Woenet.** Plaats in het regentschap Goenoeng-Kidoel der residentie Djogjakarta op Java.
- Woewoek.** Plaats in de Minahassa op Borneo.
- Woewoer.** Plaats in de afdeeling Pati der residentie Djepara op Java.
- Wokam.** Zie *Aroe-eilanden*.
- Wono.** Plaats in de afdeeling Kendal der residentie Semarang op Java, aan den Grooten Postweg.
- Wonoajoe.** Plaats in de afdeeling Loemadjang der residentie Probolinggo op Java.
- Wonobojo.** Plaats in de afdeeling Keboemen der residentie Bagelen op Java.
- Wonobojo.** Plaats in de afdeeling Poerworedjo der residentie Bagelen op Java.
- Wonobojo.** Plaats in de afdeeling Panaroekan der residentie Besoeki op Java.
- Wonodadi.** Plaats in de afdeeling Bandjarnegara der residentie Banjoemas op Java.
- Wonodadi.** Plaats in de afdeeling Pekalongan der residentie Pekalongan op Java.
- Wonodadi.** Plaats in de afdeeling Kendal der residentie Kendal op Java, aan den Grooten Postweg.
- Wonodadi.** Plaats in de afdeeling Patjitan der residentie Madioen op Java.
- Wonodadi.** Plaats in de afdeeling Madioen der residentie Madioen op Java.
- Wonodari.** Plaats in de afdeeling Demak der residentie Semarang op Java.
- Wonodjojo.** Plaats in de afdeeling Patjitan der residentie Madioen op Java.
- Wonodjojo.** Plaats in de afdeeling Magelang der residentie Kedoe op Java.
- Wondoengal.** Plaats in de afdeeling Batang der residentie Pekalongan op Java.
- Wonogiri.** Afdeeling der residentie Soerakarta op Java. De hoofdplaats is *Wonogiri*.
- Wonogiri.** Hoofdplaats der afdeeling Wonogiri. Standplaats assistent-resident.
- Wonogiri.** Plaats in de afdeeling Kendal der residentie Semarang op Java.
- Wonogiri.** Plaats in de afdeeling Bodjonegoro der residentie Rembang op Java.

- Wonogiri.** Plaats in de afdeeling Pasoeroean der residentie Pasoeroean op Java.
- Wonogoro.** Plaats in de afdeeling Probolinggo der residentie Probolinggo op Java.
- Wonojoso.** Plaats in de afdeeling Kendal der residentie Semarang op Java.
- Wonojoso.** Plaats in de afdeeling Keboemen der residentie Bagelen op Java.
- Wonojoso.** Plaats in de afdeeling Bandjarnegara der residentie Banjoemas op Java.
- Wonokerso.** Plaats in de afdeeling Batang der residentie Pekalongan op Java.
- Wonokerso.** Plaats in de afdeeling Kendal der residentie Semarang op Java.
- Wonokerto.** Plaats in de afdeeling Sidoardjo der residentie Soerabaja op Java.
- Wonokerto.** Plaats in de afdeeling Bangil der residentie Pasoeroean op Java, aan den spoorweg.
- Wonokerto.** Plaats in de afdeeling Pekalongan der residentie Pekalongan op Java.
- Wonokerto.** Plaats in de afdeeling Djoewana der residentie Djepara op Java.
- Wonokerto.** Plaats in de afdeeling Batang der residentie Pekalongan op Java.
- Wonokerto.** Plaats in de afdeeling Magelang der residentie Kedoe op Java.
- Wonokromo.** Plaats in de afdeeling Soerabaja der residentie Soerabaja op Java, aan de Kali Mas, den Grooten Postweg en den spoorweg.
- Wonokromo.** Plaats in de afdeeling Lamongan der residentie Soerabaja op Java.
- Wonokromo.** Plaats in de afdeeling Madioen der residentie Madioen op Java.
- Wonokromo.** Plaats in de afdeeling Keboemen der residentie Bagelen op Java.
- Wonokromo.** Plaats in de afdeeling Ngrowo der residentie Kediri op Java.
- Wonolobo.** Plaats in de afdeeling Temanggoeng der residentie Kedoe op Java.
- Wonopoero.** Plaats in de afdeeling Koetoardjo der residentie Bagelen op Java.
- Wonoredjo.** Plaats in de afdeeling Bangil der residentie Pasoeroean op Java, aan een zijtak van den Grooten Postweg.
- Wonoredjo.** Plaats in de afdeeling Kendal der residentie Semarang op Java.

- Wonoredjo.** Plaats in de afdeeling Loemadjang der residentie Probolinggo op Java.
- Wonoredjo.** Plaats in de afdeeling Trenggalek der residentie Kediri op Java.
- Wonoredjo.** Plaats in de afdeeling Tjelatjap der residentie Banjoemas op Java.
- Wonorodjo.** Plaats in de afdeeling Bandjarnegara der residentie Banjoemas op Java.
- Wonorodjo.** Plaats in de afdeeling Koetoardjo der residentie Bagelen op Java.
- Wonorodjo.** Plaats in de afdeeling Temanggoeng der residentie Kedoe op Java.
- Wonoroto.** Plaats in de afdeeling Bandjarnegara der residentie Bagelen op Java.
- Wonosari.** Hoofdplaats van het regentschap Goenoeng-Kidoel der residentie Djogjakarta op Java.
- Wonosari.** Plaats in de afdeeling Bondowoso der residentie Besoeki op Java, aan een zijtak van den Grooten Postweg.
- Wonosari.** Plaats in de afdeeling Madioen der residentie Madioen op Java.
- Wonosari.** Plaats in de afdeeling Salatiga der residentie Semarang op Java.
- Wonosari.** Plaats in de afdeeling Probolinggo der residentie Probolinggo op Java.
- Wonosari.** Plaats in de afdeeling Pekalongan der residentie Pekalongan op Java.
- Wonosari.** Plaats in de afdeeling Sidoardjo der residentie Soerabaja op Java.
- Wonosari.** Plaats in de afdeeling Pasoeroean der residentie Pasoeroean op Java.
- Wonosari.** Plaats in de afdeeling Bangil der residentie Pasoeroean op Java.
- Wonosari.** Plaats in de afdeeling Blora der residentie Rembang op Java.
- Wonosari.** Plaats in de afdeeling Kediri der residentie Kediri op Java.
- Wonosari.** Plaats in de afdeeling Magelang der residentie Kedoe op Java.
- Wonosari.** Plaats in de afdeeling Keboemen der residentie Bagelen op Java.
- Wonosari.** Plaats in de afdeeling Bandjarnegara der residentie Banjoemas op Java.
- Wonosobo.** Hoofdplaats der afdeeling Ledok der residentie Bagelen op Java, aan de Kali Serajoe (800). Thee- en koffiepakhuisen. Standplaats controleur.

- Wonosoko.** Plaats in de afdeeling Banjoewangi der residentie Besoeki op Java.
- Wonosolo.** Plaats in de afdeeling Magelang der residentie Kedoe op Java.
- Wonotjojo.** Plaats in de afdeeling Kendal der residentie Semarang op Java.
- Wonotjojo.** Plaats in de afdeeling Magelang der residentie Kedoe op Java, ten ZO. van den Soembing.
- Wonotjolo.** Plaats in de afdeeling Sidoardjo der residentie Soerabaja op Java.
- Wonotjolo.** Plaats in de afdeeling Keboemen der residentie Bagelen op Java.
- Wonotjolo.** Plaats in de afdeeling Bodjonegoro der residentie Rembang op Java.
- Wonowari.** Plaats in de afdeeling Karanganyar der residentie Bagelen op Java.
- Wonowari.** Plaats in de afdeeling Batang der residentie Pekalongan op Java.
- Wowoni** (of *Bouconi*). Eiland ten ZO. van Celebes, behoorende tot de residentie Ternate.
- Wringin.** Plaats in de afdeeling Besoeki der residentie Besoeki op Java.
- Wringin.** Plaats in de afdeeling Kendal der residentie Semarang op Java.
- Wringin.** Plaats in de afdeeling Djepara der residentie Djepara op Java.
- Wringin.** Plaats in het regentschap Goenoeng-Kidoel der residentie Djogjakarta op Java.
- Wringin.** Plaats in de afd. Magelang der residentie Kedoe op Java.
- Wringin.** Plaats in de afdeeling Bandjarnegara der residentie Banjoemas op Java.
- Wringin.** Plaats in de afdeeling Koetoardjo der residentie Bagelen op Java.
- Wringin anom.** Plaats in de afdeeling Sidajoe der residentie Soerabaja op Java, aan de Solo-rivier.
- Wringin anom.** Plaats in de afdeeling Sidoardjo der residentie Soerabaja op Java.
- Wringin anom.** Plaats in de afdeeling Malang der residentie Pasoeroean op Java.

Z.

- Zeebloemen** (-straat) tusschen de eilanden Siberoet en Sikobou (Mentawai-eilanden).
- Zeeroovers** (of *Serasan*-eilanden) ten NW. van Borneo, behoorende tot de residentie Riouw en Onderhoorigheden.

Zonnegat. Vaarwater tusschen de eilanden Neira en Goenoeng Api (Amboina).

Zuider- en Oosterafdeeling. Residentie van Borneo, verdeeld in acht afdeelingen: 1. Bandjarmasin en Ommelanden (hoofdplaats *Bandjarmasin*), 2. Amoentai (hoofdplaats *Amoentai*), 3. Martapoera (hoofdplaats *Martapoera*), 4. Doesonlanden (hoofdplaats *Moeara Tewe*), 5. Dajaklanden (hoofdplaats *Kwala Kapoeas*), 6. Sampit (hoofdplaats *Sampit*), 7. Koetei en de Noord-oostkust van Borneo (hoofdplaats *Samarinda*), 8. Pasir en de Tanah Boemboelanden (hoofdplaats *Kotabaroe*). De hoofdplaats der residentie is *Bandjarmasin*.

Zuider (-gebergte). Zie *Kidoel*.

Zuidhoek. Zie *Tandjoeng Selatan*.

Zuidkaap. Zuidelijkste kaap van het eiland Boeton.

Zuidkaap. Aan de zuidkust van het eiland Bali.

Zuid-Ooster (-eilanden) ten O. van het eiland Timor. Zij omvatten twee groepen: de *Tenimber*-eilanden of *Timor-laoet*-groep en de *Erar-* of *Kei*-eilanden. Het grootste eiland der Timorlaoet-groep is Jamdena, dat van Poeloe Selaroe door de straat Egeron is gescheiden. De Kei-eilanden bestaan uit Groot-Kei en drie eilandgroepen ten Westen er van, waarvan Klein-Kei het grootst is.

Zuid-Wester (-eilanden) ten O. van het eiland Timor. Zij omvatten: de *Letti*-eilanden (bestaande uit: *Kisser*, *Letti*, *Moa* en *Leikor*), de *Sermata*-eilanden en de *Babber*-eilanden. Het grootste eiland is Poeloe Wetter, dat door de straat Wetter van Timor is gescheiden. Noordelijker liggen *Dammer*, *Nila* en enkele kleinere eilanden. Geheel afgezonderd liggen: *Seroea*, *Manoek* en *Goenoeng Api*.

Zutphens (-eilanden) of *Varkens*-eilanden, in de straat Soenda, aan de ZO. zijde van Sumatra en ten NO. van *Varkenshoek*.

Zwaantjesdroogte (of *Karangko'o*). Koraalbank bij de straat Madoera.

VERBETERINGEN.

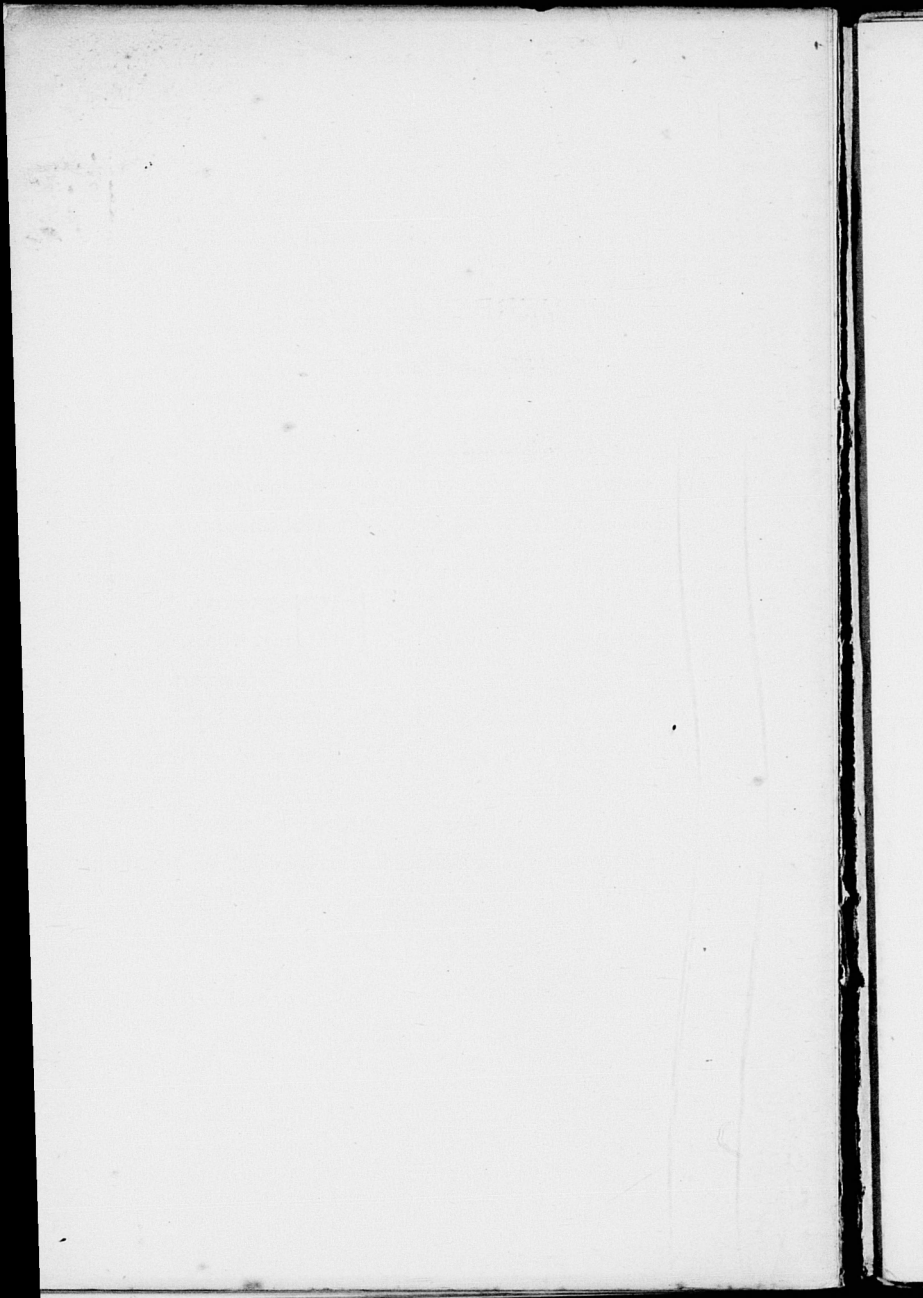
<i>Engano</i>	verbeterd:	Enggano.
<i>Karanganjar</i>	"	Karanganjar.
<i>Kebonnomo</i>	"	Kebonromo.
<i>Kedoendong</i>	"	Kedoengdang.
<i>Pangasana</i>	"	Pangasane.
<i>Peterangan</i>	"	Peterongan.
<i>Rodjotangan</i>	"	Redjotangan.
<i>Sembang</i>	"	Semboeng.

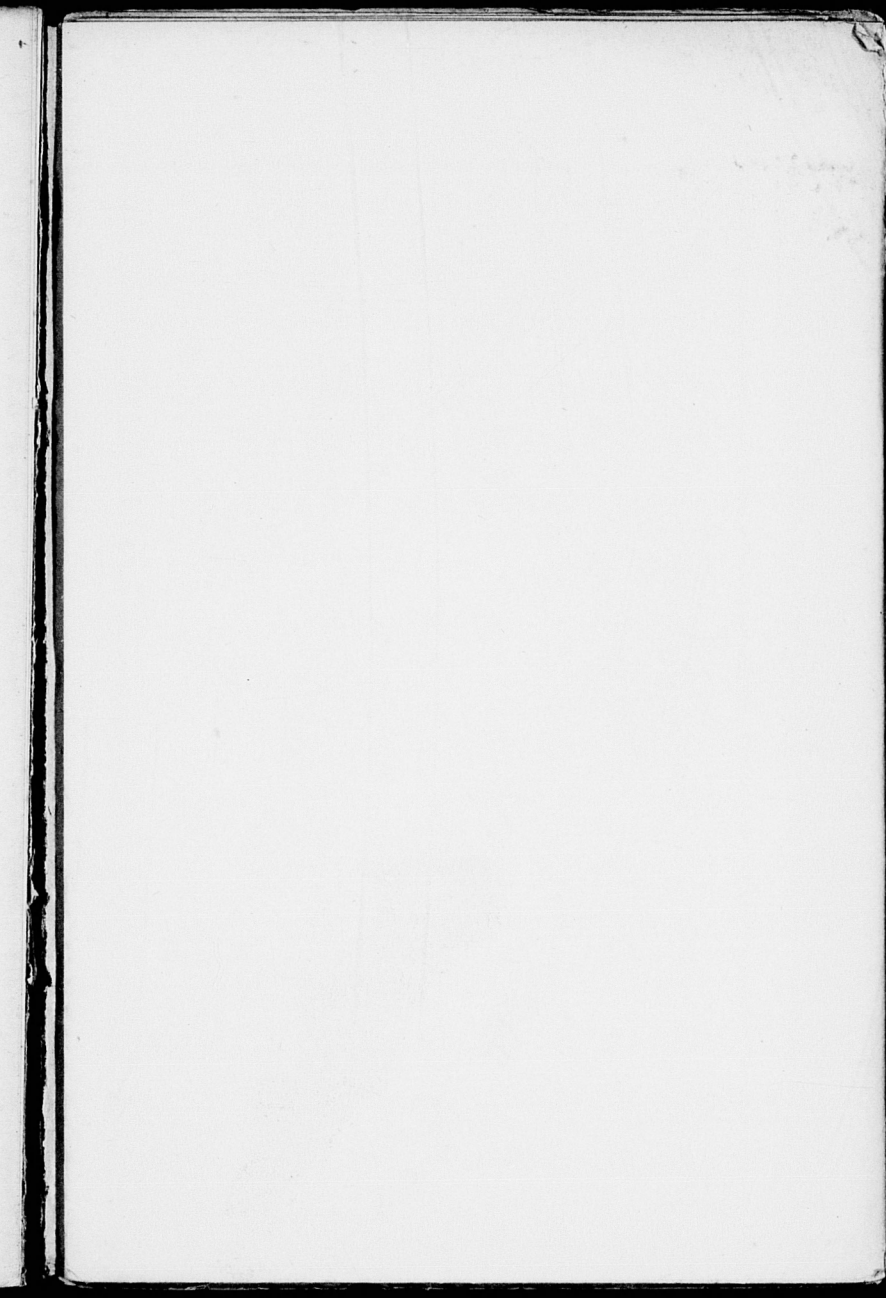
Blz. 23 (r. 14 v. b.), Blz. 24 (r. 2 v. b.) ontvangt, verbeterd: *ontvangen*.

Blz. 34 (r. 7 v. b.) Wawar, verbeterd: *Wammer*.

Art. **Lembang** Von Humboldt, verbeterd: F. W. JUNGHUHN (1812—1864).

Pl.